

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL XIII, nr. 4—6

APRILIE—IUNIE, 1968

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECUVÎNTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PEA SFÎNȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

CUPRÎNSUL :

PASTORALE ARHIEREȘTI

Pag.

- † NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: Pastorală la Învierea Domnului (1968) . . . 231—236
† TEOFIL, Episcopul Clujului: Pastorală la Învierea Domnului (1968) . . . 237—241
† VALERIAN, Episcopul Oradiei: Pastorală la Învierea Domnului (1968) . . . 242—251

- † NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: OMAGIU PEA FERICITULUI PARINTE
PATRIARH JUSTINIAN LA 20 DE ANI DE PATRIARHICEASCA
ARHIPASTORIRE . . . 252—259

- REDACȚIA: *Viață nouă în visterii vechi.* (La a XX-a aniversare a intronizării
Prea Fericitului Patriarh, Justinian) . . . 260—267

BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMEI

- Preot IOAN OPRIȘ: Creștinismul — religie a vieții . . . 268—271

STUDII

Teologie exegetică

- Pr. Prof. Dr. GRIGORIE MARCU: Însemnăteea Epistolei Sfântului Apostol Pavel
către Tit . . . 272—277

Teologie istorică

- Pr. Prof. Dr. MILAN ȘESAN: Teologia ortodoxă în secolul XVIII (după 1760) . . . 278—293

Teologie sistematică

- † VALERIAN, Episcopul Oradiei: Problema Învierii . . . 294—304

Teologie practică

- Preot DUMITRU SOARE: Ortodoxia ca factor de apropiere și colaborare cu cele-
lalte religii . . . 305—319

ÎNDRUMĂRI OMILETICE

- † VALERIAN, Episcopul Oradiei: „Crucci Tale ne închinăm, Hristoase” (predică) . . . 320—326
Preot I. BUTA: Bucuria Învierii (predică) . . . 327—329

Diacon P. I. DAVID: La Duminică Cincizecimii (predică)	329—332
Preot ZOSIM OANCEA: Popasuri omiletice la Duminici și Sărbători	332—341

VIAȚA BISERICESCĂ

† NICOLAE, Mitropolitul Ardealului: <i>Cuvîntare omagială</i> (închinată Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian)	342—346
REDACȚIA: <i>Sărbătorirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la împlinirea a 20 de ani de la întronizare</i>	346—364
— Vizitele Delegațiilor bisericești: gruzină, finlandeză, bulgară și anglicană în Arhiepiscopia Sibiului	364—404
— Sărbătorirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la așezămintele teologice din Mitropolia Ardealului	404—405
PARTICIPANT: Sfințirea bisericii din parohia Apalina	405—413
— Binecuvîntarea bisericii din parohia Răzoare	413—423
— Sfințirea bisericii din parohia Ighișul Nou	423—434
— Încheierea anului școlar 1967—68 la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu	434—442
M. DANCIU: Încheierea anului școlar 1967—68 la Seminarul Teologic și Școala de cîntăreți bisericești din Cluj	442—444
REDACȚIA: Parastas de un an pentru Mitropolitul Nicolae Colan	444—445
— Pomenirea Arhierelui Teodor Scorobet Rășinăreanul	445—446
GH. P.: La hram	446—449
— Vizita Delegației Bisericii Ortodoxe Române în Republica Democrată Germană (16—24 mai 1968)	449—455
RED.: Vizită ecumenistă	455—459
RED.: Act de cinstire a teologiei ortodoxe române	460—461
— În slujba păcii și prieteniei	461—463

INSEMNAȚII

Dr. DAVID GYULA, M. BASARAB și REDACȚIA: „Instalarea Mitropolitului Nicolae Mladin”. — Preotul profesor Ilie Beleuță nonagenar. — La moartea lui Martin Luther King. — De la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. — Omagiu fostului lor dascăl. — (†) Prot. stavr. Vasile Bogdan. — (†) Preotul Augustin Mihalca	464—468

Orice corespondență privitoare la revistă (inclusiv cărțile și revistele de schimb) se trimite pe adresa: *Arhiepiscopia Ortodoxă Română, Sibiu, strada 1 Mai nr. 24*, cu mențiunea: pentru redacția (sau: administrația) revistei „Mitropolia Ardealului”.

Colaboratorii sînt rugați să trimită manuscrise (autografe sau, de preferință, dactilografiate în 4 exemplare), scrise citet, pe o singură pagină a filei, respectînd noua ortografie a Academiei Republicii Socialiste România.

Citatele și trimiterile, numele proprii și indicațiile cifrice să fie scrise deslușit, atît cele în românește, cît și cele în limbi străine.

Pentru uniformizarea indicării citatelor și trimiterilor (a celor biblice, mai ales), colaboratorii sînt rugați să se orienteze după materialele pe care le publică revista.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECUVINTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALT PEA SFÎNȚIEI SALE

D. D. Dr. NICOLAE MLADIN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție : Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

Prea Fericea Sa
† JUSTINIAN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

† NICOLAE

**Din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe
Române de Alba-Iulia și Sibiu și Mitropolit al credincioșilor
ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș.**

*Iubiului cler și dreptcredincioșilor creștini, har,
milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru
Iisus Hristos.*

„Și ieșind degrab de la mormânt (femeile
mironosițe) cu bucurie mare au alergat să
vestească ucenicilor lui (Învierea)“.

(Matei 28, 8)

Iubiții mei și suflați, Sibiu

Praznicul Învierii Domnului este praznicul luminii, al vieții, al bucuriei, al păcii. Este praznicul luminii, pentru că luminează a răsărit nouă Hristos Domnul din întunericul mormântului. Este praznicul vieții, pentru că — în Hristos — viața s-a arătat mai tare ca moartea și de atunci Învierea lui Hristos e mereu izvorul biruinței vieții asupra morții, izvorul vieții veșnice. Este praznicul bucuriei pentru că ne bucurăm că a înviat Domnul, că lumina a răsărit, că viața a biruit. Este praznicul păcii pentru că Învierea Domnului este adevărare că prin cruce pace s-a făcut între noi și Dumnezeu, că Iisus este cu noi, cu Biserica. Sa pînă la sfîrșitul veacurilor și ne cheamă să trăim în pace cu semenii noștri de pretutindeni. El însuși, Cel Înviat, întîmpinînd pe femeile mironosițe le-a zis: „Bucurați-vă!“ (Matei 28, 9) și arătîndu-se ucenicilor Lui, le-a grăit: „Pace vouă“. „Și s-au bucurat ucenicii văzînd pe Domnul“ — ne spune Sf. Apostol și Evanghelist Ioan (20, 19—20).

Ne vom opri însă în cele ce urmează numai asupra bucuriei, care e legată de măritul praznic al Învierii Domnului, ca întru El bucurie să avem în toate zilele vieții noastre.

Iubiți credincioși,

Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, înainte de patimile și moartea Sa, a vestit ucenicilor că va fi răstignit și îngropat dar „a treia zi va învia”. Ei însă „nu înțelegeau cele spuse” de Iisus (Luca 18, 33; Matei 16, 21; 17, 22—23; 20, 18—19). Pregătindu-i pentru cele ce vor veni curînd, Mîntuitorul le grăiește: „Puțin și nu mă veți vedea și iarăși puțin și mă veți vedea” (Ioan 16, 16), ca să înțeleagă astfel că despărțirea de ei va fi scurtă. „Vă veți întrista — zice Domnul — dar întristarea voastră întru bucurie se va schimba”, căci „iarăși vă voi vedea și se va bucura inima voastră și bucuria voastră nimeni n-o va lua de la voi” (Ioan 16, 20. 22). Este ca și cînd un prieten scump, cel mai drag dintre cei dragi, pleacă undeva departe și despărțirea de el ne umple inima de neliniște, de întristare — că poate în cale va întâmpina mari primejdii, că poate nu ne vom mai revedea. Dar el ne asigură că va reveni, că vom fi iarăși împreună. Așa întărește Iisus, Prietenul divin, pe ucenicii Săi, asigurîndu-i că despărțirea va fi scurtă și iarăși va veni la ei, că întristarea lor va fi înlocuită de o bucurie care nu va avea sfîrșit. Ei însă nu înțelegeau taina aceasta și nici nu puteau s-o înțeleagă.

Și iată toate s-au întîmplat cum a prevestit Iisus: El a „plecat” în împărăția morții, dar a treia zi a înviat și s-a arătat mironosițelor și Sfinților Apostoli, ca — după patruzeci de zile — să se înalțe la Cer întru mărirea dumnezeiască, de-a dreapta Tatălui, ca să fie mereu cu noi, El, Cel veșnic viu și izvor al vieții și nemuririi.

Ce negrăită bucurie a copleșit pe mironosițele femeii, cînd „Iisus le-a întîmpinat, zicînd: bucurați-vă!” Și cu ce „mare bucurie au alergat” să ducă ucenicilor vestea învierii Domnului! (Matei 28, 8—9). Cu cîtă cutremurare și bucurie au primit ucenicii pe Domnul cel înviat, care a apărut în mijlocul lor! Dar cine ar putea cuprinde în cuvinte bucuria Maicii Sfinte, a Maicii care l-a născut în peștera Betleemului, l-a crescut, l-a văzut urmat de mulțimi și prin inima căreia — după proorocia drep-tului Simion — a trecut sabie (Luca 2, 35), cînd a văzut că Fiul său e ocărît, răstignit și îngropat? Bucuria aceasta a Născătoarei de Dumnezeu o exprimă așa de luminos Biserica noastră în cuvintele irmosului: „Ingerul a strigat celei pline de dar, bucură-te Fecioară, bucură-te și iarăși zic bucură-te, că Fiul tău a înviat a treia zi din mormînt și pe morți i-a ridicat, veseliți-vă popoare... Saltă acum și te bucură Sioane, iar tu Curată de

Dumnezeu Născătoare, veselește-te întru învierea Celui născut al tău“.

Imnosul, prin cuvintele: „veseliți-vă popoare“, ne cheamă și pe noi, pe toți, să ne bucurăm cu bucurie mare de Învierea Domnului. Într-adevăr, ucenicii Domnului — după înălțarea Lui la cer și pogorîrea Duhului Sfânt peste dînșii — au mărturisit pretutindeni vestea cea mare a Învierii lui Iisus, prin care moartea a fost înfrîntă și ni s-a dăruit o viață nouă, viață veșnică, viață fără de moarte. Chiar în ziua pogorîrii Duhului Sfânt au fost botezați ca la trei mii de oameni prin propovăduirea despre Iisus Hristos, care a fost răstignit și îngropat, pe care „l-a înviat Dumnezeu, căruia noi toți (apostolii) îi sîntem mărturii“ (F. Ap. 2, 23. 32). Iar Sfîntul Apostol Pavel, căruia Iisus cel înviat i s-a arătat întru mărire pe drumul Damascului, și-a întemeiat propovăduirea la „neamuri“ pe Iisus „cel pe care Dumnezeu l-a înviat“ (F. Ap. 13, 30—37). Acest Sfînt Apostol scrie clar celor din Corint că învierea e temelia credinței creștine: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră, zadarnică însă și credința voastră“, căci Hristos cel înviat este izvorul nemuririi noastre (I Cor. 15, 14—22). Învierea Domnului, întru care avem viața veșnică, este și izvorul bucuriei — al unei bucurii neconținute — căci același Sfînt Apostol Pavel îndeamnă pe credincioși cu cuvintele: „Bucurați-vă totdeauna în Domnul și iarăși zic: bucurați-vă!“ și „pacea lui Dumnezeu, care depășește toată mintea, va păzi inimile și cugetele voastre în Hristos Iisus“ (Filipeni 4, 4. 7).

Iubiții mei fii sufletești,

Sfintele Paști, această „sărbătoare a sărbătorilor“, ne umplu cu adevărat sufletele de bucurie, de o bucurie luminoasă, senină, sfîntă. Ne simțim acum cu inima curată, cu cugetul împăcat, cu mintea înălțată și cu întreaga ființă pătrunsă de ceva dumnezeiesc. Aceasta pentru că noi înșine ne-am pregătit prin rugăciune și post, prin Sfînta spovedanie și Sfînta împărtășanie, prin dragoste și împăcare unii față de alții, prin înlăturarea fărâdelegilor și săvîrșirea de fapte bune. Pregătiți în felul acesta înțelegem și trăim adevărul imnelor bisericești, care ne cheamă: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim într-însa. Paștile cele frumoase, Paștile Domnului, Paștile; Paștile cele preacinstite nouă ne-a răsărit; Paștile, cu

bucurie unul pe altul să ne îmbrățișăm“ și „să iertăm toate pentru înviere“.

Pe de altă parte, parcă însăși firea înconjurătoare ne cheamă la bucurie: primăvara e simbolul învierii, e biruința vieții asupra morții. Toate se trezesc la viață, se îmbracă în veșmînt nou, și cerul și pămîntul se desfată de atîta frumusețe. De aceea Biserica noastră pe toate le îmbie să ia parte la luminatul praznic al Sfintelor Paști, zicînd: „Cerurile după cuviință să se veselească și pămîntul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută — că Hristos a înviat, veselia cea veșnică“.

Vedem, dar, că bucuria aceasta nu e numai a unui singur credincios, nici numai a unei familii credincioase, ci ea e bucurie care ne învăluie pe toți, care îmbrățișează Biserica întreagă și cerul și pămîntul, tot ceea ce este facerea mîinilor lui Dumnezeu și peste care priveghează purtarea de grijă a lui Dumnezeu în Hristos Iisus. Aceasta e bucuria cea mare că nici noi, oamenii, nici făptura nu mai stau sub zodia morții, ci sînt sub zodia vieții, au parte la o viață fără sfîrșit, la viața cea veșnică.

Dar viața cea nouă, izvorîta din puterile dumnezeiești ale Domnului Celui înviat, se arată în înnoirea ființei și vieții noastre, adică în faptul că murim păcatului și viem lui Hristos, viem pentru tot ceea ce este bun și ziditor de dragoste, pace și bucurie. Învierea Domnului ne cheamă „să ne curățim simțirile“ și inimile și să le umplem de lumina virtuților, să dăm „roada dreptății“ în osternelile noastre de fiecare zi, să ne înnoim mereu prin strădania de a deveni tot mai buni, tot mai harnici, tot mai rîvnitori întru cele de folos semenilor, obștei, patriei.

Iubiți credincioși,

La această rîvnă — izvorîtoare de bucurie curată — ne îndeamnă în anul acesta două mari aniversări și anume: împlinirea a 50 ani de la Unirea Transilvaniei cu România, adică de la înfăptuirea unității noastre naționale — visul de veacuri al poporului român (1918—1968); și împlinirea a 20 ani de la marele act al Reîntregirii bisericești (1948—1968), prin care sîntem iarăși una toți românii credincioși legii strămoșești și fii ai Bisericii române. Prin unitatea noastră bisericească am întărit și întărim și unitatea națională a poporului nostru și sprijinim cu mai-mult spor munca lui pentru înălțarea Patriei.

Dacă mare a fost bucuria întregului popor la 1 decembrie 1918, bucuria noastră este astăzi și mai mare când vedem că Patria noastră, care îmbrățișează cu aceeași dragoste pe toți fiii ei, fără deosebire de credință religioasă sau de naționalitate, înflorește ca o grădină minunată prin munca rodnică a poporului întreg sub călăuzirea celor mai buni fii ai lui. Mîndri de marile înfăptuiri ale poporului nostru, de prestigiul tot mai înalt pe care-l are între celelalte popoare ale lumii, vom întâmpina sărbătorirea celor 50 de ani de la Unirea Transilvaniei cu patria-mamă prin întărirea unității noastre și prin dăruirea tuturor forțelor noastre pentru binele și propășirea poporului român.

Dacă mare a fost bucuria în 21 octombrie 1948 că iată frații de lege românească s-au regăsit în casa părintească, în Biserica moșilor și strămoșilor noștri, astăzi ne bucurăm și mai mult, căci vedem roadele fericite ale acestei înfrățiri. Așa vedem cum s-a risipit vrajba religioasă și în locul ei se întărește dragostea de frate — frate în legea strămoșească, frate în limba și nația românească, frate în strădania de a sprijini munca poporului pentru ca Patria noastră să fie veșnic una, neîmpărțită, liberă și fericită. De aceea putem spune cu bucurie că se adevăresc în viața poporului nostru, și în viața Bisericii noastre, cuvintele poetului Vasile Alecsandri:

*Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
In noi doi un suflet bate —*

sufletul de veacuri al poporului român și sufletul de veacuri al credincioșilor români. Aceasta ne cheamă să fim vrednici de înaintașii noștri și să ajutăm la desăvîrșirea a ceea ce au realizat ei, a ceea ce a înfăptuit poporul ieri și realizează astăzi cu privirea îndreptată spre viitorul de aur al Patriei noastre.

Iubiții mei fii sufletești,

Trăim și noi, la luminatul praznic al Învierii Domnului, marea bucurie a Maicii Domnului, a femeilor mironosițe, a Sfinților Apostoli, când li s-a vestit că Mîntuitorul a înviat; trăim și noi bucuria tuturor celor ce în veacurile ce au trecut și în vremea noastră au preamărit și preamăresc pe Hristos-Domnul cel înviat și Mîntuitorul sufletelor noastre.

Să ne rugăm Lui ca bucuria negrăită a Învierii să rodească deplin în viața noastră, să ne fie izvor și îndemn neistovit pentru a ne înălța mereu pe scara virtuților, pentru a întări fără con-

tenire unitatea și înfrățirea noastră în credința strămoșească, pentru a sluji cu tot mai mult avînt unitatea, libertatea și propășirea Patriei și pentru a sprijini pacea și colaborarea între toate popoarele lumii.

Dacă vom face așa vom simți și mai deplin adevărul că viața în Hristos „este dragoste, bucurie, pace, bunătate“ (Galateni 5, 22) și plini fiind de bucuria Învierii Domnului și a faptelor bune ce le săvîrșim, vom răspîndi și în jurul nostru bucuria păcii, bucuria înfrățirii, bucuria muncii cinstite și rodnice. Vă rog dar, cu cuvintele Sfîntului Apostol Pavel: „Împliniți bucuria mea ca să cugetați la fel, avînd aceeași dragoste, un suflet fiind, una cugetînd“, ca să „mă bucur împreună cu voi și voi să vă bucurați împreună cu mine“ de lucrarea care se face de Dumnezeu întru noi toți (Filipeni 2, 2. 17—18).

Împărtășindu-Vă aceste gînduri și simțăminte, Vă îmbrățișez pe toți cu părintească dragoste și Vă întîmpin la acest praznic luminat, zicînd cu bucurie:

HRISTOS A INVIAT!

Păzind poruncile lui Hristos și îndrumările Bisericii noastre, una fiind în toate cele plăcute Domnului și Bisericii Sale sfinte, se vor împlini și în viața noastră cele grăite de Mîntuitorul către Sfinții Apostoli: „Acestea vi le-am spus ca bucuria mea să rămîna întru voi și bucuria voastră să fie deplină“ (Ioan 15, 11).

Darul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți.

Data în Reședința noastră mitropolitană din Sibiu, la Praznicul Învierii Domnului din anul 1968.

Al vostru al tuturor părinte iubitor în Hristos,

† N I C O L A E
arhiepiscop și mitropolit

Această Pastorală se va citi în biserică, în întîia zi de Paști. Ea se va citi a doua zi de Paști în filie — dacă nu poate fi citită în prima zi.

† T E O F I L

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI
VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

Preaiubitului cler și tuturor dreptcredincioșilor creștini: har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos. — Iar de la Noi arhierească binecuvîntare și creștinească salutare:

HRISTOS A INVIAT !

Biblioteca Mitropoliei
„*Veniți toți credincioșii să ne închinăm
Sfintei Învierii lui Hristos.
Că, iată, a venit prin Cruce, bucurie la
toată lumea*“.

*Cucernici slujitori ai sfintelor noastre allare
și iubii mei fii suflați,*

Prin rugăciunile sale prea frumoase și prin cuvîntul meu, sfînta noastră Biserică vă cheamă din nou în această zi de mare prăznuire: „Veniți toți credincioșii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos“. Îndată după chemare ni se arată și motivul ei. „Că iată a venit, prin Cruce, bucurie la toată lumea“. De data aceasta prin cuvîntul „lume“ se înțelege omenirea întreagă, toți oamenii. Se naște de la sine întrebarea: ce fel de bucurie au dobîndit toți oamenii prin crucea și prin învierea lui Hristos? Răspunsul lămuritor ni-l dau cu limpezime Sfintele Scripturi. Bucuria adusă lumii de Crucea lui Hristos este bucuria împăcării lumii cu Dumnezeu, este bucuria eliberării tuturor credincioșilor din vrăjmășia lor cu Ziditorul cel atotputernic.

Înțeleptit de Sfîntul Duh, marele Apostol Pavel, prin ceea ce scrie creștinilor coloseni, ne învață și pe noi că oricine săvîrșește păcatul ajunge să fie străin și vrăjmaș lui Dumnezeu. Pă-

catul în sine este o neascultare și o răzvrătire față de Atotstăpînitorul. Păcatul în sine este o neagră nerecunoștință față de Atotmilostivul. Păcatul în sine este o înfruntare fățișă a Celui preasfînt și atotdrept. Iată ce scrie despre împăcarea noastră cu Dumnezeu marele Apostol Pavel: *„Pe voi care odinioară erați străini și vrăjmași (lui Dumnezeu) prin gîndurile și prin faptele voastre rele, Dumnezeu v-a împăcat acum (cu Sine) prin trupul de carne al Fiului Său, prin moartea (pe cruce) ca să vă facă să vă înfățișați înaintea Lui sfinți, fără de prihană și nevinovați“* (Col. 1, 21—22).

Același motiv de bucurie — împăcarea omului cu Dumnezeu — dobîndit lumii de crucea lui Hristos, îl găsim pomenit și în celelalte epistole pauline. Astfel, în Epistola către Romani se află această mențiune: *„Atunci cînd eram vrăjmași am fost împăcați cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său...“* (Romani 5, 10). La fel citim în Epistola către Efeseni: Hristos cel răstignit *„a împăcat pe cei doi (pe evreu și pe păgîn) cu Dumnezeu, într-un singur trup (Biserica), prin cruce, prin care a nimicit vrăjmășia“* (Efeseni 2, 16).

Luminat și călăuzit de către același Duh Sfînt, Apostolul Ioan ne încredințează că împăcarea omului cu Dumnezeu, s-a săvîrșit prin ispășirea și ștergerea păcatelor noastre în patimile și moartea Celui ce a fost și a rămas, Om adevărat și Dumnezeu adevărat, într-o singură persoană dumnezeiască: Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. *„Dragostea lui Dumnezeu față de noi s-a arătat prin faptul că Dumnezeu a trimis în lume pe singurul Său Fiu... ca jertfă de ispășire pentru păcatele noastre... și nu numai ale noastre, ci și pentru ale lumii întregi“* (I Ioan 4, 9, 10; 2, 2).

Despre trebuința ispășirii păcatelor omenești din partea lui Hristos care a primit să fie, în aceeași vreme, și mare preot și victimă de jertfă, pomeneste și Sfîntul Apostol Pavel în Epistola către Evrei, cînd scrie: *„Prin urmare (Hristos) a trebuit să se asemene fraților Săi în toate lucrurile ca să poată fi, în ce privește legăturile lor cu Dumnezeu, un mare preot, milostiv și credincios, ca să facă ispășire pentru păcatele poporului“* (Evr. 2,17).

Atît în Testamentul nou, cît și în Testamentul vechi, păcatul este înțeles ca o întinăciune, ca o prihană, ca o spurcăciune care stîrnește scîrbă și dezgust în ochii lui Dumnezeu și a îngerilor Săi. Prin jertfa Sa de pe Cruce, Hristos, Mielul lui Dum-

nezeu, Care a fost junghiat, Care a ridicat păcatul lumii, „*ne-a spălat păcatele noastre cu sîngele Său*” (Apoc. 1, 55). Totdeauna celor ce-și recunosc păcatele și le mărturisesc, Mielul le va curăți cugetul lor prihănit, conștiința lor întinată de faptele moarte, de spurcăciunile cele lăuntrice, ca să slujească cu neprihănire Dumnezeuului celui viu (Evrei 9, 14).

Iubiții mei fii sufletești,

Din cele ce le-ați auzit pînă acum, v-ați încredințat că răstignirea Domnului nostru Iisus Hristos a însemnat ispășirea păcatului lumii, a săvîrșit spălarea fărădelegilor noastre cu sîngele Mielului Pascal și împăcarea noastră deplină cu Dumnezeu.

Astfel, pe temeiul Crucii, am încetat de a mai fi străini și vrăjmași lui Dumnezeu, și am ajuns prin Hristos, Mijlocitorul nostru, să avem intrare liberă, să avem acces la Tatăl cel ceresc, într-un Duh. Pe temeiul Crucii am ajuns să fim într-adevăr „*concetățeni cu sfinții și oameni din familia lui Dumnezeu*” (Efeseni 2, 19).

Iată, iubiții mei, cîtă îndreptățire are sfînta noastră Biserică să ne cheme prin rugăciunile sale și să ne spună: „*Veniți toți credincioșii să ne închinăm sfîntei Învierii lui Hristos. Că iată a venit prin Cruce bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvîntînd pe Domnul, lăudăm Învierea Lui că răstignire răbdînd pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat*”.

Numai că, închinarea noastră și cinstirea ce o dăm învierii lui Hristos pentru ca să fie plăcută Celui înviat și mîntuitoare pentru noi, ea se cuvine să fie o închinare în duh și adevăr.

Bucuria la care ne cheamă astăzi sfînta Biserică și Sfintele Scripturi este necesar să fie o bucurie întemeiată pe credință, hrănită de nădejde și curățită de dragostea cea către Dumnezeu și către aproapele.

Cel ce a răbdat răstignirea pentru noi ne vrea și pe noi biruitori ai morții și ai păcatului care așa de lesne ne înfășoară. „*Să ne uităm țintă la Căpetenia și Desăvîrșirea credinței noastre, adică la Iisus, Care pentru bucuria ce-i era pusă înainte a suferit crucea, n-a ținut seamă de ocara ei și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu*” (Evrei 12, 2). „... Că răstignire răbdînd pentru noi, cu moartea pe moarte a călcat”.

Dumnezeiescul Răstignit, pe noi ucenicii Săi ne vrea purtători de cruce, pe urmele Lui și după pilda dată de El. „*Și oricine*

nu-și poartă crucea, în toată ziua, și nu vine după Mine, nu poate fi ucenicul Meu” (Luca 14, 27).

Crucea noastră, cea de toate zilele, este stăpînirea de sine necesară în toate clipele, este înfrînarea poftelor celor rele. Fără această răstignire a patimilor noastre, nimeni nu se poate socoti pe sine că este un adevărat creștin. *„Cei ce sînt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele lui” (Gal. 5, 24).* Iar patimile ce trebuie răstignite sînt legate toate de firea noastră slăbită prin păcatul strămoșesc și ne sînt cunoscute. *„Dar dacă aveți în inima voastră pizmă amară și un duh de ceartă, să nu vă lăudați a fi înțelepți și pricepuți... Înțelepciunea aceasta nu vine de sus, ci este pămîntească, dobitocească, drăcească” (Iacob 3, 13—15).* Dar mai presus de orice înfrînare și cumpătare se cade să cultivăm în sufletele noastre virtutea dragostei. *„Chiar dacă mi-aș da trupul să fie ars (întru mucenicie) și n-aș avea dragoste, nu-mi folosește la nimic... Dragostea este îndelung-răbdătoare, este plină de bunătate: dragostea nu pizmuiește... nu caută șolosul său, nu se mînie, nu se gîndește la rău, nu se bucură de nelegiuire, ci se bucură de adevăr...” (I Cor. 13, 3—6).*

Iubiții mei fii sufletești,

Cu strîngere de inimă și cu simțămînt de rușinare, trebuie să recunoaștem că se găsesc în lume nenumărați creștini care uită și nesocotesc bucuria, dragostea și pacea la care au drept de împărtășire și semenii lor, frații lor de orice culoare și de orice convingere.

Cei ce astăzi, pe meleaguri îndepărtate seamănă moartea și prăpădul, cei ce înrobesc și înfometează mulțimile omenești, cît sînt ei de nevrednici de numele ce-l poartă și de chemarea ce li s-a dăruit din partea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Ci noi, cei ce ne încredem și nădăjduim în Domnul vieții și al păcii, să-L rugăm cu toții în aceste zile luminoase și de mare bucurie ca să facă mai răsunătoare chemarea Sa de pace, de bucurie, de dragoste și de unire între toți fiii Părintelui ceresc, în țara noastră și pe tot întinsul pămîntului.

Să mulțumim, iubiții mei fii sufletești, lui Dumnezeu, cel ce ne-a ajutat nouă fiilor Săi de pe pămîntul cel scump nouă al Transilvaniei să sărbătorim în acest an atît înfăptuirea visului de veacuri al unirii cu Patria mamă acum cincizeci de ani, precum și înfăptuirea acum douăzeci de ani, a reîntregirii sfintei

Biserici Ortodoxe Române din Transilvania, ce fusese dezbinată prin vitregia vremurilor acum aproape 270 de ani.

Noi cei ce preamărim pe Biruitorul morții, al înstrăinării și al vrăjmășiei, să-i cerem cu stăruință grabnică încetarea învrăjbirilor și a toată pustiirea din sînul omenirii.

Îmbrățișînd cu părintească dragoste pe toți credincioșii eparhiei noastre, tuturor vă spun:

HRISTOS A INVIAT !

Al vostru doritor de tot binele și pentru toți fierbinte rugător,

† *TEOFIL*
Episcopul Clujului

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Data în reședința noastră episcopală din Cluj, la Praznicul Învierii Domnului, din anul 1968.

„Acum însă, Hristos a înviat din morți, făcînd pîrgă învierii celor adormiți, că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit și învierea morților. Și precum toți mor întru Adam, tot așa vor învia întru Hristos“.

(I Cor. 15, 20—22).

† VALERIAN

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL ORADIEI

Iubiților lui de Hristos cler și tuturor dreptcredincioșilor creștini, din această de Dumnezeu păzită Eparhie, har și îndurare de la Dumnezeu, Părintele nostru al tuturor, iar de la smerenia Noastră arhierești binecuvîntări și salutarea bucuriei creștine:

HRISTOS A INVIAT !

Iubiții mei fii întru Hristos cei Înviat,

Cît de minunat este întocmită natura aceasta, care după înghețul și moartea aparentă din timpul iernii, ne face să fim martorii izbucnirii vieții pe care o aduce primăvara, cînd ne zîmbesc ghiociei, viorelele, zambilele, narcisele, lalelele și tot covorul de flori, care de care mai împodobite și mai frumoase. Primăvara ne întîmpină, cu ciripitul lor de argint, rîndunelele și mii de stoluri de păsări cîntătoare, ce ne desfată așa de plăcut auzul; vedem mugurii cum se desfac în fața vieții primăvăratice; vedem viile, livezile, grădinile, crîngurile cum se îmbracă în haină nouă și întreg văzduhul este străbătut de freamătul vieții clăcătitoare și al bucuriei generale.

În tot acest anotimp palpită viața în toate splendorile și bucuriile ei, vrînd parcă să se răzbune pe amărîrea și încremînarea mohorîită din timpul iernii. Trecerea aceasta uriașă de la zilele de îngheț și ceață, de pustiu și tăcere, la zilele de căldură

și lumină, de zumzet general al vieții, se aseamănă — pe plan spiritual — cu trecerea de la zilele mohorâte, pline de înfrînare și căință, ale postului mare, la zilele de veselie și bucurie sufletească ale marelui praznic al Paștelui, se aseamănă cu trecerea de la Golgotha la Înviere, de la moarte la viață. Ea produce în noi presimțirea unei treceri și schimbări minunate, când în călătoria noastră pămîntească ne apropiem fiecare de clipa ultimă a despărțirii definitive.

Moartea și învierea naturii ne grăiesc pe față de taina cea mare a învierii noastre și a vieții veșnice, năzuință permanentă a sufletului omenesc.

Copleșiți de aceste gânduri să poposim duhovnicește pe marginea acestui praznic luminos, spre a desprinde din luminile lui și al învățăturii dumnezeieștilor scripturi, raze înviorătoare pentru sentimentul credinței în învierea noastră și al veșniciei sufletului nostru.

Iubiții mei fii duhovnicești,

Gîndul la nemurire și la viața de veci este un gînd care permanent a pus la încercare gîndirea omenească, el frămîntă veșnic sufletul uman, punîndu-se întotdeauna ca un mare semn de întrebare în fața credincioșilor. Chiar și lumea păgînă dinainte de Hristos era copleșită de măreția acestei idei, aceștia căutînd să investească fapăturile văzute în natura creată cu atributele lui Dumnezeu cel necreat, adică confundînd ceea ce e trecător cu aceea ce este netrecător. Ideea omului despre nemurire exista parțial și-n concepția filozofică-religioasă a păgînismului și învierea la fel, la cei vechi ideea aceasta fiind foarte palid descrisă și lămurită.

În Sf. Scriptură a Vechiului Testament ideea învierii și a nemuririi este mult mai bogat zugrăvită, Dumnezeu fiind arătat ca fiind Creatorul vieții și al morții: „Domnul aduce moartea și Domnul dă viața!... El pogoară și tot El înalță din mormînt” (I Samuel 2, 6). Psalmistul David, stăpînit de gîndul nemuririi și al învierii, exclamă: „Tu nu vei lăsa, Doamne, sufletul meu în împărăția morții și nici nu vei îngădui ca Sfîntul Tău să vadă putreziciunea” (Psalm 16, 10).

Atotputernicul, primind rugăciunile proorocilor Ilie și Elisei, face să învie din morți pe fiul văduvei din Sarepta Sidonului și al Sunamitencei din Sunem (IV Regi 4, 8—37). În viziunea

proorocului Iezechiel, Duhul Domnului învie mulțime mare de oase uscate (Iez. 37). Tot Duhul Domnului grăiește astfel prin gura lui Daniil: „Mulți dintre cei ce dorm în țărîna pămîntului se vor deștepta, unii pentru viața veșnică, iar alții spre ocară și spre scîrbă veșnică. Cei înțelepți vor străluci cum strălucește bolta cerului și cei ce vor fi îndemnat pe cei mulți să umble pe calea dreptății, vor fi ca stelele în vecii vecilor“ (Daniil 12, 2—3):

Credința în înviere și-n existența omului după moarte primește desigur un conținut mai bogat și mai lămuritor în Noul Testament. Domnul Hristos aduce o lumină deplină în această problemă, spunînd despre Sine că i s-a dat „toată puterea în cer și pe pămînt“ (Matei 28, 18) și că El este Stăpînul absolut al vieții și al morții. În virtutea puterii Sale dumnezeiești, Domnul învie pe fiica lui Iair, pe fiul văduvei din Nain și pe Lazăr, cel mort de patru zile.

În minunile acestea însă, precum și în cele din Vechiul Testament, nu se găsește rezolvarea deplină a marelui mister al învierii noastre. Acest mister este pe deplin descoperit și luminat numai prin *învierea lui Iisus Hristos din morți*.

Prin învierea Sa, Iisus Hristos devine „întîiul născuț din morți“ (Fapte 26, 23), adică începutul sau pîrga învierii noastre de obște. Prin învierea Sa boldul morții este înfrînt și puterea iadului este zdrobită.

În timpul vieții Sale, Mîntuitorul a căutat să-i pregătească pe adepții Săi și pe Sfinții Apostoli asupra misterului morții și învierii Sale, bineștiind că această taină va fi greu înțeleasă. El le amintește despre Iona, care a stat trei zile și trei nopți în pîntecele chitului, preînchipuind astfel șederea Domnului în întunericul mormîntului. Le amintește de dărîmarea templului din Ierusalim, pe care în trei zile l-ar putea reface, referindu-se prin aceasta la „templul trupului Său“ (Ioan 2, 19); le amintește pe față despre patimile, moartea și învierea Sa, înfățișînd pentru o clipă prototipul preamăririi Sale viitoare prin schimbarea la față de pe Muntele Tabôrului. Și totuși Apostolii nu L-au înțeles! „Ce înseamnă oare a învia din morți?“ (Marcu 9, 10), se întreabă ei la un moment dat.

Cu atît mai puțin înțeleg taina morții și a învierii vrăjmașii Mîntuitorului, care după răstignirea și îngroparea Domnului, pecetluiesc piatra mormîntului și pun strajă puternică pentru pază, cuprinși de spaima misterului învierii.

Dar taina învierii s-a descoperit prin *Iisus Hristos cel învial!* Trupul cel fără de prihană n-a putut fi înghițit de piericijune, mormîntul s-a golit și lumina cea neînserată s-a revărsat peste hotarele firii înspăimîntînd străjerii și cutremurînd din temelii pămîntul. Îngerul ridicînd piatra de pe ușa mormîntului a vestit mironosițelor minunea. „*Nu vă temeți, că știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați... Nu este aicea, ci s-a sculat precum a zis mai înainte*” (Matei 28, 1).

Străjerii înebuniți de spaimă și mironosițele au vestit cetății minunea învierii; Apostolii alergînd la mormînt s-au convins că minunea învierii s-a petrecut aieva; iar Domnul însuși a ținut să se arate multora după învierea Sa. L-au văzut mironosițele femei, ucenicii, Toma necredinciosul, L-au văzut cei cinci sute de frați declarați de însuși Mîntuitorul martorii învierii Sale. L-au văzut — mai tîrziu — Saul pe drumul Damascului, devenind din vrăjmașul cel mai înverșunat al lui Hristos, Pavel, cel mai înflăcărat propovăduitor al adevărului învierii.

După învierea lui Hristos s-a făcut lumină deplină în min-tea tuturor, pricepînd că: Învierea pe care n-au înțeles-o mai înainte, nu este altceva decît pecetea pusă pe actul unic al mîntuirii lumii, care a început în peștera Betleemului și s-a cristalizat în înălțimile Golgothei. Actul care a întărit acest mare adevăr l-au pecetluit pe rînd Apostolii și Sfinții martiri, cu pecetea mărturiei lor, înmuiată în propriul lor sînge, cel mai suprem argument ce-l poate aduce vreun om pe lume în susținerea adevărului pe care-l mărturisește.

Apostolii Domnului încep să predice învierea lui Hristos, afirmînd că: *Făgăduința dată părinților, Dumnezeu a îndeplinit-o față de copii lor, înviindu-L pe Iisus*” (Fapte 13, 32). El este proclamat „*Domn și Hristos*” (Fapte 2, 36), „*Domnul slavei*” (I Cor. 2, 2—8) și „*Țiditorul cerurilor noi și al pămîntului nou*”, din măreața viziune a lui Isaia (Is. 65, 17), pe care a venit să le dea în stăpînirea „*unei seminții alese, unei preoții împărătești; unui neam sfînt, a unui popor hărăzit de Dumnezeu, ca să vestească în lume bunătățile Celui ce i-a chemat pe ei din întuneric la lumina cea minunată*” (I Petru 2, 9).

Învierea nu este un simplu act săvîrșit de Iisus, ci se confundă cu El însuși, pentru că tot El a spus: „*Eu sînt învierea și viața. Tot cel ce crede în Mine, viu va fi, chiar de va muri*” (Ioan 11, 25). Mîntuitorul ne-a deschis prin învierea Sa perspective ne-

bănuite, ca să ajungem „seminție aleasă” și „neam sfânt”. Se cere să participăm la învierea Sa prin credința și viața noastră. Prin învierea Sa, Mîntuitorul ne asigură și pe noi de darul învierii. *„Hristos a înviat din morți, fiind pîrga învierii celor adormiți, că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit și învierea morților. Și precum toți mor întru Adam, tot așa vor învia întru Hristos”* (I Cor. 15, 20—22), spune Apostolul neamurilor.

Domnul Hristos ne asigură El însuși că va veni ziua cea mare, cînd toți vom învia, unii, cei ce au făcut cele bune, *întru învierea vieții*, iar cei ce au făcut cele rele, *întru învierea judecării* (Ioan 5, 29). Trupurile noastre înviate vor primi daruri și însușiri noi, pe care nici primul om nu le-a avut, precum și însuși Hristos o spune: *„Căci la înviere, cei ce înviază nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sînt ca îngerii lui Dumnezeu în cer”* (Matei 22, 31). *„Trupul stricăcios va trebui să se îmbrace întru nestricăciune și trupul acesta muritor să se îmbrace în nemurire”*, ne învață Sf. Ap. Pavel. *„Căci trîmbița va suna și morții se vor scula fără stricăciune și noi cei vii vom fi schimbați”*, adaugă el (I Cor. 15, 52—53).

Pentru cei aleși și buni Domnul va face un cer nou și un pămînt nou, un nou Ierusalim (Apoc. 22) și viața lor va fi tot una cu fericirea eternă a creaturii de a contempla în eternitate fața lui Dumnezeu-Creatorul și de a purta pe fruntea sa numele lui Dumnezeu, scăldată în lumina nespusă a Slavei Sale (Apoc. 22, 4—5). Iar pentru cei răi, spune aceeași carte sfîntă, sfîrșitul va fi asemenea în „iezerul de foc”, adică în iadul cel plin de remușcare și neliniște.

Dar pentru că ceasul tuturor acestor minunate transformări nu este cunoscut, creștinul este dator să trăiască într-o așteptare permanentă, într-o priveghere neconținută, pentru ca momentul acela înfricoșător să nu-l găsească nepregătit.

Transformarea aceasta trebuie să înceapă încă de pe acum, prin ascultarea supusă a chemării Mîntuitorului, care strigă permanent celor ce au urechi de auzit să audă! Este bine să ne amintim că pe Lazăr cel mort de patru zile, intrat deci în procesul de putreziciune, doar chemarea lui Hristos l-a smuls din ghearele morții, cînd i-a poruncit: *„Lazăre, vino afară!”* Chemarea lui a trezit-o pe fiica lui Iair, cînd i-a spus: *„Talita Kumi”*, „Fetițo, scoală-te!” (Marcu 5, 41). Acelaș glas l-a trezit pe fiul văduvei din Nain, cînd i-a spus: *„Tinere fie zic, scoală-te!”* (Luca

7, 14). Tot glasul Domnului va fi acela care va scula pe toți din morți la judecata cea mare atunci, dar chiar și acum. Domnul ne avertizează ca să luăm aminte la acest eveniment, spunând: „*Amin, Amin, zic vouă că vine ceasul și acum este, când morți vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor auzi vor învia*” (Ioan 5, 25). Glasul lui răsună într-un veșnic „*acum*” pentru toți oamenii, ca să-i cheme la învierea Sa, care începe încă „*acum*”, din acest moment, din fiecare moment. Sîntem în fiecare clipă chemați la viață și se cade să fim deosebit de atenți, să n-o pierdem prin nepăsare.

Trecerea de la moarte la viață se face mereu, clipă de clipă, dar să nu uităm și în ce constă această trecere. Sfîntul Ioan, Apostolul iubirii, ne-o spune deschis și pe față, ca să înțeleagă oricine: „*Sîntem trecuți din moarte la viață, dacă în noi sălășluiește iubirea de frați, căci cel ce nu iubește pe fratele său, rămîne întru moarte*” (I Ioan 3, 14).

Iată puntea ce leagă, cu legătură de nedezlegat, învierea noastră de învierea lui Hristos: *iubirea și numai iubirea*. Ea este singura punte peste care putem trece cu siguranță din împărăția Morții în cea a Vieții, iar lipsa iubirii din sufletul nostru înseamnă moartea noastră definitivă.

Vrem să ne împărtășim din nemurirea lui Hristos? Vrem să avem garanția vieții viitoare veșnice? Domnul Hristos ne învață ce trebuie să facem pentru a dobîndi aceste bunuri și anume: să împlinim cu iubire voia Lui, să ne împărtășim cu toții din potirul dragostei Lui, pentru că El ne-a spus: „*Eu sînt pîinea vieții, care s-a pogorît din cer și cine mănîncă din pîinea aceasta viu va fi în veci, iar pîinea pe care o voi da Eu, este trupul Meu, pe care-L dau pentru viața lumii*” (Ioan 6, 51). Acesta este trupul Lui Hristos euharistic, oferit de Domnul cu atîta dragoste, celor stăpîniți de Duhul dragostei în Hristos și cu Hristos.

După ce „*ne-am îngropat cu El împreună prin botez*” (Colos. 2, 12) să avem grijă „*să și înviem cu El prin credința în puterea lui Dumnezeu, care L-a înviat din morți*” și prin trupul Său euharistic, pe care ni-L dăruiește spre „*iertarea păcatelor*” și spre „*viața de veci*”.

Învierea și viața noastră eternă încep pentru noi cu Sf. Lui taine, lăsate de El nouă prin Legea cea nouă, spre a ne izbăvi de moarte și a dobîndi și învierea și viața veșnică.

Dar pentru aceasta este nevoie să ne desprindem de pojghița primejdioasă a învinăciunii din noi, căutînd cu grijă spre „*cele de sus*”, spre cele duhovnicești. Trăim și noi astăzi, în sufletele noastre, bucuria de izbăvire a morții prin Învierea Domnului și toți cei ce ne-am apropiat de altarul Bisericii Lui, vrem să înviem împreună cu El, ca bucuria noastră să fie deplină. Dar, „*dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați și cele de sus, unde Hristos se află șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu! ... căci ați murit și viața voastră este ascunsă în Hristos, în Dumnezeu. Iar cînd Hristos, care este viața voastră se va arăta, atunci și voi, împreună cu El vă veți arăta întru mărire*” (Colos. 3, 1—4).

Iubiții mei fii sufletești,

Dacă luminile acestui măreț praznic al Învierii Domnului s-au revărsat cu îmbelșugare asupra sufletului nostru, hrănindu-l cu învățăturile, înaltele și alesele lui îndemnuri de ordin spiritual și dacă sufletul nostru este creat să privească și să rîvnească permanent spre „*cele de sus*” și să dorească întotdeauna *viața* și nu *moartea*, nu este mai puțin adevărat, că avînd nu numai suflet, ci și trup, trăind pe pămînt, noi sîntem și cetățeni ai unei patrii pămîntești, care ne este la fel de scumpă și dragă ca și Biserica și spre care gîndul nostru se îndreaptă cu aceeași dragoste fierbinte și deosebit interes.

Cu gîndul la patria noastră dragă, sîntem cuprinși de freamătul vieții și al însuflețirii prin care conducătorii și fiii ei se trudesesc să o ridice pe cele mai înalte culmi ale gloriei, strălucirii și progresului moral și material.

Din revărsările de lumină ale acestui praznic slăvit și preamărit, plecăm spre casele și rosturile noastre și mai decizi să dăruim patriei noastre — România Socialistă — toată dragostea și sprijinul nostru, ajutînd fiecare cu munca noastră la propășirea și măreția ei.

În anul acesta — 1968 — se împlinesc 50 de ani de cînd fiii acestui popor român, au hotărît la Alba-Iulia, într-o însuflețire generală, întregirea românilor de pretutindeni, într-un stat național, unitar și suveran.

Aniversarea acestui măreț act istoric să fie pentru noi prilej de închegare a inimilor într-o unitate de granit, de manifestare a conștiinței naționale și de păstrare a cuceririlor sociale populare cîștigate după jertfele nenumărate de sînge românesc. Să fie

această sărbătoare prilei de înțelegere deplină cu toate naționalitățile și confesiunile conlocuitoare pe pământul României Socialiste; prilej de înțelegere deplină a îndatoririlor cetățenești ce ne revin fiecăruia dintre noi, față de bunul mers al țării, față de progresul și pacea pe pământul acesta, frământat și dospit cu sângele și osemintele moșilor și strămoșilor noștri..

Tot în anul acesta vom sărbători și împlinirea a douăzeci de ani de când Ardealul românesc și ortodox și-a refăcut unitatea de suflet și credință. Prin actul de la Alba-Iulia din 1948 neamul românesc ardelean și-a manifestat vrerea, ca la altelea răscruci ale istoriei, ca acest popor român să rămână în veci unit „în cuget și simțiri”, construind o unitate de țară și oțelului.

Să păstrăm cu cea mai mare sfîntenie această unitate a poporului român, fiind una în gândurile, faptele, credința și inima noastră. Să ne strîngem rîndurile în fața altarului credinței și al dragostei de neam și țară.

Foarte mișcător și adînc grăitor, spiritul acesta de uniune și înfrățire s-a arătat și cu prilejul întrunirii din 29 februarie a.c. la Consiliul de Stat a Conducătorilor Bisericii și cultelor religioase din România.

Cu această ocazie, apreciind simțămintele de atașament din partea Bisericii și cultelor religioase, Președintele Consiliului de Stat a exprimat cuvinte de înaltă prețuire, spunînd:

„Noi apreciem contribuția cultelor, a d-stră, conducătorii acestora, la opera de zidire a României noi, simțămintele care le-ați exprimat față de politica internă și externă, promovată de Statul nostru, față de măsurile întreprinse pentru progresul și prosperitatea patriei, cît și pentru apărarea cauzei păcii și colaborării între popoare... Avem convingerea că prin munca unită a tuturor cetățenilor patriei noastre... vor fi înfăptuite mărețele fapte ce ni le-am propus, națiunea noastră, liberă și independentă, va păși mai departe pe calea bunei stări și propășiri”.

Aceste cuvinte înalte, rostite de către conducătorul suprem din patria noastră, să ne fie un îndemn puternic pentru noi toți, slujitorii și credincioșii Bisericii, de a ne iubi și mai mult patria și a sprijini din toată inima și cu orice jertfă, înfăptuirea năzuințelor spre mai bine ale conducătorilor României Socialiste.

Să ne iubim comoara cea scumpă, Biserica Ortodoxă, moștenită de la moșii și strămoșii noștri, dar și comoara cuceririlor

populare cîştigate prin jertfele poporului împotriva asupritorilor săi, punînd umăr la umăr la înmulțirea și îmbogățirea lui.

Să trăim de-a pururi sub lumina dragostei *Învierii*, iertînd tuturor toate și zicînd: *Fraților!*“ și celor ce ne urăsc pe noi.

Să ne înfrățim inimile în dragostea de legea și glia strămoșească și în freamătul de zidire a unei vieți noi, mai drepte și mai fericite pentru copiii și copiii copiilor voștri și a tuturor nepoților și strănepoților voștri.

Cu picioarele frămîntînd pămîntul acesta sfînt, rămas nouă de la străbuni, și cu sufletul năzuind după împlinirea făgăduinții dumnezeiești: „*Voi ați murit... dar viața voastră se va arăta... împreună cu El... întru mărire*“ (Colos. 3, 3—4) să petrecem călătoria vieții noastre pămîntești, făcîndu-ne slujba deplin după cuvîntul marelui Pavel: „*Cu dragoste frățească, pe toți iubind, cu cinstea pe toți mai mari făcînd, cu osîrdia nelenevoși, cu Duhul arzînd, Domnului slujind*“ (Rom. 12, 9—11), ca astfel să merităm pe deplin învierea cea de apoi și chemarea de a ședea de-a dreapta lui Dumnezeu.

Iubiții mei fii duhovnicești,

Pătrunși de aceste simțăminte pline de credință și dragoste întru Domnul Hristos și Biserica Sa, cît și pentru draga noastră patrie România Socialistă, în ultimul meu gînd și cuvînt ce vi-l adresez astăzi, vă invoc încă odată taina, — cea nepătrunsă de mintea omenească — a Învierii Domnului, care este și învierea noastră, folosind doar numai cuvintele Sf. Scripturi, referite la sărbătoarea de astăzi, socotind că numai ecoul lor în inimile voastre — îndepărtat în timp, dar veșnic prezent în sufletele voastre — ar putea să creeze o atmosferă potrivită cu acest unic și măreț act din istoria mîntuirii omului, pe care noi credincioșii îl sărbătorim cu dragoste și venerație astăzi.

Aș dori ca acest sfînt ecou de înviere al Sf. Scripturi să răsunе în sufletele și inimile din piepturile voastre ale tuturor, curățite de orice murdărie lăsată de urmele păcatului.

Să facem să răsunе astăzi, într-o perfectă armonie cu Hristos, un cald, puternic și convingător salut creștinesc, rostit din tot cugetul și inima noastră:

„**HRISTOS A ÎNVIAT!**“

Doresc ca de Sfintele Paști să petreceți un praznic bogat și îndestulat cu toate bunătățile trupești și sufletești, asigurîndu-vă

că eu vă port totdeauna în rugăciunile mele, dar cerîndu-vă și vouă să vă rugați pentru episcopul vostru Valerian, care odată are să dea socoteală la scaunul Marelui Judecător, pentru felul cum v-a învățat, și cum v-a povățuit spre viața cea veșnică, alături cu sfinții, cu Maica Sfîntă și toți sfinții îngeri.

Al vostru rugător către Dumnezeu,!

† VALERIAN ZAHARIA
Episcopul Oradei

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Dată în reședința Noastră Episcopală din Oradea,
Duminică 21 aprilie 1968, la Praznicul Învierii Domnului.

O M A G I U

PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN LA 20 DE ANI DE PATRIARHICEASCĂ ARHIPĂSTORIRE *

Veniți astăzi toți ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, toți cei ce sînt de față la acest praznic luminat, sau sînt prezenți numai cu gîndul și cu inima, din multe părți ale lumii și din diferite Biserici, să preamărim împreună pe Hristos-Domnul și să-i mulțumim pentru harul ce l-a revărsat în ultimii douăzeci de ani asupra Bisericii noastre și asupra întîiului ei stătător și întîiului ei slujitor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Căci dacă tresaltă inimile noastre de bucurie cînd privim peste mulțimea înfăptuirilor, peste desfășurarea vieții noastre bisericești în aceste două decenii, ne dăm seama că toate cîte s-au făcut, prin El, prin harul lui Hristos s-au făcut, și că noi — în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh — am fost și sîntem numai împreunălucrători ai lui Hristos (cf. I Cor. 4, 1) și slujitori ai Bisericii Sale.

Cu adevărat, Iisus Hristos a chemat cu ani în urmă pe tînărul Ioan Marina, de „obîrșie populară” (Ap. Soc. VI, 352), să pășească pe calea preoției și să se identifice cu viața religioasă a poporului, dar și cu setea lui de cultură, de dreptate și pace. El l-a chemat, apoi, ca director de seminar, să dea Bisericii noi slujitori ai altarelor și ai apostolatului social. El l-a înălțat arhiereu-vicar și după aceea mitropolit, în scaunul Mitropoliei Moldovei, ca în vremea cînd „răni adînci sîngerau peste tot trupul Moldovei, pustiită de urgia războiului” (Ap. Soc. VI, 204), cu dragoste, cu energie, cu neîmpuținată rîvnă, întru osteneală de zi și noapte, să aline durerile, să potolească inimile, să înmănuncheze elanurile spre zidirea unei vieți noi bisericești

* Cuvînt festiv rostit — din încredințarea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române — la Sf. Liturghie arhierească din biserica „Sf. Spiridon” din București (în 6 iunie 1968).

și sociale. El, Hristos-Domnul, l-a ridicat — prin glasul clerului și credincioșilor — pe cea mai înaltă treaptă a slujirii, treapta de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. El a lucrat și lucrează în multilaterală activitate a Prea Fericirii Sale, în așa fel încît Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian poate spune — cu Sf. Ap. Pavel — „am lucrat mai mult decît ceilalți apostoli — dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu cel ce era întru mine“, căci „prin harul lui Dumnezeu sînt ceea ce sînt“ (I Cor. 15, 10).

Cu toate acestea, mari sînt vredniciile sărbătoritului de astăzi — căci harul lui Hristos nu este roditor decît prin conlucrarea liberă, prin dăruirea deplină a celui chemat. La glasul de chemare al Domnului, Prea Fericirea Sa dintru început a răspuns fără șovăire: „Iată-mă, Doamne, vin ca să fac voia Ta“ (Evrei 10, 7. 9). Și voia lui Hristos, voia Bisericii Sale, voia poporului — care e voia lui Dumnezeu — a împlinit-o mereu. Întru smerenie și nestinsă osîrdie, întru înțelepciune și neostenită lucrare, întru credință și dragoste atotcuprinzătoare, și-a dăruit întreaga viață lui Hristos și poporului, lumii întregi. Adînc înrădăcinat în viața Bisericii, în viața poporului, om al vremilor noi, însuflețit de Duhul cel veșnic viu și veșnic creator de viață nouă, Prea Fericirea Sa, acum douăzeci de ani, a proiectat pe firmamentul Bisericii luminile unui vast program de activitate. Astăzi putem spune cu evanghelistul Ioan, că „cuvîntul trup s-a făcut“ (Ioan 1, 14), că programul a devenit realitate vie, prin lucrarea Sfîntului Sinod, a clerului și credincioșilor, sub îndrumarea înțeleaptă a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Așa de bogată este roada ostenelilor Prea Fericirii Sale încît noi — aici — nu putem decît să enumerăm succint cele mai însemnate realizări dintre multele înfăptuiri. Toate acestea sînt mlădițe ale aceluiaș duh: duhul Ortodoxiei românești, care-și are izvoarele în credința dreptmăritoare, veche și totuși mereu nouă, și în legătura cu poporul, cu istoria lui, cu năzuințele lui, cu vrerile lui. Într-o epocă de mari înnoiri, de rapide transformări, Biserica noastră — sub îndrumarea Prea Fericitului Patriarh Justinian — a găsit în tezaurul străvechi de gîndire și viață ortodoxă românească energii divine și energii populare, prin care ea s-a înnoit și se înnoiește mereu, și a adus și aduce mereu partea sa de contribuție la mersul înainte al poporului, al omenirii întregi.

Pe planul gândirii teologice, teologia românească — în ultimii douăzeci de ani — s-a manifestat cu o vitalitate deosebită, remarcându-se nu numai prin legătura ei cu Evanghelia Domnului și cu tradiția Sfinților Părinți și a teologiei ortodoxe, ci și prin ancorarea ei în actualitate, în problemele ridicate de viața Bisericii, de viața Ortodoxiei și a creștinătății întregi, de viața epocii noastre. Avem astfel o teologie vie, după pilda Sfinților Părinți, pentru care a teologhisi nu e numai a gândi sau a vorbi despre Dumnezeu ci e viață în Dumnezeu, e gândire trăită și trăire gândită, e o floare răsărită din solul realității divine și umane, de aceea și izvor de viață și orientare în actualitate. De aici accentul teologic în toată activitatea Prea Fericirii Sale, în toată activitatea internă și externă a Bisericii noastre, care își fundamentează teologic toate atitudinile și acțiunile — și fructifică gândirea teologică în noile realități ale vremii noastre.

Pe planul acțiunii — care constituie mereu o unitate cu planul gândirii teologice — înnoirea cuprinde toate sferele vieții bisericești, atât viața internă a Bisericii noastre, cât și relațiile ei cu celelalte Biserici Ortodoxe, cu alte Biserici creștine, cu năzuințele vremii, în spiritul frățietății ecumenice, al luptei comune pentru pace și înfrățire între popoare. Aici iese în evidență idealul creștin al apostolatului social, formulat atât de clar și aplicat așa de multilateral de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Temelia vieții celei noi este unitatea deplină dintre ierarhi, cler și credincioși. Această unitate, prin care toate măduarele Bisericii, pătrunse de duhul lui Hristos, sînt împreună-lucrătoare pentru propășirea ei și împlinirea misiunii ei în lume, și-a găsit expresia în legislația bisericească, bazată pe canoanele Ortodoxiei și pe nevoile actuale ale Bisericii. Actuala legislație este „cea mai completă și mai rodnică” dintre toate legislațiile bisericești anterioare. Ea întărește sinodalitatea în lucrarea ierarhilor și participarea activă a preoților și credincioșilor la viața bisericească. Sfîntul Sinod, sub președinția Prea Fericitului Patriarh Justinian, discută și decide în spiritul sinodalității apostolice asupra tuturor problemelor importante ale Bisericii noastre. Clerul și credincioșii, — nu numai în parohii, ci și pe Eparhii și pe întreaga Patriarhie — își spun cuvîntul prin Adunările Eparhiale, prezidate de ierarhul respectiv și în Adunarea Națională Bisericească, prezidată de Prea Fericitul Patriarh Justinian. Aceasta explică faptul că viața cea nouă pulsează cu vigoare în toate măduarele Bisericii noastre.

*Pentru pregătirea preoților s-a reorganizat învățămîntul teologic, s-au instituit cursuri de îndrumare misionară și conferințe de orientare, se tipăresc cărți și reviste, formîndu-se astfel o preoțime nouă, o preoțime bine orientată, mereu în pas cu desfășurarea vieții bisericești atît pe plan intern cît și pe plan extern. Dintre cărțile de căpătîi destinate pastorației și îndrumării credincioșilor amintim: *Învățătura de credință creștină ortodoxă* (1952), *Tîlcuirea Evangheliilor și Cazaniilor Duminicilor de peste an* (1960) și cele 9 volume de „*Apostolat Social*” — prima cu binecuvîntarea și îndrumarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, celelalte rod al strădaniilor Prea Fericirii Sale. O însemnătate deosebită are noua ediție a *Bibliei* și — separat — a *Noului Testament*. Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă și Tipografiile de la Centrele mitropolitane au dat clerului și credincioșilor hrana duhovnicească necesară.*

Ca semn al vremilor noi, de libertate, dreptate și unitate națională și al vitalității Ortodoxiei românești în toți membrii ei, trebuie amintit mărețul act al reîntregirii bisericești din octombrie 1948, cînd frații de aceeași lege strămoșească s-au regăsit la sînul Bisericii mame, Biserica poporului român de veacuri. Refacerea unității străvechi a înlăturat vrajba, a întărit frățietatea, a însemnat un spor de energie spirituală și de activitatea bisericească, Spre această îmbogățire duhovnicească ne-a îndreptat și canonizarea unor sfinți români și generalizarea cultului unor sfinți ale căror moaște se află în țara noastră (1955), prilej de cinstire a înaintașilor și de urmare a pildei lor.

Dacă viața religios-morală a fost înnoită, Prea Fericitul Patriarh Justinian s-a dovedit nu numai un adevărat cîrmuitor duhovnicesc, un organizator de prim rang, ci și un gospodar neîntrecut. Astfel și părții economice i s-a dat atenția ce i se cuvine, — pentru buna funcționare a vieții bisericești. (Salarizarea clerului, Casa de odihnă, Casa de Pensii și Ajutorare, Fondul Misionar, construcții, pictări și restaurări de biserici, ateliere pentru cele necesare cultului, etc.).

Dar — în concepția Prea Fericitului Patriarh Justinian — Biserica nu se poate mărgini numai la activitatea duhovnicească, nu se poate închide în cercul ei de preocupări, și să fie străină de frămîntările vremii, ci, ea trebuie să ajute în duhul iubirii creștine, și la strădaniile societății pentru o viață mai bună și mai fericită. „Vom dovedi că Hristos trăiește în noi — spunea

Prea Fericirea Sa, preoților — dacă ne vom dăruia pentru binele semenilor noștri, dacă vom munci pentru înflorirea patriei și dacă . . . prin truda noastră de fiecare zi oamenii de pe tot întinsul pământului vor trăi în pace și bună înțelegere” (Ap. Soc. VIII, p. 124). Această slujire a patriei și a omenirii este ceea ce Prea Fericirea Sa numește — cu o expresie fericită — apostolat social, căci apostolul lui Hristos trebuie să fie apostol al dragostei, libertății, egalității, frăției și păcii.

Biserica ortodoxă națională autocefală, Biserica noastră și-a întrepătruns, de-a lungul secolelor, existența cu viața poporului român, sprijinind lupta lui pentru libertate, dreptate socială, cultură și unitate națională. Și astăzi ea este alături de popor — prin autocefalia sa sprijinind suveranitatea și independența țării noastre; prin unitatea bisericească întărind unitatea națională a poporului și prin conlucrarea ierarhiei, clerului și credincioșilor la propășirea patriei și la lupta pentru pace aducând contribuția sa — în spiritul Evangheliei lui Hristos — la ctitorirea vieții celei noi și la înfrățirea între popoare.

Patria noastră acordă Bisericii Ortodoxe Române — tuturor cultelor — libertatea de a se organiza după credința și rânduielele lor și un larg sprijin moral și material. Acest climat de libertate religioasă a oferit Bisericii noastre condițiile prielnice de desfășurare a întregii ei activități și pe plan bisericesc și pe planul slujirii năzuințelor poporului și omenirii întregi. De aici angajamentul Bisericii noastre — tălmăcit de Prea Fericitul Patriarh Justinian la 29 februarie 1968 — de a „lucra în așa fel ca și noi, atât pe plan intern, cât și pe plan extern, să afirmăm și să sprijinim prestigiul deosebit de care se bucură Patria noastră” și de „a sluji cu toată credincioșia și cu tot elanul marile năzuințe ale poporului, pentru fericirea lui, pentru înflorirea Patriei . . ., pentru pacea și cooperarea dintre toți oamenii și dintre toate popoarele”.

*

Biserica noastră însă nu stă aplecată numai asupra ei însăși, ci deschide larg brațele iubirii frățești către toate Bisericile ortodoxe surori, către toate Bisericile creștine și religiile, către toate popoarele iubitoare de pace. „Noi, Bisericile ortodoxe surori — zice Prea Fericirea Sa — înfățișăm o mare familie”. (Ap. Soc. IV, p. 6). De aceea Bisericile noastre „colaborează în aceeași credință, în dragoste și bunăînțelegere creștină, pentru

binele lor în parte și al Ortodoxiei întregi" (B.O.R. 11—12/1955, p. 1014). Pe linia aceasta a legăturilor dintre Bisericile ortodoxe și a unității ecumenice ortodoxe manifestările sînt atît de multiple încît nu le putem enumera. E destul să amintim vizitele făcute Bisericii noastre de delegații, conduse de Patriarhul ecumenic, de Patriarhii Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului, Bisericii Ortodoxe Ruse, Sîrbe, Bulgare, etc. și de delegațiile Bisericii noastre, care sub conducerea Prea Fericitului Patriarh Justinian au vizitat Patriarhia ecumenică de Constantinopol, Patriarhia rusă, Biserica greacă, Patriarhiile bulgară, sîrbă, etc. aceste vizite contribuind nu numai la întărirea unității în duhul Ortodoxiei, ci și la întărirea prieteniei și păcii între popoare. La fel, activitatea delegaților noștri — care întoldeauna au reprezentat poziția, stabilită de Sfîntul Sinod, în frunte cu Prea Fericirea Sa — la consfăturile pan-ortodoxe de la Rhodos și la pregătirea viitorului sinod ecumenic, constituie o mărturie vie a contribuției însemnate aduse de Biserica noastră la lucrarea Ortodoxiei întregi în probleme general-ortodoxe, în problemele ecumeniste și ale păcii în lume.

În ceea ce privește relațiile intercreștine ecumeniste, e cunoscută atitudinea și activitatea Bisericii Ortodoxe Române, — a Prea Fericitului Patriarh Justinian — atît pe plan intern, cît și pe plan extern. Pe plan intern, frățietatea ecumenistă dintre culte este așa de evidentă încît cei ce ne-au vizitat țara au constatat că aici este un model de conviețuire și conlucrare între culte. Mai mult decît atît: la consfăturile șefilor cultelor ținute la Patriarhia Română au participat alături de șefii cultelor creștine și șefii cultelor mozaic și musulman. E o unitate între culte bazată pe credința în Dumnezeu și pe aplicarea acestei credințe în acțiunea comună pentru înflorirea Patriei, pentru pace și înfrățire între popoare.

Pe plan extern, Biserica noastră lucrează — sub îndrumarea Prea Fericitului Patriarh Justinian — în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Conferinței Creștine pentru Pace, Conferinței Bisericilor Europene, întreține relații cu Biserica Anglicană, cu Biserici evanghelice-luterane, cu Biserici romano-catolice, etc. Năzuința tuturor este refacerea Bisericii celei una, posibilă — după cuvîntul Prea Fericitului Patriarh Justinian — pe baza credinței Bisericii ecumenice din primele veacuri și a principiilor sinodalității și autocefaliei. Dar pînă la realizarea acestei năzuințe, Bisericile — unite prin dragostea frățească — se apro-

pie unele de altele, învață să se cunoască mai bine și își întăresc unitatea prin acțiuni comune pentru sprijinirea libertății, egalității, progresului social și păcii în lume. Vizita Prea Fericitului Patriarh Justinian la sediul Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1966) și chemarea la întărirea angajamentului „creștin în problemele lumii contemporane”, în „slujirea lumii” pentru adâncirea frăției, dragostei, dreptății și păcii — au avut un larg ecou în toate Bisericile. Schimbul de vizite între primatul Bisericii anglicane și Prea Fericitul Patriarh Justinian, ca și alte vizite de căpetenii bisericești constituie cotribuții importante la unitatea creștină în slujire iubitoare pentru viață, pentru pace, pentru progres.

Cei douăzeci de ani de activitate în slujba Bisericii noastre, a Ortodoxiei, a ecumenismului și păcii, au conturat personalitatea Prea Fericitului Patriarh Justinian în conștiința clerului și credincioșilor, a Bisericilor ortodoxe și a celorlalte culte, pe planul larg al acțiunii inter-ortodoxe, ecumeniste și de înfrățire între popoare — ca pe o personalitate de prim rang: „un reprezentant de seamă al conștiinței ecumenice-ortodoxe”, cum se exprimă Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei, „unul din cei mai mari conducători ai vieții religioase internaționale” — cum afirma Dr. Franklin Clark Fry, președintele Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor —; un luptător de frunte pentru pace și înfrățire între popoare.

Prea Fericirea Voastră,

N-am putut cuprinde în aceste puține și slabe cuvinte nici personalitatea atât de complexă a Prea Fericirii Voastre și totuși atât de puternic conturată, nici mulțimea realizărilor celor două decenii de patriarhicească arhipăstorie, caracterizate prin clarviziunea, prin energia realizatoare, prin înțelepciunea cu care v-ați dăruit total unui singur ideal: Hristos Domnul și Biserica Sa, împletită în viața de astăzi a poporului nostru, a omenirii întregi. Prea Fericirea Voastră ați înțeles — din tîlcul sfințelor Evanghelii, din ruga smerită la altarele străbune, din graiul veacurilor și al poporului, — că adevăratul ucenic al lui Hristos este acela care soarbe puteri din viață nouă, din izvoarele de har ale Bisericii Sale și le revarsă cu dărnicie pretutindeni, ca lumea „viață să aibă și cît mai multă viață” (Ioan 10, 10.). Căci toată activitatea Prea Fericirii Voastre aici își are obîrșia: în

dragostea lui Hristos, care îmbrățișează nu numai Biserica proprie, ci toate Bisericile, nu numai poporul nostru român, ci toate popoarele. Căci dragostea, vastă cât nemărginirea, atinge cu creștetul ei cerul, veșnicia.

Și iată, astăzi, la acest praznic luminat, — prin graiul meu smerit — vine întreaga Biserică Ortodoxă Română, Sfântul Sinod, clerul și credincioșii, să Vă încununeze cu cununa dragostei lor curate, a prețuirii nețărmurite — ca pe cel mai vrednic ostentor în via Domnului, ca pe cel dintâi slujitor al ei, al năzuințelor și strădaniilor ei. Ceea ce ați proiectat în cuvinte la alegerea și instalarea Prea Fericirii Voastre, a devenit faptă prin truda neobosită a minții și a inimii cu care ne-ați călăuzit cu dragoste părintească și cu luminată înțelepciune.

La acest praznic al Bisericii Ortodoxe Române vedeți întruniți în jurul Prea Fericirii Voastre și pe reprezentanții poporului nostru, în semn de prețuire a patriotismului constructiv, a contribuției la cauza păcii și progresului, care Vă caracterizează.

Aici sînt de față și delegați ai Bisericilor ortodoxe, ai cultelor din țara noastră, ai Mișcării ecumenice, ai Conferinței Creștine pentru Pace, ai Conferinței Bisericilor Europene și ai altor organizații bisericești și culte de peste hotare, — mărturisind astfel prestigiul de care Prea Fericirea Voastră, Biserica noastră, se bucură în toate părțile lumii.

De aceea, praznicul de astăzi e nu numai sărbătoarea Ortodoxiei române, ci și a Ortodoxiei întregi, a ecumenismului, a tuturor luptătorilor pentru pace.

Preamărind pe Hristos pentru toate darurile ce le-a revărsat peste Biserica noastră, peste Prea Fericirea Voastră, rugăm pe Dumnezeu luminiilor să Vă dăruiască încă mulți ani de rodnică activitate, ca astfel prin faptele dragostei și păcii, să fie slăvit Tatăl nostru cel din ceruri, căruia i se cuvine toată cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

† N I C O L A E
Mitropolitul Ardealului

VIATĂ NOUĂ ÎN VISTERII VECHE

— LA A XX-A ANIVERSARE A INTRONIZĂRII PREA FERICITULUI
PATRIARH JUSTINIAN —

Constantele vieții noastre bisericești sînt doctrina, instituțiile, clerul, obștea credincioșilor și — implicit — apartenența ei națională, aceasta: românească din veac în veac. Valorificarea doctrinei de credință, morală și disciplină în folosul propășirii vremelnice și a mîntuirii veșnice a credincioșilor și conservarea ființei ei naționale — exprimată în autocefalie — trebuie să meargă mîna în mîna cu pregătirea atentă a clerului și dreapta lui intervenție în viața duhovnicească a credincioșilor — a cărei expresie completă este exercitarea pastorației, potrivit exigențelor vremii — pentru ca viața bisericească să se desfășoare normal și să se dezvolte în chip constructiv.

Cu deosebire de două decenii încoace, aceste condiții fundamentale ale dezvoltării firești a vieții noastre bisericești sînt îndeplinite în condiții satisfăcătoare. Prezența activă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la cîrma Bisericii noastre a chezășuit sfintei instituții *echilibru* și *dinamism* creștinesc de cea mai pură substanță ortodoxă românească. Echilibru — în raport cu exigențele majore ale contemporaneității, care se caracterizează prin ritmul năvalnic de rapidă transformare a societății omenești. Dinamism — în ceea ce privește prezența activă a Bisericii noastre în clocotul vieții deobște a credincioșilor, căreia cu neistovită dragoste de Dumnezeu și de oameni sîrguiește să-i infuzeze cheagul *unității*, naționale și bisericești deopotrivă.

Cu deosebire din această pricină, de pe culmea înflorită a festivităților aniversare care s-au desfășurat senin și freamătător din prilejul amintit, arhipăstoria Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian apare, masiv și stabil, ca *providență* pentru Biserica noastră străbună.

Dacă lauda cuvenită ostenitorilor și înfăptuirilor bisericești ortodoxe române din acești douăzeci de ani de acțiune înnoitoare

aparține în întregime Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, folosința lor — substanțială și de calitate superioară — îi revine Bisericii pe care Prea Fericirea Sa o cîrmuiește cu dovedită destoinicie. Pe de altă parte, bucuria aniversării de-acum este dobînda noastră întremătoare, a fiilor Bisericii naționale, cler și credincioși deopotrivă.

Firesc este, deci, ca la un astfel de soroc de obștească prăznire bisericească inimile noastre să tresalte sărbătorește, iar fețele noastre să strălucească de veselie. Însăși Scriptura de temelie a creștinătății hotărăște irevocabil că „inima omului schimbă fața lui“, iar „fața veselă este semn că inima întru cele bune petrece“ (Iisus Sirah 13, 30—31).

Puternice și cinstitoare sînt temeiurile din care odrăslesc constatări și simțăminte ca acestea. Laolaltă, ele adevăresc copios că Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, din mila Părintelui ceresc — căci „nimeni nu-și ia singur cîntea pentru sine, ci chemat fiind de Dumnezeu“ (Evrei 5, 4) — este cu adevărat arhiereul care îi trebuia Bisericii noastre (cf. Evrei 7, 26) pentru înțelegerea și sprijinirea de pe poziție creștină ortodoxă a vremurilor mărețe ce le trăim.

Înzestrată cu un „mare preot peste casa lui Dumnezeu“ (Evrei 10, 21) de talia deosebită a Prea Fericirii Sale Părintelui Patriarh Justinian, Biserica noastră s-a așezat firesc și fără zdruncin în șuvoiul de viață nouă și înnoită care ridică metodic și sigur poporul nostru pe trepte de propășire de care nu a avut parte niciodată pînă acum..

Ostenelile izbutite pe care le-a desfășurat Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian în primii douăzeci de ani de arhipăstorie se împletesc atît de strîns cu întreaga noastră viață bisericească din acest răstimp încît nu le poți evoca recapitulativ sau rezumativ pe cele dintîi făcînd abstracție de cealaltă.

Programul misiunii pe care era chemat s-o îndeplinească prin alegerea (în 24 mai 1948) și înscăunarea sărbătorească (în 6 iunie 1948) la cîrma Bisericii noastre, Prea Fericirea Sa și l-a schițat astfel: „Mă voi strădui ca Sfînta noastră Biserică Ortodoxă Română să facă față așteptărilor și nădejdelor ce și le pune norodul dreptcredincios în contribuția ei la noua așezare. Niciodată în viața ei, în curs de aproape două decenii, Biserica lui Hristos nu a avut un prilej mai potrivit pentru a-și pune în practică învățăturile Evangheliei, ca cel de azi, datorită regimului popular instaurat în țara noastră.

Slujitorilor Bisericii le revine sarcina de a îndepărta din sufletele credincioșilor toată zgura lăsată de păcatele trecutului și de a-și da și viața pentru apărarea păcii și libertății omenirii, după pilda dată nouă de Iisus. Numai în felul acesta, slujind omenirea, ajutând noroadale în lupta lor pentru pace și libertate, Biserica va putea să contribuie la zidirea unei lumi mai bune, care să fie demnă de Creatorul ei.

Pe drumul acesta vom îndrepta și vom îndruma pașii Bisericii Ortodoxe Române și ai slujitorilor săi — pe drumul deschis înaintea noastră de Iisus Mântuitorul". (Vezi revista „Biserica Ortodoxă Română“, 1953, nr. 5—6, p. 446).

E o mărturisire programatică din textul căreia transpare o clară conștiință a țelurilor pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian era hotărât să le atingă pe traseul misiunii sale duhovnicești.

A dovedit dintru început — de dinainte de intrarea în episcopat — că posedă însușirile trebuincioase în acest scop și încă tânăr ierarh fiind, vădea o capacitate excepțională în alegerea mijloacelor menite să ducă la izbândă viguroasele sale năzuințe. Iar dacă aceste mijloace lipseau, Prea Fericirea Sa a știut să le conceapă și să le creeze, învingînd carențele vieții noastre bisericesti de pînă atunci și dificultățile pe care i le scoteau în cale consecințele unui război nedrept și pustiitor.

Bunul Părinte ceresc l-a înzestrat cu un suflet puternic și optimist. Cele peste două decenii de strădanii duhovnicești desfășurate înainte de intrarea în episcopat fie în tărîmul slujirii preoțești de parohie (rurală și citadină), fie la cîrmă de seminar teologic, fie în contact zilnic cu meșteri de tiparniță bisericească, i-au dezvoltat spiritul practic, înnăscut, pînă la amplitudini de înfăptuitor și creator de vocație.

Energia clocotitoare de care dispunea din tinerețe avea să se concretizeze în acțiuni de înalt profil moral și social — și de amplă rezonanță — cu deosebire în strădaniile desfășurate pentru înlăturarea urmărilor războiului pustiitor în care guvernânții de altă dată au tîrît atît de greu încercatul nostru popor. Arhiereu vicar și apoi, curînd după aceea, mitropolit a Moldovei, avea în fața ochilor săi de părinte sufletească imaginea răsturnată a prăpădului, amplificată cu cruzime de calamitatea naturală a unor nemiloși ani de secetă. Erau atîtea de făcut, deoarece nespuse multe suferințe cereau de zor să fie curmate și noian de răni așteptau să fie tămăduite. Mitropolitul de-atunci al Bisericii din laturile moldovene a știut să stîrnească la lucru, în acele vre-

muri de cumpănă, simțămintele patriotice ale slujitorilor altarului străbun, să aprindă în sufletul preoțimii și al credincioșilor mai cu dare de mînă flăcările rîvnei caritabile a samarineanului milostiv față de aproapele împresurat și doborît de grele pătîmîri nemeritate.

La cea dintîi consfătuire cu preoții Arhiepiscopiei Iașilor, după ce fusese instalat în jețul mitropolitan, Prea Fericirea Sa a spus: „În vocabularul meu nu cunosc cuvintele: Nu se poate!“ („Apostolat Social“, IV, 1952, p. 22). Dezorientarea și descurajarea care puseseră stăpînire pe destule suflete alese de slujitori bisericești au fost curmate atunci ca prin farmec, inimile s-au înviorat, conștiințele descumpănite de pleasna necazurilor care parcă se chemau unele pe altele s-au redresat și sub mîna destoinică a vajnicului arhipăstor de la Iași, preoțimea ortodoxă dintre Carpați și Prut a dat o voinică și mult preluată mînă de ajutor organelor locale ale puterii de Stat în lupta eroică pe care o duceau ele cu ruina și foamea, cu pagubele materiale pricinuite de război și de secetă și cu toate celelalte neajunsuri care au pus la grele încercări populația din acea parte a țării noastre. Desigur că mai ales în această împrejurare crucială s-a pătruns Prea Fericirea Sa de convingerea că Biserica trăiește prin puterea apostolatului, prin tăria spiritului de jertfelnicie al slujitorilor și credincioșilor ei. Convingerea aceasta n-avea să-l mai părăsească niciodată.

Pentru desfășurarea apostolatului cerut de vremurile noi de după eliberarea Patriei și de sarcinile obștești pe care ni le-au hărăzit ele, Biserica noastră avea trebuință de slujitori pătrunși de osîrdie apostolească, preoți de vocație certă și evidentă, dovedită prin fapte corespunzătoare stării clericale, fețe bisericești pregătite temeinic spre a afirma în fața credincioșilor, cu cuceritoare convingere personală, valabilitatea permanentă — peste ani și peste veacuri — a sublimelor idealuri religioase-morale înveșnicite în slova de viață dătătoare a Evangheliei Domnului și interpretate fără greș în învățătura cea sănătoasă, de credință, morală și disciplină a Bisericii noastre.

Rînduit la cîrma Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a purces de sîrg la pregătirea unor astfel de preoți cu suflete de apostoli ai vremurilor de-acum. Cu clarviziune de spirit înnoitor și cu energie drept îndreptătoare a pus capăt, în scopul arătat, unei stări de lucruri nefirești și, de aceea, întru nimic justificată: pînă atunci, precum se știe, așe-

zămintele bisericești de pregătire a clerului — cu excepția celor din eparhiile ardelene — nu se aflau sub directă și nemijlocită conducere a Bisericii. Era necesară o reorganizare de adâncime a acestor așezăminte și ea a fost săvârșită în conformitate cu interesele superioare actuale ale Bisericii noastre, datorită rîvnei neobosite a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, secundat colegial, cu frățească înțelegere, de către Î.P.S. și P.S. Ierarhi membri ai Sfîntului Sinod.

Prin reorganizarea învățămîntului teologic, școlile Bisericii noastre, de toate gradele, au fost trecute cu totul și definitiv în grija sfintei instituții. Duhul laicizant care se instalase în parte într-însele a fost expulzat cu desăvîrșire din cadrele lor. Dascăli destonici și duhovnici încercați — selecționați atent din rîndurile slujitorilor bisericești cu înaltă calificare teologică și cu experiență didactică și de îndrumare spirituală — au fost chemați să pregătească preoți pe măsura necesităților actuale ale vieții noastre bisericești. Înconjurată permanent de grija părintească a Prea Fericirii Sale și îndrumată îndeaproape de Chiriarhul locului, aceste așezăminte — redevenite „cu adevărat ale Bisericii, care ființează în Biserică și pentru Biserică” (Op. cit., p. 134) — pregătesc slujitori bisericești „conștienți de misiunea lor, iar în societate cetățeni devotați Statului și poporului”, cum cu netăinuită bucurie putea să constate Prea Fericirea Sa încă în primii ani de arhipăstorire patriarhicească. (Vezi op. cit., p. 134). Sănătos orientate în problemele vremii noastre, școlile teologice ortodoxe române împărtășesc studenților și elevilor lor nutremîntul de calitate superioară al Evangheliei, aprind în sufletele lor tinere duhul dragostei de semeni și al devotamentului față de popor, îi ajută să se pătrundă de respectul cuvenit pentru valoarea și demnitatea omului, de orice neam ar fi el, orice credință ar mărturisi, cu orice ideologie s-ar hrăni.

Datorită în covîrșitoare măsură Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, spiritul irenic — de colaborare interconfesională și de solidarizare patriotică în săvîrșirea a tot lucrul bun și de folos evident vieții noastre obștești — este cultivat cu consecvență și cu convingere și este adîncit pe cale de studiu teologic, cursuri de îndrumare a clerului, publicații bisericești, conferințe preoțești și practică pastorală așa cum nu se făcea în trecut. Mulțumită acestui fapt, preotul ortodox român contemporan este

din ce în ce mai vădit un preot de azi, cunoscător al exigențelor vremii noastre, familiarizat cu problemele vieții actuale și, de aceea, din ce în ce mai capabil să corespundă exigențelor pastoralității eficiente. Spre a o exercita cu cel mai mare folos pentru obștea credincioșilor, preotul de astăzi are la dispoziție — prin aceeași părintească grijă care veghează în locul cel mai înalt de conducere a Bisericii noastre — toate mijloacele menite să-l orienteze și să-l ajutoreze efectiv spre a-și face „slujba deplin“ (II Tim. 4, 5): cărți de ritual, o expunere amplă a învățăturii noastre de credință cum n-am avut în tot trecutul Bisericii noastre (publicată de Prea Fericirea Sa în anul 1952), lucrări teologice, reviste centrale-patriarhale și eparhiale-mitropolitane ș.a. Iar pentru orientarea corectă în problemele vieții contemporane, văzute în perspectivă ortodoxă română, îndreptar complet și competent ne sînt cele nouă volume de „Apostolat Social“ ale Prea Fericirii Sale, apărute pînă acum.

În miezul stufosului repertoriu al problemelor vieții contemporane, cărora sîntem solicitați să le dăm dezlegări creștinești specific ortodoxe române, se află *apărarea și întărirea păcii*, combinată cu *adîncirea și cimentarea unității noastre sufletești*, ca popor hotărît și capabil să-și făurească o viață nouă, prosperă, liberă și independentă..

Promotor de frunte al luptei pentru pace și progres social, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a fost un precursor de seamă al ei încă pe vremea cînd cerul tulburat al continentului nostru prevestea grozăviile războiului mondial ce avea să izbucnească nu peste mult. Curajoasa luare de poziție de-atunci față de forțele întunecate care puneau la cale azvîrlirea omenirii în zvîrcolirile costisitoare ale unei noi conflagrații mondiale — riscantă, dar demnă — conferă Patriarhului de astăzi al păcii și al binevoirii toată autoritatea morală a unui binefăcător al oamenilor și apărător al agonisitei lor materiale și spirituale, greu vămuită de prăpădul războiului. Binecuvîntătele făgașe ale luptei pentru pace, trasate de Prea Fericirea Sa, aveam să le bătătorim cu convingere și cu vigoare în anii de după război. Mobilizați și stimulați în măsură decisivă la purtarea acestei lupte salvatoare prin pilda dată de însuși Întîistătătorul Bisericii noastre, slujitorii sfintelor altare străbune ne-am angajat pe calea apărării păcii cu atîta elan și convingere încît astăzi pe drept ne mîndrim că am făcut din această luptă o preocupare de competenție a misiunii noastre spirituale. Poporul nostru, prin Ocîr-

muirea de Stat, a înregistrat și răsplătit participarea preoțimii ortodoxe române la strădaniile obștești de apărare și întărire a păcii. Sute de slujitori bisericești poartă semnele prețuirii unanime pentru vrednicii patriotice-cetățenești, concretizate în ordine și medalii ale Republicii Socialiste România.

Biserica noastră, călăuzită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, și-a dat seama din bunăvreme că lupta pentru apărarea și întărirea păcii se încadrează firesc și organic în preocupările ei de bază, deoarece este cerută și binecuvântată de Evanghelia Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De aceea ea a fost ridicată — și tratată — la rang de îndatorire permanentă a clerului și credincioșilor ortodocși români.

Același lucru se poate spune despre reangrenarea noastră în dialogul ecumenist. Încă înainte de-a o fi pregătit și perfectat prin intrarea Bisericii Ortodoxe Române în Consiliul Ecumenic al Bisericilor — săvârșită la New-Delhi (India), în toamna anului 1961 — Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a experimentat-o ca nici un altul dintre pururea pomeniții săi precursori de scaun, deschizând celorlalte culte religioase din țara noastră și șefilor lor nu numai inima-i totdeauna bucuroasă de îmbrățișare fraternă, ci și porțile reședinței sale patriarhale, transformată faptic în sălaș vremelnic al acestora pentru toată durata petrecerii lor la treburile de seamă în Capitală.

Aflându-se permanent și neclintit pe pozițiile Ortodoxiei răsăritene cu cuvântul și cu fapta și întreținând legături frățești cu ocîrmuitorii ei de pretutindeni, față de cei de altă confesiune sau de altă credință religioasă, dinăuntrul sau dinafara țării, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian vădește în orice împrejurare cuvenita considerație. Scripitoarele pagini pe care le-a scris cu felurite prilejuri despre inefabila preeminență creștină a credinței ortodoxe răsăritene sînt mărturie despre generozitatea și cugetul drept cu care Prea Fericea Sa — pururea „sub puterea Ierusalimului stînd“, cum formula atașamentul deplin față de Ortodoxie Sfîntul și Cuviosul mărturisitor Sofronie de la Cioara — apreciază aportul celorlalte ramuri ale creștinătății în afirmarea unității ecumenice după care însetează astăzi mai vădit decît orînd altă dată creștinii din lumea întreagă.

Din același simțămînt profund de respect față de integritatea credinței străbune Prea Fericea Sa a sprijinit precum se știe acțiunea de unificare bisericească a românilor ardeleni. Prin acest act de deosebită însemnătate istorică a fost curmată vrajba

dintre fiii aceluiasi popor, iar unitatea noastră națională a fost considerabil întărită.

*

Una dintre cele mai frumoase însușiri ale Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian este capacitatea sa inepeizabilă de mobilizare și de asociere a celor mai largi cercuri de slujitori bisericești la desfășurarea lucrărilor creștinești și patriotice reclamate de starea de creștin ortodox român. În cursul celor două decenii de rodnică arhipăstorie, Prea Fericirea Sa nu a lucrat niciodată în chip izolat, individualist. Dimpotrivă, cu tact și înțelepciune niciodată dezmințite — și cu un deosebit de ascuțit simț personal de cunoaștere a oamenilor — a știut să dea tuturor categoriilor de subalterni ai săi satisfacția majoră de a-și lua fiecare din ei parcla de participare activă la strădaniile de ctitorire a unei vieți bisericești înnoite, primenite, dinamizate.

În mod cu totul deosebit, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a solidarizat la această muncă de zidire nouă pe Înălții Ierarhi Membri ai Sfântului Sinod și pe profesorii de teologie. Nu o dată subliniază în paginile volumelor de „Apostolat Social” cît de statornică și de prețioasă îi este colaborarea colegială a I.P.S. și P.S. Membri ai Sfântului Sinod în desfășurarea programului său arhipăstoresc. Iar în ceea ce privește aportul profesorilor de teologie la infuzarea efluviilor de viață nouă în visteriile străvechi ale Bisericii noastre, Prea Fericirea Sa a avut mărturisiri publice care i-au ridicat la cinstitorul nivel de „cei mai buni sfetnici ai Sfântului Sinod”. (În fața preoților de la cursurile de îndrumare misionară și socială, seria a XXXIX-a; vezi rev. „Biserica Ortodoxă Română”, 1962, nr. 5—6, p. 481).

*

Pentru tot binele pe care l-a făcut pînă acum Bisericii și Patriei, la 6 iunie a. c. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a fost sărbătorit la nivel național-bisericesc, panortodox și ecumenist deopotrivă. Laolaltă cu Patriarhi venerabili, mitropoliți, arhiepiscopi și episcopi veniți de peste țări și mări să sporească bucuria praznicului Ortodoxiei române — și în spirit de comuniune a dragostei frățești cu șefi de culte religioase din țară și de peste hotare — cler și credincioși, am rugat atunci pe Părintele ceresc să hărăzească ani mulți și senini Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ajutîndu-i să meargă bine cu sănătatea precum cu sufletul bine merge (cf. III Ioan 1).

Auzi-ne, Doamne, auzi-ne! ...

CREȘTINISMUL — RELIGIE A VIEȚII

Dacă am încerca să adunăm Creștinismul cu toate florile și nestematele lui într-un singur cuvânt atotcuprinzător, acest cuvânt n-ar putea fi altul decât: *Înviere*. Într-adevăr „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este propovăduirea noastră deșartă și credința voastră” (I Cor. 15, 14), ne încredințează pe bună dreptate Sf. Ap. Pavel. Învierea este biruința definitivă a vieții asupra morții. Această biruință s-a vădit în toate faptele Mântuitorului și ea străbate ca un statornic fir conducător întreg tezaurul învățaturii dogmatice și morale a propovăduirii Sale. Cu toate că în crugul anilor lui Iisus Învierea apare ca o încoronare a rodnicei Lui treceri prin această lume, ea aruncă în urmă, ca luminile unui far, raze de înțelegere care topesc orice beznă, dând înțeles și răspuns tuturor marilor întrebări ale creștinismului.

Sub privirea strălucitoare a acestui far, împlîntat pe înălțimile dealului Căpățînii, se limpezește de pildă, însăși taina începutului mîntuirii noastre, unirea ipostatică a celor două firi ale Domnului. Datorită acestei puternice lumini întrucît a înviat din morți, Cel născut în Vifleem este recunoscut și mărturisit fără nici o putință de tăgadă, totodată ca Fiu al Omului și Fiu al lui Dumnezeu. De asemenea, numai privind cu atenție spre Jertfa Supremă de pe Golgota ne putem da seama de ce *iubirea* este porunca de căpetenie a învățaturii morale creștine. Și tot Învierea, prin bogăția de har care curge din ranele Mielului (Apoc. 5, 6) rămîne temelia vieții lăuntrice a celor credincioși. Ea constituie forța nebiruită care-i întărește neconținut să creadă, să nădăjduiască și să-și ducă de bunăvoie „jugul cel bun” și „sarcina cea ușoară” a lui Iisus (Matei 11, 29—30) hotărîndu-i să fie nu numai auzitori, ci și împlinatori ai voii Tatălui ceresc (Iac. 1, 22). Această forță o culeg credincioșii din încrederea nestrămutată în împreună-împietirea vieții lor de aici cu viața cea veșnică a lui Hristos, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, care zice: „Știind că Hristos cel sculat din morți nu mai moare”, fiindcă „moartea nu mai are stăpînire asupra Lui”, credem că „dacă am murit cu Hristos”, „vom și viețui împreună cu El” (Romani 6, 9; 8).

Învierea este acea „lumină mare” care a răsărit în viața tuturor aceloră despre care Sf. Apostol și Evanghelist Matei spunea că se aflau în „întuneric”

și în „umbra morții“ (4, 16). Prin scularea Sa din morți, Domnul a ridicat viața omenească pe cele mai înalte culmi, curățind-o, îndumnezeind-o și punând-o la temelia celui mai puternic și mai entuziast cult al vieții, din câte au fost pe pământ. Ce deosebire mare, de plidă, între Budha, pentru care viața era o suferință de care trebuie să căutăm toate mijloacele ca să scăpăm, sau Mahomed, care folosea ascuțișul sabiei ca să aducă pe „necredincioși“ la credința în Allah, și Iisus care cheamă la credință numai pe cei ce „voiesc“ să vină după El (Marcu 8, 34) și care a venit în lume pentru ca cei ce cred într-însul „viață să aibă și mai mult să aibă“ (Ioan 10, 10). Menirea lui Hristos este să dăruiască celor credincioși „viață veșnică“ și „să-i învieze pe ei în ziua cea de apoi“ Ioan 6, 40). De aceea, Scripturile conțin „viață“ (Ioan 5, 39) iar cuvintele Sale sînt „duh și viață“ (Ioan 6, 63).

Prin înviere prezența lui Iisus, dintr-o stare de față în trup se transformă într-o stare de față în duh. În această din urmă ipostază Domnul declară că rămîne cu ucenicii Lui „în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului“ (Matei 28, 20). Ea se arată mai ales sub chipul prezenței Sale euharistice, în Sf. Cuminecătură, sîmburele de foc al Sf. Liturghii. „Eu sînt Pîinea vieții — zice Domnul — cine vine la mine nu va flămîenzi și cine crede în mine nu va înseta niciodată“ (Ioan 6, 35). „Dacă mănîncă cineva din această pîine va fi viu în veci“ (Ioan 6, 51), căci „pîinea pe care o voi da eu pentru viața lumii, este trupul meu (Ibid. 1). Și pentru ca să nu lase nici o îndoială că vorbește precis despre Sf. Cuminecătură, sau Cina Domnului, cum i se mai spune, El adaugă „Căci trupul Meu cu adevărat este mîncare și sîngele meu cu adevărat băutură“ (Ioan 5, 55).

Precum vedem, Iisus apasă aici poveri ale gîndirii pe care chiar și unii dintre creștini nu le pot purta, decum cei din timpul său, care erau porniți prin fire spre cîrtire (Ioan 6, 61). Fapt este că din pricina acestor cuvinte, neînțelegînd taina vieții în Hristos, „mulți dintre ucenicii Săi se dădură înapoi și nu mai umblau cu El“ (Ioan 6, 66). Astfel s-a împlinit prorocia dreptului Simeon, că Pruncul purtat în brațele lui „este spre căderea și înălțarea multora din Izrael“ și mai ales „spre semn împotriva căruia se va vorbi“ (Luca 2, 34). Pînă la urmă s-a dovedit că acest „semn“ va fi însăși Învierea Sa.

Afirmînd despre Sine: „Eu sînt Învierea și Viața“ (Ioan 11, 25) Iisus se arată nu numai ca biruitor al morții — prin Înviere — ci și ca izvor al vieții celei veșnice. Contrazicînd toate evidențele firii, prin scularea Sa din morți Mîntuitorul trimite spre cele patru zări ale credinței vigurosul și entuziastul mesaj pascal că *acolo unde este El, nu mai există moarte*. De acest mesaj au vibrat și vor vibra pînă la sfîrșitul veacurilor nu numai inimile, ci și zidurile bisericilor, odată cu biruitorul cîntec care ne anunță că „Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte călcînd și celor din mormînturi viață dăruindu-le“. În virtutea acestui cutremurător adevăr pascal, adeseori Domnul vorbind des-

pre moarte, a asemănat-o cu un simplu „somn“ (Luca 8, 52; Ioan 11, 11). Dar cel mai limpede se desprinde ideea că *lumina Învierii a înghițit definitiv întunericul morții* din cuvintele: „Adevăr zic vouă că cine aude cuvântul meu și crede în cel ce m-a trimis pe mine, are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat din moarte la viață“ (Ioan 6, 24).

Așadar, din punct de vedere creștin viața se deapănă și dincolo de această petrecere pămîntească, încît, cu toată întreruperea fizică numită propriu-zis „moarte“, între viața de aici și cea de dincolo, rezervată celor ce cred, există totuși o legătură morală neîntreruptă. Firește, încetînd să mai existe în lume, sufletul credinciosului trăiește în Hristos. Cu toate acestea, la lumina aceluiași adevăr pascal, nu toți vor avea aceeași soartă veșnică ci „cei ce au făcut cele bune vor ieși întru învierea vieții, iar cei ce au făcut rele întru învierea judecării“ (Ioan 5, 29). De aceea, potrivit dreptății divine, viața veșnică va fi oglinda fidelă nu a rangului și a situației sociale a credinciosului în această viață, ci a demnității sale morale. Vom asista la o adevărată răsturnare de ranguri și stări. Acolo, „cei ce plîng se vor mîngîia“ (Matei 5, 5) iar *cei ce au exploatat pe muncitori și s-au îmbuibat* se vor osîndi (Iacob 5, 1—6). „Fiule, adă-ți aminte că tu ai primit cele bune în viața ta, iar Lazăr, asemenea, pe cele rele — zice Avraam bogatului nemilostiv care se afla în iad; de aceea, acum el se bucură, pe cînd tu te chinuiești“ (Luca 16, 25).

Desigur, creștinismul este în primul rînd o religie care propovăduiește credincioșilor săi viața veșnică, după spusa însăși a Domnului care a zis că „atît de mult a iubit Dumnezeu lumea încît pe singurul Său Fiu l-a dat pentru ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan 3, 16). Totuși, el nu se îngrijește numai de viața din cer, ci și de viața pămîntească. Este adevărat că „împărăția lui Dumnezeu nu este mîncare și băutură, ci îndreptățire și pace și bucurie în Duhul Sfînt“ (Romani 14, 17). Dragostea lui Hristos se arată însă și prin fapte legate de împlinirea nevoilor, vieții de fiecare zi a noastră și a semenilor noștri. „Nu uitați dar facerea de bine și împărtășirea, ne îndeamnă Sf. Apostol Pavel, căci la jertfe de acestea găsește Dumnezeu bună plăcere“ (Evrei 13, 16).

Domnul n-a disprețuit viața pămîntească, dovadă că a „luat trup și a locuit printre noi“ (Ioan 1, 14) săturînd în mai multe rînduri mulțimile flămînde“ (Matei 14, 13; 16, 32; Ioan 6, 1) binecuvîntînd nunta, izvorul pămîntesc al vieții, prin minunea săvîrșită la Cana Galilei (Ioan 2, 1) și reînnoind indestructibilitatea căsătoriei (Matei 19, 9). Apostolii Săi sînt acuzați că nu țin posturile (Marcu 2, 18 și 27) iar Domnul însuși este luat în de rău că „mănîncă și bea cu vameșii și cu păcătoșii“ (Marcu 2, 16). Mergînd pe urmele Mîntuitorului Sf. Apostol Pavel atrage atenția asupra unor învățături nesănătoase, potrivnice vieții, care îndreaptă luarea aminte a credincioșilor „la duhuri amăgitoare“, „oprind căsătorirea, poruncind a se feri de mîncări pe

care Dumnezeu le-a făcut spre împărtășire cu mulțumire pentru cei credincioși. Pentru că orice faptură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumiri" (I Tim. 4, 2—4).

Deci creștinismul nu este împotriva acestei vieți ci împotriva întrebuirii ei, în afară de „dreapta socoteală“, deci împotriva faptelor care, în loc să întărească viața și buna înțelegere între oameni, le slăbesc. De altfel, Biserica, din cele mai vechi timpuri a condamnat cu toată asprimea erezia lui Pelagiu care spunea că trupul trebuie disprețuit, ca un rău în sine, combătînd-o cu dovezi puternice și recunoscînd împreună cu Sf. Apostol Pavel că „nimenea nu și-a urît niciodată trupul său ci fiecare îl hrănește și-l încălzește, după cum și Hristos Biserica“ (Efes. 5, 29).

Domnul însuși prin minunile Sale n-a urmărit să se facă de priveliște, ca oamenii să admire dumnezeirea Sa, ci, mai mare decît puterea i-a fost iubirea pe care a revărsat-o ori de cîte ori a avut ocazia să aline o suferință, sau să facă mai frumoasă și mai vrednică de trăit viața fraților Săi. Iar atunci cînd iudeii i-au cerut să facă „semn“ de dragul de a-și arăta puterea, Mîntuitorul s-a supărat pe ei, spunîndu-le că „semn nu le va da decît semnul lui Iona proorocul“ (Luca 11, 29) —adică însăși Învierea Sa din morți, care, ca și minunea cu Iona 1, 17 (s-a întîmplat „a treia zi după Scripturi“).

Precum vedem creștinismul nu este o tăgăduire, ci o afirmare a vieții, pe toate planurile ființei și dezvoltării sale. El îmbrățișează această viață, atît în latura ei veșnică, cît și în cea trecătoare. De aici urmează că adevăratul creștin nu poate sta nepăsător față de evenimentele, care se petrec în timpul său, ci trebuie să ia atitudine, ca mărturisitor al celei mai sublime religii a vieții, iubind viața, propovăduind-o și contribuind prin toate mijloacele la întărirea și înfrumusețarea ei, în duhul lui Hristos. El trebuie să ia aminte la tot ceea ce ajută sau amenință viața, dînd dovadă în toate împrejurările de cel mai larg și mai generos umanism. De aceea, va fi totdeauna de partea celor care urmăresc biruința vieții și va urî din tot sufletul și se va sili să alunge din lume spectrul sinistru al războiului, căutînd pururea pacea și buna înțelegere dintre oameni.

În orice caz, nu te poți arăta un adevărat creștin decît dacă te lași însuflețit de un înalt cult al vieții, pe de o parte, iubindu-și semenii și Patria, iar pe de alta, învăluindu-te în razele de lumină ale Învierii. Astfel vei culege în inimă acea negrăită bucurie pascală în care se află topită toată dragostea pe care Dumnezeu a revărsat-o din cer asupra noastră, dîndu-ne odată cu simțămîntul unei depline împăcări cu cei din jurul nostru și arvuna veșnică a nădejdlor propriiei noastre învieri din morți.

Preot ION OPRÎȘ

INSEMNĂTATEA EPISTOLEI SFÎNTULUI APOSTOL PAVEL CĂTRE TIT

Epistola Sfîntului Apostol Pavel către Tit e scurtă: are 3 capitole, care totalizează 46 versete și — în textul original, grecesc — 658 cuvinte.

În alcătuirea ei, epistola respectă toate prevederile epistolografiei antice, cu modificările de rigoare impuse de caracterul ei specific de epistolă creștină.

Vădit înrudită cu Epistolele I și II către Timotei prin vîrstă, stil și cuprins, împreună cu ele formează în ansamblul scripturilor pauline („Corpus Paulinum“) un grup bine definit. Ca și ele, de la mijlocul veacului 18 poartă numele (calificativul) de *epistolă pastorală*: e scrisă păstorului unei biserici locale-regionale și autorul ei inspirat se rostește în calitate de păstor bisericesc (= apostol, aici).

Stilul epistolei — în pofida tuturor verdictelor negative purcesc din arcul încordat al criticii extremiste protestante (mai ales din veacul 19) — e stil paulin adecvat situației noi de păstor al păstorilor, în care calitate se rostește Sfîntul Apostol Pavel în textul ei. În cuprinsul epistolei abundă piese de vocabular pe care considerente elementare de onestitate științifică ne îndatorază să le căutăm în I și II Tim., dar nu în celelalte scripturi pauline, care au în vedere alte situații decît cele ce au generat întocmirea epistolelor pastorale. De asemenea, ar fi eronat să așteptăm ca în Epistola către Tit să aflăm masivitatea stilului din Rom., Gal. sau Ef., scrieri de conținut doctrinar dogmatic și etic dens. Stilul unui scriitor — chiar cînd el e scriitor de vocație — se schimbă cu vremea, cu vîrsta, — și se acomodează împrejurărilor în care se pronunță, situațiilor pe care le ia în studiu. Anchetele făcute asupra stilului unor celebrități de talie univer-

sală — ca Platon, Dante, Shakespeare ș. a. — „au ajuns de fiecare dată la concluzii din cele mai neprevăzute“ (Prat). Cui i-ar putea trece prin minte să le tăgăduiască paternitatea unora din operele lor nemuritoare în temeiul concluziilor la care au ajuns aceste migăloase studii comparative?

Măsurat fără să fie lipsit de afecțiune, simplu, liniar, concis și clar, stilul Epistolei către Tit a stîrnit entuziasmul comentatorilor ei. „Epistola aceasta e scurtă — spune unul din ei¹ — dar ea cuprinde în sine pînă într-atîta miezul doctrinei creștine, expus într-un chip atît de iscusit încît oferă tot ce-i necesar pentru cunoașterea și viața creștină“.

Cuprinsul Epistolei către Tit e asemănător cu cel al Epistolei I către Timotei. Dacă nu ne-ar face dificultăți întinderea lor inegală — Tit e abia pe jumătate față de I Tim. — am putea spune că sînt surori gemene. Față de I Tim., ea prezintă totuși unele particularități, în metodă și în cuprins, vizibile la cea dintîi confruntare atentă a textelor lor.

Epistola către Tit prezintă o însemnătate *istorică-bisericască, doctrinară și pastorală* deosebită.

I. — Cea mai scurtă piesă componentă a grupului epistolelor pastorale reprezintă unica mărturie documentară de proveniență și autoritate apostolică privitoare la evanghelizarea Cretei de către Sfîntul Apostol Pavel.

Scăpînd teafăr din prima captivitate romană (61—63), „Apostolul neamurilor“ lărgeste zărilor spațiului său misionar, înglobînd între hotarele lui întinse cît o împărăție, Spania, așa cum plănuiise demult (vezi Rom. 15, 24 și 28) și această „regină a insulelor mediteraneene“ (cum era răsfățată Creta în antichitate). Sînt ultimele regiuni — după a noastră știință — cîștigate pentru Hristos de ineputabilul său zel apostolesc. Anii care-i mai erau hărăziți de Domnul să-i petreacă în „cortul“ vremelnice al vieții acesteia și-i va umplea cu alergăturile de cercetare și consolidare a unora dintre bisericile locale pe care le-a întemeiat în vremea episcopilor sale expediții misionare de odinioară.

Creta — cea mai proaspătă și, după toate aparențele, ultima ctitorie creștină a Sfîntului Apostol Pavel — rămîne vremelnice în seama lui Tit, care dispune de puteri depline în ce privește

---

1 F. V. Farrar: *Viața și operele Sf. Apostol Pavel. Partea III. Trad. rom. de Patriarhul Nicodim. Sf. Mănăstire Neamtu 1943, p. 304 urm.*

organizarea bisericească și consolidarea ei duhovnicească. Tit exercită aci funcțiuni apostolești. El este autorizat — și îndatorat — să extindă lucrarea duhovnicească pornită de Sf. Apostol Pavel; el dispune chiar și de dreptul de-a hirotoni preoți și de a-i institui prin cetăți (cf. Tit 1, 5). Funcțiunea această — încă în vremea primei călătorii misionare — o exercita în cetățile Asiei Minor însuși Sfântul Apostol Pavel, precum și Sf. Varnava Cipriotul, cel „întocmai cu Apostolii” (cf. F. Ap. 14, 23). Acum, când apostolatul paulin se apleacă spre asfințitul răsunătoarelor sale izbânzi duhovnicești, cei mai încercați colaboratori ai Sfântului Pavel, Timotei și Tit, primesc dispoziții exprese să hirotonească și să orînduiască preoți, pe seama fiecărei biserici locale (compară Tit 1, 5 cu I Tim. 5, 2). Timotei și Tit exercită așadar funcțiuni de locțiitori apostolești; în alți termeni: *episcopale*.

Ei nu sînt, însă, episcopi în accepțiunea actuală a cuvîntului. Au capacitate și atribuțiuni episcopale, dar aceste atribuțiuni le exercită vremelnic: e de-ajuns un semnal al Sfântului Apostol Pavel pentru ca ei să alerge în spre alte zări de lucrare duhovnicească. Timotei și Tit rămîn în continuare împreună-lucrători ai Sfântului Apostol Pavel, ajutători ai lui, un fel de episcopi misionari.

La vremea aceea, terminologia și atribuțiile ierarhiei bisericești erau încă elastice. „Episcop” continu să fie sinonim cu „presviter” (ca în Fil. 1, 1; F. Ap. 20, 17 confruntat cu 28; I Tim. 3, 1 urm., după care trece direct la indicarea condițiilor de admisibilitate în cler pentru diaconi, la vers. 8; Tit 1, 5 și 7), deși tendința separării și a distanțării înțelesului lor există, iar peste cîteva decenii — mai precis: la începutul veacului II — procesul de evoluție către cele trei trepte ierarhice de drept divin (episcop-preot-diacon) va fi un fapt consumat. Lăsămîntul scripturistic al Sfântului Părinte apostolic Ignatie, episcopul Antiohiei și ucenic direct al Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan, este mărturie clară în acest sens.²

Temelia ierarhiei bisericești de drept divin, în alcătuirea ei tripartită, este așezată încă din veacul I. Ea se înfățișează astfel: *apostoli* (resp.: locțiitori apostolești), *episcopi-presviteri* și *diaconi*. Cînd purtătorii prerogativelor apostolești se vor stinge din viață, va intra în funcțiune, de la sine, principiul *succesiunii apos-*

2 Indicații de amănunt, la Iustin Moisescu: Ierarhia bisericească în epoca apostolică. Craiova 1955, p. 49 urm., cu trimiterile la textele ignatiene, în nota 2.

tolice. Schimbarea care se va opera atunci va fi de ordin pur formal: ea afectează doar numele (nomenclatura) treptelor ierarhice, nu numărul și atribuțiunile lor.

Pentru istoria începuturilor creștinismului și a expansiunii sale în spațiul mediteranean greco-roman Epistola către Tit reprezintă un izvor documentar deosebit de prețios.

II. — Zăcămintele teologice ale Epistolei către Tit sînt invers proporționale cu dimensiunile ei reduse. Incidentale și limitate ca număr și întindere, substanțial, ele rivalizează cu oricare pericopă de cuprins doctrinar din marile epistole pauline.

Cel mai evident exemplu în această privință este stufoasa sinteză soteriologică din Tit 2, 11—14 (care amintește prin volumul și densitatea ei doctrinară marele fragment hristologic din Fil. 2, 5—11). Pe de altă parte, frazele miezoase din Tit 3, 5—7 alcătuiesc — laolaltă cu textul amintit mai sus — un mic catehism al creștinului avansat în credință.

La dreptul vorbind, prezența acestor fragmente doctrinare nu era strict necesară în urzeala unei scripturi cu caracter manifest pastoral. Tit era, doar, la curent cu elementele credinței celei „sănătoase”,³ pe care le-a aprofundat la școala părintelui său duhovnicesc, în preajma căruia a petrecut și a luptat ani de zile pentru izbînda împărăției lui Dumnezeu în lumea veche. Dacă totuși apar aci, acest lucru e cît se poate de firesc în scrierile unui creștin atît de profund îndoctrinat ca Sf. Apostol Pavel.

Deosebită însemnătate teologică prezintă apoi trei expresii remarcabile din textul original al Epistolei către Tit.

a. — Dumnezeu-Tatăl este numit în două rînduri *θεός σωτήρ* (Dumnezeu-Mîntuitor). Expresia (care apare în Tit 1, 3; 2, 10) constituie o *particularitate* a acestei epistole. Ideea, însă, nu e nouă. Ea ține de substanța gîndirii pauline, cum dovedește 1 Cor. 1, 21 unde citim că Dumnezeu a binevoit să mîntuiască pe cei ce cred în „nebunia” propovăduirii, iar celebrul prolog doctrinar din Ef. 1, 3—14 este în întregime o confirmare solemnă și documentată a îndreptățirii atributului de „Mîntuitor”, pe care Sf. Apostol Pavel îl conferă Părintelui ceresc.

Nouă este aici (în Tit 1, 3 și 2, 10) numai formularea acestei idei.

3 Expresie paulină echivalentă aceleia de învățătură „ortodoxă”. Ea apare în I Tim. 1, 10; II Tim. 4, 3; Tit 1, 9; 2, 1.

b. — Tit 1, 10 este *unicul* loc neotestamentar în care apare expresia *αἱρετικός ἄνθρωπος*. „Omul eretic“ este adeptul și purtătorul unei erezii; iar erezia (*αἵρεσις*) este orice doctrină potrivnică „învățăturii sănătoase“. În formulare integral paulină: Cel ce „învață altă învățătură și nu urmează cuvintelor sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și învățăturii celei după ade-vărata credință“ (I Tim. 6, 3).

Tratamentul pe care Sf. Apostol Pavel îl recomandă lui Tit să-l aplice omului eretic este just, deoarece unul ca acesta a rupt, faptic, legăturile sale cu Biserica, chiar dacă formal continuă să figureze între membrii ei.

Că „omul eretic“ care formează obiectul preocupărilor pauline din această epistolă este un ins tributar școlilor filozofice profane ale vremii sau sectelor iudaizante, aceasta este mai presus de orice îndoială.

Ulterior, înrudirea aceasta se va opera pe alte linii de gândire anticreștină. Expresia va rămâne valabilă pînă în zilele noastre, ca și tratamentul pe care Biserica îl aplică omului eretic. Acest tratament — chibzuit și tenace — este încuviințat de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos (vezi Matei 18, 15—17) și înainte de a-l fi recomandat lui Tit, Sfîntul Pavel l-a experimentat cu durere și fermitate în lucrarea sa misionară (vezi F. Ap. 19, 9).

c. — Numai de două ori apare expresia *παλιγγενεσία* în Noul Testament: la Matei 19, 28 (cu sensul eshatologic de înnoire, de regenerare a lumii, la sfîrșitul veacurilor) și în Tit 3, 5. În schimb, e frecventă în limbajul profan al vremii și în terminologia de rigoare a religiilor politeiste (de mistere) ale Orientului.

Sfîntul Apostol Pavel — care vorbește graiul oamenilor vremii sale — o utilizează pentru a exprima realitatea nașterii celei de a doua, care se săvîrșește în Botez. Toate încercările făcute de către aderenții așa-numitei școale comparatiste de a-l dovedi pe Sf. Pavel tributar religiilor politeiste de mistere ale antichității, au dat greș. Concepțional, Apostolul creștin se află pe linia de gândire religioasă a cap. 6 din Epistola către Romani.⁴

Παλιγγενεσία a urmat soarta atîtor expresii rituale ale vocabularului extra-creștin: despuiată de conținutul antic și anticvat, ea a fost transformată în termen tehnic pentru exprimarea ideii

4 E ceea ce a dovedit într-un studiu savant Joseph Dey: *Παλιγγενεσία* Ein Beitrag zur Klärung der religionsgeschichtlichen Bedeutung von Tit 3, 5. Münster i. W. 1937.

de renaștere (personală) în Botez și (obștească) la sfârșitul veacurilor, când cele ce sînt (există), vor fi prefăcute în „Cernou și Pămînt nou“.

III. — Îndrumări pastorale și material omiletic, Epistola către Tit conține din belșug. Practic, el nu e valorificat atîta cît s-ar cuveni, nici la amvon și nici în programul de lucru duhovnicesc al preotului-paroh. E soarta tuturor scripturilor „mici“ (— mici, ca întindere —) ale Bibliei...

Îndrumările pastorale covîrșesc orice alte preocupări în cuprinsul Epistolei către Tit. Împreună cu celelalte două surate ale ei (I—II Tim.), Epistola către Tit participă copios la însușii făurirea disciplinei teologice care poartă numele de *Teologie Pastorală*.

Condițiile de admisibilitate în cler (nu atît de pe larg ca în I Tim. cap. 3), pastorația individuală, pastorația pe grupe de credincioși (vîrste, genuri, stări sociale și chiar așa-numita „pastorație drastică“ (tratamentul ereticilor), găsesc în Epistola către Tit material bogat ce se îmbie spre valorificare, precum și orientări pastorale de amănunt și de actualitate. Toate detaliile de specia aceasta culminează în îndatorirea de-a propovădui cu ardoare paulină „învățătura sănătoasă“ (depozitul de credință al Bisericii lui Hristos) și de-a păzi, în conduita zilnică, hotarele legii morale.

Acolo unde nu există *conștiință pastorală*, lectura atentă a Epistolei către Tit o trezește; iar dacă această conștiință este istovită, o regenerează, dîndu-i avînt proaspăt și oferindu-i un *program pastoral* valabil oriunde și în orice împrejurări.

Pr. Dr. GRIGORIE MARCU,
Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

BIBLIOGRAFIE

- Ia: I. C. Beldie: Epistola către Tit. Introducere, traducere și comentar. Galați 1928.
Grigorie Marcu: Epistola Sfîntului Apostol Pavel către Tit. Sibiu 1947.

TEOLOGIA ORTODOXĂ ÎN SECOLUL XVIII (după 1760)

Teologia ortodoxă din prima jumătate a secolului XVIII a stat sub impresia unui iluminism de inițiere, care dorea să ofere răspunsuri pe înțeles la întrebările vremii: de unde sîntem? și încotro ne îndreptăm?

În acest sens s-au impus teologii ruși din epoca „petrină” a țarului Petru cel Mare, avînd ca protagoniști pe Teofan Procopovici, Ștefan Iavorschi, Dimitrie Cantemir și fiul său Antioh, pe frații I. și S. Leichudis, pe Simeon Todorski și pe M. Lomonosov. În Patriarhia ecumenică și în cele Orientale s-au continuat tradițiile neoeleniste ale sec. XVII, cu creații ortodoxe, care erau răspîndite și de „fanarioți” în spațiul balcano-carpatic. La românii ortodocși s-au continuat străduințele pentru publicarea tuturor cărților de cult, inițiate de marele cărturar Antim Ivi-reanul (vezi comemorarea în B.O.R. 9/10, 1966), și continuate de ucenicii săi, în frunte cu Damaschin al Rîmnicului, deschizător de largi orizonturi. Ortodocșii din Sudul Dunării, bulgari și sîrbi, s-au alimentat din publicațiile slavone tipărite în Țările Române precum și în Patriarhia Rusă (vezi Șesan M., Teologia ortodoxă din sec. XVIII, pînă la 1760, cu indicații bibliografice).

În jumătatea a doua a sec. XVIII a renăscut bizantinismul, prin ajutoarele trimise de fanarioții din Țările Române. În acest cadru ierom. Neofit de la Veneția a stăruit să sublinieze, în 1769, lupta eroică a lui Mihai Viteazul contra turcilor și Atanasie Ipsilanti Comnen (—1789), descendent din familii imperiale bizantine, a dorit să restabilească moștenirea bizantină la Constantinopol, dar prin greci. După studii la Iași, Fanar, Edesa, Cairo, Veneția și Padua, el a legat prietenii cu partirahii din Istambul, Ierusalim, Alexandria și ierarhi ortodocși din Orient, scriind în lucrarea sa: Cele de după cădere — Ta meta ten halosin, despre: Facerea lumii, schisma bisericească, căderea Bizanțului, reformă lui Luther și Calvin, pînă la noutățile din China. A fost apreciat ca „apărător al Ortodoxiei” și al noțiunii de „ortodox-catolic” în sensul tradițional al cuvîntului de universa-

lism. Astfel patriarhul ecumenic Serafim II (1761) a putut reactiva Academia patriarhală, încît Fanarul a redevenit o cetate a muzelor. Paralel a sporit și activitatea Academiei de la Athos. În teologie s-au impus Th. Gaza cu: *Introducere în gramatică*, publicată la Veneția în 1756; Nic. Kursulas din Zakynt a publicat: *Teologia pentru nevoile credincioșilor*, care s-a popularizat rapid; At. Parios și Nichifor Xantopoulos au lansat: *Adunarea de dogme*, dînd publicației și caracter apologetic; Iosif Mesiodax și Iosif Mavrocordat au publicat fiecare cîte o: *Etică*, după Muratov, în 1761; Mihail Foteinopoulos a dat la tipar: *Codice de legi*, în 1765, la București; apoi la Patmos s-a constituit Societatea filozofilor, cu V. Rizos de la Ianina, Manase Heliade, Eustr. Argentis și alții. Dar tipografia greacă activă la București pînă în 1771, cînd a fost mutată la Veneția și apoi la Viena. Pentru educația credincioșilor au mai luat ființă școlile din Epir, datorită lui Cosma din Antiohia.

Dar speranțele grecilor în eliberare s-au spulberat cu prilejul tratatului de pace dintre Rusia și Turcia de la Cuciuc-Cainargi din 1774, așa că teologii greci au avut misiunea să continue cu însuflețirea credincioșilor. Pe această linie s-au străduit Ant. Moskopoulos cu: *Epitome de dogmatică și morală*, din 1780, și apoi filosofii, cunoscători ai scrisului apusenilor Baumeister și Voltaire, ca Al. Helladios, G. Sugduris, Lampros Fotiadis, Neofit Ducas, Ghenadios, Const. Vardalah, At. Psalidas, C. Ganes, N. Varkasi, Daniil Philipide și alții, unii petrecînd și la școlile grecești de la Iași și București. Astfel cu ajutorul lui Enache Văcărescu s-a publicat la Veneția de către N. Glykys marea ediție de *Minee grecești*, din 1790—1793, după Metafrast și Margunios, dobîndind o largă circulație; apoi opera lui Sinesiu din Cirene și *Synagoge-Pateric*, o culegere de învățături a lui Pavel Everghetinul din sec. XI, după manuscrisele grecești din 1261 și cele moscovite din 1297. Camariano A., *Spiritul revoluționar francez și Voltaire în limba greacă și română*, București 1946; Tsourkas C., *Istoria pedagogiei*, 2 vol., Atena 1958/60; Zepos P., *Nomikon*, al lui Mih. Foteinopoulos, Atena 1959; Savramis D., *Zehn Jahre neu-griechischer Theologie*, Würzburg 1961; Laios Gh., *Tipar grecesc în Viena (1784—1821)*, Atena 1961).

Din acest cadru a răsărit întrebarea: cît de des se poate primi sf. Împărtășanie? În 1785 mitrop. Macarie Notara din Corint a publicat *cärticica*: *Despre deasa împărtășire*, dar această practică susținută la Mînăstirile sf. Munte Athos, a fost combătută de patr. Procopie din Smyrna. Pînă la urmă însă patr. Neofit (—1794) a îngăduit-o, dacă se respecta dispozițiile Sf. Ap. Pavel și ale Sf. Ioan Gură de Aur și pregătirea se face de fiecare dată cu vrednicie. La discuții a intervenit și Chiril din Lavra Athosului, scriitor fecund și diplomat (G. Dionisiatu, *Lavaikon tu ag. Orus, Volos* 1953 cu istoricul Athosului între 1750—1820; Guillou A., *Cyrille de Lavra, Bullet. de coresp. helenique* 82, 1958).

În centrul activității însă s-a impus Evghenie Bulgaris (—1806), considerat ca cel mai mare filozof grec al vremii sale, care îmbina filozofia clasică cu cea modernă a unui Descartes, Locke, Leibnitz și Chr. Wolff, cu teologia și astronomia lui Copernic, în spiritul armoniei căilor de cunoaștere după îndrumările lui M. Psellos din sec. XI. Logica o considera mijloc absolut necesar pentru orice intelectual, ca și rezultatele științelor. A fost profesor la Ianina, la Athos și la Academia patriarhală, avînd ca ucenic pe Paisie Velickovski. Fiind însă contrazis de tradiționalistul aristotelic Neofit Kav-sokalivitul, prin retipărirea: Comentariilor la Aristotel al lui Teofil Korydaleu, în 1755, Bulgaris a plecat la Berlin și regele Prusiei Frederic II, ca și Voltaire, l-au îndrumat în Rusia, fiind invitat de țarina Ecaterina II, în 1771. Aici a fost hirotonit arhiereu de către mitrop. Platon al Moscovei, numit arhiepiscop la Cherson și membru al Academiei ruse de științe. Lucrările sale principale au fost: Logica și Metafizica, după Chr. Wolff, Lipsca 1766; Mărturisirea ortodoxă, Amsterdam 1767; Syntagma teologică, Halle 1768; Istoria bisericească a lui Teodoret din Cir, în 5 volume, Halle 1768/75; Opera antilatină a lui Iosif Vrieniu, 3 vol., Lipsca 1768/84; Contra latinilor, Istanbul 1796; Despre Filioque după A. Zörnîkav și altele, publicate apoi la Viena, Ierusalim, Petrograd, Veneția, Moscova și Atena, devenind astfel arhicunoscut în lumea teologilor (Dyovuniotis I., Eug. Vulgaris, Megale Hell. Enkyklopaidia 7, 1929 p. 521; Donos N., în Mitropolia Moldovei 7/8 1956 p. 401 ss; Șesan M., Evg. Bulgaris, Jahrbuch für Geschichte 7, Berlin 1963 p. 435 s.).

Alături de el s-a impus savantul Nichifor Theotokis (—1805), profesor la Korfu, Istanbul și Iași. A respectat și el armonia între cunoaștere și teologie, fapt oglindit în predicile sale, publicate în: Kyriakodromion; a mai scris: Sf. Isac Sirul, 1770; Catene patristice, Lipsca 1772; Răspunsuri contra latinilor, Halle 1775 și altele. A fost chemat și el de țarina Ecaterina II a Rusiei, ajungînd la fel arhiepiscop la Cherson (Lupaș I., Kiriakodromionul lui N. Teotokis, Mitropolia Olteniei 5/6 1958 p. 325 ss; Zarea A., Cazaniile lui T. Teotoki, Studii Teol. 3/4 1966 p. 215 ss). Apoi s-a impus patr. Antim din Ierusalim (—1808), autorul unei: Syntagme a teologiei, care cunoștea publicația: Karamandilika, publicată la București în limba turcă cu caractere grecești, cuprinzînd și Didascalia credinței ortodoxe. Împreună cu patr. Calinic V și viitorul patr. ecumenic Grigore V, a reorganizat în 1800 Academia patriarhală ca: Marea școală națională — Scholê tu génous, menținînd în ea, prin dascăli renumiți de filozofie și teologie, principiul armoniei tradiționale.

Seria a fost încheiată de sf. Nicodim Aghioritul (—1809) de la Athos, neo-isihast palamit și misticul cel mai influent al vremii. A publicat: Pidalionul din 1800, colecție sistematică a canoanelor, la Veneția și larg răspîndit; apoi Comentar la epistolele Pauline după Teofilact Bulgarul, 1802; Urmarea lui Hristos — Hristoitia, Veneția 1803; apoi Războiul cel nevăzut, cu critica păcatelor; Mărturisirea de credință, publicată abia în 1819; Filocalia de la Veneția, din 1792, cu textul cel mai complet, în 5 volume, după Nicodim de la Hilandar, completată cu texte din

sf. Simeon Noul Teolog,, Nichita Stethatos, sf. Grigorie Palama și alții; a fost cartea cu circulație largă printre credincioși. A compus și: Slujba cinstului împărat bizantin Ioan III Vatatzes, respectat ca un sfânt popular. Pentru îndrumare în cunoștințe, a patronat publicarea la Veneția a enciclopediei: Thesaurós, în 1801 și apoi a: Fizicii, în tipografia H. C. Popp de la Sibiu, pentru combaterea superstițiilor, cu ediția și la Veneția în 1810. (Ekonomidis D., Nic. Aghioritul, B.O.R. 1/2 1941 p. 51 ss; Amantos K., în Omagiu St. Kyriakide, Hellenika 4, 1953 p. 23 ss; Couillard J. Philocalie, Paris 1953; Chibarin T., Preopodobni Sviatogoreț, Revista Patriarhiei din Moscova 5, 1956 p. 37ss; Gheorghe F., Cuv. Nicodim Aghioritul, dascăl al creștinătății, Mitropolia Olteniei 10/12 1956 p. 628ss, cu ocalza proclamării lui ca Sfânt și dascăl, în 1955).

Reorganizarea cântării psaltice s-a datorit mitrop. Hrisant din Brusa, lui Grigorie Sevitul Protopsaltul, lui Hurmuziu Chartofylax și apoi cercului de ucenici, din care au făcut parte marele psalt Petru Manuil Efesinul și Macarie dascălul de muzikie de la București, cu Petru Peloponesianul — Lampadaris; observînd tipul Sf. Ioan Damaschinul și al lui Kukuzel, au introdus noua notație psaltică-semiografică pentru indicarea mai precisă a melodiei (cu 8 trepte: Pa, Vu, Ga, Di, Ke, Zo, Ni, Pa).

În teologia ortodoxă rusă s-a pus problema posibilității unei armonii între variatele sisteme de cunoaștere, odată ce au pătruns în Rusia ideile filozofilor dești și enciclopediști H. Cherbury, J. Locke, Bacon, Montesquieu, Diderot, Rousseau și Voltaire. Deși „volterienii” ruși nu erau tocmai de acord cu iluminismul apuseni, totuși țarina Ecaterina II a dispus în 1767 secularizarea averilor mănăstirești și a lăsat clerul de mir la mila credincioșilor. Apoi ea i-a menținut în școli pe iezuiți ca să-i combată pe volterieni, în fruntea cărora se afla A. P. Sumarokov (—1777), apoi D. Fonivizin și A. N. Radiscev (—1802), și în fine francmasonul G. Skorovoda (—1794), care țineau de ramura de stînga (Vernadski G., Russk. masonstvo, Petrograd 1917). În ramura moderat raționalistă se încadrau ucenicii lui Teofan Procopovici, precum episcopul Toefilact Gorski (—1788) cu Dogmatica, scrisă în latină, cum era pe atunci un obicei generalizat; apoi Ambrosie Dubnevici, N. Bar-diș-Kameski, Gavril Petro și autorii de: Compendii ortodoxe, în limba latină: I. Karpinski în 1786; Silv. Lebedinski, în 1799 și Irineu Falkovski, în 1802; de ei s-a apropiat prințul Simeon Sachovski, „un teist, autorul slujbei pentru „Sofia — rațiunea divină”, dar în spiritul revoluționarilor francezi (Florovski G., Puti russk. bogoslovia, Paris 1937 p. 104 ss; Spasski Th., L'office de la Sagesse de Dieu, Irenikon 30, 1957 p. 164 ss).

„Poziția ortodoxă a fost menținută în Academiiile teologice de la Moscova și Kiev, completate cu cele de la Petrograd și Kazan, și susținute de 36 Seminarii duhovnicești. O reorganizare a întregului învățămînt teologic a avut apoi loc în 1808, în urma reorganizării învățămîntului public, prin dascălul Ev-

ghenie Volohovitinov, la cererea țarului Alexandru I. Printre teologii ortodocși au strălucit sîrbul Efrem Gheorghievici, cu studii în Franța și Italia; Macarie Petrovici, originar din Timișoara și prefect al Academiei moscovite, autor al lucrării: *Învățătura Bisericii ortodoxe răsăritene*, publicată abia în 1783; apoi grecii Evghenie Bulgaris și Nicefor Theotokis; D. Ulianski, autorul ediției noi a: *Lestviței Sf. Ioan Scărarul*, în 1785 și 1812. Protoiereul P. A. Alexeev a publicat la Moscova, în 1769 și 1781, o nouă ediție a: *Mărturisirii de credință ortodoxă a mitrop. Petru Movilă*, considerînd-o „prima carte simbolică a Bisericii răsăritene”. Mitropolitul Ambrosie al Moscovei a publicat în 1759 manualul fundamental de logică în limba rusă: *Logica teoretică*, și apoi în 1774 și 1785 edițiile: *Acriviei Sf. Ioan Damaschinul*. I s-a alăturat arhim. Macarie din Tver cu lucrarea: *Sistem de teologie*, care a încercat să introducă o nouă sistematizare a expunerii dogmatice. O sinteză de armonie între Ortodoxie și luminiile științelor a prezentat-o episcopul Tihon Zadonski din Voronej (—1782), încît a fost apoi proclamat chiar Sfînt (Kasici D., Ef. Georgievici, *Glasnik srpske trkve* 9, 1957, p. 19ss; Popov T., Svet. T. Zadonski, *Revista Patr. din Moscova* 5, 1957, p. 47ss).

Pe linia duhovniciei neo-isihaste s-a impus ucenicul lui Evghenie Bulgaris și Nicodim Aghioritul, Paisie Velicikovski (—1794), care a inaugurat puternicul curent „paisian”. Activînd mai ales în mînăstirea de la Neamț, și avînd pînă la 700 de ucenici, a inițiat curentul de înnoire sufletească, din care au provenit apoi ediții noi de cărți de teologie și de cult, care vor alina și necesitățile religioase ale ortodocșilor din Polonia, Haliciu, Ucraina Carpatică, Sîrbia și Bulgaria, împreună cu alte sute de icoane sfinte. Din acest cadru a provenit și noua traducere a *Filocaliei* din grecește, după ediția de la Veneția din 1792, sub numele de: *Dobroto liubie*=Iubire de cele bune, mult gustată de cititorii slavi, grija tipăririi ei a avut-o episcopul Teofan Zatvoret (Cetfericov S., Paisie, trad. de Episc. Nicodim, Neamț 1933; Smolitsch I., *Leben und Lehre der Starzen*, Viena 1936; Felea Il., *Paisie și paisianismul*, Cluj 1940; Leonid arhim., *Literaturnoe nasledstvo P. Velicikovskago*, în *Revista Patr. din Moscova* 10, 1954 și 4, 1957, p. 57s și 4, 1958; reproduceri în *Mitropolia Banatului* 4/6 1958, p. 78ss; și în *Pravoslavna Măsl* 3, Praga 1958, p. 160ss; Tachidis A., *Paisios Velicikovski*, Salonic 1964; Kadlubovsky E.-Palmer G., *Teofan Zatvoretz, Dobroto liubie*, Londra 1951).

În continuare, episc. Teofilact Rusanov (—1808) a scris: *Mîngăierea filozofică*, *Despre vrednicia Evangheliei*, *Despre superioritatea religiei și Contra volterismului*, urmînd îndrumările Sf. Dimitrie de Rostov. S-a mai publicat: *Prologul slavon de la Moscova*, în 1769 cu *Vieți de Sfinți*, orientați pe zile și luni; apoi *Mineile ruse* în ediția mare din 1793 și: *Marele Tipicon rus*, de la Moscova din 1796; s-a mai publicat și o nouă ediție la: *Răspunsul lui Teofil Korydaleu către Sofronie Pociatki despre suflet*, 1797.

Cel mai strălucit teolog rus al vremii a fost mitropolitul Platon Levșin al Moscovei (—1812). Erudit în teologie și filozofie, predicator iscusit, el a căutat să mențină autenticul ortodox patristic, pe care l-a exprimat prin sistem teologic propriu, mai desăvîrșit decît al Sf. Ioan Damaschinul în *Acrivia*, devenind astfel pentru Moscova ceea ce a fost Petru Movilă pentru Kiev. Lucrarea sa: *Învățătura ortodoxă — Pravoslavno ucenie*, sau *Teologia creștină prescurtată*, a apărut în 1765, ca manual și apoi a fost tradusă în limba germană: *Rechtgläubige Lehre*, sau *Kurzer Aufzug der christl. Theologie*, în 1770, apoi în ediția engleză în 1777 și 1814, în ediție franceză în 1776, în cea greacă de A. Korais în 1785 și în urmă în cea română de mitropolitul Veniamin Costachi în 1839. Pentru uzul credincioșilor a publicat: *Catehismul*, în edițiile din 1757, 1781 și multe următoare, apoi *Instrucțiuni pentru cler* în 1778, 500 predici, traduceri patristice și memorii. O altă ediție a apărut în limba latină: *Orthodoxae orientalis ecclesiae doctrina*, Lipsca 1784. Întreaga operă a fost cuprinsă în 20 de volume și publicată între 1779—1806, stîrnind un viu interes și respect nu numai în țară și în lumea ortodoxă, ci și în Apusul catolic și protestant, pentru că a indicat și criticat cu precizie defectele confesionale ale acestora. Contra răscolnicilor a emis chemarea de revenire, prin apelul: *Îndemnuri către schismatici*, din 1766 și 1776 (Pistru Ch., Platon mitrop. Moscovei, *Mitropolia Ardealului* 9/10 1957 p. 713 ss).

Dintre ucenicii săi s-a impus Inochentie Smirnov (—1819), rector al Academiei de la Petrograd, un teolog, istoric și orator bisericesc renumit. El a susținut înființarea Societății biblice ruse, în 1814, în sprijinul misiunii din Asia. Dar împotriva acestui curent biblicist s-a ridicat arhim. Fotie-Petru Spasski (—1838).

Paralel s-a născut și poezia religioasă rusă, prin G. R. Derjavin (—1816), ca oda: *Dumnezeu*, și altele, și apoi prin N. I. Novikov (—1818), care însă s-a făcut suspect prin prietenia sa cu francmasonul Schwartz din Moscova. Mai trebuie menționat istoricul H. M. Karamzin (—1826), adept al lui J.J. Rousseau, care însă căuta o sinteză între ortodoxie, natură și realitatea socială. Influența stilului Renașterii și al Clasicismului apusean în construcțiile bisericești ruse, s-a observat și în muzica bisericească. Pe lîngă vechea „muzikie psalitică” s-a introdus și armonia apuseană pe voci și de concert, orientată de italienii Fr. Araia, Fr. Zoppi, B. Galuppi și G. Sarti (—1802), și împărtășită de ucenicii acestora, compozitorii H. Berezovski, (—1777), St. Dechterelev, Vedelia și D. Bortnianski (—1825); dar se observă și cerințe de aplicare a melodiei ruse populare în cîntările bisericești (Razumovski D., *Țerk. pienie v. Rossii*, Moscova 1867, Novak J., *Cîntarea rusă*, Pravoslavny Sbornik, Praga 1952 p. 11 ss; Osipov I., *Țerk. pienie*, Țerkowni Wiestnik 7, Varșovia 1962 p. 12 ss). În consecință, din 1772 a început publicarea de cărți de cîntare bisericească pentru uzul mănăstirilor și al parohiilor. Apoi s-au mai răspîndit între credincioși și: *Descrieri despre pelerinaje la Locurile Sfinte* (*Pisma russk. puteșestvennika*, 4 vol., Moscova 1797).

Influențele apusene s-au resimțit și în secta extremistă a Hliștilor (flagelanți și vagabonzi), care afirma în 1762 că țarul Petru III, ucis, ar fi fost întruparea lui Hristos, așa că va veni la judecata finală ca să-i pedepsească pe cei păcătoși. Apoi au fost Scopiții, inițiați de A. Sorivanov, în 1770, apoi Duhoborții, iluminiști și unitarieni cvekeri ruși, și fracțiunea lor numită Molokanii, și divizată în alte secte.

Între teologii greci și cei ruși stăteau teologii români de pe vremea fanarioților din Țările Române (Iorga N., *Istoria Bisericii Române*, vol. 2, 1932, p. 139ss; Popovici D., *La littérature roumaine à l'époque des lumières*, Sibiu 1945; Patriarhia Română, *Istoria Bis. Române* 2, 1958, p. 348ss; Academia R.P.R., *Istoria Literaturii române* 1, 1964, p. 547ss).

Grija principală era îndreptată spre organizarea de școli. Mitropolitul Iacob Putneanul (— 1778), autorul Sinopsei teologice, a sprijinit școli mănăstirești, cele de grămătică, ca și Academia teologică de la Putna, pe care o încredințează conducerii arhim. Vartolomeu Măzăreanu (—1805), membru al Academiei de la Kiev, și ajutat de Ilarion, membru al Societății filosofilor de la Patmos. În această Academie erau predate disciplinele: geografia, după Buffier în traducerea episc. Amfilohie de la Hotin; *Istoricul schismei*, după *Piatra scandelei* de Ilie Miniatur; Teologia după Evghenie Bulgaris; Dogmatica sau gramatica teologicească, după mitrop. Platon al Moscovei, în traducerea ep. Amfilohie, apoi *Istoria bisericească* pînă la sinodul de la Florența, apoi Morala, Simbolica, Polemica, Catehetica, Liturgica, Gramatica, Retorica, Aritmetica și stilistica. Academia a fost înzestrată cu cele mai bune cărți ortodoxe, grecești, ruse și românești, multe din ele vechi, din sec. XV. Dar ocuparea Bucovinei de Habsburgi a forțat mutarea ei la Suceava și apoi la Cernăuți, unde a fost suprimată în 1806. (Urechia A., V. Măzăreanu, București 1889; Dan D., V. Măzăreanu, Buc. 1911; Tarangul O., V. Măzăreanu, Cernăuți 1913; Rezuș P., amănunte în *Altarul Banatului* 3/4, 1945, p. 150ss, apoi în *Mitropolia Moldovei* 9, 1955, p. 500 și mai ales: Școlile de la Măn. Putna, *Mitropolia Moldovei* 7/8, 1966, p. 511ss și alte colaborări de V. Brătulescu, I. Lăudat și Sc. Porcescu).

Apoi a fost reorganizată Academia de la Iași, în 1766 de Grigorie Alex. Ghica, cu trei dascăli de elinie, de slavonă și de moldovenească, urmînd și unul de latinie. În 1780 Alex. Ipsilanti a organizat o școală asemănătoare și la București, cu filozofie și matematici; în fine Veniamin Costachi a înființat la Iași-

Socola, în 1803, primul Seminar teologic, după exemplul căruia au fost apoi organizate altele, chiar și cele de la Sibiu și Arad.

Despre bogăția unei biblioteci stă mărturie consemnarea de la Măn. Hurezu, din 1791; ea cuprindea 382 cărți, dintre care 115 românești, 110 grecești, 87 greco-latine, 39 slavonești, 19 greco-arabe, 8 latine, 1 lexicon în 7 limbi. Ca fel erau: 119 omiletice, patristice și pastorale; 159 morale, de ritual, și apoi de clasicism elin și bizantin. În biblioteca episcopiei de la Râmnic se mai aflau cărți de Erasmi din Rotterdam, de Racine, Bossuet, Chesterfield, Dicționar enciclopedic francez, Istoria bizantină de Lebeau și altele (În Mitropolia Olteniei 9/10 1957 p. 626).

Problemă importantă a fost și: simplificarea ortografiei cu caractere cirilice pentru limba română. Prima a fost descrisă de un ardelean anonim, în: Orthografia pentru folosul școalelor, Viena 1784, și a doua a fost inițiată de Enăchiță Văcărescu, în lucrarea: Observații asupra regulilor gramaticii românești, Râmnic 1787 (Țepelea G., Prima simplificare a ortografiei cu caractere cirilice, B.O.R. 7/8 1965 p. 777 ss.).

Ce privește cărțile, dascălii greci de la București, ca Manase Heliade, Iosif Mesiodax, care a publicat Etica după Muratori în 1761, și Const. Vardalah Egipteanul, au făcut rost de cele din Apus, mai ales de filozofie. Între cele localnice au stat în primul rând cele necesare cultului, tipărite din 1752 înainte, prin grija marelui osîrduitor Chesarie de la Râmnic, continuatorul episc. Damaschin, și ajutat de Alexandru de la Tîrnova. Pe lângă cărți de cult, inițiate de Damaschin, Chesarie a mai publicat: Slujba Sfinților Nifon, Vasile cel Nou, Sava și Efrem Sirul, Grigorie Decapolitul, Nicodim de la Tismana; Didascalia ortodoxă după Meletie Piga, și apoi colecția Mineilor, din 1776, după Margunios, scriind în prefața fiecărui volum despre probleme teologice și morale (Manolache M., Viața episc. Chesarie, B.O.R. 1/2 1966 p. 129 ss; Florea L., Activitatea mitrop. Grigorie II, Studii Teol. 3/4 1963 p. 220 ss; Manolache M., Biserica în timpul lui Alex. Ipsilanti, B.O.R. 7/8 1966 p. 808 s). Activitatea au continuat-o mitropoliții Ungro-vlahiei Grigorie II (—1787) și Filaret II (—1793), tipărind cărți de cult, apoi Slujba Sf. Visarion, Lăsaiconul cu vieți de pustnici de Merachid din Capadocia, în 1762; Slujba Sf. Dimitrie Basarabov, și Cazania lui Racovița din 1688; un necunoscut a publicat: Advarium, cu gravuri, după 1780.

Tiparnița grecească de la București a publicat: Despre erezii de mitrop. Simeon al Salonicului în 1763; apoi Mărturisirea ortodoxă a lui Petru Movilă, Didascalia creștină, Catehism pentru răsăriteni, Superioritatea Sf. Mormînt de patr. Hrisant din 1728; Comentariu la Gramatica lui Th. Gaza; Culegere de psalmi și Învățătura ortodoxă a lui Meletie Piga. Dar apoi ea a fost mutată, în 1771 la Veneția, și de acolo la Viena, fiind susținută de Enache Văcărescu.

În Mitropolia Moldovei, atât dascălul de slavonie Evloghie, precum și mitropolitul Gavriil Calimah (—1786) au sprijinit publicarea cărților de cult, și apoi: Sinopsa despre taina duhovniciei, 1751; Adunare de învățături a mitrop. Iacov Putnenaul; Bucvariul, primul de acest fel pentru școli în 1755, numai Mineile erau aduse din Ungrovlahia. Apoi Nic. Mauroide a publicat: Mreaja apostolilor, în 1755; apoi a apărut: Îndreptarea păcătoșilor, după exemplu sîrb și text grecesc, în 1765; și în 1771: Combaterea iudaismului, de evreul convertit Rabi Samuil, tipărită la Lipsa în 1769.

De la Vartolomeu Măzăreanu au rămas la Putna: Lauda lui Ștefan cel Mare, Leastăvița, din 1766; Trebnicul lui Petru Movilă cu rugăciuni; Cărți pentru monahi de Dimitrie Rostov; Ieropolitica monahală de la Perceska din 1712; Fabulele lui Esop, Învățăturile avvei Dorotei, Orînduirea vieții îngerești, Crinii țarinei, Copia cronicilor moldovenesti, și a condicilor mînăstirești, traduceri de calendare și sbornice, Paraclisul Sf. Petru și Pavel și altele.

O activitate deosebită a inițiat-o la Mîn. Dragomirna și apoi la Neamț, Paisie Velickovski (—1794), ucenicul lui Evgh. Bulgaris. Pe vremea lui, Mîn. Neamț a devenit școala culturii duhovnicești pentru întregul Orient ortodox, pentru că cei aproape 700 ucenici ai lui au purtat luminile neo-isihasmului său palamit spre toate regiunile ortodoxe. Prin Tipiconul său din 1763, orientat după Sf. Vasile cel Mare, Teodosie cel Mare și Sf. Teodor Studitul, el a îndrumat activitatea ucenicilor spre cinstirea lui Dumnezeu și activitatea culturală pentru îndrumarea credincioșilor. Din această activitate a provenit: Rugăciunea minții, după texte slavo-atonite, apoi corectarea multor texte pentru Filocalie din Părinții bisericești; traducerea altor texte patristice în spirit palamit și din Nic. Stethatos, Sf. Simeon Noul Teolog, patr. isihast Calist I, Grigorie Sinaitul, Sf. Dimitrie de Rostov, Nichifor Theotoki și altele. Pentru prima dată au fost traduse și texte din Fer. Augustin (Fecioru D., Manuscrisele de la Neamțu, Studii Teologice 7/8 1952 p. 459 ss; Alexe St., Augustin în românește, Mitropolia Olteniei 11/12 1957 p. 766 s; Eftimie A., Influența Paisiană în mînăstirile românești, Mitropolia Ardealului 4/6 1966 p. 331 s). Din slavo-rusă au fost traduse: Oglinda teologiei — Zertadlo bogoslovია din 1618 a lui Ch. Trankvilion; Tipiconul lui Tikara de la Vilna din 1620, apoi Pre scurtă arătare pentru tineri, de Teofan Procopovici, tipărită la Viena în

1784; Învățătura creștinească a mitrop. Platon, tipărită la Iași în 1790; Adunarea cazaniilor, după ediție moscovită, Viena 1794; Viețile Sfinților de Dimitrie de Rostov, în 12 vol., la Iași din 1807 și Patericul rus, Neamț 1797 (Păcurariu M., în Studii Teol. 3/4 1959; Bogdan D., în Mitropolia Olteniei 3/4 1960 p. 152 ss).

Paisianul Macarie de la Bistrița a publicat din 1775: Bucoavnă, Carte de suflet folositoare, Tîlcul psalmilor după Teodorit din Cir, Despre Paradis, Scara lui Iacov, Lestvița, Tîlcul Apocalipsei după Andrei din Cesareea și din 1782 marea colecție Viețile Sfinților, după Metafrast-Margunios, din grecește. Paisianul Leon Gheuca al Moldovei (—1788) a tradus: Istoria etioptică sau Heliodor; Cugetările suedezului Oxienstierna; Telemaque de Fenelon, Carol XII de Voltaire și altele. El era prieten cu fabulistul sîrb Dosoftei Obradovici și cu Evghenie Bulgaris; ucenicul său Mihail Strilbițki, fiind tipograf, a mai tipărit alte cărți de cult, apoi Rugăciunile lui Ghenadie Scholariul, Alfavita sufletească de Dimitrie de Rostov (prima lucrare ascetică în românește), apoi primul Calendar moldovean în 1785, Dialoguri ruso-române, Cărți de cetire, Dogma creștină din englezește, Psaltirea Moruzzi, și Alexandria, în 1796.

Deoarece era epoca de apariție și a unor „volterieni“ și în Moldova (Camariano, Spiritul revoluționar francez și Voltaire în limba greacă și română, Buc. 1946; Duțu Al., Mișcarea iluministă moldovenească, Studii rev. de istorie 19, 1966 p. 911 ss), mitropolitul Iacov II Stamati (—1813) a susținut tipografia de la Măn. Neamț ca să publice cărți de cult și: Înfruntarea iudeilor de rabinul Neofit; operele episc. Amfilohiu de Hotin, Teologia mitrop. Platon al Moscovei, romanul Critil și Androniu, un Calendar; se bucura de sprijinul lui Veniamin Costachi, care a publicat ediții noi din: Acrivia Sf. Ioan Damaschinul, Iași 1806; Apologia lui Dimitrie de Rostov contra lui Antihrist; Tîlcul Evangheliei după Teofilact Bulgarul și altele. Dar cu Veniamin Costachi a început epoca teologiei române moderne.

În Țara Românească, paisianismul a fost promovat de Gherontie, ucenicul dascălului grec Lambru Fotiadis. În colaborare a publicat: Kiriakodromion — Carte folositoare de suflet, în edițiile din 1794, 1799 și 1800; Tîlcul Evangheliei după Teofilact Bulgarul, în 1790; și cu episcopul Iosif Sevastis de la Argeș a ajutat la traducerea cărții: Imitația lui Hristos de Toma a Kempis, în 1796; Apologia lui Dimitrie de Rostov, în 1799,

spre combaterea volteriştilor; faţă de aceştia pr. Constantin a publicat la Rîmnic: *Pilde filozofeşti*. Apoi mitrop. Dositei Filitis (—1812), deşi grec, a tipărit în româneşte cărţi de cult, *Pravoslavnică învăţătură*, *Cazania lui Dosoftei*, *Kiriakodromionul lui Theotokis*, *Slujba Sf. Dimitrie de Rostov*, *Viaţa Sf. Ioan Românul de Ioan Karyofil* şi *Viaţa Sf. Ioan cel Nou de la Suceava*.

Pentru credincioşi s-a publicat în Moldova un: *Gromovnic*, în 1795 şi pentru cei din Bucovina un *Calendar*, editat din 1809 de V. Țîntila.

În ce priveşte cîntarea bisericească, ea fiind teologie cîntată, reforma iniţiată de patr. Hrisant, Grigorie Protopsaltul şi Hurmuziu, a înrîurit şi asupra românilor, prin vestitul psalt Petru Manuil Efesinul, stabilit la şcoala de muzikiu din Bucureşti, spre a combate, probabil, spiritul mai mirenesc al psaltichiei lui Petru Lampadaric. Reformatore localnic a fost ierom. Macarie, mare dascăl de muzikie de la Bucureşti, între 1780—1836; alt dascăl a iniţiat la Măn. Neamţ în 1816 primul tipicon în limba română; alt ucenic, al lui Petru Efesinul a fost vestitul Anton Pann (Popescu N., *Viaţa dascălului Macarie*, Bucureşti 1908; Posluşnicu M., *Istoria muzicii la români*, Buc. 1928 p. 11—125; Marin D., *Macarie ierom.*, mitropolia Moldovei 3/4 1956; Lungu N., *Problema transcrierii cîntărilor psaltice*, Studii Teol. 3/4 1956; Mitrop. Tit Simedrea, *Pe marginea unui proiect de tipicon*, Mitropolia Olteniei 7/8 1957; Vianu T., *Anton Pann*, Buc. 1965; Papuc Gh., *A. Pann*, Mitropolia Ardealului 1/3 1965).

La aromânii din Macedonia s-a organizat centrul de la Moschopole, cu o tiparniţă şi Academie, în limba greacă, din 1740; Aromânul Anastasie Cavalioni a publicat la Veneţia, în 1770 un vocabular greco-român; apoi Daniil Hagi un alt Dicţionar, la Moschopole în 1770 şi la Veneţia în 1802; apoi Const. Ucuta a publicat în 1797 primul abecedar român, la Viena. În fine Ghişcu a compus: *Codicele Dimonie*, cu texte bisericeşti, în 1803. Dintre aromânii din Pind, George Siatista ajuns profesor la Iaşi, ca şi Nicolae Tsurtsulos, în 1768, care au trezit vechile profeţii contra turcilor, în legătură cu: *Căderea Țarigradului sub turci* a bizantinului G. Sfranzes, cunoscut de Constantin căpitanul Filipescu; ei au dat la iveală pe pămîntul românesc unor lamentaţiuni, în lucrarea: *Istoria cetăţii Țarigradului*. În acea vreme la Athos un moldovean a scris în greceşte o *Carte de pedagogie*, în spiritul lui Pestalozzi. Din acest cadru a apărut, probabil la Moschopole, un *Liturghier greco-aromân* (Bianu, *Catalogul manuscriselor române*, 1, 1907 p. 105; Capidan Th., *Macedo-aromânii*, 1937; Iorga, *Istoria Românilor* 18, 1938 p. 14 s; Caragiu-Marioţeanu M., *Liturghier aromân inedit*, Bucureşti 1962).

Uniaţia din Transilvania a fost combătută după 1760 prin: *Carte sau lumină cu drepte dovediri pentru Vavilonul cel tănuir* care iaste la Rîmleni, după grecul Nil de la Salonic şi *Combaterea latinilor după Nichifor Theotokis*, de Chesarie de la Rîmnic.

Pentru uniţi, episcopul Petru Pavel Aaron a început o serie de tipări-turi de cărţi de cult, după texte mai vechi româneşti ale episc. Damaschin, publicate de tipografii de la Rîmnic. Astfel din 1750 au apărut la Blaj:

Floarea adevărului, Catehismul, Învățătura de credință cu text latin, Slujebnic, Liturghier, Molitvelnic, Acaftist, Psaltire, Evangheliar, Cazanii, Catavasier; cu conținut „unit“ erau numai Epistola consolatoare din 1761, Despre soborul de la Florența pentru unire, 1762, și Acrivia Sf. Ioan Damaschinul, crezându-se că ea susține inovațiile latino-papale. Alte tipărituri le-a susținut episc. Atanasie Rednic și episc. Grigorie Maior a trebuit să accepte decizia unui concil de la Viena, din 1773, ca să introducă Filioque peste tot, și în cărți de cult (Moga I., Contribuții la tipărirea cărților pentru românii din Transilvania, Omagiu Mitropolitului N. Bălan, Sibiu 1940 p. 584 ss; Patriarhia Română, Istoria Bis. Rom. 2, 1958 p. 362 ss).

Deosebit de importantă a fost activitatea „celor trei corifei“, Samuil Micu-Clain (—1806), Gheorghe Șincai (—1816) și Petru Maior (—1821). Latiniști și gânditori, ei s-au întrunit sub conducerea lui Ioan Molnar, filozof volterian și autorul primei omiletici românești, numită: Retorica, 1798, în: Societatea filozoficească, în 1795. Din pana lor au apărut lucrările: Pilde filozofești, Alfavita sufletească, la Sibiu, în 1803; Logica și Etica, la Pesta și Sibiu, în 1799, cu orientare după Baumeister, Leibniz și Chr. Wolff. Fiind însă filo-ortodocși au căzut deseori sub cenzura iezuită. (Boldan E., în Scînteia nr. 3594 din 13 mai 1956; Moisesescu Gh., S. M. Clain, în B.O.R. 10/11 1956 p. 1056 ss; Mladin N., Despre teologia lui S. M. Clain, Mitropolia Ardealului 1/2 și 5/8 1957; Mladin N., Vlăd S., S. M. Clain teologul, Sibiu 1957; Munteanu A., Opera canonică a lui P. Maior, B.O.R. 9/10 1961; Belu D., Cea dintîi omiletică, Mitropolia Ardealului 9/10 1963 p. 709 ss; Protase N., Semnificația Procanonului lui P. Maior, Cluj 1963; Tomuș M., Gh. Șincai, Buc. 1965; Neagoe M., Viața și activitatea lui Gh. Șincai, Studii rev. de istorie 6, 1966 p. 1167 ss; Blaga L., Gîndirea românească în Transilvania, Buc. 1966).

Ca conținut teologic, Șincai a publicat Bucvarul în 1781, Bucoavna de la Sibiu, Alfavit blăjean și Cronica neamului românesc; Micu-Clain a tipărit Carte de rugăciune, în 1779, fiind prima publicație cu litere latine; apoi traduceri patristice, Imitația lui Hristos după Toma a Kempis, Curs sistematic de teologie, apoi Logica, Etica, Metafizica, Teologia moralicească, Canoanele sf. soboare, Istoria bisericească după Fleury, Teologia pastorală, Acaftistul etc. P. Maior a lucrat la Didahii, Predici, Telemac românesc, Istoria bisericii românilor (ciuntită de cenzură) și în deosebi Procanonul, îndreptat contra autorității despotice papale. Toți au contribuit la publicarea de calendare.

Episcopul unit Ioan Bob a publicat Biblia de la Blaj, în 1795, orientată după Vulgata, Septuaginta și Șerban, apoi Despre schismatica grecilor, Istoria schismei grecilor după Maimburg, Pravila alfabetică; Ioachim Popp a publicat: Teologia dogmatică; Dim. Ivașco: Teologia dogmaticesco-morală; C. Țopa: Teologia morală; V. Filiponi: Istoria bisericească, Teologia dogmatică și morală, toate după autori latini-catolici.

Românii ortodocși, loviți de decizia imperială din 6 dec. 1785, care interzicea în Transilvania colindarea de Crăciun, de Anul nou și de Bobotează (Pușcariu II., Documente 2, Sibiu 1897 p. 315), au primit din 1771 un Calendar pravoslavnic, apoi Învățătura pentru preoți și diaconi, ediția din Viena 1786 și una la Sibiu în 1789; un Catehism; Tropariul credinței ortodoxe, de Ant. Manuil în grecește, Viena 1791, și Mărturisirea de credință a lui Petru Movilă, în ediția maghiară a lui Miklos Miskolci din 1791; alte cărți a publicat T. Steriadi. Ei și-au expus doleanțele în: *Supplex libellus valachorum*, din 1792. Alte tipărituri au fost: Liturghierul de la Sibiu, din 1798, cu ediția a 3-a în 1809; și Mineile, după ediția episc. Chesarie de la Rîmnic. Teodor Ivanovici Corbea a venit cu Psaltire românească în versuri. La Brașov, Neofit Căvsocalivitul a compus un Nomocanon contra latinilor, calvinilor și luteranilor, pe 1400 pagini, apoi dascălii R. Duma și R. Tempea au tipărit în 1807 Floarea darurilor și altele. La Sibiu și Brașov s-au publicat Psaltiri și alte cărți, după ce la Sibiu Gh. Hainer a tipărit: Preoția și îndreptarea preoților, în 1789; Ceaslovul și Învățătura către dascăli, în 1809. Restul cărților de cult era adus de peste Carpați. În Banat a activat Dimitrie Țichindeal (—1818) Vezi N. Albu, *Doi cărturari brașoveni*: I. Duma și R. Duma, B.O.R. 9/10 1963 p. 977 ss; Mureșianu D., Dim. Țichindeal, *Mitropolia Banatului* 5/6 1962, p. 199 ss).

Despre starea ortodocșilor bulgari și sârbi din Sudul Dunării, din Imperiul turcesc, a scris către țarul rus patriarhul sârb Vasile Brkici în 1771, regretînd totodată și desființarea patriarhiilor de la Ipek și Ohrida, în 1766 de către patriarhul ecumenic, la stăruința fanarioților. De aceea nădejtile acestor ortodocși s-au îndreptat spre Biserica Ortodoxă Rusă.

Organizatorul învățămîntului teologic sîrbesc din Ungaria de Sud a fost mitrop. Pavel Nenadovici de la Karloviț, care a înființat încă din 1749 școala centrală de la Plașka și școli pedagogice la Zalujnița și Lița. Neavînd tiparniță proprie, în 1755 și-a comandat la Rîmnic o Gramatică de Smotrițki și o Pravilă, numai cu Sfinți sârbi, numită „srbliak“. A doua ediție a fost tipărită la Moscova, în 1765. La Iași s-a tipărit cartea despre: Îndreptarea păcatelor, după original grecesc, în 1765. Abia în 1770 s-a putut înfiripa o tiparniță

proprie la Buda, începînd acolo publicarea de cărți de cult, după texte slavon-ruse; dar credincioșii se fereau de ele, presupunînd că la Buda s-a săvîrșit o „revizuire” a lor în spirit latinist. De aceea calendarul sîrbilor din Ungaria de Sud a fost umplut cu sfinți sîrbi din calendarul Sîrbiei.

Printre ctitorii noii culturi sîrbe sud-dunărene, care a fost lansată de cronicile mînăstirești pentru trezirea conștiinței naționale, la îndemnul mitropolitului istoric Vasile Petrovici din Muntenegru (—1760), a fost Zaharia Ștefanovici Orfelin (—1785), mare scriitor, pictor și sculptor. Este considerat întemeietor al literaturii sîrbe, lansînd în acest scop prima revistă slavonă sud-dunăreană, numită: Magazinul slavo-sîrb, publicat din 1768 la Mliet, în cirilică. În 1758 el a publicat: Orthodoxos omologia, care cuprindea un extras din Mărturisirea de credință a lui Petru Movilă; ediția a doua a apărut în 1777. Contemporan cu el a fost episcopul Vichentie Vidaț, cu lucrarea: Îndreptarea păcătoșilor prin pocăință, publicată în 1760. Alături de el s-a situat învățatul teolog și istoric sîrb Ioan Raici (—1801), arhimandrit de la Hilandar. El a compus și publicat: Catehismul ortodox, aprobat de Sinodul ierarhiei sîrbe în 1774, care se orienta după cel al mitropolitului rus Platon al Moscovei, circulînd pînă în 1872. Cea mai importantă lucrare a fost: Istoria politică a diferitelor popoare slave, a bulgarilor, sîrbilor și croaților, în 4 volume, cu ediție la Viena în 1795 și la Buda, în 1823. Alte lucrări, multe traduse din Teofan Procopovici, au rămas în manuscrise, precum: Trupul teologic în 5 volume, Tratat despre separarea bisericii, Tratat despre sfinți ecumenici, apoi Începutul cuvîntului, o scurtă mărturisire de credință în care a folosit și idei din Mărturisirea lui Petru Movilă, și altele (Ruvaraț D., Archim. I. Raici, Belgrad 1902; Radovici N., Srpski istoriciar I. Raici, ed. Academie, Belgrad 1952).

La Karloviț s-a înscris Dositei Obradovici (—1810), fost dascăl în Moldova, pe la 1170, care este considerat alt ctitor al literaturii sîrbești; pentru ea el a scris: Sfaturile înțelegerii celei sănătoase, Adunare de lucruri moralicești, și Fabule filozoficești, traduse în românește de Dim. Țichindeal, publicate la Buda între 1802—1814. Dar Dositei se apropia de iluminismul apusean, îndepărtîndu-se de vechile tradiții bizantine, susținute acum de fanarioți. A fost urmat de Vuk Karadjici, pe timpul mitropolitului Ștefan Stratimirovic (—1836), care a organizat la Karloviț, în 1794, o școală teologică, apoi o mare bibliotecă și a tipărit Cazania în 1793, Triodul și altele (Bodogae T., în Mitropolia Ardealului 5/6 1959). Ca istoric a fost apreciat mitropolitul Grigorie Jivkovici (—1809) al Bosniei; apoi Avram Mrazovici a tipărit la Viena, în 1793: Introducere în gramatica slavonă, completată după Smotrițki; șirul l-a încheiat Dositei Abramovici (—1881), care însă atras de „volterianism” și de aceea a fost cenzurat de ierarhia sîrbească. Pentru a suplini lipsurile, au fost aduse din Rusia numeroase cărți precum: Apostolul ed. 1726 și 1745, Evangheliarul ed. 1745 și 1796, Penticostarul ed. 1746, Octoihul ed. 1759, 1763 și 1797; Sîrbliacul din 1765, Psaltirea ed. 1759 și următoarele, Mărturisirea ortodoxă a lui Petru Movilă ed. 1769 și 1781; Ceaslovul ed. 1774, Biblia de la Kiev ed. 1788 cu ediție la Buda în 1804; și altele; ca Antologhionul de la Cîmpulung din 1643, Triodul lui P. Movilă din 1631, Tipiconul din 1796 etc.

Cîntarea bisericească din Mitropolia Karlovițului era îndrumată de Lucian Misițki, de Dimitrie Krestici din Kruședoli, de Dionisie Ciupici, care

a inaugurat „cîntarea întinsă”. Cu reformare a venit psaltul Ierotei Mutibarici, și stilul lui s-a încetățenit, pentru că se orienta după melodia populară (Bogdanovici L., *Srpske pravosl. pienie*, Karloviț 1893, Pavlovaț M., *Antologia srpskog pešničva*, Belgrad 1964). Dar revoluția sîrbă din 1804 a adus alte necazuri și martiri (Patriahia sîrbă, 150 ani, Belgrad 1954).

La bulgarii ortodocși monahul Paisie de la Hilandar, face o legătură duhovnicească între Măn. Rilo și Athos. El prezintă Istoria slavo-bulgară a poporului bulgar, a țarilor și sfinților și a tuturor faptelor din Bulgaria, publicată în 1762 și înnodată pe tradițiile sf. patriarh Eutimie din sec. XIV. Lucrarea pregătește renașterea bulgară din sec. XIX (Zlatarski N., *Die bulg. Geschichte von Paissy*, Sofia 1895; Patriarh Kiril, Paisi Hilendarski, *Trkoven Vestnik* 27, Sofia 1963; *Revista Patriarhiei din Moscova* 6, 1963 p. 53; Bodogae T., 200 ani de la apariția Istoriei lui Paisie, *Mitropolia Olteniei* 11/12 1963 p. 878 s; T. Săbev și D. Penov, Paisii Hilendarski, *Anuarul Academiei teologice XII*, Sofia 1963; Snegarov I., *Ideile cuv. Paisie*, *Anuarul Acad. teol.* 1964 p. 41—75).

Al doilea autor de inițiere a fost paisianul Spiridon, care alături de Paisie a ascultat îndrumările lui Paisie Velickovski de la Neamț, și a scris și el, pe la 1792, o: *Istorie slavo-bulgară*. S-a mai impus atenției episcopul Sofronie de la Vrața (—1815), și el ucenic al lui Paisie, prin lucrarea: *Nedelnic*, un *Kirjakodromion* cu predici, după Nichifor Theotokis; cu sprijinul mitropolitului Dositei al Ungrovlahiei, al episc. Iosif al Argeșului și Constandie al Buzăului, și-a tipărit la Rîmnic, în 1806, lucrarea indicată, pe care o răspîndi printre bulgari; apoi a scris: *Despre trei religii: Creștinismul, hindusismul și mohamedanismul*, în 1805; *Esopia*, *Învățătură pentru tineret*, după mitrop. Platon, *Slovoskazanie* — povestiri, *Înțelepciunea filozofiei și sbornice*. Din Dimitrie Cantemir a tradus: *Sistema religiei mohamedane*, din ediția rusă 1722. în 1964 a fost proclamat sfînt (Zlatarski N., *Metropolit von Vratza Sofronij*, Sofia 1923; Kiselkov S., *Sofronii*, Sofia 1958; *Mitropolia Moldovei* 1/2 1964 p. 73 s; *Mitropolia Olteniei* 9/10 1965 p. 860 s; Hin Bunea V., *Sf. Sofronie de Vrața*, *Mitropolia Ardealului* 1/3 1966 p. 56 ss).

Ortodocșii din Gruzia (Georgia-Iviri), divizați în regiune orientală și una occidentală, au beneficiat de dărnicia lui Constantin Brîncoveanu și mitrop. Antim Ivireanul, care au trimis la Tbilisi pe tipograful român Mihail Ștefan cu sarcina să organizeze o tiparniță gruzină și să tipărească, începînd din 1709; *Evangheliarul*, *Psaltirea*, *Apostolul*, *Liturghierul*, *Ceaslovul* și *Moltivenicul*, apoi *Cîntarea Maicii Domnului* și operele gînditorului Șota Rustaveli din sec. XII. Activitatea a fost susținută de regele Vahtang, apoi de fratele său poetul Arcil și de fabulistul Sulhan-Saba Orbeliani (—1725). Pe vremea regelui Theimuror I s-a tipărit *Orologiul* la Novgorod, în 1739, și pe vremea regelui Heraclius II a apărut chiar *Biblia* întreagă, la Moscova, în 1742. Deoarece patriarhul-catolicos Antonie I din Gruzia orientală, mare sprijinitor al tiparului gruzin, apărea ca filo-latin (—1788) și presiunea Persiei mohamedane sporea neconținut, Gruzia s-a supus Rusiei și astfel catolicosul Iosif (—1776) din Gruzia occidentală a putut desăvîrși tipărirea tuturor cărților necesare pentru cultul gruzin. În 1783 Gruzia devenea chiar vasală Rusiei și astfel putea primi cărți bisericești în măsură și mai largă (Tagareli A., *Gruzia*, *Enciklopedia Brogkaus-Efron* 18, 1893 p. 795 s; Runkevici S., *Gruzia*, *Pravols. enciklopedia IV*, 1903 col. 717 s; Janin, *Georgie*, în *Dictionaire de theol.*

cathol. VI-1, 1924 col. 1259 ss; Șerbănescu N., în B.O.R. 2/3 1953 p. 252 ss; Studii Teol. 3/4 1955 p. 254 ss; Dumitrescu D., Activitatea tipografiei lui Mihail în Gruzia, Studii rev. de istorie 4, 1958 p. 135 s).

*

Din cele expuse pînă aici se poate ușor desprinde constatarea că secolul XVIII a însemnat pentru teologia ortodoxă un pas înainte, tocmai intrînd în contact cu progresul științelor și al filozofiei, care au stimulat peste tot înaintarea concepțiilor sociale spre binele marei majorități populare. Credincioșii ortodocși au păstrat unitatea ; într-ajutorarea interortodoxă s-a dovedit a fi întru totul firească oricînd.

Pr. Dr. MILAN ȘESAN

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

PROBLEMA INVIERII

LA PAGINI

I. Problema existenței de după moarte a frământat mintea omului de totdeauna mai mult chiar decât problemele legate de viața sa de pe pământ. Nu există nici o epocă din istoria omenirii — și nici în preistorie — în care problema aceasta să fie absentă, iar de dînsa e legată în chip ireparabil ideea *învierii*, ca o dramatică încercare de a găsi o soluție apăsătoare și crudei realități care este *moartea*.

În vechile credințe păgîne, după mărturisirea Sf. Apostol Pavel în epistola sa către Romani, oamenii care n-au cunoscut o lege inspirată de Dumnezeu, „*au schimbat mărirea lui Dumnezeu celui nestricăcios în asemănarea și în înfățișarea omului stricăcios, a păsărilor, a dobitoacelor cu patru picioare și a tiritoarelor*” (Romani 1, 23), au căutat să investească cu atributele dumnezeirii necreate natura cea creată și pieritoare, confundînd, în orbirea păcatului, pe Creator cu stihiele lumii acesteia. Ei, cei ce n-aveau *Lege*, au făcut din fire ceea ce poruncește *Legea*, în virtutea unei legi scrisă în inimile lor prin mărturia propriului cuget și prin cercetarea de sine (Rom. 2, 14—15). Și astfel, cu posibilitățile lor naturale, păgînii au căutat să lămurească și ei problema învăluită în atîta taină, a *învierii*. Observînd succesiunea regulată a anotimpurilor, apariția regulată a frumoasei primăveri cu natura plină de viață, după amărîta și cumplită iarnă cu aripile reci ale morții, și văzînd în stihiele acestea ale lumii pe însuși Dumnezeu, vechii egipteni, mesopotamienii și mai tîrziu vechii greci, au ajuns la credința într-un Dumnezeu care moare iarna și învie primăvara, dar puterea de a învia îi aparține lui exclusiv și nicidecum vreunui muritor, oricare ar fi fost el. După credința veche a acestor neamuri, soarta omului era destul de tristă. Chiar dacă își dădeau și ei seama că sufletul omului e nemuritor, situația lui în Hadesul păgîn nu putea să

mîngîie pe nici un om în viață. Cu trupul pe care l-a avut, sufletul nu avea să se mai întîlnească niciodată. Nemurirea omului era deci concepută doar parțială, și învierea lui la fel.

Din această cauză marele Pavel, „Apostolul neamurilor“, le scrie celor din Tesalonic: *„despre cei ce au adormit nu vreau să fiți în neștiință, fraților, ca să nu vă întristați în rînd cu ceilalți, care nu au nădejde“* (I Tes. 4, 13).

II. IN VECHIUL TESTAMENT

Cu totul deosebit apare ideea învierii în Sf. Scriptură a V. Testament, și nici nu se putea altfel, dată fiind originea divină a acestuia, ca produs al Revelației Duhului lui Dumnezeu.

În sfintele cărți ale Legii Vechi, Dumnezeu este Creatorul lumii și Stăpînul vieții și al morții. *„Domnul aduce moartea și Domnul dă viața... El pogoară și tot El înalță din mormînt“* (I Sam. 2, 6). E glasul însuși al lui Dumnezeu care confirmă acest adevăr, căci: *„Insuși Domnul zice: Eu aduc moartea și eu dăruiesc viața. Eu rănesc și tot Eu vindec rana și nimeni nu poate scăpa de sub puterea mea“* (Deut. 32, 39). În spiritul învățăturilor V. Testament, natura întreagă se bucură de purtarea de grijă și de bunătatea lui Dumnezeu-Creatorul ei, iar omul, creatura Lui cea mai aleasă, e obiectul principal al Providenței. De aceea, nici *Iadul* — cel de care la pîgîni se temeau și zeii — nu constituie pentru Iahve Creatorul lumii un obstacol, atunci cînd este vorba de mîntuirea omului. Acest lucru îl face pe Psalmistul David să scrie profeticele cuvinte ce prevesteau și pe Domnul Hristos cel mort și îngropat: *„Tu nu vei lăsa Doamne, sufletul meu în împărăția morții și nici nu vei îngădui ca Sfîntul Tău să vadă putreziciunea“* (Ps. 16, 10). Cuvintele acestea inspirate ale marelui rege David, sînt doar schițarea timidă a marelui adevăr ce va fi dat mai tîrziu la lumină, anume că *omul întreg*, suflet și trup, va beneficia de marele dar al Făcătorului său: *Învierea*.

Și pentru ca să întărească și mai mult această speranță îndreptățită a omului Legii Vechi, Dumnezeu ascultă rugăciunile celor doi mari aleși ai săi, proorocii Ilie și Elisei și face să învie din morți pe cei doi copii, ai văduvei din Sarepta Sidonului și Șunamitei din Sunem (I Regi 17, 17—24 și II Regi 4, 8—37). Minunile acestea două au fost primele semnale date de Dumnezeu în lume, că prin puterea și bunătatea Lui, cumplita moarte va fi

și ea cîndva definitiv biruită o dată cu înfrîngerea păcatului care a făcut-o să apară și ea în lume.

Deocamdată, însă, și poporul ales trăia sub imperiul păcatului, amenințat și el în permanență din cauza neascultării, nu numai de moartea fizică, naturală, ci și de moartea morală, colectivă. E deosebit de impresionantă înfiorătoarea priveliște a cîmpului acoperit de oase de om uscate, din viziunea marelui, prooroc Iezechiil. Purtîndu-l pe acest teren macabru, Duhul Domnului îl întreabă pe profeț dacă vor mai învia vreodată aceste oase uscate, iar Iezechiil răspunde: „*Doamne, Dumnezeu, tu știi!*” Îi răspunde alunci Duhul: „*Proorocește pentru oasele acestea și zi: Oase uscate ascultați cuvîntul Domnului! Așa rostește Domnul Dumnezeu către oasele acestea: Iată, voi aduce în voi duh de viață și veți învia și voi face să crească pe voi vine și carne și cu piele vă voi îmbrăca și vă voi da suflare de viață și veți fi vii, ca să știți că Eu sînt Domnul!*” Duhul lui Dumnezeu îl pune pe om, pe proorocul Iezechiil, să rostească, repetînd cu gura lui, întocmai, cuvintele acestea, socotînd că în minunea ce va urma, omul să apară și el colaborator supus lui Dumnezeu. Și iată, într-adevăr, că în timp ce Iezechiil rostea cuvintele Domnului, „*vuiet și zarvă mare se făcea, oasele se încheiau unele cu altele, carnea și vinele se înfiripau și pielea începea să le îmbrace*”. Erau acum trupuri întregi, dar lipsea duhul din ele. Și proorocul e pus să repete din nou cuvintele Domnului: „*Din cele patru vînturi ale lumii, vino, duhule, și suflă peste acești morți ca să învieze!*...” La cuvintele rostite de prooroc, duhul de viață intră în trupurile neînsuflețite și le înviază, iar ele se scoală în picioare, ca o oștire mare, mare foarte. Duhul Domnului în sfîrșit, fost greșeliile Bisericii, ca instituție, ci ale unor oameni. Ele au *Israil*” (Iez. 37, 1—14).

Capitolul acesta din Iezechiil e deosebit de important pentru înțelegerea *Învierii* în perioada V. Testament. Sensul direct, imediat, urmărit de Sfînta carte este fără îndoială *prezentarea aspectului sumbru al morții morale colective, în care alunecase poporul lui Dumnezeu*. Dar ar însemna să ciuntim adevărul dacă nu am raporta viziunea aceasta și la destinul final al omenirii întregi. Și sensul ei îndepărtat este acesta: *Biruină păcatul, omenirea va birui și moartea!*

Dar învierea nu apare în Legea veche doar sub aspectul acesta de înviere a poporului ales. Alături de învierea poporului

este atestată și învierea individuală, pe care și-o poate câștiga fiecare ins, așa cum știe să se lupte pentru obținerea ei.

În vremea proorocului *Daniil*, ca și mai târziu, în preajma apariției Mîntuitorului, mai precis sub *Macabei*, poporul evreesc a trecut prin perioade de grea și amară robie. Credința multora din ei începuse să se clatine ca niciodată și lepădările de Dumnezeu erau frecvente.

Trimișii Domnului atrag atunci atenția poporului întreg asupra fericirii sau nefericirii fiecărui om în parte, la momentul care va veni odată cu certitudine, atunci cînd Domnul va judeca pe fiecare după faptele sale. Duhul Domnului grăiește astfel prin gura lui *Daniil*: „*Mulți dintre cei care dorm în țărîna pămîntului, se vor deștepta, unii pentru viața veșnică, iar alții spre ocară și spre scîrbă veșnică. Cei înțelepți vor străluci cum strălucește bolta cerului, și cei ce vor fi îndemnat pe cei mulți să umble pe calea dreptății, vor fi ca stelele în vecii vecilor*” (*Daniil* 12, 2—3).

Adevărul acesta al învierii individuale a constituit într-adevăr stîncă de granit a credinței aleșilor Domnului dintre evrei, pînă la venirea Domnului Hristos. Iată cuvintele celui de al patrulea *Macabeu*, adresate de acesta călăului său, înainte de a-și da duhul în mîinile lui: „*Fericiți sînt cei ce mor de mîna oamenilor cu rădejdea în Dumnezeu, că El iarăși ne va învia!*” „*Dar tu, spune el călăului păgîn, tu nu vei avea parte de învierea cea spre viață!*” (*II Mac.* 7, 17).

III. ÎNVIEREA ÎN NOUL TESTAMENT

În momentul intrării lui Iisus Hristos în arena istoriei lumii, credința evreilor în înviere trecea printr-o perioadă de criză acută. Îndoiala rodea inimile multora. O sectă întreagă constituită din elita poporului, secta Saducheilor, respingea categoric ideea de înviere, bătîndu-și joc de ea și de cei ce încă o îmbrățișau. Dar alții, cum erau Fariseii și cea mai mare parte din popor, credeau în ea. Între cele două partide lupta era deschisă pe această temă.

Acum apare *Fiul lui Dumnezeu* în lume, sub aspectul umil al *Fiului Omului*. El, *Dumnezeu* și *Omul* îmbinați într-o singură persoană *Iisus Nazarineanul*, era singurul în măsură să aducă lumină în problema deschisă a *misterului învierii* și să dezlege definitiv problema, nu numai pentru poporul evreu, ci pentru întreaga omenire și pentru toate veacurile.

Iisus Hristos spune despre Sine că i s-a dat de către Dumnezeu — Tatăl Său „*toată puterea în cer și pe pământ*” (Matei 28, 18), în calitate de Fiul, asemenea Tatălui. El este prin urmare, Stăpînul absolut al Vieții și al morții; și Viața și Moartea, Lui i se supun. Și pentru ca nimeni să nu poată spune că rostește doar niște vorbe mari de om nebun, fără nici un temei, încă din timpul anilor săi de propovăduire Iisus face cele trei cutremurătoare minuni de învieri din morți, smulgînd puterii Morții pe cei trei tineri pe care-i înviază: *fiica lui Iair, fiul văduvei din Nain și prietenul său Lazăr, cel mort de patru zile* (Marcu 5, 21—42; Luca 7, 11—17 și Ioan cap. 11). Dar nu în minunile acestea (oricît de cutremurătoare ar fi ele) se găsește rezolvarea marelui mister al învierii noastre, după cum nici învierile amintite, făcute de cei doi profeți ai V.T. n-au însemnat rezolvarea lui. Nu!... Căci Capitolul întîi al INVIERII îl constituie *numai învierea lui Iisus din morți*, la trei zile după patimile și moartea Sa. Prin învierea Sa Iisus devine „*întîiul născut din morți*” (Fapte 26, 23), sau cu alte cuvinte, *începutul* sau *pîrga* învierii noastre deobște. Abia prin învierea lui, boldul morții este principial înfrînt și puterea iadului zdrobită. Încă din viața Sa mesianică, Iisus a căutat să-i pregătească pe oameni și pe apostoli ca să înțeleagă misterul morții și învierii Sale, dar nimeni nu l-a înțeles. Le-a adus aminte de Iona profetul, care a stat trei zile în pîntecele chitului și care a prevestit prin asta cele trei zile și trei nopți ce va trebui să le petreacă *Fiul Omului în inima pămîntului* (Matei 12, 40), dar nu și-au dat seama ce vrea să spună.

Și-a asemănat trupul Său cu Templul Ierusalimului, spunîndu-le: „*dărimați Templul acesta și Eu îl voi ridica la loc în trei zile*”, dar abia după învierea Sa din morți apostolii și-au dat seama că despre „*Templul trupului Său vorbea*” (Ioan 2, 19).

Le-a spus explicit apostolilor că va trebui să pătimească și să fie răstignit și omorît pe cruce, pentru că a treia zi să învieze (Marcu 8, 13), dar Petru care gîndea încă în duhul cărnii, caută să-l abată de la acest drum aspru, dar sublim, iar Iisus îi spune *Satană*.

A încercat să le vorbească despre *Învierea Sa* celor trei apostoli aleși pe care i-a învrednicit să contemple strălucirea luminii tabărice cînd s-a schimbat la față, împărtășindu-le prin aceasta *preludiul preamăririi Sale viitoare*; dar și aceștia, cînd li s-a spus să nu spună nimănui nimic despre ceea ce au văzut, pînă după *Învierea Sa din morți*, au ridicat nedumeriți din umeri

întrebându-se întru sine: „*ce înseamnă oare, a învia din morți?*” (Marcu 9, 10).

Și cu atât mai virtuos n-au înțeles nimic despre învierea de care le vorbea, dușmanii săi, care aveau să-l răstignească pe Cruce, crezând că vor putea împiedeca *teribilul mister al învierii* cu niște bieți străjeri pălăi, sau cu niște ridicole peceți aplicate pe mormântul de piatră rece...

Și totuși, în ciuda dușmanilor și în uimirea totală a ucenicilor, *misterul s-a săvârșit și HRISTOS A INVIAT! A înviat fără* ca nici un ochi omenesc măcar să se învrednicească a privi mărețul și unicul act. Nici străjerii și nici mironosițele venite de cu noapte la mormânt cu miruri, nu l-au putut vedea înviind. Au simțit doar cutremurul pământului, au văzut lumina orbitoare a îngerului Domnului pogorît din cer ca să rostogolească piatra, așezându-se deasupra ei. Înfațișarea lui era luminoasă ca fulgerul, îmbrăcămintea albă ca zăpada. Străjerii s-au cutremurat de frică și s-au făcut ca morți. Vorbind femeilor, îngerul le spune: „*Voi să nu vă temeți că știu că pe Iisus cel răstignit îl căutați! Nu este aici, că s-a sculat precum a zis. Veniți să vedeți locul unde a zăcut!... Duceți-vă degrabă și spuneți ucenicilor lui că s-a sculat din morți și iată merge înaintea voastră în Galileia și acolo îl veți vedea! Iată, v-am spus vouă*” (Matei 28, 1—7).

Uluite de arătarea îngerului și de vorbele lui, mironosițele însele nu știau ce să mai creadă. L-au văzut biciuit, scuipat, batjocorit, L-au însoțit îndurerate pînă sus pe Golgota și L-au văzut cu certitudine mort, L-au pus înmiresmat și în mormânt și acum mormântul stă gol și acesta le înspăimîntă. Magdalena rătăcind îndurerată prin grădină vede pe cineva. Absența trupului din mormânt o obseda, cu toată lămurirea îngerului. Se plînge celui întîlnit în grădină: „*Au luat pe Domnul meu și nu știu unde l-au pus*” și crezînd că e grădinarul îi spune: „*Doamne, dacă tu l-ai dus în altă parte, spune-mi mie și eu îl voi ridica!*” „*Marie! rostește cel de față, și abia acum Maria recunoaște că e Domnul și-i cade la picioare: „Învățătorul meu!” strigă ea, dar Domnul îi răspunde: „Nu te atinge de mine, că încă nu M-am suit la Tatăl meu!” și Domnul o trimite să vestească în grabă pe apostolii Săi despre învierea Sa.*

Apostolii sînt consternați. Petru și Ioan aleargă într-un suflet la mormânt. Mormântul era gol, doar giulgiurile înfășurate zăceau într-un colț. Petru rămîne încă nedumerit, singurul care „*a văzut și a crezut*” deodată fiind Ioan (Ioan 20, 8). Pentru

restul apostolilor și pentru ucenicii ceilalți, faptul petrecut rămîne încă sub semnul întrebării. Apostolii s-au convins de *Învierea* Învățătorului lor, abia prin arătările Sale în cele 40 de zile petrecute cu ei pînă la înălțarea la cer.

Acum îl pot vedea, îi pot pipăi urmele cuielor din palme și picioare, pot pune degetele lor în coasta Lui însulițată, și se conving total că nu poate fi vorba de vreo arătare sau de vreun duh, în ciuda miraculosului fapt că-l văd intrînd în casa cu ușile încuiate, unde ei stăteau încă ascunși de frica iudeilor. Cum s-ar mai putea îndoi, căci au luat doar masa împreună cu el în casă și pe țarmul mării, ospătîndu-se cu pîine, cu pește și cu fagurele de miere? Au mîncat doar din pîinea frîntă de El cei doi ucenici călători spre Emaus, cărora li s-au deschis ochii prin împărtășirea pîinii, ca să-l cunoască. S-au convins și s-au lămurit în sfîrșit și cei trei de pe Tabor ce *înseamnă a învia din morți*. Nici unul din apostoli nu se mai îndoiește de învierea Lui. L-au văzut doar nu numai ei, ci mai mult de 500 de frați cărora li s-a arătat la toți deodată (I Cor. 15, 3—8).

Îl va vedea mai tîrziu, cel din urmă, și Saul, pe drumul Damascului, spre a deveni din dușmanul său cel mai înverșunat apostolul său cel mai înflăcărat (Fapte 9).

Toți aceștia au fost declarați de însuși Domnul, *martorii Învierii lui*, iar mărturia lor va sfîrși pentru toți, fără excepție în cel mai crunt *martiraj*, dar nimeni nu se va clinti în susținerea adevărului ei.

În mintea lor s-a făcut lumină deplină prin lucrarea Sf. Duh, Mîngăietorul făgăduit, și au priceput că: *Învierea pe care n-au înțeles-o mai înainte, nu este altceva decît pecetea pusă pe actul unic al mîntuirii lumii, care a început în peștera Betleemului și s-a împlinit pe creasta Golgotei*. Și peste actul acestui mare adevăr, vor pune și ei pe rînd pecetea mărturiei lor înmuiată în propriul lor sînge, ca pe argumentul suprem ce-l poate aduce vreun om pe lume în susținerea adevărului.

Învierea devine astfel tema principală a predicii apostolilor. Ei vor dovedi lumii că în ea s-au împlinit toate profețiile Legii Vechi... O afirmă Petru în prima sa cuvîntare în fața celor 3000 de oameni în ziua Pogorîrii Duhului Sfînt (Fapte 2), o demonstrează în mișcătorul său cuvînt rostit înaintea uciderii sale cu pietre primul martir al creștinătății diaconul Ștefan (Fapte 7), o sintetizează în cuvîntările sale ținute în fața diferitelor comu-

nități creștine apostolul Pavel spunînd: „*Făgăduința dată părinților, Dumnezeu a îndeplinit-o față de copiii lor, înviindu-L pe Iisus*“ (Fapte 13, 32).

Viziunea lui Iezechiel începe să capete contur de adevăr, iar *piatra pe care n-au luat-o în seamă ziditorii*, stîrnind prin aceasta regretul Psalmistului, iată că *acum a ajuns în capul unghiului, făcîndu-se temelie universului creat din nou prin actul răscum-părării, temelie împărăției cerurilor*. Vechiul Adam, prăbușit din demnitatea lui prin păcat, este restaurat prin Noul Adam, căruia Dumnezeu i le pune toate sub picioare (I Cor. 15, 27).

„*Sfîntul lui Dumnezeu*“ de care se îngrijora David, e smuls acum din stricăciunea iadului (Fapte 2, 27) și odată cu El, sînt salvați toți dreptii încetușați ai Vechiului Testament și se deschide calea dezrobirii din împărăția întunecată a păcatului pentru omenirea întreagă, pînă la sfîrșitul veacurilor.

El e proclamat „*Domn și Hristos*“ (Fapte 2, 36), „*Domnul Slavei*“ (I Cor. 2, 8) și „*Ziditorul cerurilor noi și al pămîntului nou*“ din marea viziune a lui Isaia (Is. 65, 17), pe care a venit să le dea în stăpînire „*unei seminții alese, unei preoții împărătești, unui neam sfînt, unui popor hărăzit de Dumnezeu, ca să vestească în lume bunătățile Celui ce i-a chemat pe ei din întineric la lumina cea minunată*“ (I Petru 2, 9).

Dar pentru ca „*acest neam sfînt*“ să poată ajunge stăpînitorul lumii celei noi, trebuia ca Învierea „*primului născut din morți*“ să nu fie doar un simplu act săvîrșit de El, ci *învierea să se confunde cu El însuși*. Și așa și este, căci El ne încredințează cu propria lui gură: „*Eu sînt învierea și viața și tot cel ce va crede în mine va fi viu, chiar de va și muri*“ (Ioan 11, 25). Prin aceasta Iisus Hristos deschide omului niște perspective ne-bănuite, cu adevărat uluitoare.

Cel înviat din morți, biruitorul iadului și al morții ne dă și nouă posibilitate să participăm în egală măsură la înviere, prin Învierea Sa și prin credința în El. Învierea Lui nu poate fi despărțită de a noastră și nici a noastră de a Lui, alcătuiind laolaltă un singur tot, de nedespărțit.

Apostolul neamurilor, cu sufletul arzînd ca o văpaie, caută să ne convingă de acest minunat adevăr. „*Dacă nu există o înviere a morților*, spune el, *atunci nici Hristos n-a înviat, iar dacă Hristos n-a înviat, deșartă este predica noastră, deșartă și credința noastră*... Și *dacă nădejdea noastră în Hristos este numai pentru viața aceasta, sîntem mai de plîns decît toți oamenii*“. Dar

cu sufletul serin al omului ce nu cunoaște îndoieli, marele apostol încheie: „Acum însă, Hristos a înviat din morți, fiind pîrgă învierii celor adormiți, că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit și învierea morților. Și precum toți mor întru Adam, tot așa toți vor învia întru Hristos!” (I Cor. 15, 33 ss).

Învierea aceasta de obște va fi desigur la sfîrșitul lumii acesteia, în ceasul acela „neștiut nici de îngerii din ceruri și nici de Fiul, ci numai de Tatăl” (Marcu 13, 32).

Momentul va fi înfricoșător, dar și solemn. Domnul va pogori din cer, însoțit de strigătul puternic al arhanghelului și sunetul grozav al trâmbiței lui Dumnezeu, și cei morți întru Hristos vor învia întii” (cf. I Tes. 4, 16).

Domnul însuși ne spune că vor învia toți, cu deosebirea esențială însă, că cei ce au făcut bine se vor *bucura de învierea vieții*, dar cei ce au *facut rele*, vor primi *învierea osîndirii* (cf. Ioan 5, 29). Trupurile noastre înviate vor căpăta proprietăți noi, daruri noi, pe care nici primul om nu le-a avut înain'te de cădere. așa după cum însuși Mîntuitorul lumii a spus-o: „Căci la înviere, cei ce înviază nici nu se însoară nici nu se mărită, ci sînt ca îngerii lui Dumnezeu în cer” (Matei 22, 30). „Trupul stricăcios, deci, va trebui să se îmbrace întru nestricăciune, și trupul acesta muritor să se îmbrace întru nemurire”, după cum ne învață apostolul Pavel. „Cînd trâmbița va suna și morții se vor scula fără stricăciune, și noi cei vii vom fi schimbați” adaugă el (Corinteni 15, 53, 52).

În apocalipsul său, Apostolul iubirii, Ioan, arată amănunțit care va fi soarta celor două cete, a celor buni și a celor răi. Pentru primii, Domnul va face un cer nou, un pămînt nou, un nou Ierusalim (Apoc. 22), și viața lor va fi tot una cu fericirea eternă a creaturii de a contempla în eternitate fața lui Dumnezeu, Creatorul și de a purta pe fruntea Sa numele lui Dumnezeu, scăldată în lumina neapusă a slavei Sale (Cf. Apoc. 22, 4—5). *Pentru ceilalți*, sfîrșitul este aruncarea pe vecie în „*iezerul de foc*”, al celui mai cumplit și mai dezolant infern, patronat de Satan, biruit de Mielul lui Dumnezeu (Cf. Apoc. 20, 13—14).

Dar pentru că ceasul tuturor acestor minunate transformări nu este cunoscut, creștinul e dator să trăiască într-o așteptare permanentă, într-o alertă continuă „pentru ca momentul acela înfricoșător, să nu-l găsească nepregătit. Transformarea trebuie să înceapă încă de pe acum, prin ascultarea supusă a glasului

lui Iisus, care strigă mereu celor ce au urechi de auzit ca să audă. E bine să ne amintim că pe *Lazăr* cel mort de patru zile și intrat în stricăciune, doar glasul lui Iisus l-a smuls din ghiarele morții, când i-a strigat: „*Lazăre, vino afară!*” (Ioan 11, 13); că glasul lui a trezit-o și pe fiica moartă a lui Iair, când i-a strigat „*Talita Kumi!*” (Marcu 5, 41); că același glas l-a trezit și pe fiul văduvei din *Nain* când i-a zis „*Tinere, fie-ți zic, scoală-te!*” (Luca 7, 14); și tot glasul lui va scula morții nu numai la judecata viitoare, dar și acum. E însuși Domnul care ne avertizează să luăm aminte la acest lucru: „*Amin, amin zic vouă că vine ceasul și acum este (!), când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor fi auzit, vii vor fi!*” (Ioan 5, 25). Glasul lui răsună deci într-un veșnic „*acum!*” pentru toți oamenii, ca să-i cheme la învierea sa, care începe încă de *acum*, din acest moment, din fiecare moment. Sîntem în fiecare clipă chemați la viață și se cade a fi deosebit de atenți să n-o pierdem prin nepăsare. Trecerea de la moarte la viață se face mereu, clipă de clipă, dar să nu uităm și în ce constă această trecere. Apostolul iubirii, cel culcat la cină pe pieptul Mîntuitorului, ne-o spune cu deosebită claritate și simplitate ca să înțeleagă oricine: „*Sîntem trecuți din moarte la viață, dacă în noi sălăsluiește iubirea de frați, căci cel ce nu iubește pe fratele său, rămîne întru moarte!*” (I. Ioan 3, 14). Iată puntea ce leagă indisolubil învierea noastră de învierea lui Iisus: *iubirea și numai iubirea*. Ea e singura punte peste care putem trece cu siguranță din imperiul Morții în cel al Vieții, iar absența ei înseamnă *moarte*.

Vrem să ne împărtășim din nemurirea lui Hristos? Vrem să avem garanția vieții eterne? Hristos ne învață ce avem de făcut pentru aceasta.

„*Eu sînt pîinea vieții, care s-a pogorît din cer, spune El, și cine mănîncă din pîinea aceasta viu va fi în veci, iar pîinea pe care o voi da Eu este trupul meu, pe care-l dau pentru viața lumii!*” (Ioan 6, 51). E trupul Său euharistic, oferit cu atîta dragoste celor stăpîniți de dragoste.

După ce „*ne-am îngropat cu El împreună prin botez!*” (Col. 2, 12) „*să și înviem cu El împreună prin credință în puterea lui Dumnezeu, care l-a înviat din morți!*”, și prin trupul Său euharistic, pe care ni-l dăruie spre „*iertarea păcatelor și spre viața de veci!*”. Invierea și viața noastră încep pentru noi cu sfintele Lui taine, lăsate de El în Legea cea nouă spre a dobîndi și înviere și viață. Dar pentru aceasta e nevoie să ne desprindem de condiția

păcătoasă a materiei din noi și să căutăm cu grijă spre „*cele de sus*”.

Trăim și noi azi în sufletele noastre bucuria Învierii Domnului și toți cei ce ne-am apropiat astăzi de altarul Bisericii Lui, vrem să înviem împreună cu El, ca bucuria să ne fie deplină. Dar, *„dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați și cele de sus unde Hristos se află șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu! Cugetați cele de sus, nu cele de pe pămînt. Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Iar cînd Hristos care este viața voastră se va arăta, atunci și voi, împreună cu El vă veți arăta întru mărire”* (Coloseni 3, 1—3).

Am căutat să invoc misterul nespus al Învierii Domnului care e și Învierea noastră, folosind doar cuvintele inspirate ale Sfințelor Scripturi, socotind că numai ecoul lor îndepărtat în timp, dar veșnic prezent în sufletele oamenilor, ar putea să ne creeze o atmosferă potrivită cu acest unic eveniment în istoria lumii, pe care noi, credincioșii Lui îl sărbătorim de Sf. Paști. Aș dori ca acest sfînt ecou de înviere al Sfințelor Scripturi să răsunе permanent în inimile noastre ale tuturor și din piepturile noastre curățite de orice disonanță a păcatelor să facm să răsunе astăzi într-o perfectă armonie cu El, un cald, puternic și convingător salut tradițional, rostit din toată inima: **HRISTOS A ÎNVIAT!**

† VALERIAN
Episcopul Oradiei

ORTODOXIA CA FACTOR DE APROPIERE ȘI COLABORARE CU CELELALTE RELIGII

Marile transformări sociale ale epocii contemporane tind să statornicească, în toate domeniile vieții, relații umane bazate pe principiul egalității și al respectului reciproc. Popoarele lumii se străduiesc să se cunoască, să se înțeleagă și să se apropie unele de altele, urmărind astfel să-și valorifice cât mai mult resursele materiale și spirituale de care dispun și să asigure acel climat de pace și colaborare atât de necesar și firesc pentru toți oamenii. Un asemenea lucru pretinde, în primul rînd, desfășurarea unei vaste opere de educație a sufletului omenesc în spiritul principiului, etern valabil, al dragostei față de om. E firesc, deci, ca și religiile lumii să fie chemate să-și dea contribuția la realizarea cât mai grabnică și cât mai deplină a acestei opere, întrucît ideea de apropiere, înțelegere și iubire dintre oameni face parte integrantă din învățătura tuturor religiilor actuale.

În timpul nostru, reprezentanții cei mai de seamă ai diferitelor religii s-au alăturat, împreună cu credincioșii lor, la lupta pe care oamenii doritori de bine de pe întreg pămîntul o duc pentru apărarea păcii și a colaborării dintre popoare. Acest lucru a dus, în mod firesc, la crearea de contacte și atitudini noi între religii. Un număr impresionant de studii, precum și de vizite reciproce, congrese și diferite adunări interconfesionale și inter-religioase din ultima vreme, dau mărturie despre o nouă orientare în relațiile dintre cultele religioase.

Bisericele Ortodoxe participă — aproape în totalitatea lor — la acțiunea de cunoaștere, apropiere și colaborare pe teren practic cu celelalte religii, găsind temeiuri pentru această lucrare nu numai în exemplul luminos și în tendința unanimă a omenirii contemporane spre înțelegere, pace și unitate, ci în însăși învățătura dogmatică ortodoxă și în practica ei tradițională. Contactele Ortodoxiei cu celelalte confesiuni creștine și religii necreș-

tine s-au dovedit a fi rezultate, în primul rînd, din dorința de a dovedi o adîncă înțelegere — în lumina Evangheliei — față de omul de pretutindeni, cu toate aspirațiile lui pozitive.

Biserica Ortodoxă a osîndit întotdeauna fanatismul religios, socotindu-l drept un grav păcat împotriva iubirii aproapelui. „Monarhismul absolut, cezaro-papismul, atitudinea despotică — spune Prea Fericitul Patriarh Justinian — n-au corespuns niciodată spiritului creștin al Bisericii, iar azi nu corespund nici celui omenesc al lumii noi”.¹ De-a lungul veacurilor, Ortodoxia nu a încercat niciodată să convingă pe alții pe cale de prozelitism agresiv sau de propagandă răsunătoare, ci a arătat respect față de convingerile celor de altă credință. E drept că au existat și unele excepții de la această conduită — din fericire, extrem de puține — atît în îndepărtatul trecut al Bisericii creștine ecumenice, cît și în trecutul mai apropiat, cînd unii credincioși sau clerici, îndepărtîndu-se de adevărul Evangheliei, au devenit pentru moment apologeți ai urii confesionale. Dar acestea n-au fost greșelile Bisericii, ca instituție, ci ale unor oameni. Ele au fost reprobate și osîndite de Biserica Ortodoxă, ca acte potrivnice învățăturii, principiilor și tradițiilor ei.

De alifel, expresia de „toleranță religioasă”, folosită uneori în discutarea raporturilor dintre religii, nu se potrivește cu duhul Ortodoxiei, deoarece contrazice principiul iubirii creștine. Ortodoxia folosește această expresie numai în măsura în care ea a intrat în uzul vorbirii comune. Dar între diferitele religii ale lumii nu trebuie să existe raporturi de „toleranță”, ci de egalitate în drepturi și datorii. „Intoleranța este un adaos foarte vătămător care s-a alipit religiei și care provine din egoismul omenesc și din tendința de dominare a omului. A fi religios nu înseamnă neapărat a fi intolerant. Ba, dimpotrivă, a fi religios, cel puțin în spiritul învățăturilor dogmatice și morale ale marilor religii actuale, înseamnă a iubi pe toți oamenii ca pe fapăturile cele mai alese ale lui Dumnezeu”.² Încercările unor teologi romano-catolici mai vechi de a justifica intoleranța sau de a o socoti drept „zel religios” ce merită a fi admirat,³ sînt lipsite de sens și nu se pot susține cu argumente creștine. Căci, așa cum spunea cu cîțiva ani

¹ Una, sfîntă, sobornicească și apostolească Biserică, în „Ortodoxie”, an. VI (1954), nr. 2—3, p. VI.

² Diacon Prof. Emilian Vasilescu, Îndatorirea religiilor de a colabora între ele pentru binele și propășirea omenirii, în „Ortodoxia”, an. XVI (1964), nr. 3, p. 458. Cf. Idem, Ortodoxia și celelalte religii, în „Studii Teologice”, an. XV (1963), nr. 1—2, p. 27.

³ A se vedea A. Bouché-Leclercq, L'intolerance religieuse et la politique, Paris, 1911, p. XI.

în urmă unul din Ierarhii Bisericii Ortodoxe Ruse, „pentru noi e cu neputință să justificăm și să binecuvîntăm ceea ce, în principiu, este în contradicție cu legea creștină a iubirii”.⁴

Cum se explică însă faptul că, fără a face vreo concesie din patrimoniul său doctrinar, Ortodoxia privește totuși cu bunăvoință și cu prietenie la celelalte religii, dorind să le cunoască, să se apropie de ele și chiar să colaboreze cu ele în scopuri practice, pentru pacea și fericirea omenirii? Și cum a înțeles Ortodoxia să înfăptuiască, în mod concret, acest lucru? Iată întrebări la care vom încerca să dăm câteva răspunsuri, în cele ce urmează.

Arătînd bunăvoință, înțelegere și respect față de celelalte religii, Ortodoxia nu se subestimează și nici nu face acest lucru din considerentul că și ea ar fi o religie la fel ca oricare alta. Dimpotrivă, Biserica Ortodoxă este conștientă că ea reprezintă Biserica adevărată, care deține și mărturisește adevărul mîntuitor, în toată plenitudinea lui. Susținînd că este adevărata și unica Biserică a lui Hristos, Ortodoxia respinge — pe de o parte — relativismul celor ce socotesc pe celelalte Biserici drept tot atîtea expresii de valoare egală ale Bisericii unice și indivizibile, iar — pe de altă parte — combate atitudinea intolerantă a celor ce refuză altor confesiuni dreptul de a se numi Biserica lui Hristos. Acest paradox — intoleranță și, în același timp, largă generozitate — se explică prin aceea că Ortodoxia concepe o sobornicitate mai curînd intensivă decît extensivă și mai mult calitativă decît cantitativă.

Fiind în posesia integrală a adevărului divin, pe care l-a păstrat cu grijă, ferindu-l de devieri, de știrbiri sau de adaosuri, Ortodoxia nu este o confesiune ca oricare alta, ci este însăși Biserica. Ea e dispusă să întrețină contacte cu celelalte confesiuni și religii, nu pentru a renunța la tradițiile sale sau pentru a accepta vreun compromis dogmatic, ci pentru a contribui la înfăptuirea binelui obștesc și a mărturisi adevărul pe care îl păstrează, nealterat, în deplinătatea lui. Biserica Ortodoxă face totul ca să mărturisească și celorlalte religii acest adevăr mîntuitor, punîndu-și însă nădejdea nu atît în zelul misionar al membrilor săi, cît în puterea Duhului Sfînt, care sălășluiește în Biserică

4. Archevêque Nikodim, Paix et liberté, în „Conference Chrétienne pour la Paix”, nr. 4, 1963, p. 98.

și care apropie pe toți oamenii, conducându-i spre unitate și făcându-i să înlăture dintre ei, pe zi ce trece, rivalitatea, vrajba și înstrăinarea.

În fruntea marilor precepte creștine se află iubirea și respectul față de toți oamenii. Ca plenitudine a tuturor virtuților și ca expresie vie a esenței creștinismului autentic, iubirea nu se rezumă la un sentiment sau la o simplă expresie platonice, ci se concretizează în fapte pozitive, îmbrățișînd cu aceeași căldură pe toți oamenii. Dinamismul Ortodoxiei se bazează, între altele, pe învățătura egalității tuturor oamenilor înaintea lui Dumnezeu. Credinciosul ortodox are convingerea că nu se mîntuiește singur, ci împreună cu semenii săi. El își trăiește viața religioasă în confesiunea respectivă, dar viața socială și cetățenească o trăiește în comunitatea cu ceilalți oameni. Oricît de mari și multe ar fi deosebirile dintre concepțiile sale și cele ale unor semeni ai săi, creștinul ortodox nu părăsește calea iubirii frățești ci este gata să arate respect și înțelegere și față de cei ce nu sînt de aceeași credință cu el, fără ca prin aceasta să-și primejduiască propria-i credință sau să renunțe la ea.

Potrivit învățăturii creștine ortodoxe, omenirea întregă formează o mare familie, avînd o origine comună. Creștinismul afirmă unitatea neamului omenesc, atît din punct de vedere biologic — susținînd că neamul omenesc este făcut „dintr-un sînge” (Fapt. Ap. 17, 26) și are drept creator pe același Părinte (Înț. lui Solomon 10, 1; Maleahi 2, 10) — cît și din punct de vedere spiritual, insistînd în mod deosebit mai ales asupra acestui ultim aspect, specific uman. Unitatea spirituală a omenirii este atestată, între altele, de unitatea limbii, a muncii, a credinței și a perceptelor morale ale primilor oameni.⁵

Dintru început, primii oameni au fost în comuniune cu Dumnezeu, prin mijlocirea revelației primordiale. Păcatul a adus întunecarea chipului lui Dumnezeu în om și o stare de decădere, a cărei evoluție tindea în mod inevitabil spre îndepărtarea de idealul rînduit la creare. Oamenii se despart în limbi și neamuri diferite. Tabloul păgînismului precreștin este arătat de Sf. Ap. Pavel în primul capitol al epistolei către romani: „Cunoscînd pe Dumnezeu, nu L-au proslăvit ca pe Dumnezeu și nu I-au mulțumit, ci au răcît cu cugetele lor și inima lor cea neînțeleasă.

⁵ Pr. Dr. Nicolae Mladin, Principii morale anticolonialiste, în „Mitropolia Ardealului”, an. VII (1962), nr. 1—2, p. 86—87.

toare s-a întunecat... și au schimbat slava lui Dumnezeu celui nestricăcios cu închipuiri de om stricăcios și de păsări și de vie-lăși cu câte patru picioare și de tîrîtoare... și au schimbat adevărul dumnezeiesc cu minciuna și s-au închinat și au slujit făpturii, iar nu Făcătorului" (v. 21, 23, 25).

Lipsite de transcendență, îndepărtîndu-se de la revelația primordială, pe care au deformat-o, religiile anterioare creștinismului au dus la întunecarea și pervertirea adevărului religios. Chiar dacă în unele religii necreștine se întîlnesc și unele valori spirituale, acestea nu sînt altceva decît expresii ale unei năzuințe firești spre Absolut.

Ideile înalte despre Dumnezeu, la care au ajuns unii gînditori ai lumii păgîne, ca Anaxagora, Heraclit, Socrate, Platon sau Aristotel, precum și motivele vieții morale desprinse din unele cugetări filozofice, cum au fost cea stoică, pitagoreică ș. a., au fost atribuite de către unii Sfinți Părinți aceluia *Logos spermatikos*, care a pregătit omenirea pentru primirea revelației divine, înlăptuită în persoana Mîntuitorului Iisus Hristos, Logosul divin întrupat.

După cum se știe, stoicii învățau că materia cosmică s-a organizat și a primit anumite forme prin intermediul unei puteri divine, numită „Logos spermatikos”. În aceasta, unii Sfinți Părinți — și îndeosebi Sf. Justin Martirul și Filozoful — au văzut revelația dumnezeiască desfășurată în lumea păgînă și au explicat astfel originea valorilor pozitive care au existat în gîndirea religioasă și în viața morală a lumii precreștine.⁶ Oricît de remarcabile au fost aceste valori, ele au constituit însă numai o aspirație, iar nu o împlinire a legăturii omului cu Dumnezeu. Numai creștinismul a putut ajunge la o realizare deplină a acestei legături, aducînd o sporire esențială a revelației, o între-

6 Redăm, în cele ce urmează, această învățătură, așa cum apare ea la Sf. Justin Martirul și Filozoful, precizînd că acesta nu a luat noțiunea Logosului din cugetarea stoică sau din cea filoniană, ci din Sf. Evanghelie după Ioan. După cum afirmă Sf. Justin, Logosul divin, Fiul lui Dumnezeu, a trăit în lume și pînă la întruparea Sa. Deosebirea este că prin întrupare El s-a descoperit lumii în deplinătatea Sa, în timp ce pînă la întrupare n-a putut fi cunoscut decît parțial. Chiar înainte de venirea Mîntuitorului în lume întregul neam omenesc a participat la Logosul Hristos sau, mai bine zis, a putut să participe, deoarece în fapt n-a participat decît o infimă minoritate, cu toate că Logosul a fost la dispoziția tuturor (Apologia I 46, 2, la Ioan G. Coman, Teoria Logosului în Apologia Sfantului Justin Martirul și Filozoful, București, 1942, p. 21). Acest Logos precreștin a luminat întreaga lume rațională cu lumina cunoștinței de Dumnezeu, făcîndu-se arătat evreilor prin prooroci, iar păgînilor — într-o măsură oarecare — prin gînditori ca Socrate, Heraclit și alții. Logosul spermatikos a fost prezent și activ la toate po-

gire reală și maximă a ei, afirmându-se ca un fenomen unic și absolut, caracterizat îndeosebi prin supranaturalitatea și transcendența sa.

Deosebirea dintre creștinism și celelalte religii nu este o deosebire calitativă, ci una de esență. Acest lucru a determinat pe Sfinții Părinți să susțină, în mod unanim, că numai Biserica deține dreapta credință și deplinul adevăr și, ca atare, în afară de ea nu există mîntuire („*extra Ecclesiam nulla salus*”). Susținătorii cei mai însemnați ai acestei teze au fost: Sf. Ignatie Teoforul, Sf. Irineu, Fer. Ieronim, Fer. Augustin și, cu deosebire, marele ecleziolog al epocii patristice, Sf. Ciprian, Episcopul Cartaginei (258).

Formula „*extra Ecclesiam nulla salus*”,⁷ care la prima vedere ar pare o axiomă brutală pentru unii, își găsește explicația dacă ne gândim la intransigența de care Sfinții Părinți au trebuit să dea dovadă în ceea ce privește păstrarea unității Bisericii. În scopul lăririi de erezii și de schisme, Sf. Ciprian a arătat că cei ce se despart de Biserică, sfîșind unitatea acesteia, nu se pot mîntui, așa cum nu s-a putut izbăvi de moarte nimeni din cei aflați în afara corăbiei lui Noe, în timpul potopului.⁸ După Sf. Ciprian, schisma este un păcat alit de mare, încît nu poate fi ispășit nici prin moarte martirică; numai cel ce face parte din Biserică poate fi martir.⁹ Trebuie subliniat însă că prin aceste sentințe se urmărea păstrarea nealterată a credinței, iar nu prozelitismul printre adepții altor religii. Intransigența Sfinților Părinți e firească, dacă o raportăm la cei nedisciplinați din acea vreme sau la ereticii care primejduiau unitatea Bisericii.

Avînd convingerea că păstrează dreapta credință și întregul adevăr mîntuitor, Biserica Ortodoxă afirmă, în mod firesc, că ea

poarele, lucrînd tainic prin semințele sale, sădite în mintea fiecărui om, Faptul de a nu fi dat pretutindeni aceleași roade se datorește inegalității de eforturi ale spiritului uman. Plecînd de la aceste constatări, Sf. Justin a lansat ideea că toți precreștinii care au trăit conform Logosului sînt creștini cu anticipație. Unii ca aceștia, grație seminței Logosului, înăscută în ei, au putut să întrevadă adevărul, dar numai în mod mai mult sau mai puțin obscur, potrivit participării lor la Logos (Apologia II 13, 5, la idem, ibidem, p. 23). Din această cauză, la filozofii antici au existat contradicții adînci, imperfecțiuni, limitări și lipsă de unitate. Ceea ce a fost bun și adevărat în cugetarea lor s-a datorat Logosului spermatikos. Sf. Justin precizează însă că Logosul spermatikos n-ar fi putut aduce singur mîntuirea, întrucît el era numai un fragment din Logosul total, manifestarea integrală a divinității, a cărui întrupare este Iisus Hristos (Idem, ibidem, p. 44—46).

7 Formula a fost extrasă din cuvintele Sf. Ciprian, intercalate într-o frază cu privire la botezul ereticilor: „...quia salus extra Ecclesiam non est” (Epist. ad Jubaianum. De haereticis baptizandis, XXI, Migne, P. L. III, c. 1169 A). Un text asemănător, la Sf. Ciprian, este: „Nemini salus esse nisi in Ecclesia possit” (Epist. LXII, Ad Pomponium, de virginibus, IV, Migne, P. L. IV, c. 382 A).

8 De unitate Ecclesiae, VI, Migne, P. L. IV, c. 526—519 A.

9 „Esse martyr non potest qui in Ecclesia non est” (De unitate Ecclesiae, XIV, Migne, P. L. IV, c. 526 A).

este aceea care deține mijloacele mântuirii. Dar aceasta nu echivalează cu o sentință de condamnare a celor din afara Bisericii. Axioma „extra Ecclesiam nulla salus” trebuie înțeleasă în sensul că „singură Biserica este calea orînduită de Domnul spre mîntuire.”¹⁰ Avem certitudinea că în Biserică ne putem mîntui, dacă trăim în conformitate cu învățătura acesteia, dar nu avem dreptul să condamnăm pe cei de altă credință, pentru care Providența divină poate folosi mijloace extraordinare, excepționale, în vederea mîntuirii lor.

Problema mîntuirii celor de altă credință, fiind o chestiune de ordin subiectiv, nu se cere fixată într-o formulă dogmatică, ci grija dezlegării ei trece în seama lui Dumnezeu, a cărui putere și bunătate nu pot fi limitate prin judecată omenească.¹¹

Susținînd teza patristică „extra Ecclesiam nulla salus”, Biserica Ortodoxă nu dă dovadă de intoleranță față de cei de alte credințe, ci urmărește să arate că, în mod obiectiv, condițiile normale ale mîntuirii se află în posesia ei. Față de cei dinafara sa, Ortodoxia a recomandat bunăvoință, blîndețe și iubire, potrivit învățăturii Sfintei Scripturi (Col. 4, 5; Gal. 6, 1 etc.).

Biserica Ortodoxă înțelege astfel să se facă mesagera unei iubiri universale, care să cuprindă nu numai pe creștini, ci pe toți oamenii de pe întreg pămîntul. Este argumentul suprem în lumina căruia ea dorește să colaboreze sincer și constructiv cu toate religiile lumii, înțelegînd prin aceasta, desigur, nu o colaborare de ordin doctrinar sau o aderare la așa-zisa „religie universală” preconizată de unii adepți ai sincretismului religios contemporan,¹² ci o conlucrare pe tărîm practic, menită să contribuie la rezolvarea marilor probleme social-morale care frămîntă omenirea.

*

De-a lungul veacurilor, Ortodoxia a adoptat o atitudine conciliantă și generoasă față de toate celelalte religii, intransigența sa dogmatică nefiind niciodată prilej de intoleranță sau de prigonire a celor ce nu i-au împărtășit convingerile. Istoria Bisericii creștine ne arată că Ortodoxia nu a persecutat pe cei de

10 Teologia dogmatică și simbolică. Manual pentru Institutele Teologice, tipărit cu aprobarea Sf. Sinod, vol. II, București, 1938, p. 781.

11 Ibidem, p. 782. Cf. și Diac. I. Popescu-Cilieni, Este mîntuire în afară de Biserică? Craiova, 1935, p. 20—21.

12 A se vedea în această privință Diac. Prof. Emilian Vasilescu, Sincretismul religios în vremea noastră, în „Studii Teologice”, an. XIX (1967), nr. 3—4, p. 144—156.

altă credință, ci mai degrabă a avut de suferit ea de pe urma acțiunilor prozelitiste ale unor religii sau confesiuni. E destul să amintim, spre exemplificare, perioada de după 1453, când creștinii ortodocși aflați sub stăpânirea musulmană au fost supuși la un întreg șir de persecuții, privațiuni și umilințe. Supușii s-au dovedit atunci superiori stăpînitorilor, știind să-și păstreze credința, cu un tact deosebit, în mijlocul unei lumi fanatizate, dornică nu numai de cuceriri terestre, ci și sufletești. În plus, ortodocșii au trebuit să se apere nu numai de atacurile venite din partea islamismului, ci și de propaganda romano-catolică și de cea protestantă. Ortodoxia a rezistat cu succes acestor încercări, ferindu-se de a le răspunde prin jigniri sau violențe și avînd drept singură grijă să-și păstreze nealterat tezaurul învățăturii sale.¹³ Această învățătură, ca și întregul fel de viață și de comportare a creștinilor, au avut o adîncă înrîurire asupra lumii musulmane.¹⁴

Nu intenționăm să ilustrăm cu amănunte compartarea creștinismului răsăritean față de musulmani. Despre lucrul acesta, ca și despre raporturile mai vechi dintre Biserica primară și necreștini, precum și despre atitudinea creștinilor din Imperiul Bizantin față de evrei și față de popoarele necreștine, s-a ocupat un studiu pe care l-am mai citat.¹⁵ Subliniem însă că Ortodoxia a avut totdeauna o atitudine binevoitoare, pașnică și respectuoasă față de toate religiile cu care ea a venit în contact, mărginindu-se la o prezentare pozitivă a credinței creștine, fără a trezi resentimente, fără a stîrni polemici violente și fără a jigni sau a critica pe cei de altă credință.

Misionarismul ortodox a avut nu numai un rol religios, ci și un profund rol umanitar, social și educativ. Amintim, spre exemplu, *Misiunea rusească din Ierusalim*, înființată în anul 1847, în scopul de a contribui la ajutorarea creștinilor de la Locurile Sfinte. După cum se știe, această misiune nu s-a mărginit numai la ridicarea de biserici, ci a clădit și școli, spitale, orfelinate și alte instituții de binefacere. În colaborare cu aceasta, a fost înte-

13 Cf. Teodor M. Popescu, Cinci sute de ani de la căderea Constantinopolului sub turei, în „Ortodoxia”, an. V (1953), nr. 3, p. 435—436.

14 După cum se știe, musulmanii au împrumutat multe forme de pietate de la creștini. Amintim cu acest prilej că însuși Al-Gazali, cel mai mare dogmatist musulman medieval, a fost influențat de scrierile Sfinților Părinți și, îndeosebi, de ale Sf. Ioan Damaschin (Cf. Arhim. Antim Nica, Misionarismul creștin între mahomedani în Orientul Apropiat, Bălți, 1939, p. 38—39).

15 Dîac, Prof. Emilian Vasilescu, Ortodoxia și celelalte religii, p. 4—22.

meiată în anul 1882 *Societatea palestiniană ortodoxă*, care a cumpărat Locurile Sfinte de la mahomedani, desfășurînd aici un creștinism practic, viu și pilduitor.¹⁶

De asemenea, considerăm că nu e lipsit de importanță să consemnăm unele amănunte în legătură cu răspîndirea credinței ortodoxe printre indigenii din părțile de răsărit ale Africii. Aici e vorba de un fenomen cu totul nou, nu numai în ceea ce privește timpul, ci mai ales în ceea ce privește felul în care el s-a produs. Mișcarea ortodoxă din Africa de Est a luat naștere cu patru decenii în urmă, datorită inițiativei unei generații de africani, foști catolici, anglicani sau protestanți, care, nesatisfăcuți de creștinismul fragmentar și contradictoriu predicat de misionarii străini, au ajuns să se orienteze, în mod spontan, spre dreapta credință. Ortodoxia a făcut progrese însemnate în Uganda, Kenya și — într-o măsură mai mică — în Tanzania, folosind numai mijloace locale, fără sprijin din afară și fără misionari străini.¹⁷ Ea continuă să exercite o deosebită atracție asupra negrilor de aici, care au ajuns să vadă în Ortodoxie imaginea adevăratei Biserici a lui Hristos. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît băștinașii africani s-au convins că Ortodoxia nu are nimic comun cu regimurile colonialiste, care au lăsat amintiri și urmări atît de triste pe pămîntul african.

Dacă, așa cum a remarcat unul din participanții la prima Adunare Generală a Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga, adeseori africanii, ca și popoarele coloniale din Asia, au ajuns în situația de a identifica evanghelizarea cu colonialismul și exploatarea,¹⁸ lucrul acesta nu se poate atribui în nici un caz Ortodoxiei. Biserica Ortodoxă a condamnat și continuă să condamne colonialismul, sub toate formele lui, atrăgînd mereu atenția că această plagă odioasă a omenirii nu poate fi justificată cu argumente creștine. Învățătura lui Hristos respinge categoric orice fel de colonialism și proclamă dreptul la existență, egali-

¹⁶ Arhim. Antim Mica, op. cit., p. 68—69.

¹⁷ † Dr. Antim Nica Tîrgovișteanul, *Negrii ortodocși din Africa de Est și lupta lor pentru autonomie bisericească*, în „Ortodoxia”, an. XIX (1967), nr. 1, p. 3—7.

¹⁸ Jacob S. A. Stephens, *La paix et les nouveaux états*, în „... Et paix sur la terre”. Documents de la première Assemblée Générale Chrétienne pour la Paix, Prague, 1961, p. 94. Se pot consulta, în această privință și: Kwame Nkrumah, *Autobiografie — Mesaj din Ghana*, trad. după originalul englez (Edinburg, 1957), București, 1958; K. M. Panikkar, *L'Asie et la domination occidentale du XV-e siècle à nos jours*, trad. de l'anglais par Paul et Ernest Bolo, Paris, Éditions du Seuil, 1957.

tate și libertate pentru toate popoarele lumii. De aceea, Biserica Ortodoxă sprijină cu toată convingerea lupta pentru independență a popoarelor coloniale afro-asiatice, precum și lupta pentru pace și colaborare internațională, pe baza principiilor egalității, respectului și ajutorului reciproc între popoare, considerînd acest lucru drept unul din obiectivele de seamă ale misiunii sale.

Concludem deci că, în desfășurarea activității sale pe teren practic, Ortodoxia urmărește să se apropie de celelalte religii cu înțelegere și dragoste, nu pentru a sconta rezultate prozelitiste, nu pentru a subjuga popoare, ci pentru a contribui, cu forțe sporite, la înfăptuirea binelui obștesc și la înlăturarea definitivă a luptelor fratricide, atît a celor dintre credincioșii diferitelor religii și confesiuni, cît și a celor dintre popoare. De aceea, și astăzi, ca și în trecut, Ortodoxia nu pune nimănui condiții în această privință, nu urmărește să cucerească, ci dorește să ajute și să slujească.

Urmînd cu fidelitate învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos, Biserica Ortodoxă Română și-a predicat adevărurile de credință în mod pașnic, în duhul dragostei față de om, fără a desconsidera și fără a prigoni pe cei de altă credință. Principiile sale călăuzitoare continuă să rămîină aprecierea omului ca ființă creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și respectarea convingerilor religioase ale tuturor oamenilor. Căci, după tîlcuirea lui Filaret de Moscova, „pereții care despart cultele religioase nu sînt înalți pînă la cer; iubirea creștină îi depășește, întrucît ea e fără margini”.¹⁹

După mărturisirea unanimă a unor scriitori și istorici de valoare ai trecutului nostru — ca Dimitrie Cantemir, B. P. Hașdeu sau Nicolae Iorga — românii ortodocși nu au fost niciodată fanatici sau intoleranți din punct de vedere religios. Chiar dacă au existat vreodată anumite cazuri de opresiuni împotriva unor minorități conlocuitoare — îndeosebi împotriva turcilor și a evreilor — acestea nu au fost de ordin religios, ci s-au datorat unor interese politice sau economice ale claselor stăpînitoare. Deși, în trecut, aceste clase reușiseră să stabilească, în mod intenționat, o atmosferă de neîncredere și ostilitate între cultele religioase, totuși Biserica Ortodoxă Română nu a dat naștere la

¹⁹ L'Église Orthodoxe Roumaine, éd. de l'Institut Biblique et de Mission Orthodoxe, Bucarest, 1962, p. 89.

agitații religioase sau la acte de ură împotriva celor de altă credință. Cu atât mai mult ea și-a păstrat și și-a îmbogățit această atitudine în vremurile mai noi, când problema fanatismului religios nu se mai pune în termenii în care se punea odinioară, ci a ajuns să fie înlocuită cu aceea a înțelegerii și respectului reciproc dintre religii.

Biserica Ortodoxă Română, care în trecut era declarată, în mod fățarnic și împotriva voinței ei, „Biserică dominantă” în Stat — în fond avînd o situație umilitoare și degradantă față de Biserica Romano-Catolică — a salutat cu bucurie promulgarea noii Legi a Cultelor (1948), deoarece aceasta a dus la înlăturarea atmosferei de dușmănie, la respectul reciproc și la posibilitatea apropierii dintre Cultele religioase din țara noastră. Asigurarea deplină a libertății de conștiință și a libertății religioase, cu respectarea egalității tuturor cultelor, sînt înfăptuiri de deosebită importanță ale societății noastre, în care Biserica Ortodoxă Română a găsit sprijin și îndemnuri noi pentru înțelegerea, interpretarea și transpunerea în viață a Evangheliei.

Ca urmare, una din cele mai însemnate preocupări ale Sfîntului Sinod al Bisericii noastre a fost aceea de a se realiza o cît mai strînsă colaborare cu celelalte Culte. La 23 iunie 1949, în urma invitației Prea Fericitului Patriarh Justinian, la Palatul Patriarhal din București, a avut loc o consfătuire la care au participat șefii tuturor Cultelor religioase din România. Era pentru prima dată în istoria cultelor din țara noastră — și chiar în istoria cultelor din alte țări — cînd reprezentanții diferitelor religii și confesiuni înțelegeau să pună capăt ostilităților confesionale și să adopte în relațiile dintre culte o nouă orientare, bazată pe dragoste, bunăvoință și respect reciproc. Amintind despre acest eveniment epocal, Prea Fericitul Patriarh Justinian spunea, într-o cuvîntare ocazională, rostită în Catedrala ortodoxă din Arad: „Am căutat, iubiți credincioși, ca mai întîi noi, Capii cultelor din țara noastră, să dăm pildă poporului de înțelegere, de frăție, de dragoste, de respect reciproc pentru credințele noastre, ca — după aceea — clerul în ascultarea noastră, predicînd pacea și buna înțelegere între toate naționalitățile conlocuitoare, să poată cu adevărat să aibă tot succesul în propovăduirea lor... Dacă pînă mai ieri, unele interese politice de Stat căutau să învrăjbească naționalitățile între ele, tocmai pe linia religioasă, noi înțelegem să mergem pe drumul frăției, al păcii și al dragostei;

noi înțelegem să respectăm „legea” altora, așteptînd în același timp ca și ei să prețuiască și să respecte legea noastră”.²⁰

În anul următor, conducătorii Cultelor religioase din patria noastră au participat la o altă consfătuire frățească, în urma căreia au adresat, în comun, o „Chemare” de povățuire și îndrumare către credincioșii de pe întreg cuprînsul țării. Desprindem din această „Chemare” cîteva amănunte care oglindesc o înțelegere profundă cu privire la necesitatea apropierii și colaborării dintre culte: „Noi știm că sînt diferite graiurile în care fiecare mărturisim pe Dumnezeu, după cum diferite sînt chipurile în care ne închinăm Lui și năzuim spre mîntuire. Dar știm că, mai presus de acestea, toți credem în același Dumnezeu-Creator — ale cărui porunci sîntem datori să le împlinim — și că toți iubim cu aceeași dragoste fierbinte Patria noastră, Republica Populară Română. Din această rîvnă pentru împlinirea voinței lui Dumnezeu, pe calea arătată fiecăruia de Biserica sa și din patriotismul cald al tuturor, a izvorît o atitudine nouă, de respect reciproc și de armonioasă conlucrare pe teren social, între credincioșii și slujitorii Bisericilor noastre. Noi socotim această nouă orientare în relațiile dintre culte drept pornire pe drumul împlinirii adevăratelor porunci ale lui Dumnezeu, care — ca Tată al tuturor oamenilor — dorește să fie în lume pace și bună înțelegere”.²¹

După acești primi pași, continuarea și adîncirea relațiilor de prietenie dintre cultele din țara noastră a fost firească, antrenînd nu numai șefi de culte, ci și mase tot mai largi de clerici și credincioși. Pînă în zilele noastre, schimburile de păreri, consfătuirile și reuniunile interculturale s-au succedat fără întrerupere, fiind purtate în duhul înțelegerii și al dragostei frățești.

Această armonioasă conviețuire și colaborare a diferitelor culte religioase, pentru care Biserica Ortodoxă Română manifestă un viu interes și o permanentă preocupare, a fost remarcată în repetate rînduri de străinii care ne-au vizitat țara. Reprezentanții Consiliului Ecumenic al Bisericilor sau membrii diferitelor delegații care au venit în contact cu viața religioasă din țara noastră au constatat cu surprindere că aici s-a înfăptuit, ca ur-

²⁰ Apostolat Social, IV, Pilde și îndemnuri în lupta pentru pace, București, 1952, p. 271.

²¹ Consfătuirea cîrmuitorilor tuturor cultelor religioase din Republica Populară Română, ținută în ziua de 19 dec. 1950, la Patriarhia Română, în „Ortodoxia”, an. II (1950), nr. 4, p. 699. Cf. și Apostolat Social, IV..., p. 479.

mare a unei sincere colaborări dintre culte, un „ecumenism practic și efectiv“, care merită să fie luat de exemplu. Este cazul să amintim însă că această situație se poate întâlni și în celelalte țări socialiste, unde pacea religioasă a fost pe deplin realizată, prin buna înțelegere și colaborarea prietenească pe teren social-patriotic dintre reprezentanții și credincioșii diferitelor culte.

Remarcăm, de asemenea, că lupta energetică dusă de Biserica noastră împotriva unor false curente religioase, cum sînt obscurantismul, vrăjitoria, magia, superstiția, spiritismul, teozofia etc., nu poate fi socotită drept dovadă de intoleranță, ci, mai curînd ea este o dovadă de discernămint pe care Biserica înțelege să-l facă între religie și aceste false credințe, semănătoare de ignoranță și diversiune.

Stabilind relații prietenești cu celelalte Culte din țară dorim de colaborare și conviețuire pașnică. Biserica Ortodoxă Română a înțeles că această problemă nu trebuie limitată la granițele unei singure țări. De aceea, ea a căutat căi de colaborare nu numai cu Cultele conlocuitoare, ci și cu celelalte religii din diferite părți ale lumii. Ierarhii și delegații Bisericii noastre care au participat în ultimii ani la diferite întruniri, congrese și adunări interconfesionale mondiale au exprimat dorința sinceră de a contribui, alături de celelalte confesiuni creștine și religii necreștine, la apropierea și solidaritatea dintre credincioșii tuturor religiilor.

Dorința aceasta nu are în ea nimic prozelitist, ci urmărește — așa cum arăta Prea Fericitul Patriarh Justinian, într-un călduros mesaj adresat creștinilor și credincioșilor tuturor cultelor din India — „ca pe tot întinsul globului pămîntesc să dispară luptele fratricide între credincioșii diferitelor religii și între toate popoarele pămîntului, fiindcă peste toți veghează și pe toți îi ocrotește același Părinte iubitor, ca fiii Săi să se respecte reciproc și să trăiască în iubire și frăție unii cu alții“. ²² Cităm, în continuare, cuvintele de încheiere ale acestui mesaj, care scot în evidență misiunea umanitară a religiilor și necesitatea contactelor dintre ele, prin intermediul iubirii: „Cu aceste împărtășiri de gânduri pornite din convingerea că adevărata religie trebuie să fie pusă în slujba intereselor superioare ale omenirii, mărturisim că am fi foarte bucuroși dacă am putea înnoda firul unor mai

²² Apostolat Social, VI, În slujba Bisericii și Patriei, Pilde și îndemnuri pentru cler, București, 1958, p. 12.

strânse legături atît cu ierarhii și creștinii pravoslavnici din India, în hotarele căreia a propovăduit Sfîntul Apostol Toma, cît și cu reprezentanții și credincioșii celorlalte religii și culte, pentru a ne cunoaște mai bine și a ne iubi mai mult și pentru a sprijini cu forțe unite și cu zel tot mai sporit întronarea păcii depline între toți oamenii și între toate popoarele pămîntului”.²³

De altfel, Biserica Ortodoxă Română a dovedit, în multe alte împrejurări, că este gata să se apropie cu bunăvoință de toate religiile lumii, nu pentru a intra în discuții controversate pe teme de doctrină, ci numai din dorința — exprimată în mesajul amintit mai sus — de „a ne cunoaște mai bine și a ne iubi mai mult”. Socotim că aceste cuvinte ale Prea Fericitului Patriarh Justinian exprimă deviza cea mai potrivită în numele căreia Biserica Ortodoxă Română înțelege să colaboreze cu celelalte religii.

*

Iubirea rămîne principiul fundamental în numele căruia Ortodoxia a dovedit în mod consecvent, de-a lungul veacurilor, înțelegere, bunăvoință și respect față de toți oamenii. Convinsă că învățătura creștină se bazează pe imperativul iubirii față de Dumnezeu și față de semenii (Mat. 22, 37—40) și că aceste două porunci trebuie împlinite cu aceeași grijă, între ele existînd o legătură organică, Ortodoxia consideră că semenul sau „aproapele” este orice om, fără deosebire de rasa, naționalitatea, starea socială sau credința religioasă căreia aparține. Acest „universalism al iubirii” a început deja să se facă simțit în unele întîlniri care au avut loc între reprezentanții diferitelor religii, precum și în unele studii de teologie comparată apărute în ultimul timp.²⁴

Conștientă că deține Adevărul revelat în deplinătatea și puritatea lui inițială, Ortodoxia s-a călăuzit, în relațiile sale cu celelalte confesiuni creștine sau religii necreștine, după principiul iubirii de adevăr și de oameni. Ea nu s-a situat niciodată pe poziția mîndriei, a disprețului sau a șovinismului confesional, ci a promovat mereu, cu deplină sinceritate, colaborarea, armonia și frățietatea dintre oameni. Fără a căuta să-și impună convingerile cu forța, ci propovăduindu-și învățătura în mod pașnic și reținîndu-se de la orice act de prozelitism agresiv sau acaparator, Ortodoxia participă la viața interconfesională și interreligioasă

²³ Ibidem.

²⁴ A se vedea acestea la Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Religiile lumii și solidaritatea umană*, în „Ortodoxia”, an. XIII (1961), nr. 3, p. 467—473.

nu cu gîndul de a domina sau a cuceri, ci cu acela de a mărturisi adevărul și a zidi sufletește.²⁵ Ea cere tuturor religiilor să adopte o atitudine binevoitoare în relațiile dintre ele, pornind de la principiul libertății de conștiință și al egalității dintre culte.

Între religiile actuale ale lumii există deosebiri fundamentale de ordin dogmatic și cultic. Acest lucru nu implică însă tăierea punților de legătură dintre ele și situarea lor pe poziții de dușmănie reciproce. Mai ales în vremea noastră, rezolvarea disputelor ideologice confesionale nu trebuie înfăptuită prin intermediul armelor de foc sau prin acela, tot atît de păgubitor, al calomniei, insultelor și polemicii violente. E necesar ca religiile actuale ale lumii să nu se sfideze unele pe altele, să nu se izoleze unele de altele, ci, căutînd să valorifice ceea ce le unește, iar nu ceea ce le desparte, să găsească împreună cele mai potrivite căi pentru sluiirea omenirii contemporane. Așa cum spunea Prea Fericitul Patriarh Justinian în declarația făcută cu prilejul vizitei P. F. Sale la Consiliul Ecumenic al Bisericilor, la Geneva, în anul 1966, e să lucrăm pentru unirea omului cu Dumnezeu, dar și a omului cu omul, pentru a face să triumfe dragostea, dreptatea și cooperarea pașnică între toate popoarele”.²⁶

Ortodoxia înțelege să intre în contact cu celelalte religii nu pentru a începe discuții dogmatice sau tratative de unire cu acestea, nu pentru a adera la un sincretism religios sau a renunța la vreunul din adevărurile ei de credință, nu pentru a face compromisuri teologice — care, după cum se știe, sînt incompatibile cu Ortodoxia — ci pentru a stabili cu celelalte culte relații de cunoaștere și stimă reciprocă, în vederea unei conlucrări frățești pe tărîm social și umanitar. Participînd în mod sincer și constructiv la această operă — pentru care pledează întreaga ambianță moral-socială a lumii contemporane, caracterizată prin strădania transpunerii în viață a principiilor de apropiere, colaborare și înțelegere pașnică — Ortodoxia dă o mărturie sporită despre sine și, respectiv, despre adevărul de credință mîntuitor și definitiv, revelat oamenilor de Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos.

Preot DUMITRU SOARE

25 Cf. Pr. Prof. Corneliu Sirbu, Adevărul și frumusețile Ortodoxiei, în „Ortodoxia”, an. VIII (1956), nr. 4, p. 597—598.

26 În „Biserica Ortodoxă Română”, an. LXXXIV (1966), nr. 7—8, p. 745.

„CRUCHI TALE NE INCHINĂM HRISTOASE”¹

În lumea veche greco-romană, crucea era unul din cele mai cumplite instrumente de tortură. Condamnarea la moarte pe cruce era aplicată, în consecință, doar marilor criminali și sclavilor fugari, iar crucificatul putea fi socotit pe drept cuvânt un nenorocit între nenorociți, căci, pe lângă teribilele suferințe fizice ce i le provoca străpungerea palmelor și picioarelor cu niște piroane groase și pe lângă ținerea trupului astfel fixat pe lemn în stare de nemișcare, cu ochii în soare pînă ce-și dădea duhul, i se mai adăugau bietului crucificat și suferințele morale provocate de disprețul public, de care era acoperit un osîndit ca dînsul. Suferințele acestea sufletești îl lipseau de orice suport moral ce i-ar fi putut ușura într-o oarecare măsură grozavele dureri fizice. Și astfel, lipsindu-i conștiința proprie a nevinovăției sau a dreptății cauzei lui, lipsindu-i și compătimirea spectatorilor care-și băteau joc de dînsul, deznădăjduit total, el se vedea părăsit și de Dumnezeu și de oameni și de propriile sale puteri. Căci ce putea să mai spere de la Dumnezeu iudeul răstignit, care știa că în Lege scrie despre dînsul: „blestemat este de Dumnezeu tot cel spînzurat pe lemn?” (Deut. 21, 23). La ce se putea aștepta din partea zeilor și a semenilor săi sclavul răstignit care știa că nu înseamnă în ochii oamenilor și în fața legilor societății mai mult decît un biet „instrument de lucru dotat cu voce”, și de care stăpînul său dispunea cum voia? Cum putea să mai privescă cerul iudeul crucificat, care prin osînda lui era socotit că spurcă și pămîntul, și nu-i era îngăduit să rămînă pe suprafața lui, peste apusul soarelui, iar dacă n-avea norocul să moară mai degrabă, i se zdrobeau oasele cu ciocanul? (Ibid). Nu credem să fi fost posibilă prăbușirea unui om pe o treaptă mai umilă a mizeriei totale, decît aceea pe care era aruncat de soartă un condamnat la moarte pe cruce. În mintea oricărui ins din lumea veche, imaginea unui crucificat inspira oroare și scîrbă, sau în cel mai fericit caz, milă.

La o astfel de moarte a fost condamnat și Iisus Hristos, sub huiduielile unei gloate însetate de sînge. Și, ciudat lucru, deodată niște pescari galileeni, la care s-a adăugat puțin mai tîrziu și un fabricant de corturi din Tarsul Ciliciei, încep să răspîndească printre iudei și păgîni vestea că cel răstignit la Ierusalim în zilele lui Pilat, a fost însuși Fiul lui Dumnezeu și Mîntuitorul lumii. Și iudeii și greco-romanii erau în așteptarea unui Mîntuitor, dar primii știau din scripturile lor că acela trebuia să fie un Prooroc mare, asemenea lui Moisi, născut din neamul lui Iuda și descinzînd din casa lui David, și care să-i facă pe ei stăpînitorii lumii, iar ceilalți îl vedeau ca pe „un magnific vlăstar al lui Iupiter” (cf. Virgiliu, Ecloga IV, 49), care avea să ducă spre culmi gloria imperiului roman. Și acum acești pescari îi invită pe iudei și pe romani să creadă că Salvatorul, Mesia cel așteptat a venit în persoana unui nenorocit

¹ Predică la Duminica III din Postul Mare.

osîndit la moarte pe cruce. Invitația lor era privită de iudeii convinși că orice „spînzurat pe lemn” e un blestemat de Dumnezeu, drept un motiv de sminteală, o pricină de scandal, iar de către greci și romani ca o curată nebunie (cf. 1 Cor. 1, 23), după cum mărturisește marele apostol Pavel.

Și lucrul nu e chiar de mirare dacă ne gândim că însuși ucenicii Răstignitului, care au trăit în preajma Lui zi de zi, timp de 3 ani, l-au cunoscut bine și s-au minunat de faptele și de vorbele Lui, total deosebit de ale tuturor oamenilor, și ei s-au smintit întru dînsul, la început, din pricina crucii.

Așa, de pildă, cînd Iisus a început o dată să le arate că trebuie să meargă la Ierusalim și să pătîmească multe de la mai-marii preoților și de la cărturari să fie răstignit pe cruce, iar a treia zi să învieze, Petru îl ia pe stăpînul Său de o parte și începe să-l dojenească și să-i zică: „Dumnezeu să-ți fie milostiv stăpîne, și să nu ți se întîmple ție una ca asta!” Dar Iisus îl apostrofează cu niște cuvinte grele, cum n-a făcut-o niciodată față de nimeni, nici măcar față de răstignitorii Săi, zicînd: „Mergi înapoia mea, Satano! Sminteală îmi ești, că nu cugeți cele ce sînt ale lui Dumnezeu ci cele ce sînt ale oamenilor” (Matei 16, 23).

Groaza de cruce — vrea să spună Mîntuitorul lumii — nu poate pune stăpînire decît pe inima unui om ce trăiește doar în trup, iar stăpînitorul unei atare inimi nu poate fi nicidecum Dumnezeu, ci numai Satana, marele dușman al crucii și — ceea ce este tot una — marele dușman al mîntuirii, pentru care El a venit în lume. De aceea Învățătorul, după apostrofarea lui Petru, se întoarce spre ucenicii Săi și le spune: „Dacă vrea să vină cineva după mine, să se lapede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze mie. Căci cine va voi să-și scape sufletul, pierde-l va pe el; iar cine își va pierde sufletul pentru Mine, îl va afla” (Matei 16, 25).

Aspra dojană a Învățătorului a întristat desigur adînc inima înflăcăratului ucenic, care probabil că n-a înțeles nici de data aceasta rațiunile duhovnicești ale „blestematului” lemn. Dar Învățătorul nu mai insistă asupra acestui lucru, știind sigur că nu e prea departe momentul în care Petru, cu totul înduhovnicit, va îmbrățișa și el cumplitul lemn, contopindu-și ființa cu el, sub acțiunea căldurii iubirii dumnezeiești.

La Cina cea de Taină, Iisus va căuta să-i prevină pe toți ucenicii Săi: „În noaptea aceasta toți vă veți sminti întru mine” (Matei 26, 31); și aceasta, pentru că în clipa aceea și dînșii, ca toți ceilalți evrei, încă socoteau crucea ca pe un blestem, ca pe o sminteală, iar Iisus își dădea seama că din ceasul acela El începuse să devină o Cruce mare, cu brațele întinse la infinit, pe care să poată fi pironite păcatele tuturor oamenilor, de la Adam și pînă la sfîrșitul veacurilor.

Apostolii s-au smintit, într-adevăr, întru Crucea lui Iisus, dar sminteala lor n-a fost totuși sminteala radicală a celorlalți confrăți ai lor, ci doar o sminteală de moment, una ce ducea spre mari și definitive certitudini. Căci în fața Crucii Învățătorului lor, — chiar dacă credința lor în mesianitatea Lui se va fi clătinat — de un singur lucru nu s-au putut îndoi apostolii: de nevino-văția Lui. Ei sînt convinși deocamdată, că Iisus n-a putut fi „un blestemat de Dumnezeu”, iar dacă și-a dat totuși duhul pe cruce, aceasta s-a putut întîmpla numai din cauza urii și a răutății oamenilor, precum credea în inima lui și Pilat, procuratorul (Matei 27, 18). Și, de aceea, punînd stăpînire frica pe inimile lor, apostolii s-au ascuns.

Dar Crucea lui Iisus nu putea să rămână în cugetele lor curate doar cu această unică dimensiune a ei: nevinovăția celui răstignit pe ea.

Flacăra de lumină și căldură a descoperirii noilor sensuri ale Crucii lui Iisus se va aprinde mai întâi în inimile celor doi ucenici de pe drumul spre Emaus, Luca și Cleopa, când „străinul” întâlnit de ei pe cale va răspunde nedumeririlor și întristărilor lor în legătură cu cele întâmplate în Ierusalim, în Vinerea aceea îngrozitoare: „O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ce sînteți, în a crede toate cîte au grăit proorocii! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească toate acestea și să intre întru Slava Sa? Și începînd de la Moise și de la toți profeții, le-a tîlcuit lor din toate Scripturile despre El” (Luca 24, 25-27).

Acum abia încep ei să înțeleagă că cele întâmplate cu trei zile mai înainte la Ierusalim, n-au fost doar fructul urii și al răutății unor oameni, ci, în același timp, și împlinirea unui plan dumnezeiesc conceput din veac cu privire la soarta omenirii întregi. Ei văd acum că unilirea Învățătorului lor pe cruce a fost condiție obligatorie, a preamăririi Sale viitoare. Căci doar prin Cruce a intrat El întru slava pe care o binemerită ca Fiu al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu însuși. . . .

Semnificațiile acestea noi ale Crucii, risipesc frigul spaimii din inima lor, care „începe acum să ardă în ei pe cale”, și chiar în ziua aceea vor ajunge să cunoască și ceilalți ucenici aceste taine legate de Crucea lui Iisus. De aceea cînd evangheliștii vor scrie mai târziu cum s-au petrecut patimile Domnului lor, nu vor uita să arate cu de-amănuntul cum tot ce se întîmpla era o împlinire a Scripturii.

Cele două adevăruri arătate pînă aci despre crucea lui Iisus, adică nevinovăția Răstignitului ținut pe ea și încadrarea ei în profețiile Vechiului Testament și chiar în planul veșnic al Providenței divine, scot într-adevăr Crucea din rîndul lucrurilor obișnuite.

Dar dacă semnificațiile ei s-ar fi limitat doar la atîta, rostul crucii s-ar fi încheiat o dată cu împlinirea faptului istoric al răstignirii lui Iisus și n-ar fi depășit limitele unei drame istorice oarecare. Un nou rost al ei, o nouă dimensiune pe care ne-o descoperă Sfînta Evanghelie, va face ca Sfînta Cruce a lui Iisus să îmbrace caracterul de fenomen supra-istoric, legînd de ea destinul omenirii, proiectat în veșnicie. Rostul acesta nou al Crucii răspunde la întrebarea:

— Dece a trebuit să fie pironit pe Cruce Fiul lui Dumnezeu? Răspunsul îl găsim perfect formulat în cuvintele Sf. Apostol Pavel: „V-am dat, întâi de toate, să știți ceca ce am primit și eu, că Hristos a murit (pe cruce) potrivit Scripturilor, pentru păcatele noastre (I Cor. 15, 3).

Crucea lui Iisus era deci necesar să apară în lume, pentru ca să se răstignească pe ea păcatele noastre. Ori, păcatul joacă un rol de prim ordin în istoria lumii, prin caracterul său negativ. El poate nu numai să producă unele încurcături în mersul firesc al evoluției noastre, ci chiar să-i schimbe sensul, în așa fel încît să-l pună pe om în conflict direct cu sine însuși, cu interesele sale fundamentale.

Și dacă Crucea lui Iisus posedă această putere de a extermina păcatul, înseamnă că rolul ei în viața omenirii este covîrșitor. Acest lucru îl îndreptățește pe Apostolul Pavel să considere adevărul răstignirii lui Iisus pe cruce,

pentru păcatele noastre, ca axă a întregii lui propovăduiri, ca suprema și singura înțelepciune pe lume: îl face să descopere în Crucea lui Iisus însăși esența trăirii creștine.

Dacă elinii au văzut în filozofie împlinirea rostului nostru pe pământ și dacă iudeii așteptau din partea lui Dumnezeu minuni pentru împlinirea mesianismului lor, Apostolul Pavel (le spune Corintenilor) nu căuta nici una, nici cealaltă, ci se va prezenta în fața lor numai cu „Iisus Hristos, și încă și acesta răstignit“ (I Cor. 2, 2). El știe că pentru iudeu și pentru elin imaginea unui Mântuitor crucificat este simbolul celei mai jalnice slăbiciuni, expresia celei mai curate nebulii; dar în ciuda acestor păreri, dînsul susține cu toată convingerea că „nebulia lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decît înțelepciunea oamenilor“ (I Cor. 1, 25). Lucrul acesta e dovedit în mod concret de însuși Dumnezeu prin felul său de a interveni în viața noastră a oamenilor, aci pe pământ, căci „El alege“ — spune același Pavel — pe cele bune ale lumii ca să rușineze pe cei înțelepți; alege pe cele slabe ale lumii ca să dea de rușine pe cei tari“ (I Cor. 1, 27). El pune în capul unghiului clădirii istoriei noastre o Piatră pe care ziditorii specialiști ai lumii, nici n-au băgat-o măcar în seamă (cf. Matei 21, 42; Ps. 118, 22). El ridică cel mai cumplit blestem ce apăsă conștiința umanității alunecate în păcat, prin chipul umilit al Unuia ce s-a făcut pentru noi blestem, pentru ca să ne răscumpere din blestemul legii (Gal. 3, 13); El rezolvă problema de căpetenie a minții omenești, problema fericirii supreme, prin cel mai disprețuit și mai odios obiect: Crucea; tocmai pentru ca cele bune ale lumii să rușineze pe cei înțelepți.

Crucea ucide păcatul pentru că simburile acestuia este mîndria, este orgoliul nemăsurat al lui Lucifer și nimic nu poate înfrînge mai radical această mîndrie, acest orgoliu nesăbuit, ca umilința totală a celui răstignit pe cruce.

Dar păcatul, alimentat de puterile răului și îndrăgit de om, luase proporții uriașe, ridicînd un zid despărțitor între Dumnezeu și om, care se îngroșa mereu, cu scurgerea timpului. Fiind toți oamenii ferecați în lanțurile păcatului, nici un om n-ar fi fost în stare să se elibereze măcar pe sine din ele, decum să mai sloboadă și pe alții. Pe de altă parte, cel ofensat prin păcatul strămoșesc era însuși Dumnezeu, iar proporțiile ofensei se măsoară întotdeauna cu mărirea celui ofensat. Ce ființă omenească, în toată grandoarea ei, ar fi putut deci acoperi jignirea adusă de om lui Dumnezeu?

De aceea, pentru ca o asemenea lucrare să poată fi săvîrșită, a fost necesară venirea Fiului lui Dumnezeu. Și cum păcatul se sălășluisese în trup, trebuia biruit tot în trup. Astfel Fiul lui Dumnezeu a trebuit să îmbrace și El „un trup asemănător păcatului“, pentru ca o dată cu răstignirea pe cruce a acestui trup, să fie răstignit însuși păcatul, după cum ne spune același apostol (Romani 8, 3). Și Fiul lui Dumnezeu cel întrupat și-a încărcat într-adevăr trupul Său neprihănit cu toate păcatele lumii, pentru ca să le țintuiască apoi pe cruce. Și-au deșertat asupra Lui tot conținutul murdar al sufletelor lor îndrăcite toți răstignitorii Lui, toți adversarii Lui declarați sau tănuți: Iuda, trădarea și iubirea de arginți; Sinedriul, vanitatea și ipocrizia; Pilat, lașitatea; Irod, viclenia; Irodiada și Salomeia, perversitatea; angajații lor, slugărnicia; gloata saturată de Iisus în pustie, nerecunoștința; călăii, cruzimea; ostașii romani, bătăria. Pînă și Petru, împreună cu toți ceilalți, l-au împovărat cu lepădările lor lașe. Dar toate acestea trebuiau să se întîmple, pentru ca acest oribil arsenal luciferic să poată fi nimicit. Și o fost nimicit pe Cruce.

Prin aceasta, „zapisul“ osîndei noastre, „care era potrivnic nouă“, promulgat în momentul căderii lui Adam, este rupt (Col. 2, 14—15), iar „peretele cel uin mijloc al despărțirii, peretele vrăjmășiei“ (Efes. 2, 14) — care reușise să facă din lumea cerească și lumea pămîntescă doua imperii adverse — se surpă și el, unind împărățiile și facînd pace (Col. 1, 20). Cele două împărății își găsesc o punte de unire în lemnul Crucii lui Iisus, ele devin una singură, împărăția harului. Individul uman însuși, slăbit de contradicții interioare, are posibilitatea să instaureze, prin Cruce, în sufletul său pacea mult dorită, prin acceptarea unei valori absolute, față de care ești fericit dacă, supunîndu-te, te vezi nevoit să-ți răstignești chiar propriul tău eu.

Și tot prin Cruce barierele despărțitoare între neamuri și indivizi — bariere generatoare de ură, de rivalitate și de lupte de exterminare reciprocă — sînt ridicate, și sub brațele ei toți oamenii caută să se simtă o familie. Prin ea nu mai există „nici iudeu, nici elin, nici rob, nici slobod, nici parte bărbătească, nici parte femeiască, toți fiind una în Iisus Hristos“ (Gal, 3, 28).

Prin toate aceste lucrări ale sale, Crucea capătă semnificația celui mai mare simbol al păcii universale și eterne, devenind semnul văzut al unei puteri nevăzute, care, prin cele două coordonate ale sale, leagă pe verticală pămînt și Cer, iar pe orizontală pe om de om.

Dar această înseamnă că Crucea, prin Iisus Hristos n-a rămas deloc doar obiectul disprețuit al celei mai mari umiliri, căci ea ascunde într-însa, alături de expresia umilinței desăvîrșite, și strălucirea celei mai luminoase slave, și că ea va apare, însoțind venirea Domnului, în ziua supremei judecăți, alături de Fiul Omului și îngerii ce vor suna din trâmbițe; în fața ei, toate semînciile pămîntului se vor prosternă și se vor bate în piept, după înfricoșătoarea profeție a Marelui Răstignit (Matei 24, 30).

Măreția aceasta a Crucii lui Iisus, care a intrat în Slava Sa printr-însa, a însoțit tot timpul cîmplitele pătîmiri ale Domnului. Nu s-a rugat el Tatălui cu sudori de sînge, în grădină, zicînd: „Părinte, venit-a ceasul, Preamărește pe Fiul tău?“ (Ioan 17, 1). Iată că Tatăl l-a ascultat făcînd din Crucea Fiului primul capitol al preamăririi Sale. De aceea, ochiul atent care citește Evanghelia patimilor după Ioan, poate vedea într-adevăr că măreția, lui Iisus nu dispăre nici sub hlamida mohorîită, nici sub cununa de spini; ea nu e alungată nici de sceptrul ce i s-a pus în mînă și nici de palme și scuipări pe obrazul Său dumnezeiesc, nici de cuiele palmelor, nici de sulita centurionului, nici de sîngele ce curgea șiroaie și nici măcar de moarte.

Acceptarea senină a tuturor nedreptelor chinuri și batjocoriri, iertarea răstignitorilor rostită cu atîta bunătate, grija de soarta mamei și a ucenicului iubit (în care spiritul creștin vede biserica și pe credincioșii ei), încredințarea duhului Său în mîinile Tatălui Ceresc, sînt tot atîtea raze de lumină ale preamăririi Fiului. Razele acestea le-a simțit soarele care vreme de trei ceasuri și-a ascuns fața sa de strălucirea lor puternică; le-a simțit pămîntul care cuprins de fiori s-a cutremurat și stîncile care s-au despicat; le-a privit înspăimîntată catapeteazma vechiului templu din Ierusalim, sfîșiindu-se în două, drept prin mijloc, pentru că-și vedea slava sa apunînd în fața Crucii; le-au intuit, într-un fericit moment de inspirație, centurionul roman și ostașii săi, care la lumina razelor crucii, au putut vedea limpede că: „cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta!“ (Matei 27, 54). În ceasurile acelea, cînd întuneric s-a făcut peste tot pămîntul, un singur punct mai strălucea pe glob, cu o lumină ce nu

avea să se mai stingă niciodată: Muntele Golgotei, luminat de razele Crucii lui Iisus.

O rază, pătrunzând în inima Apostolului neamurilor, care și-a făcut din Crucea Domnului sensul vieții sale, îl face pe acesta să mărturisească fericit: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și Eu pentru lume“ (Gal. 6, 14).

O rază a Sf. Cruci luminând mintea ucenicului iubit, îi descoperă acestuia, în Apocalips, marea viziune a pământului nou, a noului Ierusalim restaurat pe temelii cu totul noi, în care lemnul crucii se preface în pomul vieții ca să hrănească umanitatea mântuită cu cele douăsprezece feluri de roade ale sale și să o lecuiască de orice vătămare cu miraculoasele sale frunze (Apoc. 22, 2).

Razele Sf. Cruci pătrunzând în inimile Apostolilor, le-a luminat și le-a încălzit în așa măsură încât ei, niște umili pescari, au fost în stare nu numai să se schimbe pe ei înșiși, ci să schimbe radical și fața spirituală a întregii lumi.

Aceste raze ale Crucii lui Iisus, de vor pătrunde și în sufletele noastre, ne vor face să înțelegem, împreună cu Apostolul, că cei ce „am murit cu Hristos împreună prin botez“ sîntem datori să punem neclintită stavilă între noi și lumea păcatelor Crucea noastră proprie.

Lumina Crucii să ne facă să pricepem că a lua Crucea și a urma lui Hristos înseamnă a ne dezbrăca de omul trupesc și a ne îmbrăca în cel duhovnicesc, viețuind doar sub semnul harului lui Dumnezeu (Romani 6).

Întăriți de acest har, să fim în stare să supunem toate ale noastre iubirii față de Iisus cel răstignit, care ne spune: „Cel ce iubește pe tată sau pe mamă, mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine. Cel ce iubește pe fiu sau pe fiică mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine. Cel ce nu-și ia crucea și nu-mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine“ (Matei 10, 37—38).

Razele Crucii Domnului să ne lumineze și nouă calea, ca să nu ne rătăcim pe cărările celei dintii, ca nu cumva să ne pomenim printre „dușmanii Crucii“, „care fac din pîntece Dumnezeul lor, iar din lucrurile rușinii, mărirea lor“ (Filip. 3, 18—19).

Lumina acestor raze să ne întărească în convingerea că avem un singur model de viață în lumea aceasta și acela este Iisus cel răstignit, pe care urmîndu-l, să ne facă să nu uităm niciodată că și cei împărtășii odată din dumnezeiescul har al Sfințelor Lui Taine, ori de cîte ori ne abatem de la drumul Crucii Sale „îl răstignim, cum spune apostolul, a doua oară pe Hristos și-l facem de batjocură“ (Evrei 6, 6).

Drumul Crucii e un drum greu, e cel mai greu dintre toate drumurile lumii; dar fiind singura monedă cu care se poate cumpăra cel mai de preț dintre lucruri, mîntuirea, nici nu putea să fie altfel. Căci în orice schimb, valorile trebuiesc să fie echivalente. De aceea și prețul celei mai mari fericiri este firesc să fie cea mai mare suferință.

Dar lucrul acesta nu este îngăduit să ne arunce în brațele deznădejzii. Cînd puterile noastre le vom simți că încep să ne părăsească sub povara Crucii, să ne aducem aminte de mîngăietoarea profeție a Psalmistului, despre care am amintit mai înainte: „Vedea-vor pe cel pe care l-au împuns“. Și intuirea uriașei sale Cruci, față de care crucea noastră proprie înseamnă atît de puțin, ea va redresa puterile noastre șovăitoare.

Dacă Moise, atunci cînd dădea lupta grea cu Amalec, cîştiga victorii doar printr-un gest profetic, care preînchipuia Crucea Fiului lui Dumnezeu, imitată de el prin ridicarea braţelor sale în chip de cruce, cu atît mai vîrtos vom culege şi noi biruinţe în lupta noastră grea cu puterile răului, întinzînd braţele inimii noastre pe Crucea lui reală.

Cu o convingere, nedezminţită de veacuri şi milenii, Biserica noastră se roagă în cîntările ei: „În chipul Crucii, Moise în munte mîinile întinzîndu-şi la înălţime, pe Amalec a învins”.

„Dar Tu, Mîntuitorule, palmele întinzîndu-ţi pe cinstita Cruce, m-ai îmbrăţişat mîntuindu-mă din robia vrăjmaşului, şi mi-ai dat semnul vieţii, care este acela de a fugi de arcul potrivnicilor mei”.

„Pentru aceasta, Cuvîntule al lui Dumnezeu, mă închin cinstitei Crucii Tale” (Podobie glas 3).

Este lucru incontestabil că din toate perspectivele ce s-au deschis destinelui nostru pe acest pămînt, nici una nu este egală ca lumină şi măreţie cu perspectiva mîntuirii creştine, cu perspectiva învierii noastre generale.

Convinşi că „Dumnezeu s-a făcut om, pentru ca omul să se îndumnezeiască (Sf. Atanasie cel Mare), omul creştin a văzut în theandrie, adică în îndumnezeirea lui, scopul suprem al existenţei omului în lume.

Drumul spre Ierusalimul Ceresc este pardosit cu nişte lespezi de piatră neagră, care se cheamă: suferinţă, singe, cruce, moarte, iar crucea poate fi socotită sinteza tuturor.

În enumerarea celor cîteva adînci semnificaţii ale Crucii lui Iisus, sînt prezente un număr mai mare de adevăruri, care ca nişte adevărate „idei-forţă” au avut prin Cruce — şi vor avea în veşnicie — un mare rol în evoluţia omenirii. Din Sf. Scriptură ştim că Cel răstignit pe Cruce a fost fără de păcat; că profeţiile V. Testament sînt dovezi că Sf. Cruce este inclusă în planul mîntuirii din veşnicie; că Hristos s-a răstignit pentru păcatele noastre; că Sf. Lui Cruce prin uciderea păcatului şi a puterii răului şi a morţii, a instaurat pacea universală, pe toate dimensiunile ei, şi prin aceasta a fost preludiul slavei lui Iisus şi al îndumnezeirii noastre, ca poartă obligatorie spre marea înviere.

Pentru toate aceste mari adevăruri trebuie să fim convinşi că dacă, luată în sine, crucea nu poate fi decît întunecată şi îngrozitoare, luminată însă de lumina învierii — de care Crucea lui Hristos nu se poate despărţi —, ea devine deodată strălucitoare. Razele învierii o fac şi pe ea luminoasă; razele învierii fac şi crucea mai uşoară.

Pentru a nu deznădăjdui în faţa Crucii să ne aducem aminte de cuvintele Celui ce a purtat-o pentru noi, rostite atunci cînd ucenicii îl întrebă, deznădăjduiţi, pe Domnul: „Dar, oare, cine poate să se mîntuiască?”. Iar El le spune: „La oameni aceasta este cu neputinţă, la Dumnezeu toate sînt cu putinţă” (Matei 19, 25—26).

Aceasta înseamnă că dacă Crucea este prea grea pentru noi, creştinii, că n-o putem duce singuri, avem nevoie de un aliat puternic, care să ajute neputinţei noastre; iar aliatul nu poate fi decît unul singur: Dumnezeu, cel închinat în trei ipostasuri: Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh, Treimea cea Sfîntă şi nedespărţită. Amin !

† VALERIAN
Episcopul Oradiei

BUCURIA ÎNVIERII

— PREDICA LA ÎNVIEREA DOMNULUI —

*„Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul:
să ne bucurăm și să ne veselim într-însa”.*

(Ps. 117, 24)

Sunete de clopote au plutit în văzduhul primăvărat și ne-au chemat la sfânta biserică. Noi le-am ascultat, am lăsat preocupările de pe la casele noastre și din toate părțile, ne-am strâns aici în sfântul locaș de închinare. Sfânta slujbă am ascultat-o cu plăcere, ca pe o aleasă alcătuire din frumoase cîntări bisericești. Acum dorim să ne împărtășim cu învățături folositoare pentru sufletele noastre.

Dintr-o cîntare bisericească am înțeles că această sfîntă zi e numită: „al praznicelor praznic și sărbătoare a sărbătorilor”. Este, dar, o zi mai însemnată decît celelalte zile de sărbătoare.

Astăzi, Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a înviat din morți, ca neamul omenesc ce se afla în mormînturi să dobîndească viața cea veșnică în Împărăția Cerurilor. Astăzi prăznuim sfărîmarea iadului și începătura unei vieți noi în raiul desfătării. Prin învierea Domnului, morții cei din veacuri ținuți în legături, au fost sloboziți. Lor li s-au deschis ușile raiului spre veșnică bucurie. Lumea creștină a fost învrednicită de aceeași sfîntă binefacere: „Că din moarte la viață și de pe pămînt la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-I cîntăm cîntare de biruință” — cum am auzit la strană. Aceasta e pricina bucuriei revărsate peste toți creștinii, în aceste zile ale săptămîinii luminate.

Masa fiecăruia dintre noi — din darul lui Dumnezeu și munca noastră — e încărcată din belșug, cu bucate alese. Hainele noastre sînt curate. Zîmbete senine ca o caldă zi de primăvară se văd pe fețele noastre acum cînd cei mai mulți dintre noi și-au curățit sufletele cu păreri de rău prin spovedanie, împlinind în postul cel mare canonul duhovnicului pentru iertarea păcatelor.

Ne stăpînește bucuria!

Să căutăm în cele ce urmează: Unde este izvorul acestei bucurii? Să ne îndemnăm a dobîndi această bucurie prin trăire în fapte bune.

Iubiți credincioși,

Învățătura Sfintei Biserici Ortodoxe ne spune că Dumnezeu a rînduit pentru neamul omenesc, la început, rămînerea în grădina raiului. În urma căderii în păcatul strămoșesc a primei perechi de oameni, toți urmașii lui Adam au purtat cu protopărintele lor pedeapsa morții și în urma ei, petrecerea în iad. Izbăvirea acestor osîndiți la „moartea neascultării” a fost săvîrșită de Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, pentru toți dreptii Vechiului Testament. „Cuvîntul” carele: „la început era la Dumnezeu” (Ioan 1, 2) . . . „și Dumnezeu era Cuvîntul” (Ioan 1, 1), s-a întrupat ca Fiu al lui Dumnezeu, pentru mîntuirea noastră. El a primit firea omenească, născîndu-se din Sf. Fecioară Maria mai presus de fire, dar în același timp nedespărțindu-se de firea Sa cea dumnezeiască. El a pătimit pe Cruce răstignire și moarte de bunăvoie pentru mîntuirea noastră, cum spune Sf. Scriptură: „Încă păcătoși fiind noi, Hristos pentru noi a murit” (Romani 5, 8). Prin această moarte se înțelege că sufletul Domnului a părăsit trupul rămas în mormînt și păzit de straja ostașilor romani. În același timp — cînd trupul a fost în mormînt — sufletul

Mîntuitorului s-a pogorît în iad, nu însă ca un supus al păcatului strămoşului Adam, nici ca un osîndit al păcatelor sale. Scopul pogoririi Domnului cu sufletul în iad n-a fost ca acolo să propovăduiască pocăinţa ca un prooroc; Ei, ca un împărat stăpînitor a toate, a stărimat încuietorile lui, eliberînd pe toţi drepţii supuşi Legii Vechi. De atunci cetatea morţii, iadul, nu mai are stăpînire decît numai peste cei păcătoşi, căci biruinţa Domnului asupra păcatului şi a morţii este biruinţă asupra iadului. Acest adevăr de credinţă îl mărturiseşte Sf. Ioan Damaschin așa: „Sufletul îndumnezit se coboară la iad, ca precum a răsărit celor de pe pămînt soarele dreptăţii, tot astfel să lumineze şi celor ce stau sub pămînt, în întunericul şi umbra morţii; ca precum a predicat celor de pe pămînt pace... devenind celor credincioşi cauză a mîntuirii veşnice, iar celor neascultători mustrare pentru necredinţă, tot astfel şi celor din iad” („Dogmatica”, cartea III, cap. XXIX, trad. Pr. D. Fecioru, p. 231).

Iată deci izvorul bucuriei noastre ! El este adevărul că: „Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcînd, şi celor din mormînturi viaţă dăruindu-le”... Şi nouă ne-a deschis uşile raiului !

Iisus Hristos, Domnul nostru, s-a dovedit pe Sine Mîntuitor al lumii duhovniceşti din robia iadului; a devenit prin învierea Sa, începător al învierii morţilor ! Neamul omenesc împărtăşit cu învăătura Noului Testament, după învierea Domnului este scutit de pedeapsa morţii duhovniceşti şi a intrării în iad. Pedeapsa pentru păcatul strămoşilor Adam şi Eva, nu-şi mai are puterea ei la cei botezaţi, la cei împăcaţi cu Dumnezeu prin jertfa Mîntuitorului.

Se bucură acum toată făptura, laudă pe Ziditorul şi zice: „Binecuvîntat să fie Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, care după mare mila Sa şi prin învierea lui Iisus Hristos din morţi, ne-a născut din nou, pentru nădejdea vie în moştenire nestricăcioasă, curată şi neveştejită” (I Petru 1, 2-3).

Această bucurie a stăpînit şi pe Sf. Apostoli, după cuvîntul Domnului: „...Iarăşi vă voi vedea şi inima voastră se va bucura şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi” (Ioan 16, 22).

Praznicul învierii Domnului, prin rostul său, înseninează frunţi pline de griji, dă bătrînilor nădejdi de bun sfîrşit al vieţii, alină suferinţele bolnavilor, tuturor le sporeşte nădejdea mîntuirii. Marea sărbătoare a primăverii aduce în lume — o dată cu căldura soarelui, o dată cu primele flori ale anotimpului de reînviere a naturii — şi lumina Domnului, care luminează toată obştea creştinească. Toată suflarea ortodoxă laudă pe Domnul în ziua Învierii !

Aşadar, să se bucure inima noastră la această sărbătoare !

Să ne îndreptăm cu bucurie spre casele noastre cu dorinţa sfîntă ca bucuria Învierii să se păstreze în sufletele noastre prin viaţă bună, trăită în muncă cinstită, în hărnicia facerii de bine. Să împrăştiem în jurul nostru mireasma dragostei, îndreptată către toţi semenii noştri cu care trăim laolaltă pe acest pămînt. Bucuria învierii să rămîna pentru noi prilej de pace cu Dumnezeu prin împlinirea voii Sale, de pace cu oamenii, de pace cu noi înşine. Împăcaţi cu Dumnezeu prin jertfa Fiului Său şi prin Sf. Taine, să mulţumim Atotputernicului că ne-a învrednicit să ajungem aceste zile de mare praznic. Săptămîna luminată şi vremea de după ea, pînă la sărbătoarea Înălţării Domnului, să ne adresăm unii către alţii cu salutarea creştinească: „Hristos a înviat !”, răspunzînd după veche tradiţie: „Adevărat a înviat !”

Rînduiască Dumnezeu ca sfînta bucurie a Învierii Domnului să rămîină în sufletele noastre, acum și în anii următori, prin bună trăire creștinească pentru ca totdeauna să putem lăuda cu prorocul David în stih de cîntare bisericească: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul: să ne bucurăm și să ne veselim într-însa“ (Ps. 117, 24).

Preot I. BUTA

LA DUMINICA CINCIZECIMII

„După Înălțarea la cer, Iisus a trimis pe Mîngîietorul, Cel făgăduit, Care a turnat ce vedeți și auziți...“
(Fapte II, 33)

Darul credinței aparține Duhului Sfînt, Care știe toate, chiar și adîncurile lui Dumnezeu. Duhul Sfînt, este de aceeași substanță cu Tatăl și Fiul, El va conduce Biserica Mîntuitorului Hristos pînă la sfîrșitul veacurilor, pentru că El este Acela care a semănat viață încă de la creație (Facere 1, 2). Sfîntul Duh prin mijloacele Sale sfîntitoare, aduce fericirea și viața de veci celor credincioși cu fapta și cuvîntul. Sfîntul Duh este tezaurul extraordinar din care Biserica creștină împarte daruri credincioșilor ei prin mijloacele de sfîntire, văzute și experimentate, adică Sfintele Taine, Ierurgiile și toate slujbele bisericești. Aceste mijloace și totodată acte de adeziune la adevărata și singura religie mîntuitoare, sînt cele care certifică și separă adevărata credință de credințele false născocite pentru scopuri materiale și interese meschine, credințe care hrănesc iluziile și fanteziile aderentilor, fără a le oferi ceva în schimb decît o ușoară consolare, care mai devreme sau mai tîrziu, îi va duce la rătăcire, la pierderea nădejzii și posibilitatea mîntuirii. În afară de Biserică și această viață pămîntească, viață ce pregătește veșnicia, nu există altă cale de a cunoaște misterul creștin.

Creștinismul, în concepția sa nu este un sistem de gîndire, o filozofie legată de termeni metafizici accesibili numai unor inițiați, sau un sistem idealist ce poate fi exploatat de unii sau alții înclinați spre speculații; atunci Hristos ar fi rămas un reformator religios, nu un împlinitor al Vechiului Testament și un întemeietor al adevăratei religii, aceeași astăzi ca și acum două mii de ani. Religia creștină dacă și-ar baza învățătura sa pe un sistem filozofic sau altul, ar fi evoluat asemenea celorlalte sisteme de gîndire din istoria civilizației omenirii. În plus, dacă Dumnezeu ar fi numai o idee, iar Hristos o noțiune ideală, atunci nu și-ar mai fi avut rost proorociile, întruparea, minunile, învierea și înălțarea Mîntuitorului Hristos, dar mai ales actul unice și suprem al întemeierii Bisericii creștine; *Pogorîrea Sfîntului Duh*, pe care o prăznuim astăzi.

Într-adevăr, s-a încercat de către unii ea-să facă în așa fel să dispară credința în Hristos cel înviat din morți. Acest fals ecou se aude și astăzi în cercurile curentului demitologizării. Poate ei ar fi avut cîștig de cauză dacă apostolii, aleși de însuși Mîntuitorul Hristos, n-ar fi primit făgăduința prin *Pogorîrea Sfîntului Duh*.

Era ziua Cincizecimii, sărbătoare mare în calendarul iudaic, cu tradiții adînci în viața spirituală a iudeilor din Palestina și a celor împrăștiati în întreg Imperiul roman. Credincioșii evrei și cei de alt neam care acceptaseră Legea mozaică veneau în pelerinaj la Cetatea Ierusalimului. La aceeași dată, a sărbătorii Cincizecimii la iudei, se oficia și în lumea păgînă sărbătoarea tran-dafirilor (Rozalia), deci o coincidență fericită pentru întreaga lume, afară

de creștini. În Ierusalim era zarvă mare; se întâlneau neamurile, prietenii și cunoscuții de la Roma, Delfi, Alexandria și alte orașe, în cortegii somptuoase, dansînd și veselindu-se; iată deci un capăt al lumii plin de petreceri și veselii. La celălalt capăt, o lume tristă și puțină. Postul și rugăciunea erau armele ei. Neînțeleasă și jignită, această lume încrezătoare și liniștită aștepta minunea.

Sfinții Apostoli aleseseră, prin tragere la sorti, al 12-lea apostol în persoana lui Matia, în locul trădătorului Iuda, care în negura deznădejdiei și-a ales calea prăpastiei, punîndu-și capăt zilelor prin spînzurătoare. Maica Domnului, protectoarea și încurajatoarea apostolilor era de față în rugăciune. Ea avea inima pătrunsă de sabia răstignirii Fiului ei, dar și nădejdea împlinirii făgăduințelor Lui. Cu ochii plini de lacrimi, cu trupul sfîșiat de dureri, cu mintea clară și cu sufletul la cer, la Fiul ei iubit, înțarea cu iubire de mamă nădejdea celor întristați. Actul învierii lumina multe suflete, minunile arătării în cele 40 de zile înfiorau religiile păgîne; cei înviați, odată cu coborîrea la iad a Mîntuitorului, erau semne inexplicabile pentru indiferenți și necredincioși; înălțarea era un act ce depășea posibilitățile de înțelegere ale multora. Era o stare de nedumerire și întrebări; ce se va mai întîmpla?

Credincioșii cultelor păgîne încep a întoarce spatele fiorosului zeu Pluton, neagă atotputernicia Olimpului, infernul și cîmniile elizec nu mai sînt crezute. Zeii Mitra și Bacus sînt neglijați, procesiunile și jertfele umane cedează în favoarea milei și dreptății... Pescări din Galileia aruncaseră mrejele pentru ceva nou, religia creștină. Slavii primesc noua nădejde a schimbării sufletelor, după ce revolta sîngeroasă a lui Spartacus dăduse gres. Împăratul roman Tiberiu, care auzise vestea tulburării din Ierusalim din cauza lui Iisus, nu mai stăpînește imperiul decît prin decrete și represalii; lumea aștepta ceva nou, războiul spiritelor ajunsese culmea, deși în lume domnea o pace de arme aparentă.

Într-una din provinciile romane, Palestina, era o forfotă de nedescris. Sărbătoarea era în toi, se terminaseră serbările de la templu; deodată Ierusalimul este cuprins de spaimă, lumea intră în panică — era ora prînzului —, o furtună seacă se abate în oraș și se oprește deasupra unei case modeste. Înăuntrul Sfînta Fecioară, obișnuită cu minunile, și Sfinții Apostoli așteptau încrezători. „Niște limbi ca de foc au fost văzute împărțindu-se printre ei și așezîndu-se cîte una pe fiecare” (Fapte II, 3) și toți s-au umplut de Duhul Sfînt și au început să vorbească în alte limbi, după darul Duhului. Mulțimea s-a îmbulzit la locul vuietului și a rămas încremînită, cînd auzea fiecare vorbindu-se în limba lui: parți, mezi, elamiți, mesopotamieni, iudei, capadocieni, traci, romani, gali, locuitori ai Frigiei, Pamfiliei, Asia Mică, Egipt, părțile Libiei, cretani, arabi etc.”.

Nimeni nu știa ce se întîmplase, mai mult, unii, înfierbîntați de petreceri, ziceau că aceia sînt în stare de ebrietate și rîdeau de mulțimea privitorilor. Numai cei ce primiseră Duhul Sfînt erau în supremă elevație și bucurie suprafirească.

Sfinții Apostoli au ieșit afară și Petru a luat cuvîntul: „Bărbați iudei și voi toți locuitori ai Ierusalimului... noi nu sîntem beți, cum vă închipuiți voi, că nu este decît al treilea ceas din zi, ci este împlinirea proorociei Vechiului Testament în legătură cu primirea supremului mandat al Evangheliei prin pogorîrea Sfîntului Duh. (Isaia 44, 3; Iezechiil 11, 19; Ioil 2, 28, 29; Zaharia 12, 10). Petru continuă cuvîntarea, argumentînd că toată profeția trimișilor lui Dumnezeu, în decursul istoriei, se va împlini întocmai.

Noi sîntem martori pentru toate generațiile viitoare că Hristos a înviat, a zis Petru, și acum odată ce s-a înălțat am primit de la Tatăl făgăduința dată nouă și ne-a trimis pe Duhul Sfînt așa cum auziți și vedeți voi acum... (Fapte 2, 32—33).

Toți tăceau, o mare de liniște a acoperit sufletele disperate, glasul Apostolului se auzea pînă departe dezmoțind cele mai reci cugete și întărind nădejdea multora din vechiul edificiu al milenarului Ierusalim. Cei de față cer Sfîinților Apostoli Botezul. Și s-au botezat ca la trei mii de suflete, constituindu-se astfel Biserica creștină pe temelia Sfîinților Apostoli și condusă de Mîntuitorul, capul cel nevăzut... Deci Biserica creștină este o adunare de credincioși, buni, drepti, cinstiți, cu viață ireproșabilă, a căror învățătură se află în Sfînta Scriptură (Vechiul și Noul Testament) și în Sfînta Tradiție, ambele sub înrîurirea Sfîntului Duh, care lucrează în Biserică prin slujitori și lucrările lor sfinte. Cert este că Biserica creștină nu este o organizație politică sau o societate cu scopuri străine dreptății, iubirii și înfrățirii oamenilor. Ea nu este înființată prin evoluție și nici organizată prin revoluție. Cei ce cred în nemuritorul Împărat Hristos trebuie să fie pătrunși de vîștile dragostei pentru aproapele pînă la exterminare, dragostea creștină, adică sacrificiu voluntar pentru bine, adevăr, cinste, dreptate este fără margini (I Cor. 13). Iată ce a adus Sfîntul Duh: posibilitatea ridicării credincioșilor la iluminare și mîntuire, prin credința în Sfînta Treime, dogma fundamentală a credinței creștine.

Pentru acest fapt Pogorîrea Sfîntului Duh este o sărbătoare a păcii, a pecetluirii adevăratei credințe, a întronării dreptății divine pentru creatura umană, a împăcării omului cu natura înconjurătoare, „pentru că nu participarea la lumea sensibilă (empirică) îi dă omului demnitatea de om. Această participare o au și restul viețuitoarelor. Pe om trebuie să-l cauți nu în ceea ce este, ci în ceea ce trebuie să fie, nu în faptul concret al existenței sale, ci în datoria morală, nu în animal, ci în calitatea sa de persoană...” (Nelsner). Această persoană cu toate implicațiile ei morale preocupă Biserica lui Hristos, pentru că din darurile Sfîntului Duh fiecare credincios se face părtaș Împărăției cerurilor prin Taina Botezului și celelalte taine. Fiind părtaș Duhului Sfînt, credinciosul devine conștient de menirea sa în această viață și caută o desăvîrșire a predispozițiilor sufletești bune. Încît devine un element util societății pămîntești și un suflet de nădejde în aureola sfinților creștini.

Prin Pogorîrea Sfîntului Duh și aducerea harului sfințitor ia ființă, în cadrul Bisericii, cultul, această învățătură în imagini pentru vedere, simț, auz și pipăit.

Dacă privim puțin peste lumea creștină de azi, ce observăm?. Încă din veacul al IV-lea d.Hr. invidia și mîndria a pus stăpînire pe anumiți conducători de Biserică încît au început fracțiunile, culminînd cu tragedia din 1054, cînd Biserica din Apus s-a separat de cea din Răsărit prin anateme veninoase care n-aveau la bază decît trufia Romei și mîndria Bizanțului; abia în dec. 1965 s-a ridicat anatema reciproc de către Papa Paul al VI-lea și Patriarhul Atenagora al Constantinopolului, dar ruptura dogmatică persistă.

În secolul al XVI-lea se naște Reforma cu implicațiile ei politice și religioase, dînd naștere la încă trei confesiuni: luterană, anglicană și calvină.

Abia în zilele noastre Bisericile creștine, după ce au ajuns sfîșiate în sute de comunități, se gîndesc să strîngă rîndurile prin Consiliul Ecumenic al Bise-

ricilor cu sediul la Geneva, din care face parte, din 1961 și Biserica Ortodoxă Română. Considerăm că această acțiune este venită tot de la Duhul Sfânt, a cărui sărbătoare, Cincizecimea, a fost părăsită de multe Biserici. Numai Ortodoxia noastră prăznuiește cu trup și suflet același eveniment, ca acum două mii de ani, rugându-se neîncetat „... pentru unitatea de credință și împărtășirea Sfântului Duh”.

Fiecare credincios să cugete mai profund că Mântuitorul Hristos a venit să aducă pace pentru toată lumea, bucurie pentru orice om, libertate pentru toate popoarele; toate acestea au fost pecetluite de ziua Cincizecimii, ziua cea mare a întemeierii Bisericii creștine cea una, sfântă, sobornicească și apostolească.

Fiecare limbă de foc a Sfântului Duh lucrează în lume și astăzi, deși sub umbra ei și-au făcut loc luptele confesionale, care au rupt cămașa lui Hristos din motive de mândrie și dorință de stăpânire rece, străină de duhul comunitar al primelor veacuri creștine. De aceea astăzi, prin diferite forme și organisme interne și internaționale, se caută cunoașterea mai aprofundată a unei confesiuni cu altă confesiune prin așa-zisul ecumenism.

O dată înfăptuită unitatea de credință și sufletele tuturor credincioșilor vor arde în dragostea Duhului Sfânt și în flacăra iubirii de oameni, pareciind pe fiecare în națiunea din care face parte, rasa din care e născut, cultura la care a ajuns și gradul de religiozitate obținut, atunci vom zice dintr-o singură gură, cu o singură inimă și simțire: Împărate ceresc, Mîngietorule, Duhul adevărului, Care pretutindeni ești și toate le plînești; Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și locuiește întru noi, ne curățește pe noi de toată întinăciunea și mîntuiește, Bunule, sufletele noastre! Amin.

Diacon P. I. DAVID

INCHINARE

PREA FERICIRII SALE PATRIARHULUI JUSTINIAN

Cu smerită plecăciune și cu fiiască dragoste, îmi iau îngăduința, să depun aici un umil omagiu, la sărbătorirea celor 20 de ani de patriarhat ai Prea Fericii Sale Patriarhului Iustinian, printr-o modestă mărturie, despre grija ce-o poartă și interesul pe care-l arată Prea Fericirea Sa, nu numai pentru tipărirea Cuvîntului lui Dumnezeu, ci și pentru talmăcirea și adîncirea lui omiletică.

În toamna anului trecut am trăit cîteva clipe de deosebită bucurie, fiind primit de către Prea Fericirea Sa într-o scurtă audiență, prilej în care i-am prezentat o primă fază a modestelor mele încreștări omiletice, publicate în anii din urmă în revistele noastre bisericești, ca și gîndul de a le fundamenta și mai mult pe materialul oferit de Cărțile de Ritual și predica Sfîntilor Părinți.

Am fost cu totul uimit și copleșit de vasta informație a Prea Fericii Sale în acest domeniu teologic, de ascuțita sesizare a problemelor pe care trebuie să le trateze predica de azi, ca și de înțeleapta îndrumare în mijloacele de realizare a ei.

Examinînd fugar cele prezentate de mine, s-a arătat mulțumit de metoda întrebuintată și m-a învrednicit cu Înaltul îndemn: de a continua.

Indemnul a devenit pentru smerenia mea: Poruncă, iar rodul ei îl închin Prea Fericii Sale, împreună cu făgăduința, de a o împlini și pe mai departe, în slujirea la această rubrică de:

POPASURI OMILETICE LA DUMINICI ȘI SĂRBĂTORI

Duminica II-a după Paști — a Tomii.

Evanghelia: Ioan 20, 19—31; Apostolul: Fapte 5, 12—20.

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Încredințarea despre Înviere (20); 2). Revelația lui Toma — om și Dumnezeu (28). II. *Din apostol*: 1) Ecumenicitatea (12); 2) Umbra harului (15); 3) Porunca propovăduirii (20). III. *Din minei*: 28. IV: 1) Propovăduirea prin pildă-Iason și Sosipatru (sinaxar); 2) Mucenici de pe teritoriul țării: Dada, Maxim și Quintilian (ibid.); 3) Lumină din lumină (canon p. 7, stih. 1). IV. *Din penticostar*: 1) Toma — încredințarea lumii (vec. mică, stih. 2); 2) Necredința bună (vec. mare, stih. 4); 3) Predica lui Toma (canon, p. 4, stih. 5).

NECREDINȚA BUNĂ

„O, bună necredință a Tomei, că inimile credincioșilor la cunoștință le-a adus”.

(vec. mare, stih. 4)

Trei procese sufletești, de ale Sfinților Apostoli, cercetează creștinătatea de două mii de ani, căutându-le dezlegarea cea mai dreaptă, pentru cei care le-au trăit.

Unul, al Sfântului Petru, care s-a lepădat, dar mai pe urmă s-a căit; *altul*, al lui Iuda, rămas mereu pe rol, fără o ultimă sentință; și *al treilea*, mai curios și mai complicat, al Sfântului Toma, cu multe tălmăciri, dar fără una care să le înlăture pe celelalte.

O astfel de dezlegare prezintă și cuvîntul de mai sus, desprins din cîntarea stranei: „O, bună necredință a Tomei, că inimile credincioșilor la cunoștință le-a adus !”

După acest cuvînt, necredința lui Toma n-a însemnat o totală neîncredere în cele auzite despre învierea lui Hristos, ci necredința care pornește la cercetarea lucrurilor, pentru a le cunoaște și a le crede, spre a-și clădi astfel adevărul pe temelie de nezdruncinat.

Ceea ce e minunat și subliniază înțelesul de mai sus, al versului de la strană, e: „că inimile credincioșilor la cunoștință le-a adus !”

Întărind-o pe: văz, auz și pipăit, o împreună astfel cu cunoștința.

De aceea, pe bună dreptate, zice o altă cîntare de azi, că prin pipăire, nu numai că nu s-a osîndit Sfîntul Apostol, ci s-a umplut „de dar” (canon, p. 4 st. 5). Iar alta: „Că de n-ar fi dat coasta putere dreptei celei de lît, cum ar fi putut pipăi patimile, cele ce au clătuit cele de sus și cele de jos?” (icos).

Dacă acesta a fost procesul din sufletul apostolului Toma, atunci e cu totul nedrept a-l socoti prototip al necredincioșilor, ci i se cuvine, dimpotrivă, numele de: *întăritor al celor ce se îndoiesc și luminător al credincioșilor lipsiți de cunoștință.*

E meritul său, din darul lui Dumnezeu, *de a fi dat mărturie văzută despre realitatea trupului înviat*, fapt pentru care s-a învrednicit, după Înviere, să fie cel dintîi mărturisitor al lui Iisus ca Dumnezeu, prin acel: „*Domnul meu și Dumnezeul meu !*”

Duminica III-a după Paști — a Mironosițelor

Evanghelia: Marcu 15, 43—16, 8; Apostolul: Fapte 6, 1—7.

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Vază și smerenie (43); 2) Bărbăția femeiască (6, 1—2); 3) Martorii Învierii (4—7). II. *Din apostol*: 1) Condițiile slujirii (3); 2) Hirotonirea — preoția taină (6). III. *Din minei* (5.V): 1) Stîlp de cunoștință (vec. st. 3); 2) Vestitori ai vieții (sinaxar); 3). Casă de înțelepciune (canon, p. 8 și acum). IV. *Din penticostar*: 1) Mironosițele — starea sufletească (vec. st. 8); 2) Bărbăția femeiască (utr. sedeauna doua, mărire).

BARBAȚIA FEMEIASCĂ

„Firea slabă a biruit pe cea bărbătească”.

(pent. utrenie, sed. mărire)

Este frumoasă „cutezanța” lui Iosif din Arimateia, cu care s-a dus la Pilat, de „a cerut trupul lui Iisus” (v. 43) și luîndu-l de pe cruce „l-a înfășurat în giulgiu și l-a pus într-un mormînt, care era săpat în stîncă” (v. 46). Căci nu era lucru ușor acesta, cînd toate privirile sinedristilor fulgerau ură împotriva oricui s-ar fi dat pe față ca adept al Celui osîndit și răstignit de ei. Dacă el a putut îndrăzni, totuși, mai mult decît toți bărbații, care l-au urmat pe Mîntuitorul, e în primul rînd, pentru că era: „sfetnic cu mare vază” (v. 43), poate chiar pe lîngă Pilat. Că nu se spune: *s-a dus la Pilat*, ci: „a intrat la Pilat”, ca unul din apropierea lui. În al doilea rînd, cutezanța lui era înlesnită de poziția sufletească a lui Pilat, care nu-i aprobase nici o clipă pe cei care-i smulseseră sentința nedreaptă împotriva lui Iisus.

Motivele acestea nu-i scad din frumusețea faptei lui, dar o rînduiesc în urma faptei de mare bărbăție a femeilor mironosițe, care l-au ajutat pe „Iosif cel cu bun chip” la înmormîntarea lui Iisus, iar a treia zi s-au dus „dis-dimineață... pe cînd răsărea soarele” (6, 1—2) să-i ungă trupul cu mirezme.

Omenește privind lucrurile, ele n-aveau nimic care să le acopere, sau să le apere de urgia răstignitorilor: nici vază, nici putere, nici bani. Aveau, în schimb, în inimi *focul iubirii*, care nu se domolește de nici o vrăjmășie și nu se stinge de nici o primejdie.

Arzînd cu putere în inima lor, focul acesta le-a alimentat bărbăția sufletească, ridicînd-o mai presus de cutezanța lui Iosif din Arimateia și mai presus de orice bărbăție bărbătească, după cum glăsuiește stihul, că: „*Firea slabă a biruit pe cea bărbătească*”.

Dar clipa aceea din dimineața Învierii Domnului n-a fost doar o tresărire singuratică în viața istorică a femeii creștine, ci a însemnat zorii unui răsărit bogat, din care au crescut, veac de veac, misionare, mucenite și sfinte, de felul celei pomenite azi în minei: fecioara și mucenita făcătoare de minuni *Irina*. În cuvintele prin care încearcă strana să-i profileze presonalitatea, se pot cuprinde toate celelalte, avînd aceeași realizare: „*Te-ai ridicat pe sine-ți stîlp de cunoștință lui Dumnezeu*” (vec. stih. 3).

*

Duminica IV-a după Paști — a Slăbănogului

Evanghelia: Ioan 5, 1—15; Apostolul: Fapte 9, 32—42.

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Urcușul duhovnicesc (1); 2) Foișoarele Vitezei — cele cinci simțuri (2—3); 3) Harul temporal și ocazional (4).

II. *Din apostol*: 1) Tavita — sufletul (36); 2) Văduvele — simțirile și deprinderile părăsite de suflet (39). III. *Din minei*: (I—V): 1) Meditație (p. 4, alt canon, st. 1); 2) Convertirea (sinaxar); 3) Inspirația (p. 7, alt canon, st. 1). IV. *Din penticostar*: 1) Mîntuirea socială (vec. mîrire); 2) Boala celor cinci simțuri (sinaxar); 3) Cuvîntul lui Dumnezeu — înnoire și tămăduire (hvalite, mîrire).

BOALA CELOR CINCI SIMȚURI

„In acelea zăcea mulțime mare de bolnavi: orbi, șchiopi, uscați...”

Dureroasă apare înfățișarea Vitezdei, cu cele cinci foisoare ale ei, chiar în înțelesul istoric și literal: de *baie miraculoasă*, în care-și așteptau atîția nenorociți vindecarea. Dar apare și mai dureroasă, dacă ne ridicăm la un înțeles mai înalt, duhovnicesc al ei: *viața omului cu cele cinci simțuri* (foisoare).

De fapt, pe toate drumurile și prin toate învățăturile lui, ținta Mîntuitorului a fost să pătrundă în această viață a omului, să-i curețe foisoarele (simțurile) de boala, atît pe cele trupești, ca porți deschise spre lumea de jos, cît și pe cele sufletești, ca raze de pătrundere și de privire spre cele de sus. Căci tocmai aceste foisoare ale vieții: vederea, auzul, pipăitul, gustul și mirosul se stricaseră în om, încît nu-l mai slujeau potrivit firii, ci potrivit poștei și păcatului: „*Aveți ochi și nu vedeți, urechi aveți și nu auziți*” (Marcu 8, 18).

În acest înțeles se poate tălmăci și istoria Tavitei, din apostolul de azi, care era „plină de fapte bune și de milostenii” (Fapte 9, 36), dar „s-a îmbolnăvit și a murit” (v. 37).

Murind *Tavita*, care înseamnă: sufletul, plîngeau în jurul ei: „văduvele” (39), prin care se înțeleg deprinderile și bunătățile ei de altădată, că nu mai era *Căprioara*, să le croiască și să le înfrumusețeze „veșmintele”.

Boala aceasta a vieții omenești s-a curmat odată cu coborîrea harului în foisoarele ei.

Arătarea acestui fapt se face în evanghelia de azi, prin intrarea Mîntuitorului în foisoarele Vitezdei, vindecînd pe slăbănogul, ce închipuia întreaga omenire: „*Pentru tine om m-am făcut, pentru tine în trup m-am îmbrăcat*” (litie, st. 1), iar în apostol prin suirea Sfîntului Petru în foisorul, unde zăcea trupul mort al copilei, pe care a înviat-o, zicîndu-i: „*Tavita scoală-te!*”

De atunci, ori unde pătrunde raza aceluiași har, foisoarele vieții omenești — simțurile — se curăță, se luminează și se întăresc: Ochii văd, urechile aud, pipăitul nu înșală, mirosul aduimecă parfumul noului paradis, iar gustul se desfătează și-și dă seama: „*Că bun este Domnul!*”

Duminica V-a după Paști — a Samaritencii

Evanghelia: Ioan 4, 5—42; Apostolul: Fapte 11, 19—30.

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Cunoaștere și închinare (22); 2) Spiritualitatea cultului creștin (23); 3) Din lume, la Hristos (30). II. *Din apostol*: 1) Apostolat și pastorație (22—26); 2) Creștinii (26); 3) Ajutorul Sfinților (29—30). III. *Din minei* (19—V): 1) Gînditoru și îngerii (canon, p. 5, st. 3); 2) Stăpînirea asupra firii (sinaxar). IV. *Din penticostar*: 1) Eva și Samaritencianca (vec. st. 8); 2) Ceasul al șaselea (ibid); 3) Samaritencianca misionară și martiră (sinaxar); 4) *Amiaza Învierii* (Duminică seara, vec. st. 1).

SAMARINEANCA, MISIONARĂ ȘI MARTIRĂ

„Doamne, dă-mi această apă, ca să nu mai însetez !”

(Ioan 4, 15)

Nu de mult, s-a ținut într-o mare citadelă a lumii (Londra) un congres a 27 oameni de știință, dezbătând problema: *Omul și viitorul său*. S-au cercetat cu de-amănuntul toate treptele, pe care le-a urcat omul în trecutul său, până a ajuns la starea de azi. S-au pus concluzii interesante, din punct de vedere științific, în multe probleme ale omului. Una însă: *cum să se facă omul mai bun*, a rămas doar la câteva presupuneri: că „stimularea electrică a unei anumite arii cerebrale” ar putea „produce un sentiment dominant de bunătate”, sau că s-ar putea ajunge la același rezultat prin anumite droguri (Julian Huxley — Contemporanul, 31 mai 1968).

Pe linie sufletească, nu prin acționare asupra trupului, problema aceasta a fost dezlegată și pilduită lângă fântîna lui Iacob, cînd a stat de vorbă Iisus cu femeia samarineancă, fapt arătat în evanghelia de azi.

A venit la fîntînă femeia ca oricare dintre samarinence, poate mai mult decît celelalte, prin decădere. Mîntuitorul i-a oferit, în schimbul și în locul apei fizice, *apa cea vie*, din care, dacă bea cineva, „nu va mai înseta în veac” (v. 14). Pătrunzînd în sufletul ei, pe neașteptate în seamă, în cea amînză caldă de vară, apa aceasta a transformat-o pe femeie în *cea dintîi misionară* a evangheliei lui Hristos: „lăsîndu-și ciutura, s-a dus în cetate” (v. 28) și i-a chemat pe toți la fîntînă.

Nu se sfîrșește, însă, istoria acestei femei cu cele relatate de evanghelic. Spune tradiția, că a devenit după convertire mamă creștină, cu șapte copii, murind cu ei moarte de martir, sub împăratul Neron, însemnată în calendar sub numele de: *Martira Fotini*.

De două mii de ani, această dezlegare a problemei îmbunătățirii morale a omului, prin apa cea vie a harului lui Dumnezeu, stă în sfînta evanghelic, neîntrecută încă de nici una alta și se oferă cu aceeași putere, prezentului și viitorului, oricui o cere cu rugăciunea samarinencii: „Doamne, dă-mi această apă, ca să nu mai însetez !”

*

Duminca VI-a după Paști — a orbului

Evanghelia Ioan 9, 1—41; Apostolul: Fapte 16, 34.

Subiecte: I. *Din evanghelic*: 1) Bărbăția (25, 27, 31—33); 2) Frica (20—22); 3) Batjocura (28). II. *Din apostol*: 1) Mînia împotriva răului (18); 2) Corectitudinea (28); 3) Buruienile răutății (19—24). III. *Din minei* (26—V): 1) Luminătorul poporului (sedealna); 2) Sfintele Moaște — făcătoare de minuni (sinaxar); 3) Părtăș îngerilor (canon, p. 9, st. 3). IV. *Din penticostar*: 1) Frămîntarea în suferință (vec. stih. 8); 2) Minunea prin apă — chipul botezului (sinaxar); 3) Siloamul și Biserica (ibid.).

SILOAMUL ȘI BISERICA

„Mergi de te spală în scaldătoarea Siloamului !”

(Ioan 9, 7)

Ciudat lucru ! — vor fi zis cei din jur, cînd l-au auzit pe Mîntuitorul, trimițîndu-l pe orb să se spele în scaldătoarea Siloamului. Nu erau mai aproape atîtea fîntîni, cu apă mai bună? ..

Poate alții mai bătrâni să-și fi adus aminte atunci, de vechi tradiții rămase din gură-n gură, despre această fântână: că era și pe vremea lui Isaia proorocul și pe cine trimitea acesta la Siloam (care înseamnă: trimis), să se spele, se vindeca de orice boală; că pe vremea asediului Ierusalimului de către Nabucodonosor, împăratul Babilonului, fântâna aceasta rămăsese în mîna asediatorilor, fiind în afara zidurilor, dar refuza să le dea apă, ceea ce i-a făcut să-i lărgească gura, dar fără rezultat, atît că în locul fântînii s-a făcut un adevărat lac (sinaxar).

Repetînd, în formă, actul lui Isaia, Mîntuitorul instituia taina cea mare: *a Bisericii*. Tina și apa erau numai semnele văzute, închipuind partea văzută a Sfințelor Taine, prin care acest nou Siloam al istoriei: *Biserica*, avea să dea lumină sufletească, nu numai printr-un har temporal și ocazional, ca cel care se dădea prin trimînterea lui Isaia, ci prin harul permanent și veșnic, coborît în vistieria ei la Cincizecime și rămînînd în istoria creștinătății: „*pînă la sfîrșitul veacurilor*“ (Matei 28, 20).

Eternizînd Siloamul în Biserică, Mîntuitorul a eternizat și porunca: „*Mergi de te spală în scaldătoarea Siloamului!*“, pentru eternul orb sufletească, care ajunge totuși, tot prin lucrarea harului, care-i caută pe toți, la rugăciunea șoptită în viersul stranei: „*Ochii mei cei înțeleghători... orbiți de păcatul cel întunecat, luminează-i, Doamne!*“ (canon p, 9, st. 10).

Duminica VII-a după Paști — a Sfinților Părinți

Evangelhia: Ioan 17, 1—13; Apostolul: Fapte 20, 16—18, 28—36.

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Cunoașterea — condiția vieții veșnice (3); 2) Rugăciunea pentru ai tăi (9); 3) Întoarcerea în universal (13). II. *Din apostol*: 1) Rătăcirea (30); 2) Grijă și truda preotului (28); 3) Fraternitatea creștină (35). III. *Din penticostar*: 1) Haina lui Hristos (vec. st. 8); 2) Paharul Bisericii (icos); 3) Știință și Duh Sfînt (hvalite, st. 5).

HAINA LUI HRISTOS

„*Cine ți-a rupt haina ta, Mîntuitorule!*“

(vec. st. 8)

Nu-i vorba de hainele, pe care le-au împărțit ostașii, după ce l-au răstignit, nici de cămașa, pentru care au tras sorti, ci despre haina unității și egalității Fiului cu Tatăl, despre care spune evanghelia de azi, că: „*Toate ale mele sînt ale tale și ale tale sînt ale mele*“ (v. 10).

Cînd a încercat să-i rupă această haină cel dintîi mare ereziarh al Bisericii, Mîntuitorul s-a arătat în vis Arhiepiscopului Petru al Alexandriei, pe jertfelnic, în chip de copil, cu cămașa ruptă. Arhiepiscopul l-a întrebat: „*Cine ți-a rupt haina ta, Mîntuitorule?*“ — „*Arie, ai zis, care taie stăpînirea cea întocmai cinstită a Treimii în despărțiri!*“ (vec. st. 8).

Dar haina unității Sfintei Treimi este și haina unității trupului lui Hristos: *Biserica*, cum a arătat El însuși, cînd s-a rugat la Cina cea de Taină: „*Și slava, care mi-ai dat-o mie, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum noi una sîntem*“ (v. 22)..

Sfîșîind haina Sfintei Treimi, Arie sfîșia și haina Sfintei Biserici și ca el toți ceilalți eretici și schismatici, care au mai apărut în cîmpul istoriei creștine.

Haina lui Hristos, însă, n-o sfișie numai depărtarea de credința cea adevărată, ci și depărtarea de învățatură și trăirea morală, croită de El trupului Său, Biserica. Ori care păcat înseamna sfișiere în sfânta haina Sa. Încît, dacă am întreba și noi, fiecare: „Cine ți-a rupt haina ta Mîntuitorule?“, se pare că n-am scapa nici unul de răspunsul Său îndurerat: *Tu, în persoană, și voi toți împreună, pentru că în loc să jiți una, în Biserică, prin virtute, vă faceți una cu lumea, în păcătoșenie!*

Duminica de azi, prin pomenirea celor 318 părinți de la Niceea, strînși la cel dintii sobor ecumenic, anul 325, ca să-l combată pe Arie, înseamnă săr-bătoarea unității tuturor, prin credință și faptă, în Biserică și prin Biserică în Sfînta Treime, căci zice cîntarea, glăsuind în numele Biserici: „*Cel însetat sa vine la mine și sa bea! Păvarul pe care-l țin eu este păvar al înțelepciunii. Băutura din el o am dres cu cuvîntul adevărului; nu turnînd apa contrazicerii, ci a mărturisirii*“ (icos).

Duminica I-a după Rusalii — a Tuturor Sfinților

Evangelhia: Matei 10, 32—33, 37—38; Apostolul: Evrei 11, 33—12.

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Mărturisire pentru mărturisire (32); 2) Lepădare pentru lepădare (33); 3) Ierarhia iubirii (37). II. *Din apostol*: 1) Faptele credinței (33—35); 2) Sfinții și lumea (38); 3) Răbdare și mîntuire (36—38). III. *Din penticostar*: 1) Apostolii (vec. mare, st. 7); 2) Frumusețea Sfinților (hvalite, st. 6); 3) Pămîntul cer (ibid.).

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

FRUMUSEȚEA SFINȚILOR

„Că ranele și patimile Lui pe trup le-au primit, cu acestea gătindu-se și cu dumnezeiești frumuseți arătat înfrumusețindu-se“.

(hvalite, st. 6).

Dacă frumusețea luncilor sînt florile; a mărilor, luciul albastru, întins și liniștit; a munților crestele înșorite; a tinereții, obrații îmbujorați, ochii luminoși și inima bună, frumusețea Sfinților, așa cum o arată stihul de mai sus, este țesută din fire contrare chipului comun de a vedea și străine gîndului și închipuirii omenești: *răni, patimă, „dumnezeiești frumuseți“*.

Și totuși, frumusețea aceasta este cea mai sublimă dintre toate și e fața strălucitoare, ca însăși desăvîrșirea, a Duminicii de azi, închinată: *Tuturor Sfinților*, „cunoscuți și necunoscuți, care au fost și care vor fi“ (sinaxar).

Prin frumusețea aceasta, pămîntul și istoria s-au populat cu apostoli, mucenici și mărturisitori, iar cerul s-a îmbogățit cu o nouă zidire, mai presus în ierarhie decît cetele îngerești, stînd la dreapta lui Dumnezeu: *Biserica cea de sus*. Prin ea, s-au „astupat gurile fiarelor“ — trupești și sufletești —, s-au uscat „jertfele idolilor“, s-au omorît „patimile“, s-a „întrăripat mintea cu dumnezeiască dragoste“, s-a supus Duhului „toată cugetarea trupului“ (din cîntările stranei).

Dar cine sînt acești *sfinți*, care au purtat în lume, ca o diademă, această frumusețe, ca s-o înalțe apoi, mai presus de lume, „Săditorului făpturii“, ca „pîrgă a firii?“

N-a fost nici unul dintr-o condiție de basm, de zei, sau semizei, mai presus decît cea comun umană, ci au fost oameni ca toți ceilalți, dar primind

harul lui Dumnezeu: „și-au reînnoit frumusețea chipului dat lor, făcându-l asemenea modelului (Iisus Hristos), prin legile și rațiunile duhovnicești, iar acum stau cu mintea nemijlocit în fața marelui Împărat al veacurilor și oglindesc frumusețea neapropiată” (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia, vol. III, p. 227).

Modele din model, ei stau azi în fața noastră, ca să-i urmărim și stau neconținut în fața lui Dumnezeu, ca să ne ajute, tuturor celor care ne rugăm lor: „Mărimu-vă pe voi Sfinților... și cinștim sfântă pomenirea voastră, că voi vă rugați pentru noi lui Hristos Dumnezeului nostru!” (Polileu).

*

Sfinții Împărați Constantin și Elena

Evangelhia: Ioan 10, 1—9; Apostolul: Fapte 26, 1—20.

Subiecte: I. *Din evangheliile*: 1) Convertirea (1); 2) Unitatea conducerii (2—4); 3) Pășunea — hrana duhovnicească (9); 4) Cîrma vieții. II. *Din apostol*: 1) Spre Damasc și spre Roma (Saul și Constantin); 2) Pocăință și roade (20). III. *Din minei*: *Arma Crucii* (canon, p. 3, sedealna); 2) Convertirea (p. 4, st. 1).

CIRMA VIEȚII

„Oile merg după dinsul, căci cunosc glasul lui”.

(Ioan 10, 4)

Multe și minunate sînt înțelesurile sfintelor evanghelii din duminici și sărbători, în raport de poziția, din care sînt privite.

În viața insului, pilda din evangheliile de azi, într-o tălmăcire duhovnicească, ar putea prezenta înțelesuri ca acestea: staulul oilor, sufletul, ușa, firea, cu legea ei, care pentru creștin este Hristos; portarul, conștiința; păstorul, mintea înduhovnicită; oile, gândurile. În mod firesc, gândurile urmează legea firii, al cărei glas îl cunosc și resping, cîtă vreme nu sînt ele înșile pervertite, tot ce le apare străin și pervertit. Așa se înfăptuiește: *cîrma cea bună a vieții*.

Dintr-o poziție de interpretare bisericească, oile sînt credincioșii; staulul, biserica; ușa, botezul în Hristos; portarul ca și păstorul, preotul și arhiereul, în situația lor de conducători.

Din unghiul optic al sărbătorii de azi, înțelesurile ne îngăduie, să ne ridicăm și la momentul istoric, pe care-l prezintă.

Criza cea mare din Imperiul Roman cînd s-a ridicat Sfîntul Constantin, a fost, în deosebi, o criză de conducere. Se declarase divorț între năzuințele și credințele poporului și a Împăraților păgîni, care-i stăteau în frunte. Rămăși pe pozițiile vechi, fără abilitatea și poate capacitatea de a se axa pe liniile *noului*, aceștia deveniseră „streini”, în consecință: *nefirești*.

În atari împrejurări, a venit drumul împăratului Constantin spre Roma — asemănător celui al lui Saul din Tars spre Damasc — cu vedenia: *crucea pe cer, scrisă cu stele*: „În acest semn vei învinge!”

„Vînat de Hristos Domnul”, „ca și Pavel de demult” (canon, p. 4, st. 1), odată cu crîma vieții sale personale, s-a schimbat și cîrma împărăției, devenind, în credință și aspirații, *una* cu poporul.

Nu s-a sfiit din clipa aceea să-și cheme oile „pe nume” (v. 3), să le spună creștini, iar oile l-au urmat cu toată inima, căci îi cunoșteau de acum glasul, același, în el și în ei: *glasul firii, în cea mai înaltă rezonanță a iubirii lui Hristos.*

*

Înălțarea Domnului

Evangelhia: Luca 24, 36—53; Apostolul: Fapte 1, 1—12.

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Hirotonirea Apostolilor (50—51); 2) Trofee înălțării (51); 3) Cultul public — în biserică (53). II. *Din apostol*: 1) predica celor 40 de zile (3, 7—8); 2) Înălțarea — participare cosmică (9—11). III. *Din penticostar*: 1) Hristos în ceruri (vec. mare st. 1); 2) Spaimă în cer, cutremur sub pământ, bucurie pe pământ (litie, st. 4); 3) Înălțarea sufletească (icos); 4) Mărirea lui Hristos (sveitna).

SPAIMA ÎN CER, CUTREMUR SUB PĂMÎNT, BUCURIE PE PĂMÎNT

„S-au spăimîntat îngerii cerești și s-au cutremurat cei de sub pământ, iar ucenicii s-au înfățișat cu bucurie... cînd ai grăit către dîșii”.
(litie, st. 4)

Ca și Nașterea, ca și Învierea, Înălțarea Domnului a avut răsunet cosmic, așa cum arată și stihul de mai sus.

„S-au spăimîntat îngerii cerești” — zice. Dar spaima lor nu ne-o putem închipui ca o spaimă de groază, ci ca o spaimă de bucurie, ieșită din uimirea: *că vedeau om dumnezeiesc; trup de materie, ridicat la cele cerești*, nu ca să le fie egal lor, ci să șadă mai presus de ei, deasupra tronurilor stăpînirilor și domniilor, la dreapta lui Dumnezeu. De aceea a răsunat cerul de cuvîntul Arhanghelului: *„Ridicați Domni porțile voastre!; toate neamurile plesniți cu mîinile, că s-a suît Hristos, unde era mai înainte!”* (vec. mare, st. 1).

„Și s-au cutremurat cei de sub pământ!...”, zice mai departe. Demonii cei întunecați, care și-au făcut din războiul cu omul un destin al vieții lor; care s-au încleștat de atîtea ori în luptă cu Hristos pe pământ; care nici după Înviere nu-și pierduseră cu totul nădejdea, strecurînd ici și colo șarpele îndoielii, aveau acum toată dreptatea să se cutremure: *că prin înălțarea Mîntuitorului la cer omul le scăpa din orizontul puterii lor; că pierduseră definitiv lupta; că între trofee, cu care se înălța Noul Adam la cer, era și Lucifer, înfrînt și legat, de către cel care „a robît toată robimea”* (Efes. 4, 8).

„Iar ucenicii s-au înfățișat cu bucurie!”... încheie, pe drept cuvînt, cîntarea. Căci toate cele ce se făcuseră și toate cele ce se petreceau în clipa aceea în lume, erau pentru ei, ca reprezentanți ai neamului omenesc. Mai mult, întristarea pentru despărțirea trupească Mîntuitorului le-a schimbat-o în bucurie permanentă, prin cele din urmă două făgăduinți: *„Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului!”* (Matei 28, 20) și: *„Cînd va veni acela, Dubul adevărului, vă va povățui pe voi la tot adevărul”* (Ioan 16, 13).

*

Duminica Cincizecimii — a Rusaliilor

Evangelhia: Ioan 7, 37—53, 8, 12; Apostolul: Fapte 2, 1—8).

Subiecte: I. *Din evanghelie*: 1) Izvorul vieții (37—39); 2) Om mai presus de om (46); 3) Lumina vieții (8, 12). II. *Din apostol*: 1) Pogorîrea

Duhului Sfânt — participarea naturii (2—3); 2) Grăiul Duhului Sfânt (4—8); 3) Auzul duhovnicesc (6—8). *Din penticostar*: 1) Darurile Duhului Sfânt (vec. mare, st. 3); 2) Babel și Biserica (condac); 3) Foc și daruri (hvalite, st. 3); 4) Legea și Duhul (sinaxar); 5) Pedepsă și bucurie (hvalite, mărire).

FOC ȘI DARURI

„Străină auzire, străină vedere: foc împărțindu-se spre darea de daruri!”

(hvalite, st. 3)

Ca proces în lumea materiei, focul are, în general o acțiune de distrugere, chiar și atunci când efectul său e binefăcător: *arde ca să încâlzească, să purifice și să lămurească*. Când măsura lui depășește necesarul, focul înspăimântă mai mult decât oricare dintre stihiiile pământului. Poate de aceea se miră într-atât cîntărețul din viersul stranei, văzînd: „foc împărțindu-se spre darea de daruri!”

Același fel de a lucra îl are focul și în lumea spirituală. Arde, distruge, consumă, dar nu materie, ei elementul străin firii, intrat în existență fără voia lui Dumnezeu: *păcatul*. În acest sens e numit Duhul Sfânt foc și pentru aceasta s-a artătat la Cincizecime în chip de limbi ca de foc căci: „*curăță petele dinlăuntru, din adîncul sufletului*” (Sf. Maxim Mărturisitorul, Filocalia vol. II, p. 189 — Sibiu 1947).

Despre acest foc și această acțiune a lui a proorocit Mîntuitorul, că: „*Foc am venit să arunc pe pămînt și cum aș dori să fie acum aprins!*” (Luca 12, 49).

Și l-a aruncat azi, în ziua Cincizecimii, împreună cu toate darurile dumnezeiești, care să umple sufletul, în locul petelor și a întunecimilor curățate de el.

Dintre darurile Duhului Sfânt, de căpetenie sînt șapte: avînd fiecare, după tălmăcirea Sfîntului Maxim, lucrarea proprie: *temerea de Dumnezeu*, „să se înfrîneze de la rele”; *tărie* să lucreze cele bune”; *sfatul*, „să deosebească între cele contrare”; *știința*, „să cunoască fără greșală datoriile”; *cunoașterea*, „să cuprindă cu fapta rațiunile dumnezeiești din porunci”; *înțelegerea*, „conșimțămîntul sufletului cu cele cunoscute”; *înțelepciunea*, „unirea neînțeleasă cu Dumnezeu” (Filocalia, vol. III, p. 253).

Dar ce este bun și frumos pentru sufletul și mîntuirea omului, care să nu fie de la Duhul Sfânt? Căci: „izvorăște profeții, săvîrșește preoți; pe cei necărturari, învățătură i-a învățat; pe pescari grăitori de Dumnezeu i-a arătat; toată rînduiala Bisericii alcătuieste” (vec. mare, st. 3).

În fața acestei îndoite lucrări, a Duhului Sfânt în om, de: *curățire, golire*, de răul păcatului și *umplere* cu toate bogățiile Sale, stăm și noi, azi, uimiți pînă la spaimă și ne însușim mirarea stihului, zicînd: „*Străină auzire, străină vedere!*” Și dornidu-ne după arderea mîntuitoare a focului Său, îi șoptim rugăciunea: „*Vino la noi Duhule Sfinte, fă-ne părtași sfînteniei Tale!*” (canon, p. 6, st. 3).

Preot ZOSIM OANCEA

OMAGIU PREA FERICITULUI NOSTRU PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN CU PRILEJUL ÎMPLINIRII A 20 DE ANI DE PATRIARHICEASCĂ ARHIPASTORIRE¹

Săptămîna aceasta, în ziua de 6 iunie, Prea Fericitul nostru Patriarh *Justinian* împlinește 20 de ani de patriarhicească arhipăstorie. De aceea, Biserica noastră a hotărît ca acest popas de 20 de ani de activitate în slujba Bisericii și a Patriei să fie sărbătorit cu toată cuviința.

La această sărbătorire va participa nu numai Biserica noastră, ci vor participa și cultele religioase din țara noastră și Biserici din alte țări, astfel că vor fi de față reprezentanți ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ai Conferinței Creștine pentru pace, ai Conferinței Bisericilor Europene, ai unor Biserici Protestante și ai tuturor Bisericilor Ortodoxe surori. În felul acesta, acest moment festiv se extinde asupra Ortodoxiei întregi, asupra Mișcării Ecumenice și a celor ce sînt angajați în lupta pentru dreptate socială și pace.

În cei 20 de ani de activitate, personalitatea Prea Fericitului nostru Patriarh *Justinian* s-a remarcat ca o personalitate de prim rang, prețuită nu numai în cadrul Bisericii noastre, ci și în cadrul larg al creștinătății, în cadrul lumii întregi. De aceea am ținut de cuviință să vă spun cîteva cuvinte despre activitatea Prea Fericitului nostru Patriarh *Justinian*.

Prea Fericirea Sa, fiu de la țară, s-a ridicat prin muncă și vrednicie. Închinîndu-se la Sf. Altar din satul său natal, la vîrsta tinereții s-a dăruit lui *Iisus Hristos*, îmbrățișînd chemarea preoțească.

Ca preot și dascăl în comuna Băbeni, s-a dăruit generos pentru păstoriții săi, desfășurînd nu numai activitate de preot, ci și de ajutător al nevoilor credincioșilor săi.

Pentru aceste vrednicii a fost ridicat la gradul de director al Seminarului teologic din Rîmnic-Vîlcea. În această calitate, fiind și preot la biserica Sfîntul Gheorghe din numitul oraș, nu s-a mărginit la activitatea de director, ci și-a extins activitatea și pe tărîm social, străduindu-se să ridice nivelul de viață — material și spiritual — al poporului nostru.

A arătat de la început că a fi preot al lui *Iisus Hristos* nu însemnează numai a face slujbe religioase, ci a face apostolatul dragostei, apostolatul social, expresie fericită, care a rămas — de atunci încoace — în sufletul tuturor preoților conștienți de chemarea lor: preotul este chemat — pe lîngă apostolatul

---

1. Cuvînt rostit de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Duminică, 2 iunie 1968, în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

duhovnicesc — să desfășoare și un apostolat social în slujba oamenilor, în slujba progresului societății.

Toate aceste vrednicii l-au ridicat pe scaunul de Mitropolit al Moldovei și Sucevei într-o vreme când Moldova era pustiită și cu răni adânci de pe urma celui de al doilea război mondial. Prea Fericirea Sa s-a făcut „tuturor toate” ca să le aline nu numai rănilor și lipsurile sufletești, ci și pe cele trupești. Cunoașterea grelelor suferințe aduse de război a întărit în inima ierarhului hotărârea ca — de atunci încolo — să fie un și mai statornic și mai vajnic luptător împotriva războiului, pentru înlăturarea lui din viața omenească.

Vredniciile acestea l-au ridicat apoi — prin glasul preoșimii și al credincioșilor — la rangul de Patriarh al Bisericii noastre, fiind înscăunat în această mare demnitate și răspundere în ziua de 6 iunie 1948.

Cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a proiectat spre viitor un vast program de activitate, arătând că la vremurile cele noi este nevoie de oameni noi, ca să putem da răspuns — din Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos — la problemele pe care le ridică în fața omenirii vremurile cele noi.

Astfel, în planul de lucru al Prea Fericirii Sale a stat pe primul loc înnoirea preoșimii, formarea ei într-un duh nou, ca să poată fi la înălțimea cerințelor vremurilor noi.

În rîndul al doilea, s-a îngrijit de tipărirea de literatură teologică și de cărți religioase pentru credincioși, pentru cultivarea vieții duhovnicești și morale a acestora. A dat sfat părintesc să se pășească pe linia slujirii lui Iisus Hristos, a refacerii unității noastre bisericești frînte la 1700 prin volnicia celor străini de interesele poporului nostru, a săvîrșirii apostolatului social pentru propășirea spre belșug și lumină a obștii.

Programul pe care l-a conturat cu 20 de ani în urmă, astăzi este realitate vie. Astfel, după cuvintele Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, putem spune: „Cuvîntul trup s-a făcut”. Așa precum un sculptor are în sufletul său — în mod imaginar — chipul sculpturii și apoi — prin înfăptuirea sculpturii — chipul devine realitate, piatra devine vie, purtînd în forma ei imaginea mai dinainte proiectată, tot așa Prea Fericirea Sa poate fi mulțumit că cele proiectate spre viitor în 6 iunie 1948 s-au întruchipat întru totul.

În ce privește pregătirea preoșimii, Prea Fericirea Sa — în strînsă colaborare cu membrii Sf. Sinod — a reorganizat școlile teologice (de cîntăreți, seminarii și institute teologice), punîndu-le sub cîrma și supravegherea Bisericii. La noi, în Ardeal, era tradiția ca școlile teologice să fie sub cîrmuirea și supravegherea Bisericii. Însă peste munți a fost o epocă cînd școlile teologice stăteau sub conducerea Statului și astfel ierarhii nu aveau posibilitatea să-și pregătească preoșimea sub oblăduirea directă a Bisericii. Astăzi, Biserica — prin ierarhii ei — poate să-și pregătească preoșimea potrivit chemării sale.

Prea Fericirea Sa — împreună cu membrii Sf. Sinod — a organizat Cursuri misionare la Curtea de Argeș, unde — la 5 și la 10 ani — preoții sînt chemați să audieze conferințe ținute de către profesorii celor două Institute Teologice de la București și Sibiu, să facă seminarii de doctrină, de predică și de cateheză, să slujească împreună la Sf. Altar, să-și împărtășească reciproc experiențele pastorale. În felul acesta, s-au asigurat nu numai înviorarea chemării preoțești, stimularea zelului pastoral și îmborsăvirea cunoștințelor teologice, ci și unificarea concepției și a practicii preoților din întreaga noastră Biserică,

precum și îndrumarea preoșimii pe noi făgașuri de pastorație și de apostolat social în slujba Patriei și a păcii în lume.

Tot pentru orientarea preoșimii, ca să știe mereu care este situația în lume și care trebuie să fie atitudinea și lucrarea ei, Prea Fericirea Sa a luat hotărârea — împreună cu membrii Sf. Sinod — să organizeze anual 4 Conferințe de orientare (2 primăvara și 2 toamna), în care preoșimea tratează teme teologice și sociale, fiind prezidată această lucrare a ei de către delegați chiriarhali.

În felul acesta, preoșimea noastră, care — în marea ei majoritate — este licențiată în teologie, a putut să-și desfășoare activitatea cu toată înțelepciunea și potrivit cu noile cerințe ale vremii.

Tot pentru pregătirea corespunzătoare a preoșimii, cele 9 reviste bisericești cuprind — pe lângă studii de teologie pură — și studii în care se arată că Creștinismul nu este străin de problemele epocii noastre, ci este ancorat în aceste realități și ajută poporul nostru să propășească spre belșug și fericire.

Această înnoire a preoșimii a dat rezultate pozitive, pentru că preoșimea noastră a fost totdeauna în pas cu mersul înainte al poporului. Pe de altă parte, credincioșii noștri — legați de Altarul Bisericii strămoșești — au înțeles că credința creștină ne leagă și de poporul din Patria noastră. De aceea, și-a împlinit peste tot datoria, aducându-și contribuția la înălțarea și fericirea Patriei.

Iată, azi, Biserica noastră este o Biserică model, la care alții privesc ca la un exemplu viu ce trebuie urmat. Ea nu este suspendată undeva sus, departe de aspirațiile lumii de azi, ci este înrădăcinată în mijlocul realităților actuale, aducându-și contribuția sa la rezolvarea fericită a problemelor pe care aceste vremuri noi le ridică în fața lumii.

Această înnoire a vieții bisericești s-a arătat și pe alte planuri. Astfel, principiul sinodalității a fost transpus în viață. În Biserica noastră, hotărârile nu s-au luat de unul singur, ci de către Sf. Sinod sub președinția Prea Fericitului Patriarh Justinian. Căci Prea Fericirea Sa — ca un adevărat cărmaci bisericesc — se sfătuiește cu membrii Sf. Sinod, încât toate hotărârile sînt luate în comun și reprezintă hotărârea Bisericii noastre întregi.

La conducerea vieții bisericești sînt chemați — alături de Înălții Ierarhi — și preoții și credincioșii. Astfel, în parohii, adunarea parohială generală, consiliul parohial, ajutorul preotului, și comitetul parohial, care poartă grija de înfrumusețarea bisericii și de cele sociale, angajează pe credincioși să lucreze împreună cu preotul la bunul mers al parohiei.

De asemenea, la Eparhii, Adunarea eparhială, compusă din 2/3 mireni și 1/3 clerici, discută și hotărăște asupra bunului mers al treburilor bisericești. La Centrul Patriarhal din București, Adunarea Națională Bisericească, compusă și ea din 2/3 mireni și 1/3 clerici, discută activitatea Sf. Patriarhii și ia hotărâri colaborînd astfel la viața Bisericii.

Astfel, credincioșii mireni nu au cuvînt numai în cadrul parohiei, ci și în cadrul Eparhiilor pînă sus la Sf. Patriarhie. Căci Biserica nu se limitează la episcopi și preoți, ci ea este totalitatea mădularilor ei, deci cuprinde și pe credincioși. Toți sînt mădulare ale Bisericii, fiecare are o funcție în sînul ei, după locul și după rostul său.

Caracterul sinodal și de conlucrare între ierarhi, cler și credincioși — transpus în viață — constituie vitalitatea Bisericii: toți sînt plini de credință,

de viața Bisericii și sînt gata să conlucreze ca Biserica să fie așa cum îi cere Iisus Hristos și cum îi cer vremurile de azi.

Această înnoire a Bisericii este marcată în toamnă de sărbătorirea a două evenimente de seamă: marele act al Reîntregirii Bisericii strămoșești din octombrie 1948, cînd frații — care au fost despărțiți prin silnicie, prin tunurile generalului Buccow și care au voit să se reunească, dar n-au putut din cauza piedicilor puse de cei străini de interesele poporului nostru — s-au regăsit iarăși la Sf. Altar al Bisericii strămoșești, unde participă la aceleași sfinte slujbe și obiceiuri strămoșești de la sărbătorile noastre.

Ce bine și frumos este azi, că sîntem cu toții împreună în una și aceeași lege a moșilor și strămoșilor noștri; sîntem fiii unei Biserici libere, independente, legată de interesele poporului, fiii unei Biserici care nu ascultă de voci din afară străine de interesele poporului nostru, ci de poruncile lui Iisus Hristos și de poruncile de viață ale poporului nostru. Sîntem un popor liber, într-o țară liberă și avem o Biserică românească liberă, independentă, gata a sluji poporul în mijlocul căruia își desfășoară activitatea.

Astfel, toți fiii Bisericii noastre sîntem una în credința noastră strămoșească, una în slujirea Patriei, la a cărei întărire ne cheamă cu tot dinadinsul și semnificația deosebită a împlinirii în toamnă a 50 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România.

Al doilea eveniment de seamă, care marchează luminos înviorarea vieții noastre bisericești, este canonizarea sfinților români în 1955. Ea arată că și noi avem sfinți, care împodobesc cerul sfinteniei ortodoxe cu noi luceferi. Este o mare bucurie și mîndrie că din sânul nostru Dumnezeu a ridicat sfinți, care se roagă pentru noi, pentru Biserica din Transilvania. Căci între sfinții aceștia sînt și sfinți ardeleni: Visarion, Sofronie, Ilie Iorest și Sava Brancovici. Între ei este și un țaran, Obrea Miclăuș din Săliste, care s-a stins în temnița de la Fufstein, pentru că n-a voit să se lepede de legea strămoșească.

Acești sfinți sînt mărturii ale atașamentului față de Biserica strămoșească. Ei se roagă pentru noi sus în cer, ca să ne împlinim darotia noastră față de Biserică și față de popor.

Activitatea Prea Fericitului nostru Patriarh Iustinian s-a desfășurat și pe plan extern. Astfel, Biserica noastră Ortodoxă Română a devenit membră a Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1961), a Conferinței Crestine pentru Pace, a Conferinței Bisericilor Europene — contribuind ca toate confesiunile creștine să fie împreună, ca astfel să realizeze o mai mare unitate între Biserici și ca împreună să lucrăm pentru promovarea dreptății sociale și a păcii în lumea toată.

În felul acesta, am ajuns să avem activitate în toate aceste organisme creștine internaționale și Biserica noastră este pretuită pentru contribuția ei pozitivă și constructivă pe plan pancreștin și al luptei pentru pace.

Totodată, s-au consolidat relațiile dintre Bisericile Ortodoxe surori. Cele trei Conferințe Panortodoxe de la Rodos au luat poziție ortodoxă și au luat hotărîri în ce privește contactul cu celelalte Biserici.

De asemenea, s-au înnodat legături cu celelalte Biserici, cum este cazul — de exemplu — cu Biserica Romano-Catolică din Austria prin vizita (în toamna trecută) la noi a Cardinalului Franz König, primatul Bisericii Romano-Catolice din Austria, cu Biserica Anglicană, cu Biserica evanghelică etc.

Nu-i de mirare, astfel, că ori de câte ori au venit delegații străine la noi în țară, au mărturisit prețuirea și admirația față de Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian, slujitor al lui Iisus Hristos, dar ancorat adânc în năzuințele vremurilor de azi.

Dar delegațiile conduse de Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian în Anglia, la Moscova, la Constantinopol, în Bulgaria, Grecia, Serbia și în alte părți, au fost primite cu o deosebită atenție, contribuind la largirea relațiilor intercreștine și la cauza păcii și prieteniei între popoare.

Astfel, prestigiul de care se bucură Prea Fericitul nostru Patriarh Justinian — atât înăuntrul cât și înafară — datorită realizărilor din cei 20 de ani de patriarhicească arhipăstorire și legăturilor cu celelalte Biserici, a crescut, și fruntea lui este aureolată de nimbul unei personalități bisericești de prim rang.

Prețuirea ce i se aduce se răsfrânge și asupra Bisericii noastre în totalitatea ei — Biserică vie, deschisă, largă și generoasă, cum larg și generos este sufletul poporului nostru, precum și prestigiul Bisericii noastre se răsfrânge și asupra Prea Fericirii Sale.

Desigur, ar mai fi multe de vorbit, căci multe sînt realizările Prea Fericirii Sale, dar timpul nu ne îngăduie să facem acest lucru. De aceea, închei mulțumind lui Dumnezeu și Domnului nostru Iisus Hristos pentru darurile pe care le-a revărsat asupra Bisericii noastre și asupra Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, Întîiulstătător și Întîiulslujitor și ostenitor al ei. Dumnezeu să-i dăruiască mulți ani de bogată activitate pentru binele Sfintei noastre Biserici și al scumpei noastre Patrii, pentru ca prin activitatea Prea Fericirii Sale și a noastră, a tuturor, să se preamărească Tatăl nostru cel din ceruri, Căruia să-I fie slava și închinăciunea în vecii vecilor, Amin!

† NICOLAE

Mitropolitul Ardealului

SĂRBĂTORIREA PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN LA IMPLINIREA A 20 DE ANI DE LA INTRONIZĂRE

La 6 iunie a.c. s-au împlinit 20 de ani de cînd Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a fost rînduit la cîrnia Bisericii Ortodoxe Române.

Interpretînd voința clerului și credincioșilor, Sfîntul Sinod al Bisericii noastre a găsit cu cale ca acest eveniment să fie prăznuit cu cinstea cuvenită, în semn de recunoștință pentru înțelepciunea și osîrdia cu care întîistătătorul Ortodoxiei naționale a slujit în acest răstimp Biserica și Patria. A fost constituită în acest scop o Comisie sinodală — avînd ca președinte pe Î. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, iar ca secretar pe P. S. Episcop Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal — care a organizat prăznuirea.

În cursul zilelor de 4—5 iunie a.c. au sosit în Capitala țării noastre, spre a. cinsti prin prezența lor sărbătorirea plănuită, următoarele delegații bisericești (în ordinea sosirii):

— Delegația Episcopiei Misionare Ortodoxe Române din America, alcătuită din Î. P. Cuv. Arhim. Vartolomeu Anania și Dl ing. Boris Pușcașu;

— Delegația Bisericii Anglicane, alcătuită din Eminența Sa Episcopul Sherard Faulkner Allisson de Winchester, împreună cu Rev. Michael Moore;

— Delegatul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Dl Pastor Martin Flury (Geneva);

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Greciei, în frunte cu Prea Fericitul Ieronim, Arhiepiscopul Atenei și Primatul întregii Grecii, din care au făcut parte: Î. P. S. Mitropolit Constantinos de Patras, vicepreședinte al Sfântului Sinod, și Î. P. S. Mitropolit Damaschinos al Naupactiei și Euritaniei;

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Ciprului, alcătuită din P. S. Episcop Hrisostomus al Constanței și P. Cuv. Arhim. Grigorie Kiccotis;

— Delegația Patriarhiei Ierusalimului, în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Benedict, din care au făcut parte: Î. P. S. Arhiepiscop Ghermanos al Sevastiei, P. C. Arhim. Teodosie, Dl medic Const. Petrakis și C. Diacon Longinos;

— Delegația Patriarhiei Moscovei și a întregii Rusii, alcătuită din: Î. P. S. Mitropolit Filaret al Kievului și Galiției, exarh al Ucrainei, Î. P. S. Arhiepiscop Nicodim al Argentinei și Americii de Sud, Î. P. S. Arhiepiscop Vladimir al Berlinului și al Europei Centrale, P. S. Episcop Melchisedec al Vienei și Austriei, P. C. Prot. stavr. Pavel Statov, secretarul Episcopiei din Chișinău și P. C. Protodiacon N. Dimitriev din Serviciul Patriarhiei Moscovei pentru relații bisericești externe;

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Gruziei (Georgiei), în frunte cu Sanctitatea Sa Efrem al II-lea, Arhiepiscop de Mitsatis, Mitropolit de Tbilisi și Patriarh Catolicos al Gruziei, însoțit de P. C. Prot. Gh. Chachua;

— Delegația Bisericii Ortodoxe Bulgare, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Chiril, din care au făcut parte: P. S. Episcop Ștefan de Glavinița, secretarul general al Sfântului Sinod, P. S. Episcop Varlaam al Stobiei, vicar al Mitropoliei Plovdivului, P. C. Protodiacon Dr. V. Veleanov, secretarul Cabinetului patriarhal și P. C. Prot. N. Goranov, superiorul bisericii ortodoxe bulgare din București;

— Delegația Bisericii Ortodoxe a Finlandei, alcătuită din Î. P. S. Arhiepiscop Paavali al Careliei și al întregii Finlande, însoțit de P. Cuv. Arhim. Dr. Johannes Rinne.

Au mai sosit următorii invitați de peste hotare: Rev. canonic anglican John Satterthwaite (Anglia), Miss Doreen Berry, director la British Broadcasting Corporation (Londra), Rev. Prof. Dr. Owen Chadwick (Cambridge), cu Doamna, Prof. Dr. Leslie Jerome Newville (S.U.A.) ș. a.

În întâmpinarea aleșilor oaspeți au ieșit, după caz și împrejurări, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Î. P. S. Mitropoliți Iustin al Moldovei și Sucevei, Nicolae al Ardealului, Firmilian al Olteniei, Nicolae al Banatului și P. S. Episcopi Membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române: Iosif al Râmnicului și Argesului, Partenie al Romanului și Hușilor, Antim al Buzăului, Chesarie al Dunării de Jos, Teoctist al Aradului, Ienopolei și Hălmeagului, Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, Valerian al Oradiei, precum și P. S. Episcopi Vicari Patriarhali Antim Tîrgovișteanul și Visarion Ploieșteanul.

La primirea oaspeților au mai fost de față reprezentanți ai ambasadelor (resp.: legațiilor) țărilor din care veneau aceștia.

A mai fost de față reprezentantul Domnului Profesor Dumitru Dogaru, Secretarul general al Departamentului Cultelor, — Dl director al Protocolului, I. Lungeanu.

Membrii delegațiilor bisericești de peste hotare au fost găzduiți la Palatul Patriarhal și la Mănăstirea Cernica.

În preziua aniversării, la ora îndătinată, în catedrala Sfintei Patriarhii s-a săvârșit slujba Vecerniei, la care au luat parte membrii delegațiilor bisericești de peste hotare, I. P. Mitropoliți și P. S. Episcopi Membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, slujitori ai cancelariei Sfântului Sinod și ai Administrației Patriarhale, precum și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, rectorii Institutelor Teologice de grad Universitar din București (P. C. Diacon Prof. Dr. N. I. Nicolaescu) și Sibiu (P. C. Pr. Dr. Sofron Vlad), directori și profesori de Seminarii teologice, protopopi și preoți, precum și numeroși credincioși.

Soborul slujitorilor Vecerniei a avut în frunte pe I. P. S. Mitropolit Firmilian al Olteniei.

Joi, 6 iunie a.c. — ziua aniversării — în spațioasa biserică Sf. Spiridon-Nou, s-a săvârșit Sfânta Liturghie arhierască de către un impunător sobor de ierarhi, preoți și diaconi, avînd în frunte pe: Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian al României, Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem II -lea al Gruziei, Prea Fericitul Patriarh Chiril al Bulgariei, Prea Fericitul Arhiepiscop al Atenei și Primat al întregii Grecii, Ieronimos, I. P. S. Mitropolit Filaret al Kievului, I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei, I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, P. S. Episcop Hrisostomos (Cipru) și P. S. Episcop Teoctist al Aradului.

Răspunsurile liturgice au fost date, consecutiv, de Corul elevilor seminariști și al studenților teologi și de Corala Sf. Patriarhii, sub diriguirea Dlui Prof. Nicolae Lungu.

Simbolul Credinței a fost rostit de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului.

După otpust s-a săvârșit o Doxologie și s-a dat citire Rugăciunii de mulțumită către Părintele ceresc pentru binefacerile pe care le-a revărsat îmbelșugat asupra Bisericii și Patriei noastre și asupra Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian în cei 20 de ani de cînd cîrmuiește înțelepțește așezămîntul dumnezeiesc al Ortodoxiei românești.

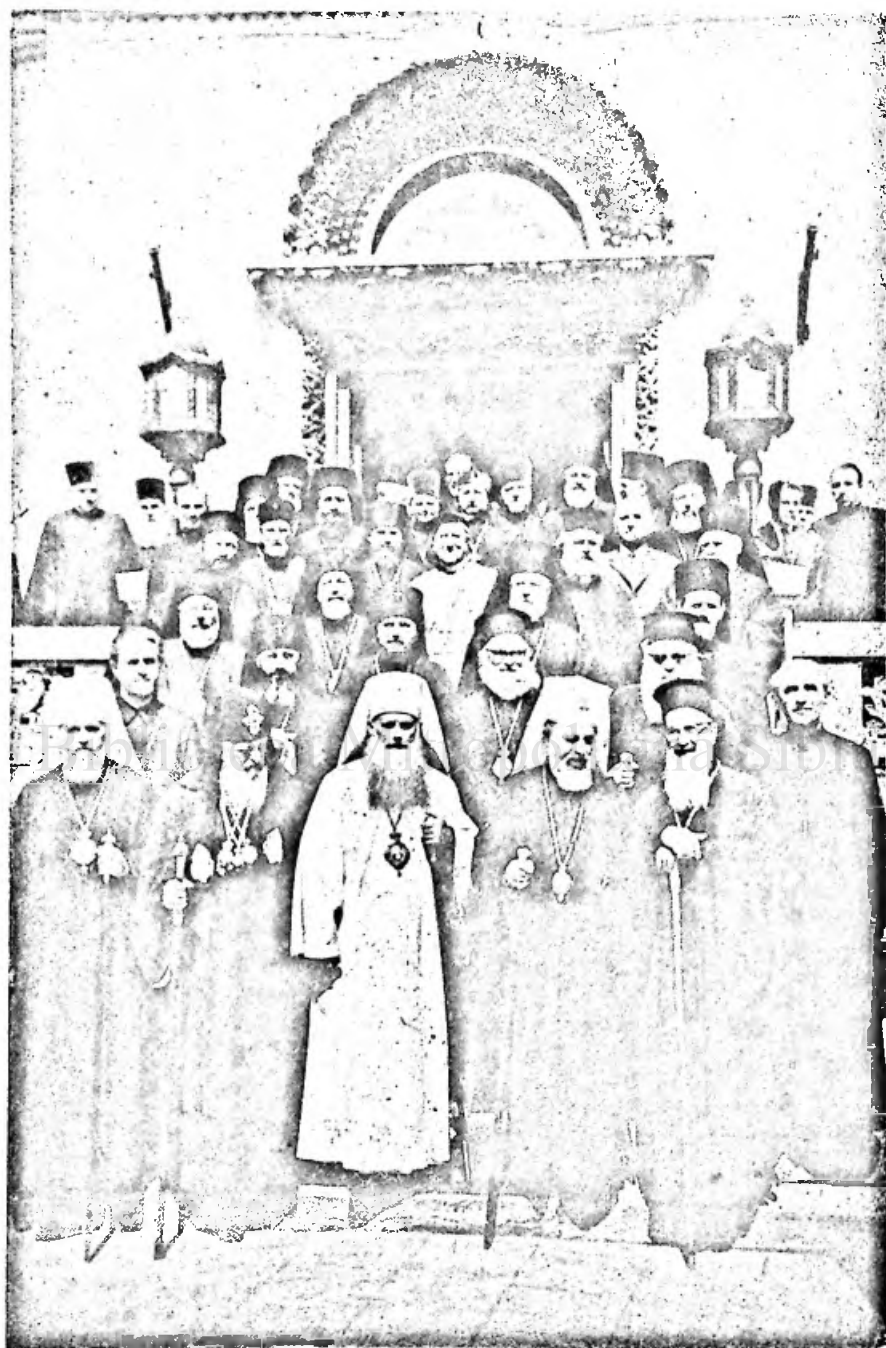
Au fost rostite apoi cuvîntările aniversare de omagiere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Siragul cuvîntărilor a fost deschis de către I. P. S. Mitropolit al Ardealului, Dr. *Nicolae Mladin*, care a prezentat sărbătoritului omagiile colegiale ale I. P. S. Mitropoliți și P. S. Episcopi Membri ai Sfântului Sinod, precum și expresiunea recunoștinței și gratitudinii clerului și credincioșilor Bisericii noastre pentru înfăptuirile care-i împodobesc patriarhiceasca arhipăstorie. (Cuvîntarea apare în fruntea acestui număr al revistei noastre).

Au omagiat apoi cu caldă înflăcărare și cu alese simțăminte de prețuire pe Întîistătătorul Patriarhiei Ortodoxe Române următorii șefi de delegații bisericești de peste hotare:

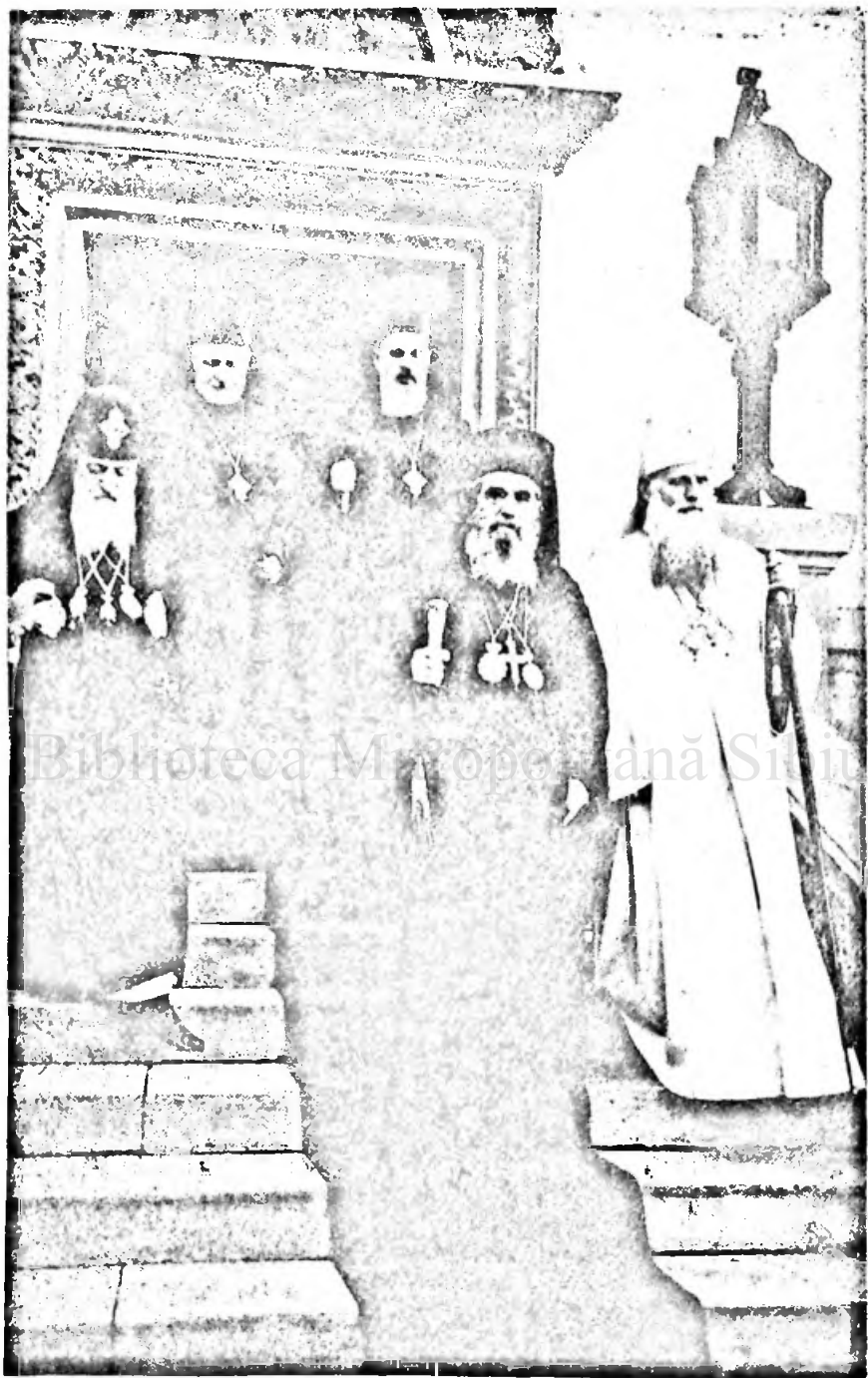
— Sanctitatea Sa Patriarhul *Benedict* al Ierusalimului și al întregii Palestine;

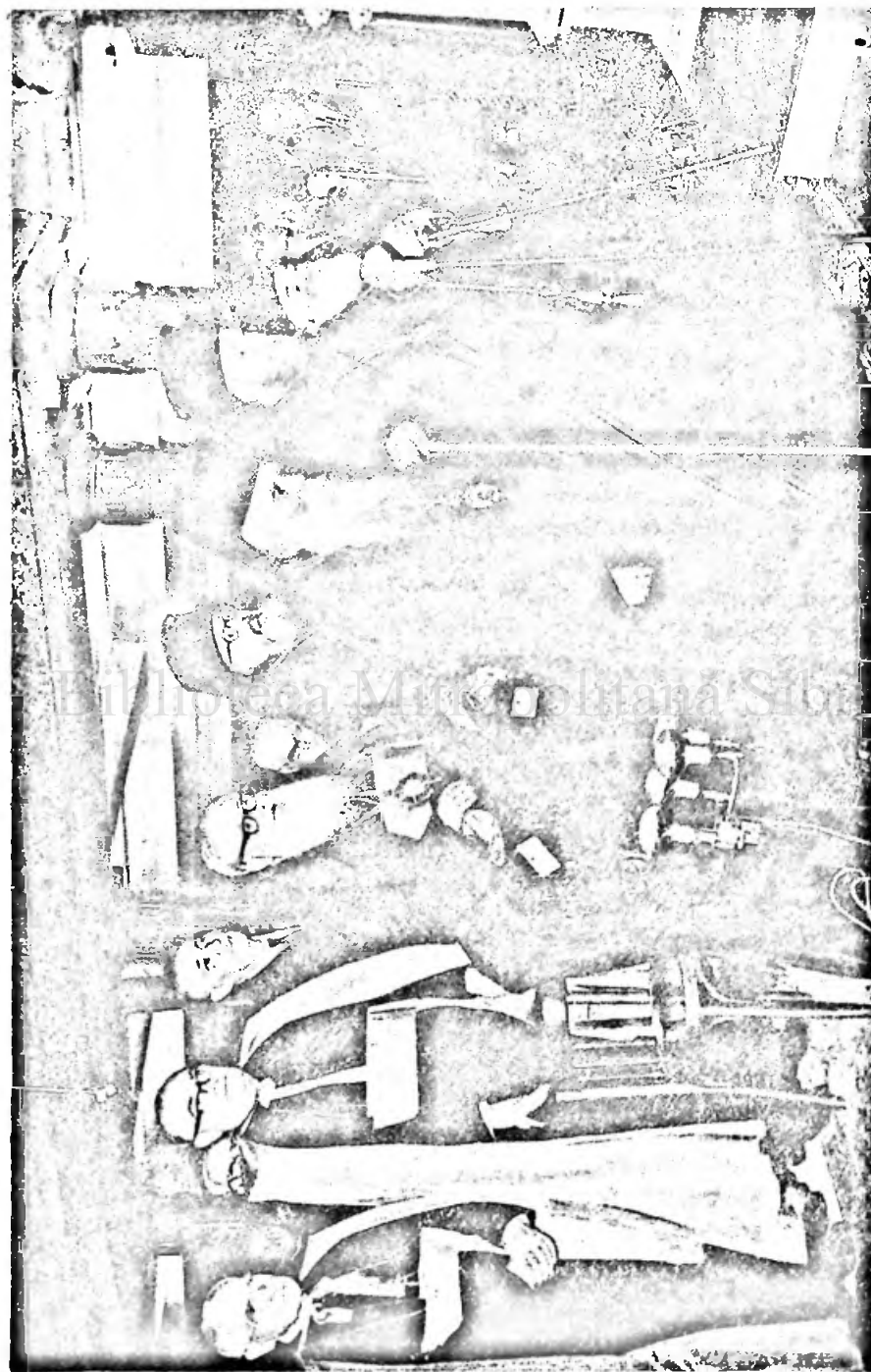

Prea Fericitul Patriarh Justinian în mijlocul oaspeților la festivități

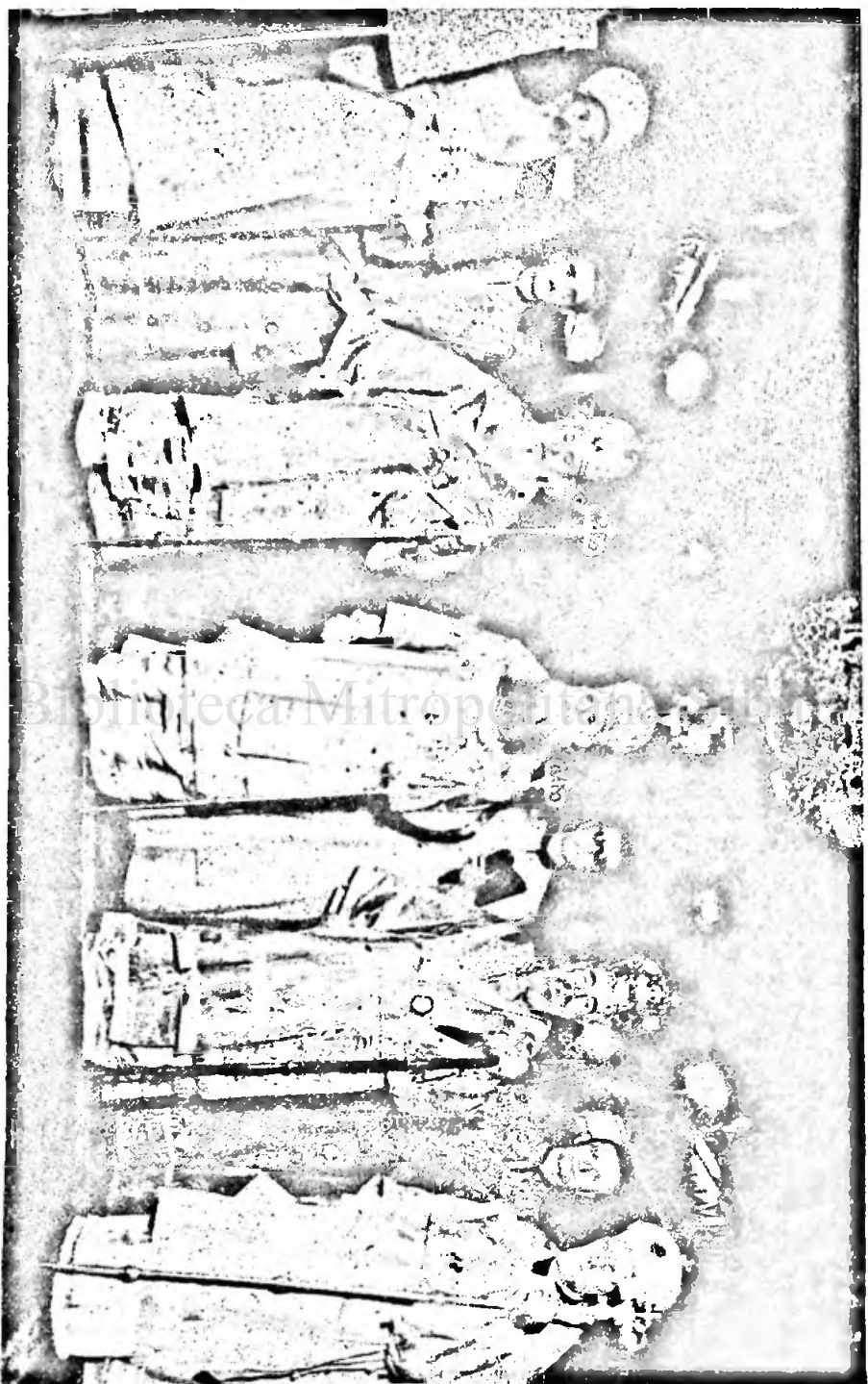

Prea Fericitul Patriarh Justinian, Sanctitatea Sa Patriarhul
Benedict al Ierusalimului și Sanctitatea Sa Patriarhul Efreim
al II-lea al Gruziei, îndreptându-se către paraclisul
patriarhal Sfintul Spiridon-Nou

Membrii Sfintului Sinod și conducătorii Cultelor religioase din România, în timpul sfintei liturghii

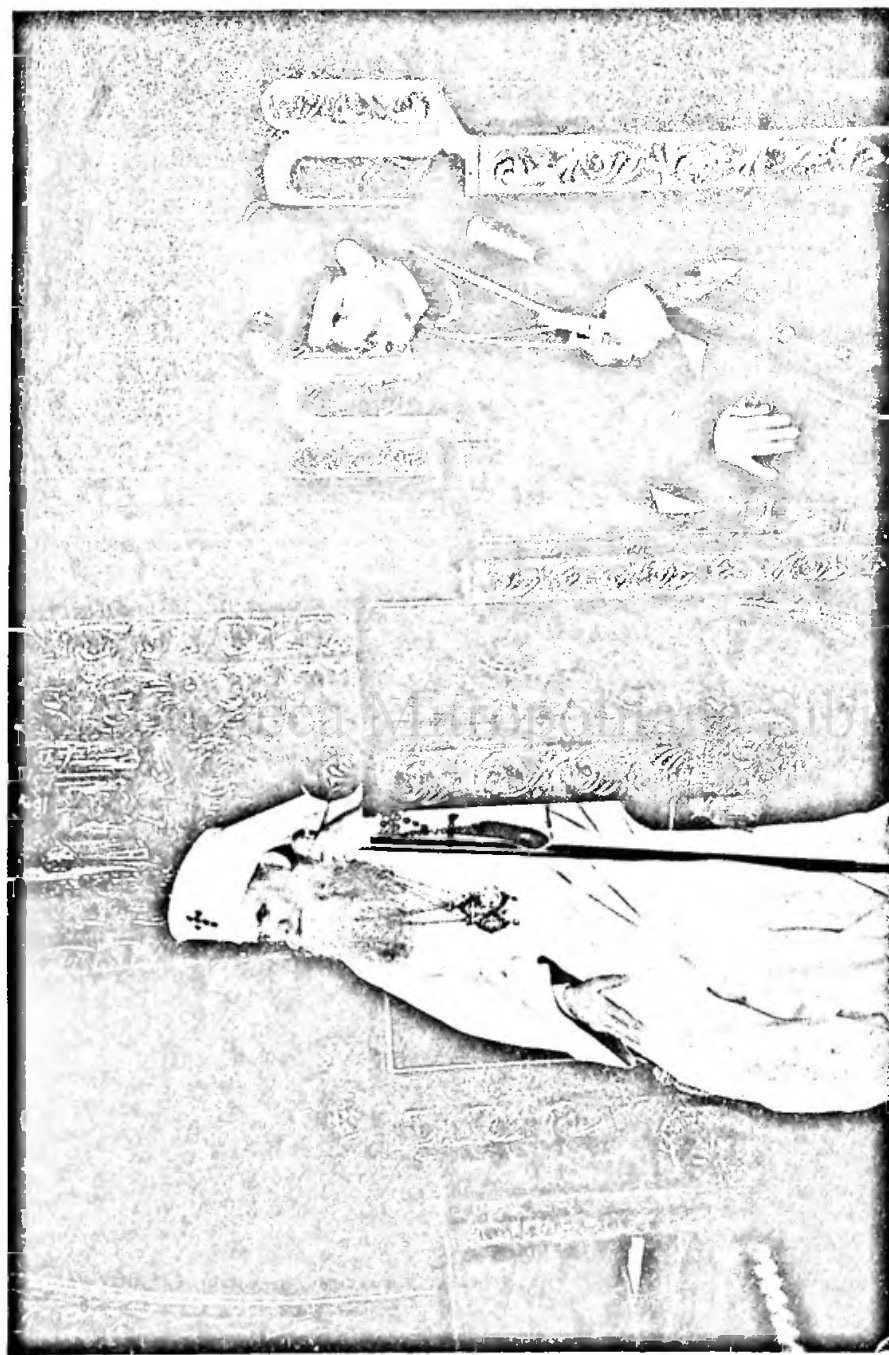
Prea Fericitul Patriarh Justinian, slujind sfînta liturghie solemnă în sobor cu conducătorii delegaților ortodocxe

Î.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei rostindu-și
cuvîntarea în timpul ședinței festive a Sfîntului Sinod

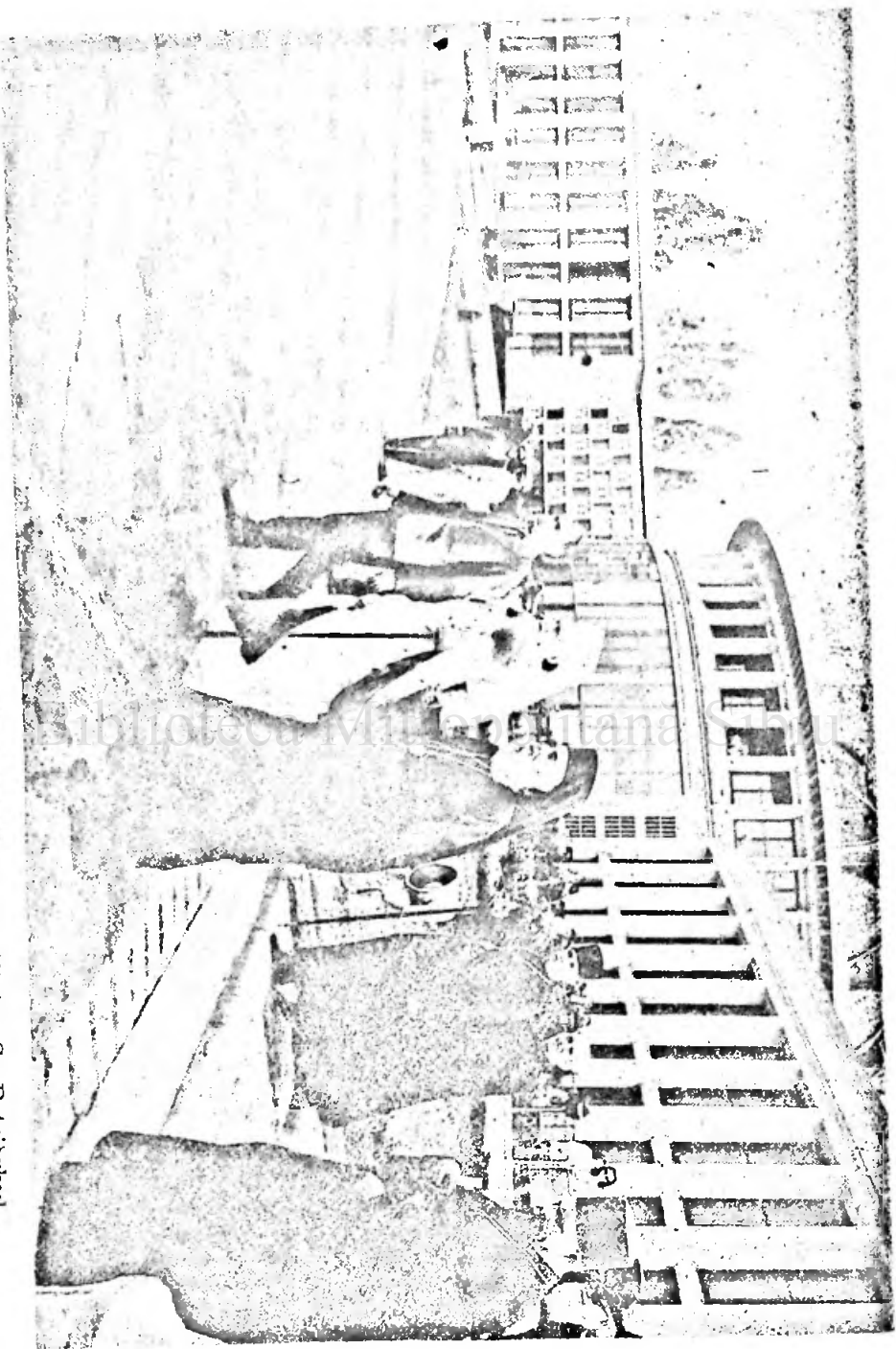

Dl. Profesor Dumitru Dogaru, Secretarul General al Departamentului Cultelor, rostindu-și cuvântarea, în timpul ședinței festive a Sfintului Sinod

Prea Fericitul Patriarh Justinian și I.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, în timpul
ședinței festive a Sfântului Sinod

Prea Fericitul Patriarh Justinian conducind la aeroport pe Sanctitatea Sa Patriarhul
Benedict al Ierusalimului

— Î. P. S. Mitropolit *Filaret* al Kievului și Galiției, Exarh al întregii Ucraine, care a dat citire unui mesaj din partea Sanctității Sale Patriarhului *Alexei* al Moscovei și al întregii Rusii;

— Sanctitatea Sa Patriarhul *Catolicos Efrem* al II-lea al Gruziei;

— Pera Fericitul Patriarh *Chiril* al Bulgariei;

P. S. Episcop *Hrisostomos* al Constanței Ciprului în numele Î. P. S. Arhiepiscop *Macarios*, ocîrmuitorul Bisericii din Cipru și Președintele Republicii Cipru;

— Prea Fericitul Arhiepiscop *Ieronimos* al Atenei, Primatul întregii Grecii;

— Î. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Careliei și Finlandei;

— Eminența Sa Episcopul *Sherard Faulkner Allison* de Winchester, reprezentantul Grației Sale Dr. *Michael Ramsey*, Arhiepiscop de Canterbury, Primat al Angliei și Mitropolit;

— P. S. Episcop *Dirayr Mardichian* al Eparhiei armeano-gregoriene din Republica Socialistă România, care a dat citire unui mesaj din partea Sanctității Sale *Vasken I*, Patriarhul suprem al Sfîntului Scaun național al Bisericii Apostolice araratene din Sf. Ecimiadzin și *Catolicos* al tuturor armenilor;

— Dl Pastor *Martin Flury*, din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

După ce termina de vorbit, fiecare orator se îndrepta spre Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian*, exprimîndu-i felicitări cordiale.

Prea Fericitului Părinte Patriarh sărbătorit i-au fost oferite daruri. Unele din ele, au cutremurat de emoție prin ineditul și valoarea lor religioasă. Astfel Sanctitatea Sa Patriarhul *Benedict* al Ierusalimului a oferit — într-o casetă special confecționată în acest scop — o bucățică din stîncă sfîntă a Golgotei.

A luat apoi cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* spre a răspunde celor ce l-au felicitat în numele atîtor Biserici creștine din cîteva continente.

Adresîndu-se oaspeților, clerului și credincioșilor, Prea Fericirea Sa a spus:

Ați binevoit toți, cu aleasă prețuire și cu frătească dragoste, să cinstiți ziua aceasta legată de persoana smereniei mele, cînd am împlinit douăzeci de ani de arhipăstorire în Scaunul Patriarhal al Bisericii Ortodoxe Române.

Prezența atîtor înalți Conducători și delegați ai Bisericilor Ortodoxe surori, precum și a distinsilor reprezentanți ai unor Biserici și organizații creștine de peste hotare, participarea la această sărbătoare a întregii Biserici Ortodoxe Române, precum și a conducătorilor cultelor din țara noastră m-au cinstit în chip deosebit, m-au mișcat mult și m-au impresionat adînc.

Accastă cinstire este pentru mine o mare și firească bucurie, este una din marile bucurii ale vieții și ostenețelor mele. Este în același timp un îndemn, un stimulent, care mă obligă în răspunderea și lucrarea mea mai departe, pentru întreaga realizare a programului cu care am început lucrarea patriarhală acum 20 de ani. Simt de aceea de datoria mea să multumesc tuturor cu adîncă recunoștință pentru prețuirea ce mi s-a arătat de toți și pentru dragostea cu care sînt înconjurat.

Aș fi însă neîmpăcat în cugetul meu și înaintea bunului Dumnezeu, dacă n-aș recunoaște și n-aș mărturisi, cu acest prilej sărbătoresc, că tot ce s-a putut realiza în acești douăzeci de ani trecuți, nu este numai lucrul meu ca patriarh. Am bucuria să spun și mă simt dator de a lega realizările Bisericii Ortodoxe Române în toți acești ani, în primul rînd de instituție, de Biserică luată în totalitatea ei: ierarhi, preoți și credincioși, și mai puțin de smerita mea persoană.

Ceea ce s-a înfăptuit în acești douăzeci de ani reprezintă în adevăr munca, zelul, dragostea și entuziasmul tuturor, fiindcă tot ce a prezentat Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului și tot ce au înfățișat atît de frumos venerabilii Întîistătători și reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori, în legătură cu slujirea și împlinirea apostolatului nostru nu s-ar fi realizat în acești ani, dacă nu lucram laolaltă, în cel mai deplin acord, toți membrii Sfîntului Sinod; dacă la tot ce a inițiat și a hotărît Sfîntul Sinod nu răspundeau cu ascultare, cu deplină înțelegere și devotune cei aproape zece mii de preoți ortodocși români și dacă nu erau milioanele de binecredincioși ai Bisericii noastre, care, mergînd pe drumul luminos al strămosilor nostri, au contribuit cu credința lor în Dumnezeu, cu dragostea lor față de Biserică, cu jertfele lor pentru împlinirea și promovarea multiplelor interese ale Bisericii Ortodoxe.

De aceea socotesc că acest sărbătoresc popas se cuvine să fie închinat tuturor. Împreună, datori sîntem toți — ierarhie, cler și credincioși — să multumim Preamîlostivului Dumnezeu pentru tot ajutorul și binefacerile pe care le-a revărsat din belsug asupra noastră, asupra Bisericii Sale, asupra poporului nostru dreptcredincios.

Fără să repet cele ce s-au spus, aș vrea să cunoască toți cei prezenți, și în special distinșii noștri oaspeți, că eforturile și activitatea noastră s-au axat în acești douăzeci de ani pe două idei mari, desprinse de altfel din programul cu care ne-am înfățișat forurilor reprezentative ale Bisericii și Statului la 6 iunie 1948:

Prima idee mare pe care am avut-o permanent în tot ce s-a înfăptuit a fost unitatea Bisericii, după rugăciunea arhierescă și porunca Mîntuitorului. Care a dorit și a cerut „ca toți să fie una” (Ioan 17. 21), și după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel, care ne îndeamnă să umblăm „după chemarea cu care sîntem chemați, silindu-ne să păstrăm unitatea Duhului în legătura păcii” (Efes. 4, 1. 3).

Din preocuparea aceasta constantă de unitate de credință și din grija ca pe tot cuprinsul Patriarhiei Române mărturisirea credinței, trăirea și slujirea creștină să se manifesteze la fel de către toți fiii Bisericii noastre strămoșești au pornit cele mai de seamă înfăptuiri ale celor douăzeci de ani pe care-i sărbătorim.

Pentru unitatea de credință s-a făcut întregirea Bisericii Ortodoxe Române, prin revenirea la sînul ei a fraților despărțiți prin forță la 1698.

Pentru întărirea unității bisericești, pe baza sfintelor canoane și a Tradiției autentice ortodoxe, a fost revizuită și adaptată la noile condiții de viață toată legislația bisericească în vigoare astăzi la noi.

Pentru exprimarea unitară și pentru promovarea unității de credință, s-au tipărit cărți de cult care au fost distribuite tuturor bisericilor din Patriarhia Română, ca: Sfînta Evanghelie, Cazania, Cartea de învățătură, Liturghierul, Molitfelnicul, o parte din Mineie, Catavasierul, Psaltirea, iar acum se găsește sub tipar și va apare luna următoare Biblia în 100.000 de exemplare.

În același scop au fost tipărite cărți de rugăciuni, catehisme, vieți de sfinți, almanahuri și s-a stăruit în chip deosebit pentru uniformizarea cultului și mai ales pentru introducerea cîntării în comun în toate bisericile, punîndu-se la îndemîna cărțile necesare cu note psaltice și liniare.

Am avut și păstrăm neclintită convingerea că unitatea bisericească folosește în același timp și unității naționale. Biserica unificată formează un trup cu Patria și o comuniune cu Statul. Credincioșii Bisericii sînt în același timp cetățenii Statului. Ei urmează și susțin doctrina, atitudinea și acțiunea Bisericii, slujind deopotrivă unitatea și binele Statului.

O a doua idee mare, pentru împlinirea căreia ne-am străduit cu toții, a fost ca Biserica să reprezinte o instituție vie, activă, legată de viață, potrivit gîndului și cuvîntului Mîntuitorului Iisus Hristos, care a venit „ca lumea să aibă viață și din belșug să aibă” (Ioan 10, 10).

Scopul acesta l-a avut în vedere programul întocmit de Sfîntul Sinod în 1950, în care s-a precizat, în chip amănunțit, cum să se desfășoare slujbele în biserici, lucrarea omiletică și catehetică a preoților, participarea activă a credincioșilor de toate vîrstele atît la slujbe cît și la buna păstrare și împodobire a locașurilor de cult.

În viața și lucrarea Bisericii s-a asigurat o colaborare rodnică a ierarhiei și a preoților cu corpul credincioșilor, prin Consiliile parohiale, Comitetele parohiale și adunările parohiale la parohii; prin Consiliile Eparhiale și Adunările Eparhiale la Eparhii și peste toate Sfîntul Sinod, Consiliul Național Bisericesc și Adunarea Națională Bisericească, în cadrul Centrului Patriarhal. Există între aceste foruri o întrepătrundere și o distribuire de atribuții stabilite prin Statutul de organizare și funcționare, precum și prin celelalte legiuiri ale Bisericii Ortodoxe Române, care antrenează pe toți slujitorii și credincioșii în așa fel, încît toți lucrează cu rîvnă și cu devotament pentru satisfacerea nevoilor Bisericii, pentru propășirea ei.

Credincioșii iubesc Biserica și o ajută. Ei contribuie cu toată inima și cu toată dragostea la construirea, la repararea, la împodobirea și înzestrarea sfințelor locașuri. Așa se explică faptul că s-au reparat și restaurat un număr destul de mare de biserici și mînăstiri în toate eparhiile. S-a acordat o deosebită atenție tuturor monumentelor istorice bisericești, atît din partea Bisericii, cît și din partea Statului, cu convingerea că ele reprezintă pe de o parte mărturii ale virtuților strămoșești, iar pe de altă parte ele constituie dovezi de netîgăduit ale spiritului creator și artistic al poporului nostru.

În tot ce s-a făcut, am împlinit în chip armonios nevoile și interesele Bisericii cu aspirațiile și preocupările Statului, realizînd o colaborare rodnică și folositoare și pentru Biserică și pentru Patrie.

*

Tot pe aceste două idei mari — de unitate și Biserică vie — s-a desfășurat și activitatea noastră pe plan extern.

Conduși de aceste două coordonate ale vieții creștine actuale, am lucrat pentru întărirea și promovarea legăturilor cu Bisericile ortodoxe surori: prin participarea și colaborarea la conferințe și manifestări bisericești, care au fost: Conferința panortodoxă de la Moscova din 1953, cele trei Conferințe panortodoxe de la Rodos, serbarea Mileniului organizării vieții monahale de la

Muntele Athos (1963), prin vizite primite și făcute aproape în toate Bisericele ortodoxe, schimb de vizite între ierarhi, schimb de profesori și de studenți, schimb de cărți și reviste teologice.

Participăm și colaborăm la organizația și activitatea Consiliului Mondial al Bisericilor, la Conferința Bisericilor Europene, la Conferința Creștină pentru Pace, la toate întâlnirile intercreștine, la care se pun probleme de interes general creștin și de interes general uman.

Participăm de asemenea activ la lucrările de apropiere și unire între toate Bisericele creștine, cu unele inițiind și întreținind, împreună cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, dialoguri teologice, așa cum facem cu Biserica Anglicană, cu Biserica Veche Catolică, și cum sperăm să începem în curînd cu Bisericele Vechi Orientale (necalcedoniene).

Revistele și publicațiile noastre au consemnat la timp și în chip amănunțit toată activitatea și realizările Bisericii Ortodoxe Române, atât pe plan intern, cît și pe plan extern.

Mulțumind lui Dumnezeu pentru tot ajutorul și slujirea cu care ne-a învrednicit, pentru sporul lucrului nostru, pentru tot ce am putut realiza, mulțumind întregii noastre ierarhii, preoților și credincioșilor, mă îndrept cu mulțumire către preaiubiții noștri oaspeți, care ne-au făcut această cinste și bucurie de a fi împreună cu noi astăzi și în chip deosebit către cei ce au rostit cuvinte de apreciere pentru Biserica noastră și pentru smerita mea persoană.

În continuare, Prea Fericirea Sa s-a adresat cu cuvinte de caldă mulțumire, nominal, fiecăruia dintre cei ce l-au omagiat cu acel prilej, conducători sau membrii ai delegațiilor bisericești de peste hotare, — încheind precum urmează:

Vă mulțumesc tuturor, fiindcă prin participarea Dvs, la sărbătorirea de azi, ne-ați dat prilejul să trăim cu adevărat o zi de largă ecumenicitate creștină.

Cu aceste gânduri și cu aceste mărturisiri, rog pe Atotputernicul Dumnezeu să ocrotească și să întărească Biserica Ortodoxă Română, să sporească colaborarea și prietenia dintre Bisericele creștine, să dăruiască pace și înțelegere între toți oamenii și toate popoarele lumii și să ne binecuvinteze pe toți cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni. Amin.

S-a săvîrșit apoi un Polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru ceilalți Înalți Ierarhi prezenți la Sf. Liturghie, pentru Ocîrmuitorii Patriei noastre, Republica Socialistă România, pentru cler și credincioși.

La festivitatea aniversară din cadrul Sf. Liturghiei arhieresti care a avut loc în paraclisul patriarhal „Sfîntul Spiridon-Nou“, înafară de Înălții Ierarhi Membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și de membrii delegațiilor bisericești de peste hotare, a luat parte reprezentantul Departamentului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri al Republicii Socialiste România.

Culte religioase din țara noastră au fost reprezentate de Eminențele Lor Episcopii: Marton Aron (rom.-cat., Alba-Iulia), Dr. Friedrich Müller (ev.-lut., Sibiu), Julius Nagy (ref., Cluj), Gheorghe Argay (ev.-maghiar, Cluj), Dr. h.c. Kiss Alexa (unitarian, Cluj), Papp Ladislau Iosif (ref., Oradea), cu însoțitorii lor, — precum și reprezentanți ai cultelor neoprotestante.

Dintre slujitorii așezămintelor noastre bisericești au luat parte la Sf. Liturghie arhierască: numeroși membri ai Consiliului Național Bisericesc, între

care: P. C. Vicari arhiepiscopesci Pr. Alexandru Ionescu (București) și Prot. stavr. Tr. Belascu (Sibiu); slujitorii Administrației Patriarhale în frunte cu P. C. Director Pr. Ioan Gagi; P. C. Consilieri arhiepiscopesci (din București); P. C. Rectori ai Institutelor Teologice de grad Universitar ale Bisericii noastre: P. C. Arhid. Prof. Dr. Nicolae Nicolaescu (București) și P. C. Pr. Prof. Dr. Sofron Vlad (Sibiu); membrii Corpului profesoral al Institutului Teologic Universitar din București, precum și P. C. Prof. Dr. Grigorie Marcu, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; directori și profesori de Seminarii teologice, membri ai Cinului monahal ș.a.

În aceeași zi — la orele 14,30 — Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a dat, la Palatul Patriarhal, o masă oficială în cinstea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și a oaspeților din țară și de peste hotare.

La masă au luat parte, ca invitați de onoare: Dl Secretar general al Departamentului Cultelor, Profesor *Dumitru Dogaru*, Dl Director general I. N. Bărbulescu.

În cursul mesei au fost rostite toasturi de către: Eminența Sa Episcopul ev.-lut. Dr. Friedrich Müller, Eminența Sa Episcopul rom.-cat. Marton Aron, Eminența Sa Episcopul unitarian Kiss Alexa, Eminența Sa Episcopul reformat Ladislau Papp, Eminența Sa Episcopul ev.-lut. S. P. Gheorghe Argay, Eminența Sa Dl Șef-rabin Dr. Moses Rosen, P. S. Episcop Ioasaf Timotei din partea Bisericii creștine de rit vechi, fruntașul baptist T. Vicaș, P. C. Vicar sîrb Ștefan Tomici, P. C. Vicar arhiepiscopesc Alexandru Ionescu (București), P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu (Sibiu).

Toți vorbitorii au scos în evidență calitățile de ocîrmuitor bisericesc înțelept și mărinimos ale sărbătoritului, precum și climatul de înțelegere și colaborare care s-a înstăpînit în relațiile dintre cultele conlocuitoare datorită tactului și spiritului de frățietate creștinească de care este stăpînit în orice împrejurare Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Prea Fericirea Sa a răspuns tuturor, mulțumindu-le pentru simțămintele și aprecierile arătate Bisericii noastre și Prea Fericirii Sale personal. Între altele, Prea Fericirea Sa a spus:

„Refacerea unității creștinismului nu va fi însă cu puțință într-o lume sfîșiată de neînțelegeri, amenințată de războaie și învrăjbită cu ea însăși. Orice casă care se dezbină, spune Domnul Hristos, nu poate să dăinuiască. De aceea, noi socotim că năzuințele generale spre refacerea unității creștine trebuie să meargă mîna în mîna cu slujirea păcii între oameni și popoare, să se împletească strîns cu lupta împotriva politicii de război și să însemne o contribuție reală la triumful marilor idealuri morale ale omenirii de pretutindeni și de totdeauna: egalitatea între oameni și popoare, dreptatea socială, pacea, frățietatea și dragostea.

Sîntem fericiți să spunem și cu acest prilej că înțelepciunea și realismul conducătorilor noștri de Stat — interpretînd în modul cel mai desăvîrșit dorința și voința poporului nostru — au înlesnit în Patria noastră crearea unei poziții legale de egalitate, de respect reciproc și de colaborare armonioasă între cultele religioase din țara noastră. În România, nici un cult nu e de Stat, dar nici un cult nu e separat de Stat. Trăim în deplină unire și conlucrăm pentru înălțarea și fericirea poporului nostru, avînd convingerea că prosperitatea Patriei se răsfrînge și asupra Bisericilor și cultelor noastre.

Între Statul nostru și cultele religioase s-a statornicit o perfectă și continuă colaborare, încît putem spune că la rezolvarea problemelor mari care se pun Statului și la realizarea unei vieți mai bune și mai fericite pentru poporul nostru, credincioșii tuturor cultelor participă cu toată în sufleteșirea, fiindcă au convingerea că ei sînt în același timp și adepții unei credințe religioase, dar și cetățenii Patriei în care trăiesc.

Faptul acesta corespunde întru totul tradițiilor străvechi ale creștinismului răsăritean, care cer ca orice Biserică ortodoxă locală să fie organizată pe bază națională și ca ea să conlucreze armonic întru slujirea binelui obșteșc cu statul pe teritoriul căruia își desfășoară lucrarea de mîntuire a credincioșilor proprii.

La masa de onoare dată de Sfîntul Sinod au luat parte ca invitați: Dl Prof. univ. Dr. Stanciu Stoian, membru coresp. al Academiei Republicii; Dl Acad. Prof. Petre Constantinescu-Iași, Dl Acad. Prof. Dr. Vasile Rășcanu, Socialiste România — precum și unii membri ai familiei Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

În timpul mesei a fost oferită de către Sfîntul Sinod o medalie comemorativă bătută cu acest prilej.

*

În aceeași zi, la orele 18,30 — în sala mare a Palatului Patriarhal — a avut loc o ședință festivă a Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la care au participat: invitații de peste hotare; șefii de culte din țara noastră; membri ai Consiliului Național Bisericesc; reprezentanți ai Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor; rectorii Institutelor Teologice Universitare din București și Sibiu, — precum și alți invitați.

Din partea Departamentului Cultelor au fost de față: Dl Secretar general Prof. Dumitru Dogaru, Dl Director general I. N. Bărbulescu.

În numele Sfîntului Sinod și al Comisiei sinodale pentru organizarea festivităților împreunate cu aniversarea a 20 de ani de la intronizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la cîrma Bisericii noastre, a luat cuvîntul I. P. S. Mitropolit Dr. *Iustin Moises*cu al Moldovei și Sucevei. I. P. S. Sa a rostit următoarea cuvîntare omagială:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Înalt Prea Sfințiți și

Prea Sfințiți membri ai Sfîntului Sinod,

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române este întrunit acum, în ședință festivă, pentru a sărbători împlinirea a douăzeci de ani de rodnică slujire a Prea Fericitului nostru Părinte Justinian ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Prezența Dlui Profesor Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniștri, în mijlocul nostru, cu acest prilej, este un semn al prețuirii de care se bucură Prea Fericitul Patriarh Justinian în fața Conducerii Statului nostru, precum și o dovadă a largii înțelegeri și binevoitoare aprecieri a lucrării pe care Biserica noastră Ortodoxă o desfășoară acum, în țară, îndeosebi pe tărîmul sprijinirii poporului nostru în avîntul său pentru zidirea unei vieți noi, și peste hotare, în relațiile ei cu celelalte Biserici pentru sporirea contribuției pe care religiile trebuie să o aducă la instaurarea unei noi ordini în viața internațională și la asigurarea păcii în

lumea întreagă. De aceea, o dată cu mulțumirile pe care le exprimăm Dlui Secretar General, Profesor Dumitru Dogaru pentru sprijinul de care n-a lipsit niciodată Biserica Ortodoxă Română, îi adresăm rugăminta să asigure înalta Cîrmuire a Statului nostru că Biserica Ortodoxă Română, sub îndrumarea Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, va continua să-și sporească zi de zi contribuția ei atît la desăvîrșirea așezării celei noi a vieții poporului nostru cît și la înscăunarea unei ordini juste în lume și la asigurarea păcii între toate popoarele pămîntului.

Acceptarea invitației pe care noi am făcut-o unora din Bisericile Ortodoxe surori, Bisericii Anglici, Bisericii Armene și Consiliului Ecumenic al Bisericilor precum și celorlalte Culte religioase din țara noastră de a se găsi astăzi în mijlocul nostru, prin reprezentanții lor, ne umple sufletele de bucurie. Pe de o parte, în acest fel ni se dă prilejul să manifestăm simțămintele noastre de comună viațuire în dragostea lui Dumnezeu, adăugînd o nouă verigă în lanțul contactelor dintre noi; iar, pe de altă parte, prezența oaspeților noștri dragi la sărbătoarea de astăzi constituie o dovadă de cinstire a Bisericii noastre, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian. Imbrățișîndu-Vă cu frățească dragoste, noi vă întîmpinăm în această ședință festivă a Sfîntului Sinod, cu urarea noastră străbună: Bine ați venit, în mijlocul nostru, Prea venarabili și cinstiți oaspeți!

Prăznuirea împlinirii celor douăzeci de ani de patriarhicească arhipăstorire a Prea Fericitului Justinian a început cu cîteva zile mai înainte, în conferințele protopopești și va continua în toate parohiile de țară. Sărbătoarea de astăzi a Prea Fericitului Patriarh Justinian este sărbătoarea întregii Biserici Ortodoxe Române.

Prea Fericirea Voastră,

Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți membri ai Sfîntului Sinod,

Domnule Secretar General,

Prea Venerabili și cinstiți oaspeți,

Ramură viguroasă a Ortodoxiei Ecumenice, Biserica Ortodoxă Română a năzuit de-a lungul veacurilor să îplinească mesajul sfînt al Evangheliei Mîntuitorului în mijlocul poporului nostru. Legați de glia strămoșească, preoții și vlădicii noștri, în cea mai mare parte, au stat totdeauna alături de semenii lor, de fii lor duhovnicești, împărțîșindu-le bucuriile și durerile. În orașe și sate presărate pe dealuri sau cîmpii mănoase, în văile apelor iuți sau lin curgătoare și în poienile ascunse ale codrilor, de o parte și de alta a Carpaților, care au crescut parcă din pămîntul nostru străbun ca un simbol al năzuințelor poporului nostru de ridicare spre culmi, în toate domeniile vieții sale, propovăduitorii dreptei credințe au slujit de veacuri poporului ai cărui fii sînt.

Rîvna apostolică a smeriților noștri preoți și vlădici, îngemănată cu evlavie pilduitoare a credincioșilor, a odrăslit pe pămîntul românesc chipuri de sfinți; iar trăirea în duhul plinătății ortodoxiei și-a găsit expresie în feliuritele danii pe care Biserica noastră le-a făcut așezămintelor bisericesti din întreg Orientul creștin.

Pentru păstrarea ființei neamului nostru slujitorii Bisericii noastre și-au adus contribuția lor, înfrățindu-se în luptă cu fiii lor sufletești; iar împotriva silnicilor și împilărilor glasul lor s-a ridicat adesea cu toată tăria.

Vremurile de vitregie, pe care poporul nostru a fost obligat să le trăiască în trecut, din pricina năvălirilor din afară, sau a așezărilor sociale nedrepte dinăuntru, n-au îngăduit însă Bisericii să-și desfășoare lucrarea ei în toată plinătatea.

Cum se știe prea bine, astăzi poporul nostru a pus capăt unei orînduiri nedrepte, și zidește de aproape un sfert de veac o așezare nouă, ale cărei pietre de temelie sînt dreptatea, libertatea, munca, cîntea, omenia, dragostea de patrie și pacea cu toate popoarele lumii. În climatul acesta nou de viață obștească, este chemată Biserica Ortodoxă Română să-și împlinească misiunea ei, într-un duh nou ce călăuzește cugetele slujitorilor ei — duhul slujirii, al apostolatului social, pe care îl sprijină cu tărie Prea Fericitul Patriarh Justinian.

Răspunzînd chemării de veacuri a slujitorilor și dreptmăritorilor noștri credincioși, Prea Fericitul Patriarh Justinian a pus la temelia slujirii sale de Arhiepiscop: păstrarea dreptei credințe, dragostea fierbinte față de popor și apărarea păcii în lume.

Prea Fericitul Patriarh poate spune într-un glas cu marele Apostol al neamurilor: „credința am păzit”. Dar viziunea Prea Fericirii Sale a cuprins un orizont mai larg, cu implicații adînci în viața poporului nostru.

Cu douăzeci de ani în urmă, chiar în ziua înscăunării sale ca patriarh, Prea Fericirea Sa, cu părintească dragoste a făcut chemare către frații noștri din Transilvania „uniți” în vremuri vitrege și împotriva voinței lor cu Biserica Romei, postîndu-i să se întoarcă acasă, la sînul Bisericii strămoșești. Această chemare a fost ascultată. Frații din cele două strane și-au dat mîinile, plecîndu-și laolaltă frunțile în fața aceluiași altar, în fața altarului credinței străbune. Prăpastia săpată cu un sfert de mileniu în urmă s-a închis pentru totdeauna. Acum toți sîntem iarăși una.

Primenindu-se în duhul ei, Biserica Ortodoxă Română, sub îndrumarea Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, a dobîndit o nouă organizare, care o ajută să-și împlinească rostul ei sfînt în obștea noastră drept-credincioasă.

Ca Biserica autocefală, bucurîndu-se de dreptul ei de a fi de sine stătătoare, din inițiativa Întîistătătorului ei, Biserica noastră a pășit la întocmirea actului de trecere în rîndul sfinților a unor ierarhi, mucenici și cuvioși, care au odrăslit din tulpina neamului nostru, fiind exemple luminoase de desăvîrșită viață creștină. Cu prilejul canonizării lor, în octombrie 1955, Prea Fericitul Patriarh Justinian arăta că „Biserica Ortodoxă Română a adus la viață și la lucrul Ortodoxiei nu numai contribuția sa materială de bunuri pămîntesti, ci și o contribuție spirituală de valoarea sfințeniei, care este cea mai mare valoare pe care pot să o producă oamenii”.

Punînd împlinirea „apostolatului social” la temelia lucrării sale de Arhiepiscop, Prea Fericitul Patriarh Justinian manifestă o preocupare deosebită pentru îndrumarea preoților de astăzi și pentru formarea preoților de mîine în acest scop. Prin cursuri de îndrumare misionară și pastorală și prin conferințe de orientare, se îmbogățesc cunoștințele preoților și, în același timp, se îmbogățesc experiențele lor pastorale; iar în vederea formării preoților de mîine, învățămîntul teologic a fost reorganizat, așezîndu-se potrivit vechilor predanii ale Ortodoxiei sub aripa oblăduitoare a Bisericii. În lumina „apostolatului social” preotul a devenit preot al zilelor noastre și este pregătit să răspundă chemării sale, ținînd seamă de nevoile actuale ale credincioșilor.

Ca și în obștea credincioșilor din parohii, viața mănăstirilor noastre s-a primenit sub îndrumarea Sfântului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian. Vechile pravile călugărești sînt desigur în mare cinste, dar nevointele monahale sînt animate de năzuințele Bisericii în epoca noastră.

Pentru dăltuirea preotului nou, bucurîndu-se de prețuirea și dragostea membrilor Sfîntului Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, osîrduiesc cu rîvnă sîntă vrednicii noștri dascăli de teologie de la institutele și seminariile noastre teologice. Prin strădaniile lor, noua teologie românească tinde să dobîndească un profil propriu. Este teologia care însușește lucrarea Bisericii noastre Ortodoxe în vremea aceasta de înnoire a ei pe toate tărîmurile. Noua gîndire teologică românească izvorăște din duhul adevăratei învățăături și Tradiții ortodoxe, îndrumată pe calea slujirii omului, în cadrele „apostolatului social” și al trăirii creștine în plinătatea ecumenică. Este o teologie care izvorăște din adevăr: veșmîntul ei este dragostea, iar scopul ei fericirea omului.

O latură deosebit de importantă a trăirii creștine, s-a concretizat în ecumenismul practic al Bisericii noastre care a însemnat crearea și cultivarea celor mai bune relații frățești între toate confesiunile din țara noastră. În acești douăzeci de ani, Prea Fericitul Patriarh Justinian a fost animatorul cel mai cald al bunelor legături între cultele din țara noastră și a promovat împreună lor lucrare pentru pace și pentru sprijinirea idealurilor de mai bine ale întregului nostru popor.

O dată cu înnoirea diferitelor laturi ale lucrării interne a Bisericii noastre, în ultimele două decenii, a fost înnoită și lucrarea ei pe tărîm extern. Colaborarea Bisericii noastre cu celelalte Biserici Ortodoxe surori s-a întărit prin participarea la consfătuiri și hotărîri comune.

Chibzuind asupra rezolvării în modul cel mai potrivit a importantelor probleme din viața întregii Ortodoxii, Biserica Ortodoxă Română a participat activ la Conferințele panortodoxe de la Rodos (1961, 1963 și 1964), la lucrările Comisiilor teologice interortodoxe de la Belgrad (1966), precum și la alte consfătuiri interortodoxe. În special Rodosul a devenit centrul de manifestare a unității ortodoxe în înțelesul cel mai adînc și mai deplin al acestei noțiuni.

Apreciîndu-se apoi, de o parte și de alta, importanța contactelor în relațiile dintre Biserici, delegații ortodoxe române, de cele mai multe ori în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian, au vizitat Patriarhiile Ortodoxe a Constantinopolului, a Antiohiei, a Rusiei, a Serbiei, a Bulgariei și Mitropoliile Poloniei și Cehoslovaciei. Deosebit de folositoare au fost de asemenea și vizitele cu care a fost cinstită Biserica Ortodoxă Română, fie pentru prima oară, fie după două sau trei veacuri. Dintre acestea se cuvine să amintim vizitele Prea Venerabililor Patriarhi Atenagora al Constantinopolului, Hristofor al Alexandriei, Alexandru al III-lea și Teodoxie al VI-lea al Antiohiei, Alexei al Moscovei, Gherman al Serbiei și Chiril al Bulgariei, iar acum vizita distinșilor oaspeți care cinstesc cu prezența lor Biserica noastră, la această sărbătoare.

Depășind granițele Ortodoxiei, în ultimii douăzeci de ani, Biserica Ortodoxă Română a stabilit legături de colaborare și prietenie și cu Biserici din afara ariei ortodoxe. În cadrul acestei acțiuni, locul de frunte îl țin vizitele reciproce dintre Întîistătătorul Bisericii noastre și Întîistătătorii Bisericilor din Armenia și Anglia, precum și Secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. În același cadru se înscriu deopotrivă vizitele delegaților unor

Biserici Protestante din Danemarca, Franța, Republica Democrată Germană și Republica Federală a Germaniei, ca și vizita primatului Bisericii Romano-Catolice din Austria.

O importanță din zi în zi tot mai mare acordă Biserica noastră participării ei la activitatea Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a Conferinței Bisericilor Europene și a Conferinței Creștine pentru Pace. Ea este prezentă în toate laturile activității lor, îmbogățindu-le activitatea cu tezaurul învățăturii, cultului divin și spiritualității ei înalte. Ea pune un accent deosebit pe ecumenismul practic, căutând să aducă întreaga sa contribuție, în spiritul mesajului lui Hristos, la rezolvarea fericită, în duhul păcii și înțelegerii, a problemelor lumii actuale.

Mergînd cu hotărîre pe calea slujirii lumii, Prea Fericitul Patriarh Justinian, la o întrunire a Comitetului național pentru apărarea păcii, declară că „este interpretul acțiunii ferme a Bisericii Ortodoxe Române de a nu cruța nimic pentru apărarea păcii”.

Prea Fericirea Voastră,

După ce, în fața sfîntului altar, plecîndu-ne cucernic frunțile, am înălțat rugă fierbinte Bunului Dumnezeu, mulțumindu-l că ne-a învrednicit să străbatem cu pace și bucurie acest timp de binecuvîntată arhipăstorie a Prea Fericirii Voastre, acum, întruniți în ședință festivă a Sfîntului Sinod, vă aducem prinos de cînstire, mărturisindu-vă simțămintele noastre de adînc respect, de prețuire aleasă și de statornică dragoste.

Vreme de douăzeci de ani, ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, v-ați făcut tuturor pildă, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel: „în vorbire și purtare, în dragoste, în credință, în curăție” (I Tim. 4, 12) și agonisind belșug de fapte bune.

În slujirea Bisericii v-ați dăruit cu jertfelnicie; de aceea truda Prea Fericirii Voastre a fost răsplătită cu bogate înfăptuiri.

Pentru înălțarea omului și pentru apărarea păcii n-ați cruțat nici o ostenală; de aceea ați cîștigat numele cel bun, în fața celor dinăuntru și a celor dinafară.

Sînteți înconjurat cu dragoste de membrii Sfîntului Sinod, de clerul și de credincioșii din întreaga noastră Biserică.

Acum, la împlinirea celor douăzeci de ani de rodnică arhipăstorie, în numele și din încredințarea Sfîntului Sinod, vă aducem frățeștile noastre mulțumiri pentru toate strădaniile pe care le depuneți cu rîvnă sfîntă și vreau neclintită în slujba Biserici și a Patriei.

Cinstind belșugul înfăptuirilor Prea Fericirii Voastre în perioada celor douăzeci de ani de patriarhicească slujire, făgăduim că și de acum înainte, cu puteri mereu sporite, vă vom sprijini, fiind totdeauna gata „spre tot lucrul bun”, cum ne îndeamnă marele Apostol Pavel.

Îndreptîndu-ne acum cugetele către cer, rugăm pe Atotputernicul și Milostivul Dumnezeu să aibă pururea în sfînta Sa pază Biserica noastră drept-măritoare, țara și poporul nostru; lumii întregi să-i dăruiască pacea; iar Prea Fericirii Voastre să-i hărăzească puteri înnoite spre noi înfăptuiri, în slujba de Arhipăstor al Sfintei noastre Biserici Ortodoxe Române.

Intru mulți și fericți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh !

Din partea Guvernului Republicii Socialiste România și în numele Departamentului Cultelor a luat cuvîntul Dl Secretar general Prof. *Dumitru Dogaru*, spunînd:

Prea Fericirea Voastră,

Cu prilejul acestei sărbători importante pentru viața personală a Prea Fericirii Voastre, dar și pentru Biserica Ortodoxă Română, Vă jelicit călduros și Vă urez sănătate, viața înalungată și încă multe înjapiri pe calea servirii feluror novue ale progresului și pacii, în înjapirea carora poporul român pune toate forțele sale și toată inima sa.

Acești donazeci de ani din viața Prea Fericirii Voastre coincid cu începutul construirii socialismului în țara noastră, care marchează începutul tuturor împlinirilor pe care poporul nostru le-a năzuit și pentru care a luptat în veacurile care au jost.

Este acesta un mare privilegiu al vieții Prea Fericirii Voastre. Între înaintașii Dvs., clerici și vlădici, sînt numeroși cei ce, înbindu-și cu înflăcărare neamul, i-au dorit binele și s-au străduit să i-l facă, fiecare după posibilitățile ce i-au jost date și după condițiile istorice în care au trăit. Prea Fericirii Voastre v-a revenit mulțumirea de a vedea împlinindu-se tot ce înaintașii noștri au dorit. În zilele noastre poporul român, unitar și independent, a obținut pentru prima dată libertatea sa deplină, politică, economică și spirituală. Au jost rupte și aruncate de jiniuiv la pămînt toate lanțurile trecutului, lanțuri vechi, complexe și multe, sprijinite de îndelungate și adînc înrădăcinate structuri și deprinderi sociale și individuale. Sărăcia, ignoranța, boala, asuprirea politică și lipsa libertății, cu nefericirile lor urmări, au jost unele din aceste lanțuri. Liber și stăpîn pe sine și pe țară, avînd în frunte pe fiii săi cei mai clarvăzători, cei mai dirji și cei mai înflăcărâți, uniți într-o forță politică conducătoare care îi este devotată și gata de orice sforțări și sacrificii, poporul român înjăptuiește, de peste 20 de ani, depășindu-le în proporții și frumuseți, toate dorințele sale de veacuri.

Acest pămînt al patriei noastre, frumos și sfințit de suferințele și jertfele grele și îndelungate, cu care strămoșii noștri ni l-au păstrat, generația noastră îl înobilează și-l pune în valoare în folosul și pentru fericirea noastră. Peisajului nostru tradițional „gură de rai” cum e numit de poporul însuși, i se adaugă aspectele noi, ale muncii specifice epocii noastre: mari și numeroase uzine, școli de toate gradele, cămine culturale, impunătoare și frumoase clădiri de tot felul, șosele, gări, vase maritime și fluviale, eleganți stîlpi purtători ai energiei electrice pînă în cele mai îndepărtate sate, tractoare și mașini agricole, sere și mari clădiri agricole, împrăstiate peste mănasele noastre cîmpuri, — toate acestea schimbă, făcînd mai frumos, mai dătător de noi speranțe, mai variat și mai tonic vechiul și mîndrul nostru peisaj „mioritic”. Știința și cultura pătrund adînc în mințile și inimile întregului popor, spitale și clinici îi prelungesc viața, ogoarele și toate bogățiile pămîntului produc cu ajutorul tehnicii și al industriei bunuri numeroase, toate acestea ușurînd și înfrumusețînd viața noastră și făcînd ca ea să merite să fie trăită.

În cuvîntarea de răspuns către șefii cultelor care s-au prezentat pentru a manifesta în fața Conducerii supreme a Statului adeziunea lor la uriașa muncă a poporului nostru, Domnul Nicolae Ceaușescu a spus:

„Socialismul a adus împlinirea aspirațiilor celor mai înalte ale tuturor celor ce muncesc din Patria noastră, a asigurat și asigură egalitatea deplină

în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate și credință religioasă, — fii egali ai mării noastre familii — Republica Socialistă România”.

Intr-adevăr, în ce privește Cultele și activitatea lor, cei douăzeci de ani de aplicare a regimului nostru legal pentru ele, dovedesc concret posibilitățile create. Acest regim este în văzul tuturor și el dezmințe toate proorocirile calomnioase ale dușmanilor.

După cum am văzut și trăit cu toții, o asemenea revoluție cum este revoluția socialistă n-a fost ușor înțeleasă de unii oameni.

Sfărîmarea tuturor structurilor vechi în care unii erau deprinși să trăiască pasivi, o viață ștearsă, fără bucurii și fără satisfacția unor împliniri demne de om, iar alții erau deprinși să trăiască bine, deși nedemn — și fără să se gîndească să caute alte căi posibile — i-au pus pe unii în neliniște interioară, în dezorientare, în teamă, iar pe alții în ură. În neputința de a privi și judeca lucid faptele istorice, unii, foarte puțini, au crezut că trecutul mai poate fi salvat și s-au alăturat altora ca ei, de pretutindeni, într-o luptă urîtă, de întuneric fără curajul de a ieși la lumină, îndreptată împotriva fericirii oamenilor.

Din păcate, n-au scăpat de această criză de orientare nici unii clerici din întreaga lume. Istoric, social și psihologic privind lucrurile, faptul acesta era de prevăzut. În multe țări, veacurile au creat cultelor anumite structuri de putere sau de aderență cu puterea, de pe urma cărora situația unor puțini reprezentanți ai lor putea fi comodă, dar i-a îndepărtat de popor și de misiunea lor. Moral însă, faptul acesta nu poate fi de nimeni aprobat.

Condițiile istorice mai triste, în care a trăit poporul nostru, au făcut ca Biserica Ortodoxă să nu se angajeze pe panta structurilor de putere. Aceasta a devenit un avantaj pentru ea, în momentul în care, în fața revoluției socialiste, a trebuit să ia hotărîri fundamentale.

Este meritul Prea Fericirii Voastre, al întregului Sinod, al clericilor și al tuturor celorlalte Culte, de a fi înțeles cu mult înaintea altora că singur socialismul corespunde aspirațiilor celor mai umaniste ale popoarelor și singur el le poate înfăptui. Este momentul să repet aici înalta apreciere pe care Domnul Nicolae Ceaușescu a făcut-o cu prilejul menționat mai înainte:

„Consider că nu există îndatorire mai înaltă decît aceea de a sluji neabătut interesele poporului, de a face ca România socialistă să devină mai prosperă, mai puternică, cu drepturi egale și suverane în rîndul națiunilor lumii” (...)

„Noi apreciem contribuția cultelor la opera de zidire a României noi, simțămintele pe care le-ați exprimat față de politica internă și externă promovată de partidul și statul nostru, față de măsurile întreprinse pentru progresul și prosperitatea patriei, ca și pentru apărarea cauzei păcii și colaborării între popoare.

Fără îndoială că prin activitatea Dvs. pusă în slujba intereselor supreme ale patriei și poporului, puteți contribui, alături de toți factorii Statului nostru, la promovarea acestei politici atît în țară cît și în străinătate”.

Comunismul este semnul că omenirea este dornică să realizeze o conștiință de sine mult mai înaltă, care să facă posibile raporturi superioare între oameni, raporturi în care să fie mai mult respect reciproc, mai multă dragoste și înțelegere, și care să alunge definitiv exploatarea omului de către om, intoleranța, intransigența, egoismul, orgoliul, nepăsarea și desconsiderarea. Aceasta

e lumea pe care au dorit-o toate popoarele. Această formă superioară de conștiință și aceste forme nobile de relații sînt posibile numai dacă există structuri sociale, politice și economice care să le favorizeze dezvoltarea. Orice disociere a acestor țeluri de mijloacele lor adecvate, înseamnă zădărniciere și dezamăgire, înseamnă a lăsa lucrurile în aceleași stări nedrepte, pline de suferințe pentru popoare.

Prea Fericirea Voastră,

Nu mă gîndesc să repet și eu toate acțiunile Dvs. destinate sprijinirii și promovării binelui în țara noastră și în lume.

Reprezentantul autorizat al Sinodului a sintetizat aici aceste fapte ale Dvs. închinare servirii poporului nostru. Este foarte meritos curajul moral cu care Prea Fericirea Voastră v-ați angajat în desfășurarea acestor procese complexe, mărete prin grandoarea și telurile lor, care schimbă fața lumii, fac să crească conștiința socială și morală a popoarelor, înrădăcinează solid ideile și practicile creatoare ce vor asigura succesul luptelor seculare pentru pace, pentru libertate națională, socială și morală a tuturor națiunilor.

Puteți fi fericit că de unde altădată erați printre puținii în această luptă măreață, astăzi aproape toate cultele din lume sînt pentru țelurile nobile ale păcii, înțelegerii și respectului reciproc între popoare, pentru dreptul fiecărui popor de a-și făuri singur viitorul, pentru încetarea amestecului străin în viața altor popoare, pentru înlăturarea războaielor, pentru lichidarea colonialismului și exploatării omului de către om. Știm că mai e nevoie de multă muncă încă pentru aceste țeluri. Mai sînt zone în lume unde foamea este încă endemică, salariile sînt nedrepte, mortalitatea infantilă și bolile pun capăt la milioane de vietii, oamenii sînt umiliți, striviți de nesiguranță, orbiti de ignoranță, cu demnitatea și aspirațiile călcate în picioare, unde exploatarea și opresiunea exercită criminala și neumană lor acțiune.

E mult de făcut, dar sîntem convinși că și în viitor toate forțele Dvs. personale, ale Sinodului și ale clerului, ale tuturor celorlalte Culte din țară, vor uni glasul și fapta lor pentru învingerea și nimicirea răului.

Cît privește munca Dvs. internă, aici în țara noastră Vă este desigur răsplătită de toate cîte se înfăptuiesc în zilele noastre. Vă cunoaștem și știm emoția cu care le trăiți și adevați la ele. Spectacolul mărețelor înfăptuiri ale întregului nostru popor, viitorul strălucit care ne înalță conștiințele, ne dinamizează și ne unește energiile pentru a-l face realitate vie, ne îndreptățește să ne amintim de cuvintele lui Simion Barnutiș. Încălzit, uimit și smerit și el, cu peste o sută de ani în urmă, de măreția fenomenului nașterii unității, conștiinței și viitorului nostru, spunea: „Aceasta este țara noastră! Nimic nu vom mai suferi a se face fără stirea și învoirea noastră! Sîntem milioane! Îndărătul nostru este un trecut de glorie, înaintea noastră strălucește un viitor nemărginit“.

Prea Fericirea Voastră,

Să trăiți mulți ani, înconjurat de ierarhi și preoți înțelegători ai zilelor care vin.

Vă urez să vă fie dat ca forțele Dvs. sporite să contribuie încă multă vreme la unitatea cugetelor și minților noastre, unitate prin care poporul nostru

valorificându-și prin munca sa toate calitățile sale, va ajunge să strălucească între popoare, în locul în care îl așează zestrea sa naturală, buna sa credință și omenia de care de veacuri a dat dovadă.

Cuvîntul Domnului Secretar general, Profesor Dumitru Dogaru, a fost salutat cu aplauze însuflețite.

După aceea Sanctitatea Sa Patriarhul *Benedict* al Ierusalimului a proclamat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian „Mare Purtător al Crucii Sfîntului Mormînt“, pentru bunele simțăminte ce le nutrește ocîrmuitorul Bisericii noastre față de Biserica Ierusalimului și ca expresie a dragostei Sanctității Sale față de dreptcredinciosul popor român.

Vădit mișcat, a răspuns tuturor Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, mulțumind pentru cinstirea ce i s-a adus și arătînd ideile ortodoxe și românești de care s-a călăuzit în activitatea sa patriarhicească.

S-a dat citire apoi — de către P. S. Episcop *Teoctist* al Aradului — *Actului omagial* întocmit și înmînat cu acest prilej Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian de către I. P. S. Mitropoliți și P. S. Episcopi Membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii noastre.

Cu același prilej, în *Condica Sfîntă* s-a făcut cuvenita „Insemnare“ pentru înveșnicirea acestui eveniment deosebit din viața Bisericii Ortodoxe Române.

Mulțumind tuturor pentru participare, I. P. S. Mitropolit *Iustin* al Moldovei și Sucevei a declarat închisă ședința festivă a Sfîntului Sinod.

Cu aceasta, a luat sfîrșit programul oficial pentru ziua de 6 iunie 1968, — ziua de culme a calendarului aniversării.

În dimineața zilei de vineri, 7 iunie 1968, călăuziți fiind de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, oaspeții de peste hotare au vizitat Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, așezămintele bisericești de la Mînăstirea Antim, de la Schitul Maicilor și de la Mînăstirea Plumbuita.

În aceeași zi, la orele 14, Dl Profesor *Dumitru Dogaru*, Secretarul general al Departamentului Cultelor, a dat — la Athenée Palace — o masă oficială în cinstea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Au luat parte numeroși invitați din țară și de peste hotare.

În timpul mesei au luat cuvîntul: Dl Secretar general Prof. Dumitru Dogaru și Sanctitatea Sa Patriarhul *Benedict* al Ierusalimului.

A răspuns, mulțumind călduros pentru cinstea pe care i-a făcut-o Ocîrmuirea de Stat prin Departamentul Cultelor, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Masa oficială s-a desfășurat într-o atmosferă înălțătoare.

De la masă, delegația Bisericii Greciei — în frunte cu Prea Fericitul Arhiepiscop al Atenei Ieronimos, Primat al Greciei — s-a îndreptat direct spre aerodromul internațional București-Băneasa, spre a se înapoia în patrie, conform programului. Aleșii oaspeți au fost conduși și salutați, la plecare, de către I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei.

*

În seara aceleiași zile (vineri, 7 iunie 1968), a avut loc un *Concert festiv* închinat celei de-a XX-a aniversări a intronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, — în sala de festivități a Institutului Teologic Universitar din București.

Concertul s-a bucurat de concursul Coralei preoților din Capitală și a unor apreciați soliști ai Operei Române, partea a treia — și ultima — fiind susținută de Corul studenților teologi.

Înălții oaspeți au fost salutați călduros, cu acest prilej, de către P. C. Rector Dr. N. I. Nicolaescu.

Prin acest concert festiv, Institutul Teologic Universitar din București a adus un omagiu fremătător de recunoștință și admirație Prea Fericitului Patriarh Justinian, părintele iubit care i-a dat actuala organizare și care veghează zi de zi, cu dragoste și competență, la bunul său mers duhovnicesc și didactic.

*

Programul propriu-zis al celei de-a 20-a aniversări a intronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian fiind încheiat, oaspeții Bisericii și poporului nostru au devenit disponibili spre a pleca în excursii de câteva zile prin țară, pentru a vizita mitropoliile și episcopiile noastre, după preferință.

Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* a binevoit a se oferi să călăuzească personal delegațiile bisericești: ierusalimiteană, cipriotă și ortodoxă română din America, — în cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor și al Episcopiei Râmnicului și Argeșului.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Nicolae* al Ardealului — pînă la Poiana Brașovului: împreună cu Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Firmilian* al Olteniei — a preluat conducerea delegațiilor: gruzină, finlandeză, bulgară și anglicană, — călăuzindu-le în cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului și apoi, traversînd Episcopia Râmnicului și Argeșului și Arhiepiscopia Bucureștilor, readucîndu-le în Capitală.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Nicolae* al Banatului — împreună cu Prea Sfințitul Episcop *Teoctist* al Aradului — a călăuzit delegația bisericească a Patriarhiei Moscovei și a toată Rusia. În cuprinsul Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebesului și al Episcopiei Aradului, iar la înapoiere, au străbătut Arhiepiscopia Craiovei și Arhiepiscopia Bucureștilor.

Cele trei eșaloane de delegații au plecat din București în dimineața zilei de sîmbătă, 8 iunie 1968.

Vizitele în țară s-au încheiat în după-amiaza zilei de joi, 13 iunie 1968, cînd oaspeții de peste hotare și alți invitați au luat parte la spectacolul cu piesa „Miorița” (poem despre viață și moarte, de Valeriu Anania), de la Teatrul „Barbu Delavrancea”. Spectacolul a fost oferit în cinstea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Despărțirile la Palatul Patriarhal și la aerodromul internațional București-Băneasa — au fost mișcătoare și împreunate cu făgăduințe fierbinți de-a continua și adînci relațiile frățești de comuniune pan-ortodoxă și de colabare în marile probleme ale vieții contemporane.

Vineri, 14 iunie 1968, au plecat spre casă ultimele delegații bisericești care au participat la bucuria Bisericii noastre, prilejuită de împlinirea a două decenii de cînd ea este condusă cu înțelepciune și competență de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Prin telegrame și scrisori redactate în termeni călduroși, conducătorii și membrii delegațiilor bisericești de peste hotare au mulțumit cordial pentru prilejul ce li s-a dat de-a cunoaște mai îndeaproape viața noastră bisericească și munca de zidire nouă a harnicului nostru popor român,

*

Cu prilejul aniversării a 20-a de la înscăunarea sa la cîrma Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a fost felicitat călduros, printr-o telegramă, de către Domnul *Emil Bodnaraș*, Vicepreședinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România.

REDACȚIA

VIZITELE DELEGAȚIILOR BISERICEȘTI GRUZINĂ, FINLANDEZĂ, BULGARĂ ȘI ANGLICANĂ IN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

DIMINEAȚA ZILEI DE SÎMBĂȚĂ, 8 IUNIE 1968,
LA PALATUL PATRIARHAL DIN BUCUREȘTI...

Sub călăuzirea Înalt Prea Sfinților Mitropoliți *Nicolae* al Ardealului și *Firmilian* al Olteniei — însoțiți fiind de Prea Sfinții Episcopi *Teofil* al Vadului, *Feleacului* și *Clujului* și *Valerian* al Oradiei, precum și de P. C. Prof. Dr. Grigorie Marcu de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu — au pornit cu mașinile spre Ardeal: Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Paavali* al Kareliei și Finlandei, Eminența Sa Episcopul anglican *Sherard Faulkner Allison* de Winchester împreună cu însoțitorul său, Rev. Michael Moore, și P. C. Protopop Gheorghe Chachua din Delegația bisericească gruzină.

În cursul zilei, cu avionul, a plecat direct la Sibiu Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos al Gruziei, *Efrem* al II-lea, însoțit de P. C. Icon. stavr. Simion Neaga (interpret). La aerodromul Sibiu-Turnișor, a ieșit în întâmpinarea Sanctității Sale P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belașcu, împreună cu P. C. Prot. Ioan Langa și P. C. Arhidiacon Iosif Bolog. Sanctitatea Sa a fost condus la Reședința mitropolitană, unde a fost găzduit pe toată durata popasului în cetatea de scaun a Mitropoliei Ardealului.

Delegațiile bisericești plecate din București către Ardeal, au făcut primul popas la Sf. Mînăstire Sinaia, ctitorie cantacuziană din 1695. Șerban Cantacuzino spătarul — care a avut 18 copii — a ctitorit în incinta mînăstirii o biserică unică în Țara Românească prin planul ei ingenios de construcție: înafară, în formă de cruce, înăuntru, trilobat. Iconostasul ei e poleit în aur. Mînăstirea posedă, între altele, un epitaf lucrat în gobelin din aur și mătase de către Ana Roth, brodează renumită în toată Europa.

Cu deosebire I. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei a manifestat un viu interes față de acest așezămînt mînăstiresc, filmînd personal numeroase perspective și detalii.

A fost vizitat apoi muzeul din Castelul Peleş. Ghizi cu frumoasă calificare profesională au condus pe înalții oaspeți prin toate încăperile castelului. Odinioară reședință regală de vară, după abolirea monarhiei și proclamarea Republicii (1947) castelul Peleş a fost transformat în muzeu național.

Înalții oaspeți au vizionat cu interes frumoasele încăperi ale castelului și exponatele pe cît de variate pe atît de bogate care îl împodobesc.

În drum spre Brașov, cînd treceam prin Predeal, oaspeții au fost informați de I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului despre schitul pe care îl are

acolo Arhiepiscopia Sibiului — în al cărei cuprins pătrunsesem tocmai atunci — ca și despre însemnătatea turistică a acestui oraș instalat pe creastă de munte.

Noul și vastul peisaj industrial al Brașovului și prospera Țară a Bîrsei se desfășură îmbietor sub privirile oaspeților cît ce a fost depășită stațiunea climaterică de la Timișul de Sus.

Străbătînd orașul Brașov, convoiul de mașini oprește în fața renumitei biserici „Sfîntul Nicolae”-Schei. Acolo se afla în așteptare P. C. Consilier arhiepiscopesc Ioan Nicoară, venit de la Sibiu ca să-i întîmpine pe înalții oaspeți la intrarea în cuprinsul Arhiepiscopiei noastre.

O mulțime de credincioși — unii, purtînd străvechile costume naționale al „scheienilor” — umplea curtea bisericii, revărsîndu-se în piața din preajma ei. Mîini care oferă buchete de flori se întind din toate părțile spre înalții ierarhi. Un sobor de preoți din Brașov și din parohiile învecinate întîmpină pe oaspeți în pragul bisericii. P. C. Prot. Dr. Vasile Coman prezintă spre sărutare Sf. Evanghelie și Sf. Cruce, iar apoi rostește un vibrant cuvînt de bineventare, întregit cu o expunere documentată asupra istoriei și însemnătății bisericii și a așezămintelor culturale ortodoxe române din preajma ei, care vorbesc despre vitalitatea Legii străbune și despre continuitatea prezenței românești în aceste laturi al Ardealului.

Incadrați de preoții în odăjdii și de valul credincioșilor, oaspeții pătrund în biserică și se închină la sfînta masă din altar. Unii credincioși i-au întîmpinat îngenunchind la trecerea lor. Revenind pe solee, înalții ierarhi binecuvîntează obștea credincioșilor și adresează tuturor cuvînte de zidire duhovnicească și de caldă mulțumire pentru mișcătoarele simțăminte exprimate, precum și pentru cîntea cu care au fost primiți.

„Avem aceeași limbă și aceeași inimă cînd ne întîlnim în rugăciunile ce le înălțăm de sîrg către Părintele ceresc pentru pacea, prosperitatea și fericirea tuturor oamenilor. Vizita făcută aici va rămînea neștearsă în amintirea noastră”, — a spus, între altele, I. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei.

„Mă bucur mult că pot să mă aflu astăzi împreună cu Voi toți. Sînt fericit că pot să mă rog în biserica aceasta, sînt mișcat de evlavia Voastră, sînt fermecat de frumoasele Voastre costume naționale, sînt bucuros să văd că sînteți fericiți și voioși”, — a spus Eminența Sa Episcopul anglican S. F. *Allison*. „Credința ortodoxă este mărturisită la Voi de veacuri multe. Noi, credincioșii din Anglia, ne simțim în comuniune cu Voi. Vă aduc cuvîntul de iubire al păstorilor mei din Episcopia de Winchester — care a fost capitala Marii Britanii înaintea Londrei — și rugînd pe Dumnezeu să Vă binecuvînteze, Vă asigur că voi vorbi de Voi toți, ierarhi, cler și credincioși ortodocși români, la mine acasă”, — a adăugat înaltul oaspete.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, spunînd în esență următoarele:

Dați-mi voie să-mi manifestez bucuria deosebită pe care o simțim cu toții pentru faptul că în zilele acestea Biserica noastră este cîntită cu prezența a numeroase delegații bisericești de peste hotare. Ele au venit din toate părțile lumii ca să omagieze pe Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian, care de 20 de ani încoace (6 iunie 1948—6 iunie 1968) călăuzește cu devotament apostolesc și cu încercată înțelepciune corabia Bisericii noastre.

Îi sîntem recunoscători Prea Fericirii Sale pentru gîndul bun pe care l-a avut de-a ne împărtăși și pe noi, pe toți, din plinătatea acestei prăznuiri, cînd a dat posibilitate Delegațiilor bisericești de peste hotare de a cunoaște la fața

locului viața bisericească din Arhiepiscopia noastră, frumusețile Patriei și munca pe cât de avîntată, pe atît de rodnică a harnicului și vrednicului nostru popor, din aceste părți ale pămîntului românesc.

După ce a prezentat clerului și credincioșilor pe conducătorii Delegațiilor bisericești finlandeză și anglicană, precum și pe însoțitorii lor, I. P. S. Sa a avut cuvinte de caldă și justificată apreciere față de Bisericele acestora. A subliniat legăturile noastre frățești cu ortodocșii din Finlanda și legăturile bune pe care le avem cu anglicanii, mai ales din 1935 încoa. De asemenea, a evocat legăturile vechi și trainice pe care le avem cu Patriarhia Gruziei (Georgiei). Apoi, I. P. S. Sa a spus:

Ne aflăm aci înmănunchiați în același buchet de simțire creștinească, reprezentanții a trei Biserici ortodoxe (georgiană, finlandeză și română), precum și reprezentanții Bisericii anglicane. Acest fapt stă mărturie despre unitatea Bisericilor ortodoxe și despre înfrățirea noastră cu celelalte biserici. Relațiile noastre cu celelalte biserici ortodoxe sînt vechi și strînse. Mărturisim aceeași dreaptă credință, ne rugăm în același fel, respectăm aceleași pravile; iar astăzi, stăm alătura în cauza păcii și înfrățirii intercreștine.

Sibiul ortodox a avut legături vechi cu Biserica anglicană și noi toți ne-am bucurat cînd s-a ajuns la înțelegere între noi și această biserică. În anii din urmă, legăturile acestea s-au intensificat. Grația Sa Arhiepiscopul Dr. Michael Ramsey, Primatul Bisericii Angliei, a vizitat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian în anul 1965. În anul următor, Prea Fericirea Sa i-a întors această vizită frățească.

Dar legăturile noastre frățești, unitatea care se afirmă din ce în ce mai promițător dintre noi și anglicani nu are numai caracter bisericesc, ci ne angajează la acțiune comună pentru propășirea popoarelor noastre, pentru ca în lume să fie pace și întreaga omenire să progreseze în bunăînțelegere și frățietate. Acesta este mesajul vizitei care se face aici: mesajul înfrățirii creștinilor, mesajul lui Iisus Hristos, mesajul dragostei de Dumnezeu și de oameni, mesajul slujirii fără preget pentru îmbunătățirea relațiilor dintre oameni și popoare și al îmbogățirii sufletești a întregii lumi.

Mulțumind preoților și credincioșilor pentru călduroasa primire făcută oaspeților, I. P. S. Sa a încheiat spunînd că aceștia vor pleca de la noi cu imaginea fidelă a unei țări frumoase, aflată în plină propășire, și cu imaginea unei Biserici ortodoxe române plină de viață duhovnicească, avînd un cler devotat misiunii sale și credincioși profund alipiți de rînduielile Legii din străbuni.

I. P. S. Sa a exprimat mulțumiri organelor locale de Stat care au ieșit în întâmpinarea oaspeților Bisericii și țării noastre prin Dl Dumitru Mosora, secretarul Consiliului popular al municipiului Brașov.

De asemenea a exprimat mulțumiri frățești I. P. S. Mitropolit Firmilian al Olteniei și P. S. Episcopi Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei, pentru vizita pe care o fac Arhiepiscopiei Sibiului cu acest fericit prilej.

Petrecuți de dragostea obștească, în dangăt de clopote, înalții oaspeți s-au îndreptat cu mașinile spre „Biserica Neagră”. Acolo, în acordurile muzicii bisericești de orgă, înalții oaspeți au fost întâmpinați de Dl pastor Albert Klein, care a exprimat bucuria de-a primi vizita I. P. S. Mitropoliți și a P. S. Episcopi „ai marii Biserici surori” ortodoxe române și a salutat călduros pe membrii Delegațiilor bisericești de peste hotare. Dsa a evocat apoi trecutul acestei biserici monumentale, ale cărei începuturi arhitectonice urcă pînă în

sec. XV. Construită ca locaș de cult romano-catolic și închinată „Sfintei Maria”, după Reformă a devenit biserică evanghelică-luterană, stînd mărturie pînă astăzi despre condițiile de dezvoltare pe care le-au avut sașii din Transilvania în cursul vremii.

Astăzi — în noul climat de conviețuire pașnică a tuturor naționalităților conlocuitoare, creat de Republica noastră — sașii luterani trăiesc în raporturi de frătească colaborare cu celelalte culte și îndeosebi cu clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române.

Î. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei și-a exprimat satisfacția față de prietenia dintre ortodocși și luteranii din România, ale cărei mărturii le-a văzut nu numai la Brașov.

Eminenta Sa Episcopul S. F. Allisson s-a exprimat în același sens despre bunele legături dintre luterani și anglicani.

De la Biserica Neagră, înalții oaspeți și însoțitorii lor: P. C. Consilier arhiepiscopesc Ioan Nicoară P. C. Prot. Dr. Vasile Coman și P. C. Preot Dr. Iuliu Ișa — s-au îndreptat spre Poiana Brașovului. Peisajul carpatin captează privirea și desfășează inima drumețului. Oaspeții i-au simțit intens farmecul și nu conteneau a-si exprima admirația pentru frumusețile țării noastre.

La Poiana Brașovului au avut prilej să vadă cum mîna omului pune în valoare splendorile naturii. Noi lucrări de interes turistic, care sînt în curs de desfășurare, vorbesc și acolo despre capacitatea creatoare a poporului nostru.

A fost vizitat elegantul Hotel Sport, de pe terasele căruia oaspeții au avut o perspectivă largă, de rară frumusețe, asupra țărmurilor românești din Sud-Estul Ardealului.

Acolo s-a luat și masa de amiază.

La masă, Î. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei a exprimat „mult iubirii Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române”, Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, adîncă sa recunoștință pentru că i-a dat prilej să facă această vizită în România. De la o zi la alta — a spus Î. P. S. Sa — îmi dau din ce în ce mai bine seama cît de frumoasă e România și sînt sigur că pierdeam mult dacă n-aș fi putut veni să Vă vizitez.

Mi s-a umplut sufletul de bucurie cînd am văzut la biserica „Sf. Nicolae” din Brașov atîta dragoste a poporului român față de noi, oaspeții Bisericii Ortodoxe din această țară, evlavia lor, seninătatea și voioșia lor. Deși nordic prin origine și prin fire, mi-am simțit inima bătînd din nou, cu putere, în fața fermecătoarelor privelisti ale munților Voștri.

Î. P. S. Sa a mai arătat că s-a bucurat cînd a întîlnit la Brașov credincioși luterani și s-a încredințat de legăturile lor frățești cu ortodocșii români.

Mulțumind din inimă pentru caldă primire de la biserica „Sf. Nicolae” din Brașov și pentru această masă frătească, Î. P. S. Sa și-a exprimat convingerea că vizita aceasta va contribui mult la adîncirea simțămîntelor de prietenie care definesc raporturile actuale dintre Finlanda și Republica Socialistă România. E încredințat că aceleași sentimente caracterizează și legăturile anglo-române, precum și vechile relații dintre ortodocșii georgieni și ortodocșii români.

A ridicat paharul pentru prosperitatea poporului român și a Bisericilor înfrățite.

Eminența Sa Episcopul Sherard Faulkner Allisson de Winchester a declarat că pleacă în țara sa cu multe amintiri de neuitat. Niciodată n-o să poară da uitării ospitalitatea de care a fost făcut pârtaș din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian, nici acest drum însoțit în Carpați și nici prietenia cu care

l-a îndatorat pentru totdeauna conducerea Departamentului Cultelor. „Acasă, vreau să vorbesc — și am să vorbesc — despre raporturile excelente care există în țara Voastră între Biserici și Departamentul Cultelor“.

„Prietenia mea pentru Biserica Ortodoxă Română e mare și trainică. Sînt trist că plec și Vă las. Am fost impresionat de toate cele văzute. Ierarhii Bisericii Ortodoxe Române sînt nu numai mari teologi și destoinici ocîrmuitori bisericești, dar au și simțul umorului. Cu astfel de oameni — care știu și să nu fie prea gravi în ținuta lor — noi ne simțim una.

Mulțumind, adînc mișcat, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și Firmilian al Olteniei, precum și P. S. Episcopi Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei, pentru amabilitatea și cordialitatea simțămintelor ce i le-au arătat, a declarat că duce acasă atîta bucurie în suflet încît dorește să mai revină în țara noastră.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului constată că oaspeții și însoțitorii lor se simt excelent și ar mai sta acolo, dar programul prevede că trebuie să mergem mai departe. De aceea — a spus I. P. S. Sa — îmi permit să exprim, după primirea la biserica „din Schei“ și după această masă prietenească, bucuria mea că avem aici frați ai Bisericilor surori.

Adresîndu-se mai întîi Eminenței Sale Episcopului S. F. Allison de Winchester — care se înapoiază la Sinaia — arată că legăturile sufletești încheiate întreolaltă la București sînt atît de prietenești încît regretă mult că înaltul oaspete nu dispune de timp sîre a merge pînă la Sibiu.

Eminența Sa Episcopul S. F. Allison s-a legat sufletește nu numai de persoana mea — a spus I. P. S. Sa — ci în primul rînd de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, de Biserica și de Patria noastră. Își exprimă speranța că îl va putea avea oaspete la Sibiu cînd va veni a doua oară în țara noastră.

Roagă să binevoiască a duce Grației Sale Arhiepiscopului-Primat Michael Ramsey cuvîntul de prețuire și dragoste al Mitropoliei Ardealului și se bucură că înaltul oaspete este hotărît să arate în Anglia tot ce a văzut, a simțit și a trăit în România.

Adresîndu-se apoi reprezentanților Bisericilor surori finlandeză și gruzină, I. P. S. Sa și-a exprimat bucuria că, la Sibiu, vor putea sluji împreună, sub semnul comuniunii noastre întru Ortodoxie. Slujirea împreună este și un semn al prieteniei între popoarele român, finlandez și georgian. În acest spirit, I. P. S. Sa adresează cuvînt de cinstire Bisericilor surori și face urarea ca prietenia lor să rămîină neclătinată, să se întărească și adîncească, și să se manifesteze în viitor cu și mai multă vigoare.

A încheiat rugînd pe Dumnezeu să ajute Bisericilor creștine ca să poată servi cît mai bine cauza umanității, pacea și înfrățirea între oameni și popoare.

Făcînd apoi o scurtă plimbare prin frumoasa stațiune carpatină, oaspeții și însoțitorii lor au vizitat, între altele, „Șura Dacilor“, local care evocă — prin construcție, mobilier și costumele personalului de servire — realități autohtone de acum mai bine de două mii de ani. Reprezentanții organelor de Stat din Brașov au dat relații asupra lucrărilor de extindere și înfrumusețare a stațiunii Poiana Brașovului.

La Brașov, delegația Bisericii Anglicane, condusă de Eminența Sa Episcopul Sherard Faulkner Allison de Winchester, avînd alte îndatoriri de program care nu-i mai îngăduiau continuarea vizitei în Arhiepiscopia Sibiului, și-a luat rămas bun de la înalții Ierarhi români și de la membrii Delegațiilor gruzină și finlandeză și — însoțită de I. P. S. Mitropolit Firmilian al Ol-

teniei — s-a întors, prin Sinaia, la București. Eminența Sa Episcopul S. F. Allison a mulțumit I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru excelenta primire a delegaților Bisericii Angliei în cuprinsul Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu.

*

După o oră de mers, s-a ajuns la Făgăraș. Era pe înserate. La Biserica Brîncoveanu, un impunător sobor de preoți în odăjdii a ieșit în întâmpinare cu Sf. Evanghelie și Sf. Cruce. P. C. Prot. Moise Ionașcu a salutat pe înalții oaspeți și a evocat istoricul acestui sfânt așezământ, care stă mărturie despre legăturile strânse dintre românii de pe cele două versante ale Carpaților și despre statornicia în credință a ortodocșilor ardeleni, greu loviți în unitatea lor bisericească de dezbinarea de la 1698—1700. Această dezbinare a fost lecută înainte cu 20 de ani, fiind una din primele fapte mari ale arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

În biserică, înalții oaspeți s-au închinat la masa Sf. Altar, au semnat în Cartea de Aur și apoi au fost prezentați clerului și credincioșilor de către I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

După o scurtă vizită la casa protopopească, petrecuți fiind de preoți și de numeroși credincioși, înalții oaspeții au plecat mai departe.

Se înnoptase când au ajuns la biserica parohiei Viștea de Jos, unde au fost întâmpinați cu căldură și venerație de un sobor de preoți în odăjdii și de vreo două mii de credincioși din localitate și din parohiile învecinate.

Vrednicul preot-paroh Filaret Costea, doctorand în teologie, după ce a înfățișat Sf. Evanghelie și Sf. Cruce spre sărutare, a rostit un vibrant cuvînt de bineventare.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a prezentat pe înalții oaspeți, arătînd că ei ne vizitează Biserica și țara cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la intronizarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

La plecare, zeci de buchete de flori oferite înalților ierarhi și însoțitorilor lor au inundat mașinile, iar clopotele își trimiteau spre înălțimile țării dangătul lor sărbătorec.

*

La reședința mitropolitană din Sibiu — unde au ajuns către orele 23 — înalții oaspeți și însoțitorii lor au fost întâmpinați cu caldă dragoste și vădită bucurie de către Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei, precum și de către P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu, P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, P. C. Consilier I. Vlad, Dl Consilier Ioan Floca, doctorand în teologie și drept, și P. C. Secretar arhiepiscopesc Dr. Dumitru Călugăr.

La Reședința mitropolitană și la așezămintele bisericești din preajma ei, porțile erau împodobite, după datină, cu lăstari de mestecenii.

Îndată după cină, înalții oaspeți au fost conduși la locurile de mai-nainte designate pentru odihna nopții.

DE RUSALII — LA SIBIU

În prima zi a Praznicului Pogorîrii Duhului Sfînt (Duminică, 9 iunie 1968), dis-de-diminează, în preajma Catedralei mitropolitane se stîrnise un freamăt de zile mari. Pîlcurile de credincioși — din ce în ce mai numeroase și mai populate — petreceau ceasuri de așteptare febrilă.

La orele 9,30 dangătul celor patru clopote revarsă valuri de armonii metalice din turlile impunătorului locaș de închinare de la centrul Mitropoliei Ardealului.

Precedat de diaconii care cădelnițează pe traseu și de Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Conf. univ. Gheorghe Șoima, cortegiul Înălților Ierarhi se îndreaptă cu pas de procesiune spre Catedrală, printre șiraguri dense de credincioși, binecuvîntîndu-i din mers.

La intrare, sînt întîmpinați de soborul preoților slujitori. P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Beiașcu prezintă Sf. Evanghelie și Sf. Cruce spre sîrutare.

După ce se face închinarea prevăzută de pravilă la sf. icoane și în Sf. Altar, se constituie soborul pentru săvîrșirea Sfintei Liturghii arhieresti. Din sobor au făcut parte: Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos *Efrem* al II-lea al Gruziei, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, Î. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei, P. S. Episcop *Teofil* al Vadului, Feleacului și Clujului și P. S. Episcop *Valerian* al Oradiei, — înconjurați de: P. C. Vicar arhiep. Tr. Beiașcu, P. C. Prot. Gheorghe Chachua din Delegația bisericească gruzină, P. C. Ieromonah Dumitru Mamina și P. C. Pr. I. Gherghel, ajutați fiind de P. C. Arhiadiaconi Prof. Dr. Ioan Zăgreanu, Iosif Bolog și Vasile Gîrbu și de P. C. Diaconi Constantin Voicu și Gheorghe Papuc.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul mixt al Catedralei, sub diriguirea P. C. Conf. univ. Gh. Șoima și a P. C. Diacon Ioan Popescu.

În cursul Sf. Liturghii s-a săvîrșit o hirotonire întru diacon.

Ecteniile au fost cîntate în românește și în slavonește, iar ecteniile în l. gruzină, slavonă, finlandeză și română.

La priceastă, de pe podiul din mijlocul Catedralei, P. S. Episcop *Valerian* al Oradiei a predicat despre însemnătatea religioasă-morală a Praznicului Pogorîrii Duhului Sfînt. P. S. Sa a spus, în esență:

În legătură cu Pogorîrea Sf. Duh la Cincizecime, P. S. Sa vorbește despre cele șapte daruri ale Sf. Duh.

În marea Sa iubire față de oameni, Dumnezeu ne-a dat tot ceea ce ne este nouă necesar pentru dobîndirea mîntuirii, desăvîrșirii și fericirii veșnice.

Dumnezeu este unul în Ființă și întreit în Persoane: Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul și Dumnezeu-Duhul Sfînt. Dumnezeu-Tatăl este cunoscut mai mult ca Creator al Lumii; Dumnezeu-Fiul este cunoscut mai mult ca Mîntuitor și Judecător; Dumnezeu-Duhul Sfînt este cunoscut mai mult ca Plinitorul, ca Vistierul tuturor bunătăților.

Înainte de înălțarea Sa la cer de-a dreapta Tatălui, Dumnezeu-Fiul făgăduiește că-L va ruga pe Dumnezeu-Tatăl să trimită în Lume pe Sf. Duh, ca să-i mîngîie pe Sf. Apostoli.

Astfel, în ziua Cincizecimii, Sf. Duh se pogoară — în chip de limbi ca de foc — peste Sf. Apostoli și-i face capabili să propovăduiască Evanghelia la toată făptura.

Ne mîntuim prin dumnezeiescul Har sau Dar al Sf. Duh. Darurile Sf. Duh sînt șapte, ele fiind cele șapte chei cu care deschidem raiul, scara pe care ne putem urca pînă la Dumnezeu, de unde am căzut.

În continuare, prezintă în parte pe fiecare din aceste șapte Daruri ale Sf. Duh, reliefînd în mod pregnant rolul fiecăruia în economia neamului omenesc căzut în păcat.

Din această parte, reținem cîteva sublinieri cu adînc ecou în actualitate: Duhul lui Dumnezeu este duhul comunicării, bazat pe iubire. Darul înțelegerii este temelia armoniei sociale. În legătură cu darul cunoașterii: darul cel mai scump al cunoașterii de sine este cunoașterea propriei noastre chemări. Cînd

omul ajunge în viață pe drumul vocației sale, nimic nu i se mai pare greu, nimic nu-l mai înspăimîntă. Un popor ai cărui fii ar răspunde cu toții chemării lor, ar fi primul între toate popoarele. Căci se impune principiul: Omul care trebuie în locul care trebuie!”.

Toate aceste Daruri ale Sf. Duh — ca să fie daruri reale — trebuie să fie cultivate de noi în ființa noastră. Dacă facem acest lucru, atunci dobîndim desăvîrșirea morală, frumusețea morală, sfințenia.

În încheiere, P. S. Sa, spune următoarele:

Vă spun acum în chip simplu cum vă puteți urca la cer:

1. Mîntuitorul a întemeiat un așezămînt de mîntuire: Biserica. Să cereți Harul lui Dumnezeu prin cele șapte Sf. Taine și prin toate slujbele Bisericii. Prin acestea, primiți și Darurile Sf. Duh, care s-a pogorît la Rusalii.

Mîntuitorul este în Biserică. Domnul Iisus Hristos este pe Sf. Masă și voi îl puteți avea în voi prin cuminecare după vrednicie.

2. Să aveți credință în Dumnezeu. Să credeți toate cele ce vă învață Biserica!

3. Să faceți fapte bune! Căci va veni o vreme cînd toți ne vom întîlni. Hristos va veni pe norii cerului ca să judece Lumea și-i va despărți pe toți în două cete: de-a dreapta cei drepți, iar de-a stînga cei păcătoși. Cei dintîi vor merge în rai, iar cei de-al doilea în iad.

Rugăciunea mea, a Episcopului Oradiei, vă dorește tuturor ardelenilor, tuturor românilor, tuturor oamenilor ca la judecata cea de apoi să fiți de-a dreapta și nu de-a stînga.

Darul Sf. Duh cu voi cu toți. Amin!”.

După predică, au fost executate de cor compozițiile religioase: „Po-doaba Casei Tale”, de Gh. Șoima (cu soliști) și „Aceasta este ziua...”.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, din ușile împărătești ale Sfîntului Altar, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și P. S. Episcop Teofil al Clujului au citit rugăciuni de mulțumită.

După otpust — făcut de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului — Înalții Ierarhi au ieșit pe solee, luînd loc în jețurile arhieresti. Sanctitatea Sa Patriarhul Efrem al II-lea a fost invitat să ia loc în jețul mitropolitan.

Urcînd pe podiul din mijlocul Catedralei, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a luat cuvîntul, spunînd:

La marea Sărbătoare a Pogorîrii Duhului Sfînt peste Sfinții Apostoli, cînd a luat naștere Biserica lui Iisus Hristos, avem deosebita bucurie să primim în sfînta noastră Catedrală și să slujim împreună reprezentanți ai Bisericii din Gruzia și Finlanda. Iar în ziua de mîine — alături de P. F. Patriarh-Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei și I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei — vor fi împreună cu noi și vor sluji doi Episcopi ai Bisericii Ortodoxe Bulgare.

Această prezență a două Biserici Ortodoxe în sf. noastră Catedrală este un fapt unic în istoria Catedralei noastre. Niciodată n-au fost prezente atîtea fețe înalte ale atîtor Biserici Ortodoxe surori.

Prezența Prea Fericirii Sale Patriarhului-Catolicos Efrem II al Gruziei și a I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei se datorește mai întîi faptului că în săptămîna aceasta, la 6 iunie, Biserica noastră a sărbătorit împlinirea a 20 de ani de la înscăunarea Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian.

La această sărbătorire au venit reprezentanții tuturor Bisericilor Ortodoxe surori în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Benedictos al Locurilor sfinte, împreună cu alți Patriarhi, Arhiepiscopi și Episcopi, delegați ai acestor Biserici.

La această sărbătorire — pe lângă reprezentanții Bisericilor Ortodoxe surori — au venit și reprezentanți ai Bisericilor care sînt încadrate în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, manifestînd în felul acesta prețuirea de care se bucură P. F. nostru Patriarh Justinian în sînul Ortodoxiei și în sînul creștinătății întregi.

Glas de sărbătoare au adus și reprezentanții poporului nostru, care au participat la această sărbătorire.

Din însărcinarea Sf. Sinod, am adus în Biserica Sf. Spiridon cuvîntul de cinstire al Sf. Sinod, al tuturor preoților și credincioșilor.

Iar la ședința Sf. Sinod a vorbit I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei — în numele Sf. Sinod — arătînd activitatea bogată a P. F. Patriarh Justinian, unitatea dintre P. F. Sa și ierarhii Bisericii noastre.

Pentru ca această frumoasă sărbătorire, care a durat două zile, să se răspîndească și în celelalte centre bisericești, delegațiile au plecat să viziteze centre mitropolitane și eparhiale, avînd astfel posibilitatea că cunoască Biserica noastră și poporul nostru.

Aici la Sibiu avem deosebita cinste să fim vizitați de 3 delegații. Mulțumim P. F. Părinte Patriarh că a binevoit să ne trimită 3 delegații. Mulțumim înalților oaspeți pentru că au binevoit să ne cinstească cu prezența lor.

P. F. Sa Patriarhul-Catolicos Efiem II al Gruziei a dorit să vină să vadă Sibiul, unde a sosit cu avionul și a fost găzduit în Reședința noastră.

Cu ceilalți delegați am plecat ieri din București și am vizitat Mînăstirea Sinaia, Biserica Sf. Nicolae-Schei și Biserica Neagră din Brașov, Poiana Brașovului — ca să vadă și frumusețile naturale ale țării noastre —, biserica lui Constantin Brîncoveanu din Făgăraș, unde este o cruce lucrată de mitropolitul Antim Ivireanu, originar din Georgia. De la Făgăraș ne-am oprit la biserica din Viștea de Jos, o biserică monumentală care se pictează, fiind pe jumătate pictată.

În felul acesta, delegația a putut să vadă frumusețile Patriei noastre și să mărturisească — unii dintre ei — că n-au mai văzut astfel de frumuseți.

Pînă la Brașov a venit și reprezentantul Primatului Angliei, Em. Sa Episcopul S. F. Allisson, și acesta a rămas profund impresionat de frumusețile Patriei noastre. Dar mai profund impresionați au fost oaspeții noștri de primire făcută la Schei, Făgăraș și Viștea de Jos. Credința, căldura, atașamentul cu care au fost întîmpinați, le-au pătruns adînc în suflet și amintirea acestei vizite va rămîne neștersă în inimile lor. Ei au mărturisit admirația față de poporul și țara noastră, față de Biserica Ortodoxă Română, prețuirea pentru ierarhii Bisericii noastre, în frunte cu P. F. Patriarh Justinian, față de clerul și credincioșii noștri.

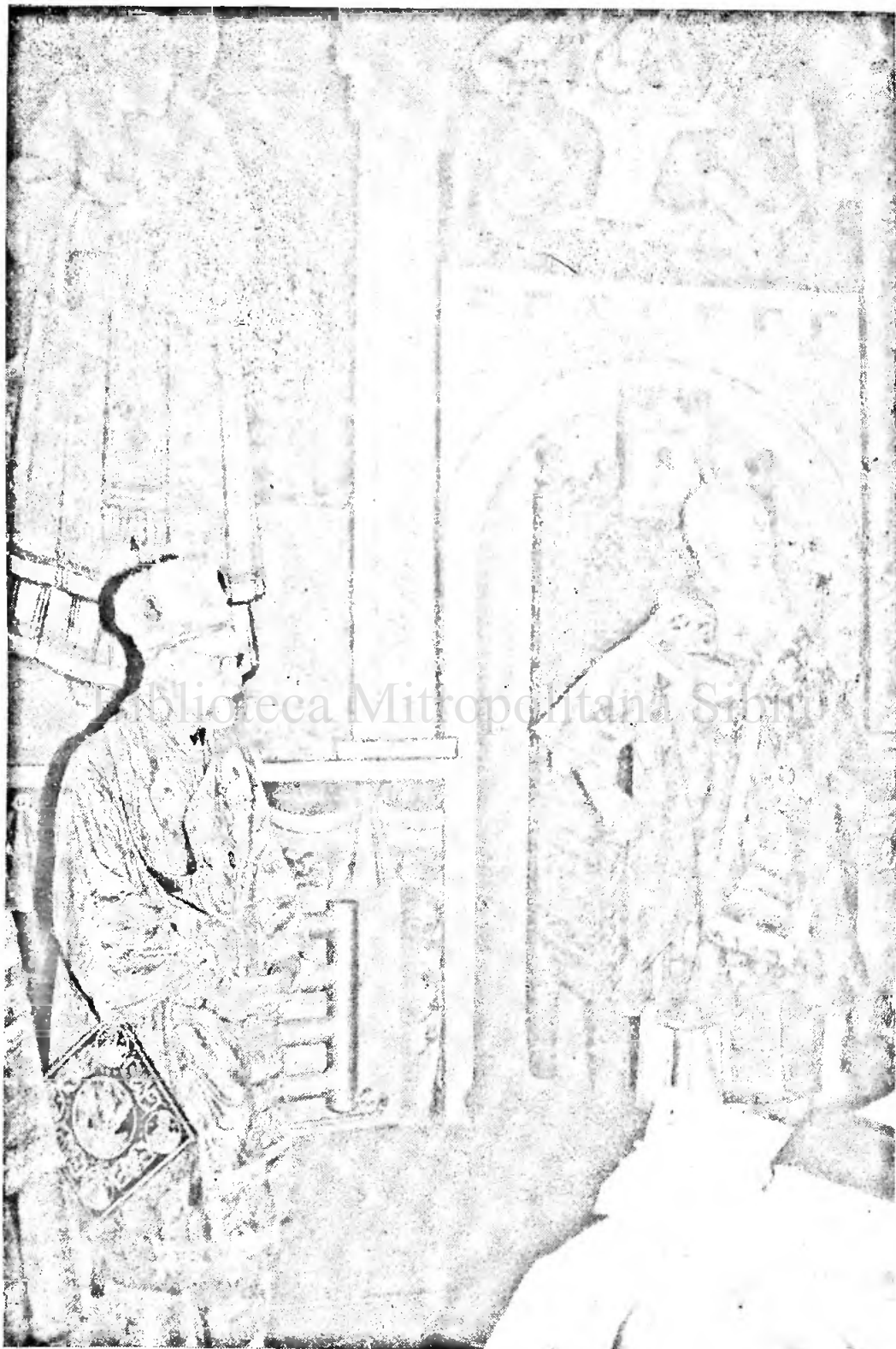
Trebuie să mărturisesc faptul că între Biserica din Gruzia și Biserica noastră Ortodoxă Română sînt legături vechi. Biserica Gruziei este una din cele mai vechi Biserici Apostolice. Ea are o istorie strălucită. Momentul cel mai important al relațiilor dintre Bisericile noastre este cel legat de Antim Ivireanu, care originar din Ivir (așa se numea pe atunci Gruzia) ajunge Episcop de Rîmnici și apoi Mitropolit al Ungrovlahiei. Cunoștea mai multe limbi. Căr-

Sanctirarea Sa Patriarhul Catolicos *Efreim* al II-lea al Gruziei și I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului în altarul Catedralei mitropolitane din Sibiu.

Sfântitatea Sa Patriarhul Catolicos *Elyem* al II-lea al Gruziei și I. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei în altarul Catedralei mitropolitane din Sibiu. (Rusali 1968).

Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului împreună cu P. S. Episcopi *Ștefan* de Glavinița, *Varlaam* de Stobie și *Teofil* al Clujului în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Sanciuarea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei în
altarul Catedralei mitropolitane din Sibiu

Liurgie solemnă în Catedrala mitropolitană din Sibiu

țile pe care le-a tipărit pentru Biserica noastră și pentru alte Biserici, au devenit model pentru celelalte Biserici.

Și la noi în Ardeal, sub ocrotirea lui Constantin Brîncoveanu, cărțile tipărite de Antim Ivireanu s-au răspândit nu numai în bisericile ortodoxe, ci și în cele foste greco-catolice, ele fiind un factor de legătură între toți fiii poporului românesc.

Dar Antim Ivireanu ajungînd Mitropolit al Ungrovlahiei, n-a uitat nici de poporul georgian, trimișîndu-i o tipografie și tipografi. De aceea, cînd a fost prăznuit la noi Antim Ivireanu, s-a prăznuit și în Gruzia și astfel Antim Ivireanu constituie o punte de legături bisericești și culturale între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Gruziei. Azi avem bucuria să avem în mijlocul nostru pe P. F. Patriarh-Catolicos Eșrem II al Gruziei, să primim binecuvîntarea sa și să ascultăm cuvîntul său.

Biserica Ortodoxă a Finlandei este reprezentată de I. P. S. Sa Paavali, conducătorul acestei Biserici, care este mai mică și mai tînăvă, dar plină de vitalitate ortodoxă. Acolo se slujește în limba finlandeză. Ca Biserică Ortodoxă Română autocefală, ne simțim apropiați de Biserica Ortodoxă autonomă din Finlanda, care își desfășoară activitatea într-o țară nordică, în care majoritatea locuitorilor sînt evanghelici-luterani. Ea este și Biserică națională, pentru că este legată de poporul finlandez și împreunează Ortodoxia cu spiritul poporului în sînul căruia își desfășoară viața.

Și legăturile cu Biserica Ortodoxă din Finlanda sînt mai vechi. Patria noastră a întreținut relații frățești cu Biserica Finlandeză, studenți finlandezi au studiat la Institutul Teologic Universitar din București. În prezent, legăturile noastre cu această Biserică se dezvoltă mereu și Biserica Română acordă sprijinul ei Bisericii Ortodoxe din Finlanda.

Mulțumesc I. P. S. Sale Paavali că a binevoit ca de la așa mare distanță — rupîndu-se de multele sarcini pe care le are — să vină nu numai la București, ci și la Sibiu, ca să slujească împreună cu noi.

Vedeți dar, iubiți credincioși, cît de frumoasă este această înfrățire, această comuniune dintre reprezentanții Bisericilor Ortodoxe. Ce minunat lucru este să putem primi azi reprezentanți ai Bisericilor Gruziei și Finlandei, iar mîine și ai Bisericii Bulgare, ieri avînd pînă la Brașov și reprezentanți ai Bisericii Anglicane. În felul acesta, preamărim cu toții pe Domnul nostru Iisus Hristos, care îmbrățișează pe toți cei ce cred în El, pe tot omul, pentru că pentru întreaga omenire Hristos și-a întins brațele pe Cruce — pentru ca să-i mîntuiască, să le dea viață veșnică.

Această bucurie cred că o au și oaspeții noștri. Pentru că și aici au fost primiți cu toată dragostea de preoți și credincioși. Și aici au constatat că noi sîntem întemeiați pe stîncă credinței strămoșești, sîntem înflăcărați de iubirea lui Iisus Hristos și întindem brațele iubirii frățești oaspeților noștri.

De aceea ca arhiepiscop și mitropolit, țin să mulțumesc preoților și credincioșilor și rog pe bunul Dumnezeu ca darurile Sf. Duh, limbile lui de foc să se reverse în inimile voastre, ca să fie tot mai înflăcărate în dragoste, tot mai lucrătoare pentru propășirea Sfintei noastre Biserici și a Patriei noastre scumpe, pentru pacea a toată lumea și înfrățirea tuturor popoarelor.

Dumnezeu să ne ajute, să ne binecuvînteze, ca să facem voia Lui cea sfîntă în toată viața noastră și să-L preamărim. Amin!

Sanctitatea Sa Patriarhul-Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei a spus:

Vă rog să primiți din adîncul sufletului meu binecuvîntarea Patriarhului-Catolicos al Bisericii din Gruzia. Dacă eu aș fi fost analfabet, dacă bunul Dumnezeu mi-ar fi îndreptat pașii spre țara dv., aș fi mărturisit cu toată credința că Dumnezeu a revărsat toate binecuvîntările Sale asupra frumoasei dv. țări.

Eu sînt încredințat că binecuvîntarea lui Dumnezeu este cu prisosință asupra țării și pămîntului vostru. Despre aceste minunate frumuseți naturale și bogății ale țării voastre, care preamăresc slava lui Dumnezeu, eu m-am încredințat deplin. Am venit în țara voastră nu fără nici o cunoaștere a ei, ci am venit cunoscînd țara voastră din cărți și reportaje ce s-au făcut despre ea și pe care le-am citit. Țara voastră ne este cunoscută prin fiul nostru legitim Antim Ivireanu, care ne-a luminat asupra țării voastre.

Ea ne este cunoscută și prin dragostea și legăturile prietenești ce există între poporul român și între poporul gruzian. De aceea, mă simt în mijlocul dv. ca și în mijlocul credincioșilor mei. Deși nu ne-am văzut niciodată pînă acum, parcă fiecare din dv. îmi este cunoscut și sufletului meu.

Dar acest sentiment se întărește în sufletul meu prin Sfînta voastră Biserică. Eu știam pînă acum că există o Biserică puternică: Biserica Ortodoxă Rusă. Dar acum m-am convins că există și o mare Biserică Ortodoxă Română.

Această Sfîntă Biserică Ortodoxă Română este condusă de prea iubitul Patriarh Justinian, invitația căruia m-a făcut să vin în părțile dv. Primirea mea în țara voastră este un răspuns la vizita pe care a făcut-o Patriarhul Justinian în țara noastră în anul 1948. Am vrut să văd nu numai tronul de pe care conduce Patriarhul Justinian Biserica Ortodoxă Română, ci am vrut să văd și locurile unde Prea Fericirea Sa își desfășoară activitatea.

Sînt adînc impresionat de slujba ce am făcut azi împreună în această minunată Catedrală. Este pentru mine deosebit de plăcut să văd un Mitropolit atît de amabil și atît de ospitalier ca Mitropolitul Nicolae.

În semn de adîncă recunoștință pentru Î. P. S. Voastră, de pe tronul Sfintei Biserici a Gruziei Vă rog să primiți, Î. P. S. Mitropolit Nicolae, această înaltă distincție a ordinului Sf. Gheorghe, purtătorul de biruință, ca și el să Vă fie ocrotitor în misiunea ce desfășurați.

Nu pot să mărturisesc tot ceea ce simt în sufletul meu, în limba dv. maternă, în limba românească, pe care Antim Ivireanu a iubit-o atît de mult, dar în schimb inima mea este plină de iubire față de voi.

Neputința mea mă face să cred că sînt pentru ultima dată în mijlocul vostru. Sînt neputincios cu trupul, dar tare cu sufletul. Binecuvîntez țara voastră, binecuvîntez casele voastre și viața voastră de fiecare zi!

A urmat la cuvînt Î. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei, care a spus:

Vă felicit, iubiți credincioși, de sf. și marea sărbătoare de azi. Sărbătoarea de azi este și a minunii lui Dumnezeu. După învierea Sa din morți și ridicarea Sa la cer de-a dreapta Tatălui, Iisus Hristos a trimis pe Sf. Duh asupra sf. Săi ucenici și Apostoli. Și, iată, prin pogorîrea Sf. Duh se împlinște cea mare minune că Sf. Apostoli încep să vorbească în diferite limbi. Și aici, în această sf. și măreață Catedrală, și noi am ascultat Sf. Liturghie în diferite limbi. Dv. ați ascultat Sf. Liturghie în limba poporului român pe care o iubiți, în limba gruzină, în limba finlandeză și în limba slavonă. Dar

nu în aceasta constă minunea că dv. ați ascultat Sf. Liturghie în diferite limbi, pentru că și turiștii care vin în țara dv. vorbesc în diferite limbi.

Minunea lui Dumnezeu este aceasta că noi, care am venit din diferite țări, ne-am unit în același Duh Sfânt, care i-a unit și pe Sf. Apostoli în ziua Pogoririi Sf. Duh. Această minune dumnezeiască se întâmplă de câte ori se adună reprezentanți ai diferitelor Biserici și îl preamăresc pe Dumnezeu. Noi știm că nu numai Biserica Ortodoxă îl preamărește pe Dumnezeu. Noi știm că sînt și alte Biserici creștine, care în același duh, în aceeași credință îl preamăresc pe Domnul nostru Iisus Hristos. Și toți credincioșii așteaptă minunea cînd bunul Dumnezeu ne va uni pe toți în jurul unui Sf. Potir. Comuniunea tuturor creștinilor este cea mai deplină dragoste care poate mărturisi, în toată plinătatea, pe Sf. Duh.

Această unitate, această comuniune creștină ne este dată nu numai nouă celor ortodocși, ci întregii omeniri, căci Sf. Duh este al tuturor.

În fața omenirii se ridică azi probleme mari și grele. De aceea, trebuie azi ca toți să ne unim în același duh și aceeași credință.

Eu vin dintr-o țară îndepărtată, de la Nord, Finlanda, și din toată inima — în numele Bisericii Ortodoxe de acolo — vă aduc binecuvîntarea noastră și a bunului Dumnezeu.

Eu sînt fericit că întorcîndu-mă la mine acasă, voi putea istorisi credincioșilor noștri despre credința puternică, despre mărirea Bisericii Ortodoxe Române, pe care am văzut-o cu ochii mei. Eu mulțumesc lui Dumnezeu în primul rînd. În al doilea rînd, mulțumesc P. F. Patriarh Justinian, care mi-a oferit această posibilitate de a vizita și această parte a Bisericii Ortodoxe Române cu marea Catedrală atît de impunătoare.

Eu mulțumesc cu toată recunoștința Î. P. S. Mitropolit Nicolae, conducătorul acestei Arhiepiscopii, pentru cuvîntul de salut, pentru dragostea ce ne-a arătat cu acest prilej, precum și în toate împrejurările în care am fost împreună. Eu nu pot să vă sărut pe fiecare în parte cu sărutul dragostei creștine, dar îmi dați voie să dau sărutare frățească — în numele dv. și pentru dv. — Î. P. S. Mitropolit Nicolae.

După fiecare cuvîntare, Corul a intonat un puternic „Mulți ani...“.

La sfîrșit, a luat din nou cuvîntul Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, spre a mulțumi tuturor — oaspeți, cler și credincioși — pentru dragostea ce și-au arătat-o unii altora.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului mulțumește oaspeților pentru cuvîntul pe care l-au rostit din inimă, prin care au arătat legăturile adînci dintre Bisericile noastre.

Ne bucurăm că întorcîndu-se în țările lor, înalții Ierarhi vor duce acolo cuvînt despre ceea ce-au văzut și au trăit aievea și astfel și cei de acolo vor trăi ceva din ceea ce am trăit noi aici și legăturile dintre Bisericile noastre nu se vor mărgini la Ierarhi, ci se vor întinde și la cler și credincioși și vor contribui la înfrățirea dintre popoarele noastre.

Vă mulțumesc, iubiți credincioși, că ați participat cu atîta evlavie pînă la sfîrșit la această marea sărbătoare a Ortodoxiei.

Pentru aceasta să fie preamărit Domnul nostru Iisus Hristos și darul Său să se reverse asupra noastră a tuturor. Amin!

Diaconii au cîntat apoi un Polihroniu pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, pentru Sanctitatea Sa Patriarhul Efrem al II-lea, pentru

Înalții Ierarhi liturgisitori, pentru Ocîrmuitorii Republicii Socialiste România, pentru cler și credincioși.

La Sf. Liturghie a fost de față — din partea Episcopiei evanghelice-luterane C.A. — Dl Decan și Vicar Prof. Dr. Hermann Binder.

Cu același ceremonial ca și la sosire, Înalții Ierarhi s-au îndreptat apoi spre Reședința mitropolitană, străbătînd și binecuvîntînd mulțimea de credincioși revărsată în curtea Catedralei și dincolo de ea.

La masa de amiazi, dată de Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, au luat parte înaalții oaspeți și însoțitorii lor, membrii Consiliului arhiepiscopesc, rectorul și profesori ai Institutului Teologic Universitar și alți invitați.

A luat parte, de asemenea, Dl ing. Nicolae Hurubean, vicepreședinte al Consiliului popular al județului Sibiu.

La masă s-au rostit toasturi.

Sanctitatea Sa Patriarhul-Catolicos *Efrem* al II-lea al Gruziei, cu tînească însuflețire, a spus, în esență:

La noi e datina să ridici paharul în cinstea cuiva. Eu îl ridic pentru poporul român și pentru Guvernul României, care oferă condițiuni prilenice Bisericii Ortodoxe Române și celorlalte culte, ca să-și desfășoare în pace și libertate misiunea lor duhovnicească.

În semn de mulțumire pentru dragostea arătată și de cinstire deosebită pentru Arhipăstorul Mitropoliei Ardealului, Sanctitatea Sa Patriarhul *Efrem* al II-lea a înmînat Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Dr. *Nicolae Mladin* Ordinul religios al Patriarhiei Gruzine „Sfîntul Gheorghe“, în aplauzele celor prezenți, care cîntă un întreit „Mulți ani trăiască“.

A luat apoi cuvîntul P. C. Vicar arhiepiscopesc *Tr. Belasçu*, exprimînd bucuria preoțimii din Arhiepiscopia Sibiului pentru vizitele pe care le fac la centrul acesteia Delegațiile bisericești de peste hotare. Aceste vizite au loc tocmai în zilele în care se împlinește un an de la înscăunarea Î. P. S. Mitropolit *Nicolae Mladin*. Ascultat de preoțime și iubit de credincioși, Î. P. S. Sa pășește viguros pe urmele marilor săi înaintași de pioasă amintire, Mitropoliții *Nicolae Bălan* († 1955) și *Nicolae Colan* († 1967).

Referindu-se la actul unificării bisericești — pentru care actualul Mitropolit al Ardealului a dovedit tot timpul o superioară înțelegere, ca și pentru însemnătatea lui ortodoxă și națională — vorbitorul a accentuat justetea și trăinicia acestui act istoric.

I. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei a arătat că la această masă, la care ne-am adunat în jurul stăpînului casei, sîntem fericiți să vedem și pe venerabila Mamă a I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului. Fiecare dintre noi are o mamă. Am avut-o și eu pînă înainte cu 4 ani. Fiecare din noi avem datorii sfînte față de mamele noastre. I. P. S. Sa a ridicat paharul în cinstea Mamei I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului.

Sanctitatea Sa Patriarhul *Efrem* al II-lea intervine prompt, spunînd Mamei I. P. S. nostru Arhipăstor: „Numai atît de-ai fi făcut, să dai Bisericii Voastre un astfel de fiu ca I. P. S. Mitropolit *Nicolae Mladin* — și e destul ca să nu-ți fi irosit viața îndeșert“!

A mulțumit tuturor I. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae*, spunînd între altele: Valoarea unui om, în orice slujbă ar fi el așezat, nu stă în el însuși, ci în faptul că el se simte cuprins în marea colectivitate pe care o slujește: a poporului său, a Bisericii Sale, a Patriei sale. Împreună cu toți cei ce alcă-

tuiesc acea colectivitate, el contribuie din plin la buna desfășurare — și, deci, la propășirea — vieții Bisericii și a Patriei, a vieții poporului în mijlocul căruia trăim și pentru bunul mers al căruia lucrăm.

Bucuria mea e astăzi deosebit de mare văzînd că s-a lărgit comunitatea căreia îi aparținem prin vizita pe care ne-o fac frații noștri din Gruzia și din Finlanda. Prin acest fel de legături ne simțim încadrați ca români într-o comunitate mai largă, fiindcă simțim alături de noi poporul gruzin și poporul finlandez.

De aceea, decorația cu care Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea al Georgiei m-a cinstit pe mine și Mitropolia Ardealului, eu o consider ca un simbol: noi, ortodocșii, ca și popoarele noastre, asemenea Sfîntului Gheorghe, sîntem angajați într-o luptă unitară împotriva „balaurului” care este războiul, pentru ca simbolul fecioarei izbăvite de monstru — năzuința superioară a popoarelor, p a c e a — să-și poată găsi împlinirea într-o lume de bună înțelegere, prosperitate, libertate și dreptate.

În al doilea rînd, țin să mulțumesc reprezentanților autorităților județene și Departamentului Cultelor, a căror prezență la această masă este o cinstire pentru mine și pentru noi toți, și totodată o mărturie a prețuirii pe care Statul român o acordă Bisericii noastre pentru patriotismul ei și pentru osîrdia cu care ea sprijinește poporul nostru în lupta lui pentru o viață nouă.

Noi, însă, nu sîntem numai oameni ai Bisericii, ci și fii ai poporului nostru, înrădăcinați adînc în pămîntul strămoșesc și dăruți luptei poporului nostru pentru o viață din ce în ce mai frumoasă și mai îmbelșugată. În sufletele noastre, credința Bisericii strămoșești se împletește organic cu dragostea față de poporul român, față de Patria noastră înfloritoare.

De aceea, sîntem încredințați că slujind Biserica, noi slujim totodată și Patria, slujim binele poporului nostru care este călăuzit de înțelepții săi conducători spre un viitor din ce în ce mai fericit. De aceea, noi înțelegem că există, în fond, o singură slujire: a credinței străbune și a Patriei, a propășirii Ortodoxiei în unitate și a propășirii omenirii spre viață și pace.

În temeiul celor zise, consider că unitatea noastră sufletească este o realitate care ne face să nădăjduim că, în viitor, va da roade din ce în ce mai frumoase pentru Bisericile noastre și pentru înfrățirea popoarelor noastre.

I. P. S. Sa a încheiat ridicînd paharul în sănătatea Prea Fericitului Patriarh Justinian, a Sanctității Sale Patriarhului Catolicos Efrem al II-lea al Georgiei, a I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei, a reprezentanților autorităților locale — și pentru înfrățirea dintre popoarele noastre.

De la locul său, Sanctitatea Sa Patriarhul Efrem al II-lea a rostit, cu entuziasm spontan: „Vă mulțumesc pentru acest toast cu adevărat ecumenist”.

*

În aceeași zi, după masă la orele 18, înalții oaspeți și însoțitorii lor au fost primiți cu cinstea cuvenită și cu respectuoasă dragoste

LA INSTITUTUL TEOLAGIC

de grad Universitar, în aula căruia s-a desfășurat cu acel prilej un program festiv, susținut de Cîrul studenților teologi, sub diriguirea P. C. Prof. Gheorghe Șoima.

Înalții Ierarhi, în acordurile Imnului arhieresc, au luat loc pe estradă, binecuvîntînd asistența.

După Rugăciunea Domnească — cîntată de cor pe melodia neuitatului Ciprian Porumbescu — a luat cuvîntul P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, care a spus:

CUVÎNTUL P. C. RECTOR SOFRON VLAD

P. C. Sa, adresîndu-se aleşilor oaspeţi, a spus: „Credincioşii care au asistat, în Catedrala mitropolitană, la sfînta Liturghie, au avut o emoţie asemănătoare aceleia pe care au avut-o mulţimile în prima zi de Rusalii, cînd Apostolii, după Pogorîrea Dubului Sfînt asupra lor, le-au grăit în diferite limbi. Am asistat şi noi astăzi la rugăciuni rostite în diferite limbi, dar prin toate grăia acelaşi Dub Sfînt care a grăit şi prin Apostoli în prima zi de Rusalii în Ierusalim.

Profesorii Institutului Teologic Universitar din Sibiu, împreună cu dubul înaintaşilor lor care petrece nevăzut printre noi — înaintaşi ale căror portrete le puteţi vedea pe pereţii acestei aule — şi împreună cu studenţii acestui Institut, simţim o bucurie nespusă pentru faptul că putem avea în mijlocul nostru pe Sanctitatea Sa Efrem al II-lea, Patriarbul Catolicos al Gruziei, pe Înalt Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Paavali al Finlandei şi pe Ierarhii noştri dragi care-i însoţesc.

Sanctitatea Sa Patriarbul Efrem II al Gruziei este bine cunoscut nu numai reprezentanţilor diferitelor Biserici Ortodoxe, ci şi tuturor reprezentanţilor celorlalte confesiuni din lumea întreagă, care au participat la adunările generale ale Conferinţei Creştine pentru Pace la Praga, la care Sanctitatea Sa ocupa lor în prezidiu.

Să-mi fie permis să mărturisesc aici că asistenţa din sala de şedinţe, cînd vorbea Sanctitatea Sa, îl caracteriza ca: „Patriarbul cu ochi de vultur, cu privirea ageră“, semnul unei minţi pătrunzătoare care ne ridica pe toţi cei ce-l ascultam la înălţimea gîndurilor exprimate cu atîta autoritate.

Gruzia sau Georgia a dat Bisericii Româneşti pe unul dintre cei mai de seamă mitropoliţi cărturari de la începutul secolului XVIII, pe Antim Ivireanul. Acest mitropolit vrednic, în momentele grele de încercare pentru Biserica Ortodoxă Română din Transilvania, ne-a trimis cărţi, unele tipărite în mod special pentru noi, precum şi îndemnuri părinteşti ca să stăm tari şi neclintii în credinţa strămoşească ortodoxă răsăriteană. Acum 2 ani, cînd s-au împlinit 250 de ani de la moartea martirică a acestui vrednic mitropolit, el a fost comemorat de preoţimea Bisericii din întreaga noastră Patriarhie. Prin cinstirea lui noi am cinstit întreg poporul care ni l-a dat.

Dacă Biserica românească a trimis Georgiei o tipografie cu litere turnate de însuşi Antim — tipografie care a activat la Tiflis — noi, ardelenii, încă am dat Georgiei pe un fiu al Ardealului, pe Mihail Iştvanovici, care a fost cel mai iscusit ucenic tipograf al lui Antim Ivireanul. El a activat în Georgia, dînd la lumină primele cărţi ieşite din tipografia trimisă acolo, în dar, de domnitorul Constantin Brîncoveanu.

Iată legături vechi care au existat între Biserica românească în general, dar şi între Biserica românească din Transilvania şi Biserica Georgiană.

Noi am avut legături şi cu Biserica ortodoxă soră, mai tînără, a Finlandei, care păstrează unele monumente vechi din tezaurul Ortodoxiei, cum este Mînăstirea Valaam, care datează încă de pe la sfîrşitul primului mileniu al erei

creștine (din 996) și despre care străinii care o vizitează vorbesc cu deosebită admirație.

Primul ierarh român care a luat legătură cu reprezentanți ai Bisericii Finlandei la ei acasă a fost mitropolitul Sebastian al Moldovei, care, în 1955, a participat la Adunarea Mondială pentru Pace de la Helsinki. Cu aceea ocazie, el a vizitat biserica și pe preotul Ihatsu, care și-a făcut studiile teologice în România.

Mitropolitul Sebastian a fost fiul duhovnicesc al Eparhiei Sibiului, și-a făcut studiile în acest Institut, a slujit Biserica acestei eparhii în calitate de preot, mai apoi ca ierarh dintr-o eparhie din Transilvania, înainte de-a fi ajuns mitropolit al Moldovei.

Ceea ce unește Biserica georgiană și Biserica ortodoxă finlandeză cu Biserica Ortodoxă Română în general și în mod special cu Biserica ardeleană, sînt trăsăturile comune ce le putem desprinde din istoria acestor biserici, sînt suferințele îndurate pentru apărarea credinței ortodoxe și pentru păstrarea cu tenacitate a acestei credințe.

Aceste trăsături comune care ne unesc, trebuie să vă facă, distinși oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Române și ai înaltului nostru ierarh, I. P. S. Mitropolit Nicolae, să vă simțiți ca acasă în acest Institut, care împlinește 157 de ani de existență, în care timp el s-a dezvoltat sub conducerea diferiților ierarhi înțelepți, ca și arborele din grăunțele de muștar, de care ne pomenește Evanghelia.

Noi nu cunoaștem numărul absolvenților din primii 39 de ani de existență a acestei școli teologice. Îi cunoaștem în schimb, pe cei de la 1850 încoace. Pînă în prezent, Institutul nostru a dat Bisericii 3678 de absolvenți, intrați efectiv în slujba ei.

Profesorii acestui Institut au dat Bisericii, din rîndurile lor, o serie de ierarhi vrednici. Intre ei se află și Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae, ai cărui distinși oaspeți sînteți.

Socotesc ca o fericită coincidență faptul că la împlinirea unui an de arhipăstorire a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, I. P. S. Sa, are bucuria să fie înconjurat de oaspeți atît de distinși.

Cum noi, însă, în calitate de teologi, nu lucrăm cu coincidențe — și acolo unde un laic vorbește de coincidență, noi vorbim de planul lui Dumnezeu, care lucrează în istorie — tot astfel putem atribui și acestei fericite coincidențe o înaltă semnificație religioasă.

Noi credem că Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, împreună cu prețuiții Săi colaboratori, P. S. Episcop Teofil al Clujului și P. S. Episcop Valerian al Oradei, au misiunea importantă de-a lucra pentru întărirea Ortodoxiei românești din această parte a Patriei noastre, ca și pentru apropierea și colaborarea strînsă, în duhul ecumenic, cu celelalte confesiuni care se găsesc mai ales în această parte a Patriei noastre.

Mai credem ferm că în planul larg conceput de Prea Fericitul Patriarh Justinian, de-a întării legăturile tot mai strînse cu celelalte Biserici Ortodoxe surori și apropierea dintre aceste Biserici ale noastre și celelalte confesiuni, în duhul ecumenic, I. P. S. Mitropolit Nicolae îi este rezervată o misiune pe care urmează să o îndeplinească. Astfel tîlmăcim noi semnificația Rusaliilor, sărbătorită astăzi împreună cu distinșii oaspeți ai Sibiului.

Cu aceste gînduri Vă zicem, distinși oaspeți: Bine ați venit în mijlocul nostru!

Cuvîntul Părintelui rector a făcut o vie impresie, cu deosebire asupra Delegației georgiene. Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea avea să mai vorbească despre el — de fiecare dată viu mișcat — pe traseul vizitei în țara noastră.

În continuare, programul artistic a cuprins: „Taina Creștinătății” (pe textul din I Timotei 3, 16), o Cîntare bisericească bizantină omofonică din sec. XIII (cor — în limba greacă), „Sfînt, Sfînt, Sfînt” (de G. Cucu), „Imnul nopții” (de Beethoven), „Pescarul” (de D. Kiriac), „Frumoasă ești, Patrie” și „Dragă-mi este țara mea” (cîntece patriotice, de Gh. Șoima).

Părintele Prof. Gh. Șoima a fost felicitat călduros de înalții oaspeți, iar Sanctitatea Sa Patriarhul Efrem al II-lea l-a îmbrățișat cu efuziune.

Adresîndu-se apoi studenților teologi, Sanctitatea Sa a spus: „Numai așa ne putem iubi Patria dacă mai cîntați o dată!” În ropotele de aplauze ale asistenței, compoziția „Dragă-mi este țara mea” a fost repetată cu însuflețire nouă.

A luat apoi cuvîntul I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, spunînd că această vizită va fi înscrisă cu litere de aur nu numai în filele istoriei Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care are o existență neîntreruptă de 157 de ani, ci mai ales în inimile ostenitorilor și studenților acestui așezămînt bisericesc.

Prezența înalților oaspeți în incinta Institutului este un imbold dătător de putere duhovnicească pentru profesorii noștri de teologie, care va rodi în lucrarea lor teologică și în strădania de formare a viitorilor preoți pătrunși de spiritul Ortodoxiei și de dragostea de Patrie.

De aceea, ca ocrotitor de zi cu zi al acestui Institut — în care mă simt încă profesor pentru studenți și coleg pentru profesori — țin să Vă exprim mulțumiri pentru că ne-ați cinstit cu această vizită. Dumnezeu să ne ajute ca ceea ce avem de îndeplinit pentru Biserică, pentru popor, pentru pace să putem duce la bun sfîrșit. Să trăiți întru mulți și fericiți ani!

Corul a intonat „Mulți ani trăiască”!

Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos *Efrem* al II-lea al Georgiei, vădit emoționat, a spus în esență:

Vă blagoslovesc și Vă felicit pentru finețea și mărinimia sufletească mare ale poporului român, de care nu m-am îndoit niciodată. Am avut, înainte cu decenii, colegi români de seminar teologic, pe care nu i-am putut da uitării. Știam pînă acum că există o mare Biserică Ortodoxă Rusă. Acum știu că există și o mare Biserică Ortodoxă Română.

Ați cinstit aici pe Mitropolitul Antim Ivireanul. Cuvîntul avîntat și documentat al Părintelui Rector Dr. Sofron Vlad mi-a arătat că neuitatul mitropolit cărturar a avut legături și cu Mitropolia ortodoxă română a Ardealului, pe care azi o reprezintă și o conduce cu atîta demnitate I. P. S. Mitropolit Dr. *Nicolae Mladin*.

Văd în fiecare student teolog o lumîinare aprinsă ca să lumineze poporul credincios.

Dau mulțumită fierbințe lui Dumnezeu pentru milostivirea și ajutorul ce le revarsă asupra Bisericii Voastre și asupra întregii Țări românești.

Din toată inima mulțumesc Părintelui Rector pentru evocările de acum 250 de ani.

Mulțumesc din inimă și corului, care atît de adînc a mișcat sufletele noastre, îndeosebi cu acel cîntec al dragostei de Patrie.

Mulțumesc tuturor celor ce ne-au făcut invitația și ne-au dat posibilitatea de-a veni la Voi.

Succes academic profesorilor și studenților teologi și laudă tuturor celor ce vor binele acestui Institut teologic.

Lăudați pe Dumnezeu și să trăiți fericiți cît veacurile!

Asistența aplaudă furtunos ridicîndu-se în picioare.

I. P. S. Ahiepiscop *Paavali* al Finlandei a spus că regretă că nu poate arăta direct, în românește, cît de adînc prețuiește Biserica Ortodoxă Română, Țara românească, poporul ei minunat.

În ultimul timp, legăturile bisericești și cele dintre popoarele român și finlandez s-au întărit și adîncit. A contribuit mult la aceasta îndeosebi vizita făcută în Finlanda de premierul Guvernului român, Dl Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul afacerilor externe, Dl Corneliu Mănescu. Înălții demnitari de Stat români au vizitat și orașul de reședință al Arhiepiscopiei ortodoxe finlandeze, precum și muzeul bisericesc de-acolo. La recepțiile date de Guvernul finlandez în onoarea oaspeților români a fost invitat și Înalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul *Paavali*.

Colaborarea dintre Stat și Biserică, în România, e foarte folositoare poporului. Și în Finlanda este tot așa.

Între popoarele român și finlandez sînt multe asemănări. Mai presus de toate, amîndouă iubesc libertatea și pacea, dorite de toată lumea.

Dumnezeu a înzestrat poporul român cu diferite talente și l-a binecuvîntat cu o țară pe cît de bogată, pe atît de frumoasă. În această țară minunată — a spus I. P. S. Sa — eu am venit fără viză de pașaport, căci vizele între țările noastre s-au desființat. Dumnezeu ne va ajuta ca ele să se desființeze pretutindeni, să putem circula cu înlesnire, să ne putem cunoaște, să putem colabora.

Referindu-se la Biserica ortodoxă din Finlanda, I. P. S. Sa a spus că aceasta e acolo în minoritate. Și din această pricină ea prețuiește foarte mult legăturile frățești cu celelalte Biserici surori, dintre care mai mult o sprijinește Biserica Ortodoxă Română, cîrmuită înțelepțește de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

În curînd se vor împlini 50 de ani de cînd Biserica Ortodoxă din Finlanda a devenit autonomă. Cu acel prilej, ea ar fi bucuroasă să aibă oaspeți din Biserica Ortodoxă Română, — și de la Sibiu. Ea ar fi bucuroasă și de vizite reciproce între corurile bisericești și între Institutul Teologic din Sibiu și Seminarul Teologic din Finlanda. A încheiat exprimînd mulțumiri călduroase pentru aleasa primire și a binecuvîntat asistența.

Corul a cîntat din nou „Mulți ani trăiască“!

Dînd urmare dorinței stăruitor exprimată de Sanctitatea Sa Patriarhul Efrem al II-lea, Înălții Ierarhi s-au fotografiat în aulă cu Corul studenților teologi.

În acordurile Imnului arhieresc s-au îndreptat apoi spre Biblioteca mitropolitană, unde au primit explicații din partea P. G. director Prot. Ioan N. Beju.

Profund emoționat, Sanctitatea Sa Patriarhul Efrem a II-lea a sărutat și a mângâiat ca pe niște ființe vii „cărțile bătrâne” ieșite din teascurile lui Antim Ivireanu și ale învățăcelilor săi.

Oaspeții au avut aprecieri optime la adresa acestei biblioteci atât de bine înzestrată și exigent organizată.

Seara, în vremea cinei, conform programului, au sosit cu mașinile de la București înalții oaspeți din Delegația Bisericii Ortodoxe Bulgare: P. S. Episcop Ștefan de Glavinița, Secretarul general al Sfântului Sinod și P. S. Episcop Varlaam al Stobiei, Vicarul Mitropoliei Plovdivului, — care în aceeași primă zi de Rusalii — înconjurând pe Prea Fericitul Patriarh Chiril — au luat parte la Sf. Liturghie în biserica ortodoxă bulgară din București. Înalții oaspeți erau însoțiți de P. C. Prot. N. Goranov, parohul bisericii ortodoxe bulgare din București.

La Sibiu, oaspeții bulgari au fost călăuziți — din încredințarea P. S. Episcop Dr. Partenie Ciopron al Romanului și Hușilor, reținut de îndatoriri în eparhie — de către P. C. Consilier eparhial Nicolae Todericiu (Roman).

Înalții oaspeți și însoțitorii lor au fost întâmpinați cu dragoste și bucurie de către I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, înconjurat de colaboratorii săi, precum și de membrii celorlalte delegații bisericești aflate în vizită la Sibiu.

A DOUA ZI DE RUSALII

— de hramul Catedralei noastre mitropolitane — Înalții Ierarhi au fost conduși cu ceremonialul îndătinat de la Reședința mitropolitană la sfântul locaș de închinare.

Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei a fost invitat să ia loc în jețul mitropolitan, de unde a împărtășit credincioșilor, la cuvenitele soroace, binecuvântările sale și a rostit Simbolul Credinței (în limba gruzină). În dreapta avea pe I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei.

Sf. Liturghie arhierască a fost săvârșită de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, împreună cu P. S. Lor Episcopii Ștefan de Glavinița, Varlaam al Stobiei și Teofil al Clujului. Din sobor au făcut parte: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, P. C. Consilier Nicolae Todericiu, P. C. Prot. N. Goranov, P. C. Consilieri arhiepiscopesci I. Nicoară și I. Vlad, P. C. Prof. univ. Dr. Milan Șesan, P. C. Pr. I. Boțocan, I. Gherghel, D. Mamina și Victor Bunea, precum și P. C. Arhidiaconi Prof. Dr. Ioan Zăgreanu și Iosif Bolog și P. C. Diaconi Const. Voicu și Gh. Papuc.

În cursul Sf. Liturghii s-a săvârșit o hirotonire întru preot.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Prof. Gheorghe Șoima.

La priceastă a predicat P. C. Vicar arhiep. Tr. Belascu despre hramul Catedralei — Preasfânta Treime — legînd de această prăznuire bucuria vizitei în curs de desfășurare a membrilor a trei delegații bisericești: gruzină, finlandeză și bulgară.

P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belaşcu a spus în esență:

A doua zi de Praznic al Pogorîrii Sf. Duh, la Sărbătoarea Cincizecimii, la Sărbătoarea Rusalilor, am trăit un praznic plin de farmec, plin de evlavie. Parcă ieri și azi rugăciunile noastre în sf. Catedrală au fost mai pline de evlavie, de credință, pentru că am avut prilejul plin de fericire să primim câteva delegații de ierarhi în frunte cu P. F. Efrem II, Patriarhul-Catolicos al Gruziei, care ne-a făcut cinstea să slujească Sf. Liturghie împreună cu noi.

— Acest minunat prilej mărturisește o mare bucurie în sînul Bisericii noastre Ortodoxe Române, pentru că prin aceasta am dat Bisericii noastre în-lăuntru o intensă trăire duhovnicească, iar în afară s-au strîns cele mai bune relații; mai mult, s-a trecut și mai departe, dincolo de Bisericile Ortodoxe surori: — noi am întins o mînă frățească de iubire și colaborare tuturor Bisericilor din lume.

O asemenea lucrare se poate face numai cu puterea Sf. Duh. La Rusalii Sf. Duh s-a pogorît peste toți Sf. Apostoli, care au primit puterea de a cuvînta în toate limbile și erau ascultați de o mare mulțime de credincioși. De unde înainte ei nu au avut puterea și curajul să-l mărturisească, acum îl propovăduiesc cu toată convingerea. La cuvîntarea Sf. Apostol Petru, peste 3000 de credincioși se botează. Sf. Duh se sălășluiește și în Biserica noastră, în ierarhi, preoți și credincioși. El va rămîne și va lumina cît va fi lumea și Biserica, pînă la sfîrșitul veacurilor.

Mai avem un prilej fericit: pe lîngă bucuria prilejuită de prezența acestor delegații, este un mare moment de bucurie, și anume: azi avem un prilej deosebit, căci I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a săvîrșit Sf. Liturghie arhierască la împlinirea unui an de arhipăstorire în Arhiepiscopia noastră. Cu acest prilej, mă fac eco al dorințelor voastre: dorim I. P. S. Sale ca bunul Dumnezeu să ni-l ocrotească mulți ani cu sănătate și putere de muncă — spre binele și înflorirea Bisericii noastre și spre binele și fericirea Patriei noastre, Republica Socialistă România.

Al treilea prilej fericit pentru noi, cei ce aparținem Mitropoliei Ardealului, este că a doua Zi de Rusalii este ziua de hram a sfintei noastre Catedrale. Înaintașii noștri, ierarhii, clericii și credincioșii au pus această Catedrală sub ocrotirea Sf. Treimi, ca sub oblăduirea ei să aibă ajutorul brațului prea înalt al lui Dumnezeu.

În acest mare praznic toți am gustat din farmecul cîntării și al slujbei. Precum Sf. Apostoli s-au umplut de Duhul Sfînt pentru a propovădui pe Hristos Cel înviat, așa și noi să ne curățim prin puterea Sf. Duh, săvîrșind acte de credință, de evlavie. Căci Sf. Treime ocrotește toată Biserica lui Hristos și Duhul lui Hristos este prezent în chip nevăzut și ne ajută.

Să-L rugăm prin rugăciunea „Împărate Ceresc” să ne întărească, să ne mîngîie, să ne dea tărie credinței în Iisus Hristos Cel înviat și înălțat la cer. Împărate Ceresc, vino și la noi, ne mîngîie și ne mîntuiește. Amin!

La sfîrșitul predicii, Corul a cîntat „Mulți ani trăiască” și apoi „Taina Creștinătății” (pe textul din I Tim. 3, 16).

După optust, au fost adresate credincioșilor părintești cuvinte de zidire sufletească, de către Înălții Ierarhi liturghisitori.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a spus:

În ziua de azi, precum știți, sărbătorim hramul Catedralei mitropolitane de la Sibiu: Sf. Treime. Acest hram nu este numai de la anul 1906, când s-a zidit această Catedrală, ci el este hramul Mitropoliei Ardealului de a începutul ei pînă azi. De aceea, oriunde a fost reședința acestei Mitropolii, Catedrala mitropolitană a purtat hramul Sf. Treimi. Astfel, Catedrala mitropolitană de la Alba-Iulia, pe care a înălțat-o Mihai Viteazul ca simbol al unității naționale a românilor de pretutindeni, avea ca hram Sf. Treime. Catedrala din Blaj are și ea hramul Sf. Treimi, episcopia și apoi mitropolia aceasta considerîndu-se continuatoarea Mitropoliei Ardealului.

Iată, deci, cum prin unitatea hramului s-a mărturisit — și după despărțirea în două Biserici românești — unitatea noastră în aceeași credință, în aceeași Mitropolie care a stat sub ocrotirea Sf. Treimi.

Sf. Treime este în specificul credinței creștine. Dumnezeu este Unul în Ființă și întreit în Persoane și aceasta se arată și în lucrarea Sa în lume. Dumnezeu-Tatăl este Acela de la care coboară toată darea cea bună și tot darul desăvîrșit; Dumnezeu-Fiul este chipul Tatălui, cel născut din veci din Tatăl, prin care Tatăl creează, călăuzește și mîntuiește întreaga omenire; Dumnezeu-Sfîntul Duh, purcede de la Tatăl și se odihnește peste Fiul, Care — după ce s-a suiat la cer — l-a trimis pe Sfîntul Duh, care lucrează în Biserica Sa pînă la sfîrșitul veacurilor.

Un singur Dumnezeu și întreit în Persoane, unitate absolută și totuși trei Persoane, care lucrează fiecare în felul Său pentru crearea lumii (Tatăl), pentru mîntuirea lumii (Fiul), pentru sfînțirea lumii (Duhul Sfînt).

Această unitate în multiplicitate exprimă legea de bază a întregii existențe. Pentru că și lumea — cu varietatea și multiplicitatea formelor ei, pe care i le-a dat Creatorul, de la frumusețea florilor la frumusețea pădurilor, de la măreția munților la cerul înstelat, de la o față de om la o față de om — cu toate diferitele forme ale existenței, constituie o unitate, căci există o temelie a tuturor.

Fizica modernă a pătruns adînc în tainele materiei, arătînd că atomul — în micimea lui — este el însuși ca un sistem solar, compus din nucleu și particule elementare. Iar azi aceeași fizică începe să descopere că aceste particule elementare însele sînt complexe, felurite. Iată, cum fizica descoperă varietatea formelor existenței, dar și unitatea ei.

Pentru noi creștinii unitatea se temeinicește întîi pe prezența Creatorului în totul și în toate. Credinciosul care privește fie infinitul mic sau mare, fie firicelul de nisip, vede peste tot prezența lui Dumnezeu care a creat totul, pe toate le ține și care este motorul ce împinge lumea înainte către viitorul luminos al desăvîrșirii finale.

Unitatea existenței se bazează și pe faptul că Dumnezeu a creat această lume, i-a dat un fel de a fi, legi după care toate se conduc spre ținta lor ultimă.

Fiecare existență cît de mică se conduce după legi și tinde să existe și să se dezvolte de-a lungul veacurilor. Această unitate o descoperă și mintea, care ajunge să cunoască legile pe care Creatorul le-a așezat în natură. Descoperind aceste legi, omul este capabil să le folosească și să le pună în slujba binelui, vieții, fericirii omenești.

Dacă aceasta este lucrarea lui Dumnezeu în general, în lume, atunci lucrarea lui Dumnezeu este mai vie și mai plină de putere spirituală în Biserică.

Prin natură ne înălțăm la Creatorul, prin Biserică ne unim cu Iisus Hristos, în Duhul Sfânt revărsat în Biserică Lui. Cel ce-L iubește pe Hristos — zice Sf. Apostol Pavel — devine un duh cu El. Hristos care este prezent pe Sf. Altar — prin Duhul Sfânt — se revărsă în noi, ne înmoiește și ne face să mergem pe calea dragostei.

La început Biserică a fost mică, ca un cheag din care s-a dezvoltat Biserica de azi. Căci această putere a Sf. Duh este un ferment (cheag), care ajută Bisericii, ajută omenirii întregi să se ridice pe noi trepte de desăvârșire spirituală.

Acest lucru îl vedem de-a lungul veacurilor. Primul grup de Apostoli era ca un grăunte de muștar. Atunci lumea era în întuneric. Marea masă a oamenilor era în robie. Unele cetăți se considerau pe sine civilizate, iar pe altele le socoteau barbare. Femeile erau la discreția soțului, iar copiii erau la discreția tatălui.

Au trecut de atunci aproape 2000 de ani și acele concepții retrograde s-au spulberat. O.N.U. proclamă principiile morale care au un caracter general uman: unitatea, egalitatea, libertatea, frățietatea oamenilor și popoarelor, drepturile universale fără nici o deosebire de credință sau convingere filozofică. Toți sînt oameni și — fiind oameni — toți au dreptul la libertate, la viață omenească, la înfrățire și dreptate.

Aceste principii mari, ce par azi firești pentru toți, n-au fost firești atunci cînd a venit în lume Iisus Hristos, cînd a semănat sămînța iubirii, care a rodit așa de bogat.

Acest lucru este minunat și măreț. Sînt unii oameni care cred că răul este mai puternic decît binele. Dar istoria ne arată că în toate căderile — mai puternică decît toate este puterea binelui, a luminii, principiile superioare care ne ajută să pășim înainte. Pentru că Dumnezeu de aceea l-a făcut pe om să privească în sus, spre nemărginit, ca să fie mereu nemulțumit de ceea ce este, de stadiul la care a ajuns și să tindă cît mai sus, spre progres neconținut.

Însăși știința și tehnica, care ajută omului să cerceteze Cosmosul, exprimă tendința omului de a se depăși. Omul nu se ridică la stăpînirea naturii, a Cosmosului, numai prin tehnică, ci mai ales prin forța spiritului său (care se exprimă în tehnică), care-l face să lupte și pe pămînt pentru o viață mai bună.

De aceea, Praznicul acesta, care răspîndește razele de lumină în sufletul tuturor creștinilor — fie că știi, fie cu nu știi — este o chemare să nu ne mulțumim cu ceea ce sîntem, ci să tindem să ne depășim.

Lucrarea Sf. Treimi se vede și în istoria poporului român. Noi, românii, eram împărțiți în trei provincii; totuși avînd aceeași credință strămoșească, eram una. Unitatea în legea strămoșească, în limbă și năzuinți a fost temelia de pe care Mihai Viteazul a putut străfulgera peste veacuri chipul unității noastre naționale, temelia pe care s-a făcut unitatea în 1918 și s-a desăvîrșit astăzi.

Unitatea Sf. Treimi n-a reprezentat numai unitatea religioasă, ci și unitatea națională, brumul Sfintei Treimi fiind nu numai bram religios, ci un bram al unității românești. Biserica noastră — împletindu-și viața cu viața poporului nostru — a sprijinit progresul poporului prin școli, tipărituri etc. și prin participare la lupta lui pentru libertate, dreptate și unitate. Astfel, Biserica s-a dezvoltat pe măsura dezvoltării poporului român.

Azi Biserica Ortodoxă Română a putut să întrunească — la sărbătorirea P. F. Patriarh Justinian — reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe surori,

ai Consiliului Ecumenic al Bisericii, reprezentanți ai altor Biserici de peste hotare, care au mărturisit că Biserica Ortodoxă este o Biserică vie, cu o teologie înaltă, că prestigiul Bisericii noastre, al P. F. Patriarh Justinian, este din ce în ce mai mare, și au exprimat admirația pentru țara noastră, pentru poporul nostru și pentru mărețele lui realizări.

Nu numai pe planul larg al omenirii, ci și pe planul nostru lucrarea lui Dumnezeu ne ajută să ne desăvârșim, să ne depășim și să ajutăm și pe alții să meargă înainte.

La Praznicul acesta am avut bucuria să primim oaspeți scumpi: ieri am slujit împreună cu P. F. Patriarh-Catolicos Efrem II al Gruziei și I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei; azi slujim împreună cu P. S. Episcopi Ștefan și Varlaam ai Bisericii Ortodoxe Bulgare, care ne aduc salutul Sanctității Sale Patriarbului Chiril, care este prezent la București la sărbătorirea P. F. Patriarh Justinian și este suslește alături de noi.

Ați văzut și dv. cum se desfășoară de jiresc această Sf. Liturghie. Am slujit împreună de parcă am slujit așa de mult; în română, gruzină, slavonă, bulgară. Limba a fost aceea care — ca și la Rusalii — ne deosebește, dar Sf. Duh face ca să fim una și Biserica să fie purtătoare a dragostei creștine.

În zilele acestea se întrunesc la Geneva reprezentanții tuturor Bisericilor Ortodoxe ca să discute programul unui viitor Prosinod. Iată, unitatea ortodoxă exprimată în aceste slujbe, ca și în întrunirea de la Geneva și în alte consfătuiri panortodoxe.

Noi mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să avem delegați a trei Biserici Ortodoxe surori, rugându-se împreună și ascultând cuvîntul lor.

Nu vreau să lungesc cuvîntul, ci mai spun doar atât: Legăturile noastre cu Bisericile Gruzină și Bulgară sînt mai vechi; iar cu Biserica Ortodoxă din Finlanda — mai tînără — avem legături mai noi, care depășesc totuși 60 de ani.

Cînd duhul Ortodoxiei lucrează în fiecare Biserică, unitatea e vie și lucrătoare. Mulțumesc P. F. Efrem, I. P. S. Paavali, P. S. Ștefan și Varlaam și însoțitorilor, pentru că au binevoit să vină la noi să slujească, să aducă salutul Bisericilor lor. Toți au mărturisit admirație pentru țara românească, pentru poporul român. Toți au cuvinte de laudă pentru Biserica Română, pentru P. F. Patriarh Justinian. Toți au fost impresionați de măreția Catedralei noastre, dar mai mult i-a impresionat credința voastră, dragostea voastră de Biserică. Mulțumindu-le pentru rugăciunea împreună și pentru osteneală, pentru cuvîntul de salut, vă mulțumesc și dv. că vă arătați cinstitori ai Bisericii strămoșești, Biserică a cărei viață este împletită cu viața poporului nostru încă de la început. Vă mulțumesc pentru că v-ați arătat dragostea față de frații noștri din celelalte Biserici Ortodoxe surori.

Rog pe bunul Dumnezeu să pogoare pe Sf. Duh asupra voastră, asupra P. F. Patriarh Justinian, asupra Bisericii noastre și a celorlalte Biserici Ortodoxe pentru ca prin unitatea noastră să înflorească Ortodoxia; dar și asupra poporului nostru ca să-și cîntorească o viață cît mai bună și numele lui să strălucească cu fală peste tot pămîntul. Dumnezeu să reverse peste noi darurile Sale, să ne ajute să ne împlinim datoria față de Patrie și de Biserică, față de omenirea întreagă, ca astfel Tatăl, Fiul și Sf. Duh să se preamărească în vecii vecilor. Amin!

P. S. Episcop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului a spus:

Noi cinstim pe Sf. Treime când zicem: „Mărire Tatălui și Fiului și Sf. Duh“. De asemenea, o cinstim când zicem după rugăciunea „Tatăl Nostru“ — „Că a Ta este împărăția și puterea și mărirea, a Tatălui, a Fiului și a Sf. Duh“. Dar mai presus de toate cinstim pe Sf. Treime când îl lăsăm pe Dumnezeu să sălășluiască în sufletul nostru. Dumnezeu este mare și — totuși — poate să sălășluiască în noi.

La Ioan 14 se spune: „Dacă mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu... noi vom veni la el și vom locui împreună cu el“. Scumpă declarație și scumpă învățătură! Mîntuitorul ne făgăduiește aici că dacă iubim pe Dumnezeu și păzim cuvântul Lui, atunci se sălășluiește Sf. Treime în noi.

În întîia Epistolă către Corinteni a Sf. Apostol Pavel se spune: „Nu știți că trupul vostru este Biserica Sf. Duh... și că voi nu sînteți ai voștri?“ Adică: Nu știți că voi sînteți Biserica lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu sălășluiește în voi?

Iată, cea mai mare închinare ce o aducem Sf. Treimi, este atunci când îl primim pe Dumnezeu în noi!

Dar Dumnezeu nu ne face silă, ci ne solicită: „Iată, eu stau la ușă și bat...“ — adică Dumnezeu stă la ușa inimilor voastre și cere intrare. Ca Dumnezeu, ar putea și forța, dar El respectă libertatea omului, care este coroana fapturilor Sale. „Dacă aude glasul Meu, Eu...“ Această intrare sărbătorească a Sf. Treimi în noi s-a făcut la Botez.

Un Sf. Părinte săruta pieptul copilului nou botezat. De ce făcea aceasta? Pentru că în pieptul, în inima celui nou botezat, sălășluiește Sf. Treime. Este, deci, ceva potrivit cu credința noastră.

Întrebarea principală este: Rămînem noi mereu biserică nestricată a lui Dumnezeu? Cît timp nu săvîrșim păcate de moarte, rămînem biserică curată! Dar cînd săvîrșim păcate de moarte, atunci întoarcem spatele lui Dumnezeu-Tatăl, supărăm pe Sf. Duh și Sf. Treime nu mai poate sălășlui în noi.

În Sf. Scriptură se mai spune: „Să nu întristați pe Sf. Duh!“ Acest lucru îl facem cînd săvîrșim păcate grele și pîngărim sufletele noastre.

Ne dăm seama că Domnul nostru Iisus Hristos ne-a dat posibilitatea să resfințim Biserica noastră întinată prin păcate de moarte și să facem să sălășluiască din nou întru noi Tatăl, Fiul și Sf. Duh.

Aceasta este chemarea practică ce se desprinde din marele Praznic al Rusaliilor: Să urgisim păcatul, să evităm păcatul și nelegiuirea! Din biserică a lui Dumnezeu, din sălaș al Sf. Duh, prin păcate ne transformăm în biserică necinstită.

Îngăduiți-mi să fac o asemănare: Dacă cineva ar îndrăzni să vîre în această Catedrală — frumoasă arhitectonic, pictural și muzical — o turmă de oi blînde, folositoare și curate, atunci am socoti că nu face un lucru bun. Cu atît mai mult sîntem de condamnat cînd facem păcate de moarte și introducem în biserica sufletului întinăciunea.

Să ne rugăm: „Împărate Ceresc Mîngîitorule, vino și ne curățește de toată spurcăciunea. Mîntuitorul — în Sf. Evanghelie după Matei, cap. XV — a învățat deslușit: iată lucrurile ce spurcă pe om — hulele, furtişagurile, desfrînările ș. a. Termenul „spurcăciune“ este un cuvînt scripturistic! Păcatul este spurcăciune.

Cît sîntem de grijulii cînd ieșim în stradă! ... Ne uităm în oglindă și facem totul ca înfățișarea noastră fizică să fie cît mai corespunzătoare. O, dacă am avea rîvnă și pentru toaleta sufletului, dacă am avea și această grijă: de a ne curăți de spurcăciunea păcatului ...

Să vă ajunte bunul Dumnezeu să aveți grijă să nu alungați Sf. Treime din sufletele voastre, să n-o întristați! Dacă ați săvîrșit păcate grele, să vă duceți la duhovnic ca să vă curățiți și descătușați! Cînd duhovnicul dă dezlegare de păcate, Sf. Treime își face din nou intrarea în noi.

Mijlocul de a cinsti pe Sf. Treime este s-o lăsăm să sălășluiască în noi, ca să avem puritate, pace și să ne asigurăm intrarea în împărăția cea veșnică a Tatălui, a Fiului și a Sf. Duh. Amin!

A luat apoi cuvîntul P. S. Episcop Ștefan de Glavinița, spunînd:

Din 5 iunie se află în România o delegație a Bisericii Ortodoxe Bulgare în frunte cu Sanctitatea Sa Patriarhul Chiril, care a venit să ia parte din tot sufletul la marea sărbătoare a Bisericii Ortodoxe Române, la sărbătorirea a 20 de ani de la intronizarea P. F. Justinian ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Noi am venit în țara dv. ca oaspeți ai Bisericii Ortodoxe Române cu deosebită plăcere și bucurie, pentru că într-adevăr — privind real lucrurile — între cele două Biserici au existat în trecut și există mai ales azi legături frățesti. Așa precum Biserica Ortodoxă Română s-a îngrijit totdeauna de poporul ei, tot așa și Biserica Ortodoxă Bulgară s-a îngrijit de poporul bulgar și a fost păstrătoarea conștiinței naționale a acestui popor.

Biserica Ortodoxă Bulgară își amintește că în cele 14 secole de existență a sa și a poporului bulgar, 7 secole au fost sub o robie grea, atît din partea puterii străine bizantine, cît și din partea puterii otomane.

În 1946, cu ocazia unor mari serbări naționale în incinta Mînăstirii Rila, cea mai frumoasă și mai vestită mînăstire din Bulgaria, marele fiu al poporului bulgar și cel mai remarcabil fiu al acestui popor, Dimitrov, a declarat: dacă n-ar fi fost Biserica Bulgară, dacă n-ar fi fost mînăstirile, n-ar fi existat un anumit progres social, nu ar fi existat Patria în care sîntem uniți cu toții.

Tresăltăm de bucurie că la binecuvîntarea P. F. Patriarh Justinian și la invitația I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, ne găsim aici în mijlocul dv. și am putut ridica rugăciuni împreună în această frumoasă Catedrală. Sîntem cu atît mai bucuroși că această vizită s-a nîmerit cînd sărbătoriți hramul Catedralei mitropolitane: Sf. Treime.

Acei ctitori care, la timpul lor, au hotărît să construiască această prea frumoasă Catedrală, au fost foarte înțelepți cînd au hotărît s-o încredințeze Sf. Treimi, Sf. Duh, care întreține buna înțelegere între toți.

Cu harurile Sf. Duh, cu aceste pogorîri ale Sf. Duh — de multe ori nesimțite pentru noi — noi facem cunoștință încă din primele rînduri ale Sf. Biblîi. Cuvîntul lui Dumnezeu ne arată că la început totul era un haos și că acest haos a trebuit să fie pus în rînduială și atunci Sf. Duh s-a pogorît și a pus în el legile după care se conduce și azi întreg Cosmosul.

Eu am urmărit cu deosebit interes zborurile cosmice. Am observat că fiecare cosmonaut — la întoarcerea sa pe pămînt — era plin de admirație pentru frumusețile Cosmosului și în special pentru frumusețea Pămîntului.

Întreagă această frumusețe, care ne arată că nimic în Cosmos nu este întâmplător, ne demonstrează că toate acestea se datoresc marelui Duh al lui Dumnezeu.

Sf. Ioan Evanghelistul, care a fost cel mai iubit ucenic al Mîntuitorului, spunea — cu inima frîntă — că omenirea, întreaga existență se bazează pe iubire. Dar în lume este și răutate. Noi știm cu toții că Mîntuitorul Iisus Hristos, unicul Fiul al lui Dumnezeu, Care a venit în lume, a suferit din cauza acestui rău, care trece prin sufletul nostru. Conducătorii evreilor de atunci, cărturarii și fariseii, au avut o idee cu totul greșită despre Mesia și cînd a venit în lume, ei L-au negat, nu L-au recunoscut și l-au pricinuit cele mai mari suferințe, pe care nu le-a suferit nimeni pe lume.

Dar nu numai dușmanii Lui, ci și aderenții Lui nu L-au înțeles pe Iisus; nu L-au înțeles nici Sf. Apostoli și ucenicii, care au fost împreună cu El 3 ani și cu toate acestea n-au reușit să-L înțeleagă.

Dv. știți din Sf. Scriptură că într-o zi Iisus — mergînd cu Sf. Apostoli pe drumurile Iudeii — au ajuns într-un sat samarinean; Sf. Apostoli au cerut Mîntuitorului să trimită foc din cer — ca pe vremea Sf. Ilie — ca să-i pedepsească pentru că locuitorii acestui sat nu s-au comportat după așteptările lor.

Însă Iisus le răspunde: Voi nu știți cărui duh slujiți! Și, într-adevăr, Sf. Apostoli nu L-au cunoscut pe Iisus decît în ziua învierii Sale. Pentru că atunci cînd Iisus a fost pe Cruce, în chinurile morții, L-au părăsit și n-au crezut în învierea Lui, iar a treia zi, cînd li s-a arătat Iisus Cel înviat, ei au crezut că văd o nălucă.

Dar în ziua Cincizecimii, cînd peste ei s-a pogorît Mîngîitorul făgăduit, ei s-au convins, au devenit propovăduitori puternici ai învățăturii Mîntuitorului, cu adevărat colaboratori și frați a credinței creștine și de atunci au curcit întreaga lume.

De aceea, toți avem datoria să ne rugăm să se pogoare și peste noi Sf. Duh, să ne conducă la ideea că toți trebuie să trăim frățeste, în pace și nicoară să nu mai fie război. Amin!

P. S. Episcop Varlaam de Stobie a spus:

Sf. Apostol Pavel spune că atunci cînd s-au plinit vremurile, Dumnezeu-Tatăl a trimis pe Fiul Său pe pămînt ca să rupă pecețile păcatului și să deschidă tuturor porțile mîntuirii.

Venirea Mîntuitorului aici pe pămînt a fost vestită — în acea noapte minunată — cu acel imn ceresc: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pămînt pace, între oameni bunăvoie“. În acest imn îngeresc pe care l-a auzit lumea în acel moment, este pusă întreaga datorie a omului de a iubi pe Dumnezeu și pe aproapele său ca pe sine însuși. În acest imn este pus, de asemenea, idealul omului de a crește mereu duhovnicește, de a se desăvîrși, de a înmulți această dragoste, care pe toate le biruiește.

Despre această dragoste, Sf. Apostol Pavel a scris cel mai frumos imn ce s-a închinat vreodată dragostei, pe seama credincioșilor din Corint și — prin ei — ni l-a lăsat și nouă.

Această dragoste, iubiți credincioși, ne obligă să fim în adevăr urmași ai lui Iisus Hristos, ca această dragoste să ne lege pe toți unii de alții, ca să nu mai fie „indev nici elin . . . , rob nici slobod . . . , parte bărbătească și

parte femeiască", ci toți să fie una în Iisus Hristos (Gal. 3, 28), în această dragoste care ne leagă pe toți într-un mănunchi.

Prin această dragoste noi putem să înlăturăm orice bariere, orice discriminări dintre oameni, să purtăm sarcinile unii altora, să înlăturăm dintre noi toate neînțelegerile.

Pentru a ne împlini misiunea aci pe pământ, Biserica ne cere să ne întărim în această dragoste și să cultivăm această dragoste, care exprimă legea sufletească ce trebuie să existe între noi. Iar această dragoste se realizează în Biserică prin slujirea pe care o aducem lui Dumnezeu, care ne cere să-L iubim și prin această dragoste de Dumnezeu se realizează dragostea dintre noi.

Și această bunătate se exprimă tot prin glasul Bisericii, prin chemarea ei de a căuta pacea și de a trăi în pace atît cît depinde de noi. Biserica lui Hristos ne cere să fim făcători de pace, căci ea vrea să fie pace pe pământ și bună înțelegere între oameni. În lumina dragostei lui Hristos, Biserica a înțeles misiunea ei pe pământ și caută pacea.

Dragostea și pacea întregii lumi sînt plenitudinea inimii omenеști. Numai în acele inimi, în care dragostea pentru toți și-a făcut lăcaș și în care pacea a sălășluit, numai în acelea poposește Iisus Hristos. În astfel de inimi, Iisus Hristos își face mînaștire, care cuprinde întreaga dreptate, pace și liniște.

Principiul păcii, după care tinde toată lumea, fiecare inimă, ne cere să lucrăm, să luptăm și să cultivăm această pace.

Pacea nu se poate asigura prin forța armelor. Pacea sălășluiește între oameni prin permanenta cunoaștere a oamenilor între ei și prin bunăvoința dintre ei.

Să lăsăm ca în sufletele noastre să pătrundă totdeauna aceste raze bine-făcătoare ale păcii adevărate, care trebuie să fie totdeauna în inimile noastre și să împlinească chemarea lui Hristos: „Fericiți sînt făcătorii de pace...”. Iar noi trebuie să simțim această pace a lui Hristos așa cum simțim lacrimile în noi sau cum simțim sudoarea ostanelilor noastre.

Fie ca Dumnezeu, care totdeauna a îndeplinit făgăduințele Sale, să binecuvinteze Bisericile noastre Ortodoxe și să trimită harul Său peste noi ca noi să putem împlini ceea ce ne-a poruncit pe pământ. Iisus Hristos, care a poruncit Sf. Săi Apostoli ca atunci cînd intră în vreo casă sau cetate să spună: „Pace vouă!”, să binecuvinteze cu pace adevărată și îndelungată casele voastre și familiile voastre, pacea Aceluia care este Domn al păcii — pentru ca să existe ea în veci. Pace poporului dv. și pace poporului nostru bulgar ca ele să-și poată construi viața cea nouă în deplină bucurie.

Binecuvîntarea lui Dumnezeu să fie cu voi cu toți, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Înconjurați cu dragoste și venerație de către credincioși, Înălții Ierarhi au fost conduși apoi cu ceremonialul îndătinat la Reședința mitropolitană.

În cursul mesei de amiază, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a spus:

Nu țin un discurs. Vreau doar — cu ocazia hramului Catedralei noastre mitropolitane — să salut pe cei prezenți, pe casnicii mei apropiați de la Consiliul arhiepiscopesc, de la Institutul nostru teologic universitar, de la Catedrală și, de asemenea, vreau să salut frățește mai ales pe „casnicii” noștri apropiați din Georgia și Finlanda.

Întotodată, vreau să exprim bucuria noastră a tuturor de-a avea acum între noi pe iubiții oaspeți din Delegația bisericească bulgară, pe Prea Sfințiii Episcopi Ștefan și Varlaam, cu însoțitorii lor.

De Biserica și poporul bulgar ne apropie nu numai trecutul nostru de luptă comună pentru libertate și independență națională, ci și prietenia dintre Bisericile noastre, promovată de Prea Fericitul Patriarh Chiril și de Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian.

La adâncirea acestei prietenii și-a adus contribuția și Sibiul nostru ortodox. Pururea pomenitul academician profesor de teologie Dr. Ștefan Țancov era legat printr-o veche și caldă prietenie de marele Mitropolit al Ardealului Dr. Nicolae Bălan († 1955), pe care l-a cercetat aici la Sibiu în câteva rînduri și cu care s-a întîlnit la congresele ecumeniste dintre cele două războaie mondiale. Ultima dată a fost oaspete aici împreună cu Profesorul Dr. Hristo Ghiauroff. Atunci, fiecare din ei a ținut cîte o conferință în aula Institutului nostru teologic. Pe de altă parte, tînărul nostru preot Victor Bunea și-a făcut pregătirea teologică la Sofia, iar Păr. prot. N. Goranov ne este cunoscut ca prieten vechiu.

Astăzi, laolaltă cu prețuiții oaspeți bulgari, ne-am rugat pentru Bisericile și pentru popoarele noastre. Îi binecuvîntez din toată inima și îi rog să se simtă cu noi ca acasă. Ridic paharul în cinstea lor, făcînd urarea ca relațiile noastre frățești să se întărească și să promoveze unitatea noastră în Hristos și unitatea popoarelor noastre pornite pe drumul luminos al unei vieți noi și pașnice.

Din partea Delegației bisericești bulgare, P. C. Prot. N. Goranov a arătat că iubirea naște iubire, iar românii și bulgarii se iubesc cu adevărat, cum se poate vedea și aici. Evocînd raporturile excelente dintre Bisericile și popoarele noastre cu exemple care vin din străfunduri de veacuri, peste Grivița și Plevna, pînă în zilele noastre, a arătat că legăturile româno-bulgare nu sînt întîmplătoare. A încheiat mulțumind cu respectuoasă recunoștință Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului pentru caldă primire făcută Delegației bisericești bulgare.

Masa a decurs într-o atmosferă frățească.

În după-amiaza aceleiași zile Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și-a condus oaspeții

LA RAȘINARI

frunțașă comună românească din preajma Sibiului, așezată la călcîiul Carpaților.

În dangătul clopotelor celor trei biserici parohiale, Înălții Ierarhi au fost întîmpinați cu Sf. Evanghelie și Sf. Cruce la „Biserica mare” de către preoții parohi P. C. Ioan Brote și Ieronim Suciu, îmbrăcați în odăjdii, precum și de o mulțime de credincioși. După cuvîntul de bineventare rostit de P. C. Pr. Ioan Brote, Înălții Ierarhi și însoțitorii lor au pătruns în biserică, în vreme ce corul parohial cînta „Bine ești cuvîntat...”.

Biserica era tapetată cu un covor de iarbă proaspătă. La ivirea Patriarhului Gruziei, Sanctitatea Sa Efrem al II-lea, și a celorlalți înalți ierarhi, toți credincioșii — care umpleau biserica pînă la ultimul loc — s-au așezat în genunchi. Această mărturie de evlavie ortodoxă românească a făcut o profundă impresie asupra oaspeților.

După ce s-au închinat la Sf. Masă a Altarului, de pe solee, Înalții Ierarhi au binecuvîntat pe credincioși și apoi au primit explicații asupra istoricului bisericii și asupra lucrărilor de înnoire care sînt în curs de executare.

Adresîndu-se credincioșilor, Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului le-a vorbit despre aniversarea a 20 de ani de la înscăunarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și despre serbările care au avut loc cu acel prilej. Din bucuria lor — a spus Î. P. S. Sa — ne împărtășim și noi, căci trei delegații bisericești de peste hotare au venit la Sibiu și de acolo la Rășinariii lui Șaguna, al costumului național neasemuit de frumos, al tradițiilor noastre ortodoxe. Mitropoliții Andreiu Șaguna și Nicolae Colan și-au ales aci loc de odihnă tocmai fiindcă au prețuit credința și vredniciile rășinărenilor.

Oaspeții sînt adînc impresionați de frumusețea țării noastre, de evlavlia credincioșilor, de dragostea pe care le-o arată peste tot poporul român, pe care le-o arătați și Voi.

Noi n-am mai avut pînă acum la Sibiu, deodată, trei delegații bisericești de peste hotare. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian ne-a hărăzit acum această rară bucurie.

Oaspeții au slujit cu noi Sf. Liturghie, fiecare în limba sa, s-au rugat cu noi, au vizitat așezămintele noastre bisericești, s-au însuflețit de roadele muncii celei noi a harnicului nostru popor.

Sîntem de neamuri diferite, dar aceeași credință ortodoxă răsăriteană ne înfrățește pe toți. Prin aceasta, se înfrățesc și popoarele noastre. Astfel, ne bucurăm că Dumnezeu întărește în noi puterea dragostei creștinești, înfrățirea între Bisericile noastre și între popoarele noastre, pentru ca în lume să fie pace și înțelegere și să ajungem cu toții la o viață din ce în ce mai fericită. Ce poate apropia mai mult decît rugăciunea? Cei ce se roagă împreună, sînt una și sufletește.

Sîntem încredințați că această vizită va fi pentru noi toți un îndemn ca și în viitor să fim alipiți de altarul strămoșesc și să ne dovedim fii buni ai poporului nostru. Imbrățișăm pe frații ortodocși din țările delegaților bisericești care ne vizitează acum. Întorși acasă, vor povesti ceea ce au văzut și au trăit la noi și astfel numele poporului nostru, al țării noastre, al Bisericii noastre se va răspîndi pînă departe. Mereu înfrățiți întreolaltă, vom ajuta la propășirea României și a țărilor lor. Dumnezeu să fie cu noi cu toți !

Credincioșii aflați în biserică au spus spontan: „Trăiască“!

Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei a arătat că se află pentru prima dată în România, despre care știa doar din cărți, din geografie. Știa că românii sînt de credința ortodoxă, „dar cît de profundă este această credință abia acum văd“, — a spus Sanctitatea Sa. Românii sînt un popor nobil: la bine, ei răspund cu bine. Credința Voastră este adîncă și dreaptă. Ce Vă pot dori eu mai mult acum decît să Vă înmulțiți și să deveniți un foarte mare popor, iar credința Voastră ortodoxă să fie din ce în ce mai tare. Lucrînd cu credință în Dumnezeu, să Vă iubiți Patria cu însuflețirea cu care și-o iubesc studenții teologi din Sibiu, în mijlocul cărora am petrecut ieri după masă clipe de neuitat. Să respectați legile Țării Voastre, slujind-o cu credință, cu dragoste și cu dreptate, cu iubire de adevăr. Vă urez să înaintați în cucerirea tehnicii celei mai înaintate și cunoștințele Voastre științifice să crească și să se adîncească mereu. Să Vă iubiți familia, copiii, vecinii. Cu dragoste de părinte Vă binecuvîntez pe toți, sumpții și dragii mei fii duhovnicești.

Vă felicit din prilejul dumnezeiescului Praznic al Preasfintei Treimi, hramul Catedralei Voastre mitropolitane din Sibiu.

Cu aceeași însuflețire, sutele de credincioși adunați în biserică au strigat: „Trăiască“!

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei a spus: După cele două cuvântări atât de frumoase, puțin îmi mai rămîne de adăugat. Vreau să întăresc ceea ce s-a spus aci și pentru mine, ca din partea mea. Arhiepiscopul și Mitropolitul Vostru, preaiubitul meu frate Nicolae Mladin, a exprimat bucuria Voastră pentru vizita noastră. Sînt bucuros că Dumnezeu m-a învrednicit să vizitez Țara Voastră, Biserica Voastră, mînaștirile și locurile Voastre sfinte. Niciodată nu voi uita aceste locuri, nici privirea Voastră și a copiilor Voștri, în care strălucește curăția sufletească. Voi povesti despre acestea în Finlanda. Vă transmit salutul călduros al poporului meu și sînt încredințat că prin astfel de întîlniri se realizează unitatea duhovnicească despre care a vorbit atât de inspirat I. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului.

I. P. S. Sa a binecuvîntat apoi pe credincioși în limba finlandeză.

Prea Sfințitul Episcop *Ștefan* de Glavinița a spus că Delegația bisericească bulgară este atât de impresionată de cele trăite în serbările de 20 de ani de patriarhat a vrednicului Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, precum și la Sibiu și Rășinari, încît regretă că nu se află de față și conducătorul ei, Prea Fericitul Patriarh Chiril, rămas în București. Aducînd binecuvîntările Prea Fericii Sale, P. S. Episcop *Ștefan* a spus: Noi trăim astăzi vremuri importante pentru creștinătate. Vremea noastră, atât de încercată, a imprimat creștinilor tendința unității în credința mîntuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos. Această unitate este cu atât mai necesară cu cît lumea continuă să fie frămîntată și amenințată de propriile ei cuceriri științifice și tehnice, care nu sînt totdeauna puse în slujba binelui. În fața pericolului mare pe care-l prezintă mai ales armele atomice, toți oamenii de bine își strîng rîndurile pentru așezarea păcii trainice pe pămînt și pentru întărirea ei. Ceea ce acum cîțiva ani nu era posibil, acum s-a dovedit a fi cu putință: Papa Romei a fost la Constantinopol, iar Patriarhul Ecumenic i-a întors vizita. Același scop salutar — apărarea păcii, înfrățirea oamenilor și a popoarelor — îl au și vizitele reciproce pe care ni le facem. Să rugăm pe Dumnezeu, în această frumoasă biserică, să reverse pacea Lui peste noi și peste toată lumea.

P. C. Preot *Ioan Brote* a arătat că multe sînt bucuriile vieții, dar cele mai adînci sînt bucuriile duhovnicești. Rășinărenii ortodocși au trăit astăzi o astfel de bucurie. Ea e mare și rară. Au simțit cu toții vibrația părintească a sufletelor Înălților Ierarhi. Le-a făcut urări respectuoase de întoarcere în pace la scaunele lor și le-a urat mulți și fericiți ani din partea întregii obștii a parohienilor din Rășinari.

Înălții Ierarhi și însoțitorii lor au trecut apoi la mormintele Mitropoliților Andreiu Șaguna († 1873) și Nicolae Colan († 1967). Din dispoziția I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, pe fiecare mormînt a fost așezată din bunăvreme cîte o coroană de garoafe. S-a săvîrșit acolo o sfîntă slujbă de pomenire pentru odihna sufletelor defuncților ierarhi. La sfîrșitul slujbei, toți credincioșii au cîntat — după datina locului — „Veșnică pomenire“.

Se înserase binișor cînd petrecuți de dragostea unei mulțimi de credincioși, înălții oaspeți s-au îndreptat spre Muzeul satului Rășinari. Acest „muzeu al păstoritului“, deosebit de bine înzestrat și organizat, este amenajat într-o

clădire corespunzătoare, dăruită de cunoscuta Familie preotească a Barcienilor, cu rol de seamă în istoria Arhiepiscopiei Sibiului din epoca șaguniană. Oaspeții au examinat cu interes și au admirat exponatele care vorbesc despre geniul creator al poporului român și despre continuitatea lui pe aceste plaiuri, românești din veci și pentru veci de veci.

La ieșirea din muzeu, grupuri de copii în frumoase costume românești înconjoară cu dragoste pe oaspeți. O fetiță și un băiețel au executat, improvizat, cîntece populare mult admirate de oaspeți.

Vizita la Rășinari a lăsat amintiri de neșters în cugetele înalților oaspeți, care au fost informați deslușit și despre alte detalii de valoare istorică: În Rășinari a fost reședința vlădicilor ortodocși români de la sfîrșitul involburatului veac al XVIII-lea; aci a văzut lumina zilei Octavian Goga, inspiratul „poet al pătimirii noastre”; aci a clocotit sufletul românesc însetat de libertate și dreptate de-a lungul veacurilor întunecate în care străbunii își apărau cu îndârjire ființa națională.

Înapoiți la Sibiu cu inimile pline de emoțiile întîlnirii cu credincioșii din Rășinari, oaspeții au luat masa de cină, care s-a transformat — simplu și firesc — în masă de despărțire.

Mulțumind pentru bucuriile zilelor de Rusalii, Î. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei a spus: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului ne-a îndemnat de la început să ne simțim aici ca acasă. Așa ne și simțim. Ne simțim atît de bine încît ne doare inima că trebuie să ne despărțim. Ne-am bucurat aici de marea ospitalitate a Î. P. S. Sale.

Trei pricini mi-au procurat bucuria deosebită de care este cuprins sufletul meu. Întîia e de ordin personal: sînt foarte fericit că V-am cunoscut, sînt foarte fericit de tot ce am văzut, căci astfel mi s-a lărgit orizontul cunoașterii de oameni, de frați, de situații. În al doilea rînd, am constatat că Î. P. S. Voastră aveți un popor foarte bun și foarte buni credincioși. Ceea ce am văzut astă seară la Rășinari — și înainte de aceea la Catedrala mitropolitană — pentru Biserica zilelor noastre este aur curat, sînt adevărate briliante duhovnicești. În sfîrșit, mă bucur că unor atît de buni credincioși, Dumnezeu le-a rînduit un arhipăstor eminent. V-am auzit vorbind, V-am văzut păstorind înalt Prea Sfințite și am constatat că dați obștei dreptcredincioase hrana sufletească de care are neapărată trebuință în zilele noastre ca să fim cu toții din ce în ce mai fericiți.

De încheiere, Î. P. S. Sa a exprimat două dorințe: Speră că Dumnezeu îi va ajuta să revină la Sibiu cu unul din corurile bisericești ale Arhiepiscopiei ortodoxe pe care o păstorește, iar pe de altă parte dorește să aibă pe Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului ca oaspete în Finlanda. A mulțumit tuturor colaboratorilor Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului — și îndeosebi P. G. Rector Dr. S. Vlad — pentru toate bucuriile hărăzite. Hrăniți îmbelșugat de spiritul de comuniune frățească pe care l-am gustat aici, plecăm cu puteri înnoite pe terenul pe care ni l-a rînduit Dumnezeu să-l lucrăm în numele Lui, — a încheiat Î. P. S. Sa în aplauzele călduroase ale celor prezenți.

A răspuns Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, spunînd:

Cu adevărat, ne-am simțit aici ca într-o familie. Ne-am obișnuit unii cu alții și ne-am apropiat întreolaltă încît pare că am trăi împreună de ani de zile și că legăturile noastre ar fi deosebit de vechi.

De fapt așa și sînt, căci și unii și alții facem parte din familia cea mare a Ortodoxiei. Din orice țară am fi, oricărei Biserici Ortodoxe răsăritene i-am aparține, în Ortodoxie ne simțim în aceeași patrie spirituală. Ca fii ai aceleiași Biserici — una, sfîntă, sobornicească și apostolească — ne simțim frați întreolaltă.

Dar familia aceasta ortodoxă ne apropie și pe plan național, încît ne simțim frați nu numai în Ortodoxie, ci și ca pătași ai frățietății popoarelor noastre. Acesta este darul cel mare de la Dumnezeu, de la Duhul Sfînt care a binecuvîntat la Cincizecime toate limbile și le-a adunat la un loc, ca împreună să lucreze pentru propășirea și fericirea popoarelor.

Unul din efectele acestui dar l-am simțit și l-am trăit la București, în jurul Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian, ai cărui distinși oaspeți sînteți; îl trăim în continuare, aici, din bunăvoința Prea Fericirii Sale, și îl vom mai trăi cîteva zile, pînă la plecarea din țară. Îl trăim toți, căci el a cuprins pe toți colaboratorii mei, începînd de la P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belaşcu și P. C. Rector al Institutului Teologic Universitar, Dr. Sofron Vlad, și pînă la personalul de îngrijire. Prin mărturia pe care Delegațiile bisericești o vor depune acasă despre cele văzute și trăite în țara noastră, duhul acesta de comuniune îl vor duce și credincioșilor lor, popoarelor lor.

Ceea ce este cu adevărat minunat e faptul că marea noastră familie, care cuprinde mai multe Biserici și popoare, răsfîrînge aceeași dreaptă credință ortodoxă răsăriteană și același patriotism înaintat. Noi alcătuim astfel o unitate în multiplicitate. De aceea, întîlnindu-ne, descoperim mereu unii la alții ceva nou, alte și alte bucurii ne încălzesc sufletele. Spiritul de comunitate frățească întru care petrecem ni s-a întipărit adînc în suflete, în toată ființa noastră. Această comuniune sufletească n-o vom putea da uitării niciodată; ea va rămîne mereu vie în sufletele noastre și în cugetele obștei dreptcredincioase din sînul căreia facem parte. De aceea biruim tristețea despărțirii cu bucuria adunată îmbelșugat în aceste zile de reală și profundă comuniune.

Această bucurie o vom păstra ca pe o comoară de mare preț. Ea ne va ajuta să lucrăm astfel încît să ne putem bucura reciproc de roadele strădaniilor noastre ulterioare.

Dar, de fapt, nu ne despărțim aici, ci la București, așa că bucuria noastră va mai dura.

Mulțumim cu vie recunoștință Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian pentru dragostea arătată față de noi toți, pentru inima deschisă cu care a știut să ne cîștige sufletește pe toți. Îl asigurăm că cei ce l-au văzut și l-au auzit în zilele de praznic ce-și prelungesc razele binefăcătoare și asupra Arhiepiscopiei noastre, nu-l vor uita niciodată și se vor ruga pentru sănătatea și îndelunga înzîlire a Prea Fericirii Sale.

Mulțumim în chip deosebit Sanctității Sale Patriarhului Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei, care — profund în gîndire, ascuțit în pătrunderea realităților, dotat cu dragoste frățească și mereu spiritual — și-a mărturisit de atîtea ori prețuirea pentru țara noastră, pentru poporul și Biserica noastră. Prezența Sanctității Sale la noi întărește legăturile dintre cele două Biserici ortodoxe și dintre cele două popoare ale noastre.

Mulțumim I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei pentru simțămintele de apropiere sufletească pe care le-a vădit față de noi, față de clerul și credincioșii ortodocși români din Ardeal, precum și pentru cele spuse la această masă. I. P. S. Sa ne-a impresionat prin felul său de gînditor religios pro-

fund interiorizat, prin cuvîntul său cumpănit și gîndit, care a mers la inimă, zidindu-ne sufletește pe toți. Ne-am bucura mult ca cele două dorințe exprimate de I. P. S. Sa să se împlinească în curînd. Îl asigurăm că noi, cei din Mitropolia Ardealului — împreună cu P. S. Episcopi Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei — sîntem alături de Biserica ortodoxă din Finlanda cu inimile și cu rugăciunile noastre.

Iubiților oaspeți din Delegația bisericească bulgară — în frunte cu P. S. Episcopi Ștefan și Varlaam — le mărturisesc bucuria deosebită pe care ne-au pricinuit-o acceptînd să vină și la noi cu toate că aveau un program încărcat la București. Prezența lor aici e o mărturie de prețuire și dragoste față de Mitropolia Ardealului, ale cărei legături vechi și noi cu Patriarhia Ortodoxă Bulgară — de la Mitropolitul Nicolae Bălan și acad. prof. Dr. Ștefan Țancov pînă în zilele noastre — sînt îndeobște cunoscute și de noi în mare cinstite ținute. Îmi amintesc că, la timpul său, profesorul Țancov a mărturisit că Statutul Organic al lui Șaguna a avut influență salutară și asupra Bisericii Ortodoxe Bulgare. Noi, astăzi, continuăm pe plan mai larg prietenia dintre Bisericile și popoarele noastre.

Nu putem mulțumi îndeajuns de fierbinte Părintelui ceresc pentru bucuriile ce le trăim astăzi, căci dacă înainte cu vreo jumătate de veac unii teologi occidentali au putut socoti că Ortodoxia răsăriteană este ca un fel de mumie care scoasă la lumină se destramă, astăzi ea e descoperită și cinstită îndeobște ca Biserică ce lucrează, înțelepțește în conformitate cu năzuințele, cu aspirațiile cele mai frumoase ale popoarelor în sînul cărora își desfășoară misiunea duhovnicească. Celelalte Biserici văd în Biserica Ortodoxă Română de astăzi un model de împletire firească a imperativelor creștine cu imperati-vele vremii noastre. Așa că noi ne simțim uniți într-o Ortodoxie veche, dar nu învechită, ci mereu actuală. În duhul ei găsim răspuns potrivit la întrebările vremii noastre și tot ea ne indică fără greș căile pe care sîrguind, putem ajuta omenirii de astăzi să se ridice la o viață superioară.

Sub semnul acestei Ortodoxii stăm și astăzi, aici în țara noastră.

Am văzut cu toții că teologi români, bulgari, greci sau de alt neam putem avea — și avem de fapt — aceleași păreri, aceleași opinii, aceleași concepții ancorate în actualitate. Acesta e un semn că Ortodoxia e vie, că Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos lucrează în Bisericile noastre pe căi necunoscute, dar și prin astfel de întîlniri frățești, sporind dragostea noastră unii față de alții și înmulțind rîvna cu care ne dedicăm neînterupt și unii și alții apărării și întăririi păcii în lumea contemporană.

Sînt încredințat că ne vom mai întîlni. Atunci, ne vom bucura de ceea ce am realizat pentru bunul mers al Bisericilor noastre, pentru fericirea popoarelor noastre, pentru pacea a toată lumea.

Cuvîntul I. P. S. Sale a fost călduros aplaudat.

Înălții oaspeți au scris și semnat în Cartea de onoare a Mitropoliei Ardealului o „Însemnare“ care să fie de pomenire pentru frățeasca întîlnire interortodoxă de la Sibiu. După aceea, aleșilor oaspeți și însoțitorilor lor le-au fost oferite daruri care să le amintească mereu de această întîlnire.

LA DRUM

În dimineața zilei de marți, 11 iunie 1968 — a treia zi de Rusalii — îndată după micul dejun, a fost făcută o scurtă plimbare prin centrul orașului.

Apoi, în fața Hotelului Bulevard — recent renovat și înzestrat cu cele mai moderne instalații — oaspeții și însoțitorii lor s-au îmbarcat în mașini, pentru plecare.

Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei s-a înapoiat la București pe calea aerului, însoțit fiind de P. C. Prot. Gheorghe Chachua și de P. C. Icon. stavr. Simion Neaga.

Cu mașinile, au plecat: I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei și P. S. Episcopi Ștefan de Glavinița și Varlaam de Stobie, precum și P. C. Prot. N. Goranov, oaspeții fiind călăuziți de către I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, împreună cu P. S. Episcopi Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei, precum și cu P. C. Prof. Dr. Grigorie Marcu și P. C. Consilier eparhial Nicolae Todericiu (Roman).

Drumul pe Valea Oltului a fost încântător. Cum spunea I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului: „Natura este un prieten veșnic”.

Primul popas a fost făcut la Schitul Cornet, unde înalții oaspeți au fost primiți cu Sf. Evanghelie și Sf. Cruce de către P. C. Pr. Gh. Vlad, iar P. Cuv. Ieromonah Hristofor Popescu a vorbit despre istoria sfântului locaș. Restaurat recent, Statul și Sf. Episcopie a Râmnicului și Argeșului au cheltuit în acest scop circa trei sute mii lei.

Înalții oaspeți au fost impresionați de afluența credincioșilor — ca în zi de Duminică — și de evlavia lor. Spre bucuria și mulțumirea sufletească a tuturor, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a prezentat, nominal, pe oaspeți.

La Sf. Mănăstire Cozia — în dangăt de clopote — un sobor cu Sf. Evanghelie și Sf. Cruce a primit pe înalții oaspeți, după rînduială. P. Cuv. Protos. Gamaliil Vaida, stareț, a rostit cuvîntul de întîmpinare.

În incinta bisericii mănăstirești, întîmpinați fiind cu Imnul arhieresc de către viețuitorii sfântului locaș, oaspeții Bisericii noastre și însoțitorii lor s-au închinat la Sf. Masă din Altar, au fost prezentați obștei călugărești și numeroșilor credincioși și au vizitat mormintele în care-și dorm somnul de veci Mircea cel Mare și Teofana Monahia, mama lui Mihai Viteazul. Arhitectura bisericii mănăstirești — din veacul al XIV-lea — a suscitât un interes deosebit.

I. P. S. Arhiepiscop Paavali s-a adresat celor de față spunînd că de cîteva zile, cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, oaspeții călătoresc pe scumpul pămînt românesc și vizitează, între altele, sfinte mănăstiri. Toate acestea sînt legate puternic de istoria poporului român, căci mănăstirile românești au fost nu numai locașuri de rugăciune, ci și cetăți de apărare a ființei neamului. Acum, mulțumim lui Dumnezeu că trăim în pace și ne bucurăm că popoarele pun din ce în ce mai bucuroși în slujba păcii toate resursele lor.

I. P. S. Sa a făcut un scurt istoric al Mănăstirii finlandeze Valaam, care are o vechime de circa o mie de ani. Viața monastică din acel așezămînt este identică vieții monahale de la noi. I. P. S. Sa a încheiat cu rugăciune pentru pace și bunăînțelegere în lume.

A fost vizitată apoi Casa de odihnă a Patriarhiei Române, unde aleșii oaspeți au prețuit condițiile excelente de cazare.

În drum spre orașul Râmnic-Vîlcea a fost vizitat Schitul Ostrov din stațiunea balneo-climaterică de pe Olt, Călimănești-Căciulata. P. C. Pr. N. Bîrlogeanu a dat explicații asupra acestui sfînt locaș, care datează din anul 1522.

În jurul orei 13, convoiul de mașini a ajuns la Reședința episcopală din *Rîmnic-Vîlcea*. Clopotele bisericii catedrale își revărsau dangătul de bucurie duhovnicească și chemare la rugăciune obștească. În fața bisericii catedrale, I. P. Cuviosul Arhimandrit Ghermano Dineată, vicar episcopesc, înconjurat de consilierii eparhiali, de monahi, monahii și numeroși credincioși, aștepta pe înalții oaspeți.

La intrare, Prea Sfințitul Episcop *Iosif* al Rîmnicului și Argeșului, în mantie arhierască și cu mitră vlădicească, întâmpină pe oaspeți și îi conduce în Sf. Altar, la masa căruia se face închinarea. După aceea, luînd loc în jezurile vlădicești, oaspeții ascultă evocările privitoare la istoria bisericii catedrale și a Episcopiei Rîmnicului și Argeșului. Reține atenția cu deosebire pictura bisericii catedrale, executată de renumitul pictor bisericesc Gh. Tattarescu, ucenicul Sfîntului Calinic de la Cernica.

Prea Sfințitul Episcop *Iosif*, din ușile împărătești ale Sf. Altar, a dat citire unei pătrunzătoare rugăciuni de mulțumită.

S-a cîntat apoi un Polihroniu pentru ocîrmuitorii bisericești și cetățenești, pentru preoți și credincioși, după care P. S. Episcop *Iosif* îi îmbrățișează pe înalții ierarhi și pe însoțitorii lor.

Au fost vizitate reședința episcopală și așezămintele bisericești din preajma ei, după care s-a servit masa de amiază.

La masă, s-au rostit scurte toasturi, spontan țîșnite din prisosul inimilor vorbitorilor.

I. P. S. Arhiepiscop *Paavali* al Finlandei, după ce a mulțumit pentru primirea cu rugăciuni din catedrala episcopală, a dat expresie vibrantă bucuriei de-a fi putut cerceta mînăstiri și schituri ortodoxe române pe traseul vizitei pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* i-a înlesnit-o cu atîta mărinimie. Aceste vetre de lumină care împărtășesc zi de zi credincioșilor hrană duhovnicească, sînt deosebit de bine întreținute. Grija ce li se poartă dovedește prețuirea pe care Ocîrmuirea de Stat a României o are față de aceste așezăminte bisericești și românești cu o istorie atît de bogată și de îndelungată, împletită cu istoria poporului român.

P. S. Episcop *Ștefan* de Glavinița, Secretarul general al Sfîntului Sinod al Patriarhiei Ortodoxe Bulgare, a adus Prea Sfințitului Episcop *Iosif* și Eparhiei pe care o păstorește cu atîta vrednicie, urările de bine și binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh *Chiril*.

De două zile ne găsim pe drumurile atît de dragului pămînt românesc, — a spus P. S. Sa. Am văzut în acest răstimp orașe și sate, șosele și peisaje încîntătoare. Patria Voastră e excelentă. Dar cea mai puternică impresie ne-a făcut-o harnicul și vrednicul popor român. Evlavia credincioșilor care s-au rugat cu noi la Sibiu și în alte părți ale Arhiepiscopiei păstorite de I. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului ne-a stors lacrimi de bucurie. Vă dorim din toată inima — tuturor slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române — să slujiți poporul român cu toată osîrdia, în toată bunăvremea, căci e un popor înzestrat de Dumnezeu cu alese calități, un popor foarte bine condus de ocîrmuitori înțelepți.

P. S. Episcop *Valerian* al Oradiei a vorbit despre legătura puternică dintre Ocîrmuirea de Stat și popor în țara noastră, legătură cimentată prin întărirea continuă a unității și solidarității naționale.

La sfîrșitul alocuțiunii s-a cîntat „Mulți ani trăiască“.

P. S. Episcop *Iosif* al Râmnicului și Argeșului a împărțit daruri aleșilor oaspeți și însoțitorilor lor (obiecte de artizanat lucrate în mănăstirile eparhiei, albume etc.), avînd pentru fiecare cîte un cuvînt potrivit.

Înalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, care tocmai în acea zi împlinea un an de cînd a fost instalat în jețul mitropolitan de la Sibiu, i-a urat călduros păstorire îndelungată și rodnică.

Vădit mișcat de această atenție, Î. P. S. nostru Mitropolit *Nicolae* a arătat că din reședința primitoare a P. S. Episcop *Iosif* a plecat la Sibiu, în dimineața de 11 iunie 1967, spre a fi instalat arhiepiscop și mitropolit al Ardealului, — și că tot aici s-a întîmplat să fim la un an de la instalare. E mai mult decît o coincidență. E aci mîna Providenței, care a ținut seamă de faptul că între cei doi ierarhi există o prietenie veche de peste treizeci de ani. Mă simt fericit ori de cîte ori am prilejul să fiu aproape de P. S. Episcop *Iosif* și doresc să învăț din bogata sa experiență arhipăstorească. Împreună cu P. S. Sa și cu ceilalți înalți ierarhi ai Bisericii noastre, călăuziți fiind de Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian*, participăm cu osîrdie la tot ceea ce se lucrează pentru binele Bisericii și pentru înflorirea Patriei, — a spus Î. P. S. Sa.

A ridicat apoi paharul pentru Prea Fericitul Patriarh *Justinian*, pentru P. S. Episcop *Iosif* al Râmnicului și Argeșului, pentru Patria și poporul român.

Cu brațele încărcate de flori și petrecuți de urările de bine ale P. S. Episcop *Iosif* și ale colaboratorilor săi, înalții oaspeți s-au îndreptat spre *Curtea de Argeș*.

În frumosul oraș care a fost prima capitală a Țării Românești s-a făcut popas la „Biserica Domnească”. Zidită în vremea voievodului *Basarab I* (c. 1310—1352) și terminată de fiul acestuia, *Nicolae Alexandru Basarab* (1352—1364), acest străvechi monument bisericesc — construit în stil arhitectonic bizantin — suscită interes deosebit prin picturile sale originale executate în frescă, prin iconostasul de zid, mormîntul lui *Radu Vodă* (1377—1383) și celelalte morminte care l-au transformat într-o adevărată necropolă domnească. Rămășițele palatului domnesc din incintă și grija ce se pune de către Biserica și Stat pentru conservarea acestei ctitorii a *Basarabilor* au reținut atenția și admirația înalților oaspeți, care și-au consemnat impresiile în registrul vizitatorilor.

Spre a se cîștiga timp, drumul a fost continuat direct la Hidrocentrала de pe Argeș. Urcînd la baraj pe un drum de munte care-ți dă fiori prin îndrăzneala soluțiilor tehnice utilizate la construirea lui, înalții oaspeți au avut cuvinte de deosebită apreciere pentru puternicul piept de beton și fier care stăvilește, domesticindu-le, apele a 11 râuri, silindu-le să dea lumină oamenilor. Explicațiile date înalților oaspeți și însoțitorilor lor au arătat că această măreață lucrare a puterii populare din țara noastră a fost efectuată în cea mai mare parte cu specialiști și utilaj românesc. Tineretul țării a adus o contribuție remarcabilă la înfăptuirea ei. Barajul Hidrocentralei de pe Argeș este al optulea din lume ca dimensiuni. Tunelurile și golurile săpate în stînci au o lungime de peste 40 km. Turbinele sînt așezate la 104 m. sub pămînt. Nu mai puțin de 20 microhidrocentrale, înșirate ca o salbă pe cursul inferior al râului Argeș, vor spori întru sfîrșit uriașa energie electrică pe care o furnizează țării acest gigant al construcției socialiste.

Revenind la Curtea de Argeș cu sufletele pline de măreția priveliștilor naturale, înalții oaspeți au descins la Mînăstirea lui *Neagoe Basarab*, fiind

întâmpinați și salutați de către P. S. Episcop Pavel Șerpe, P. C. Consilier arhiepiscopesc Mihai Marinescu (București) și I. P. Cuv. Arhim. Ioan Craioveanu, administratorul așezămintelor bisericești de la Curtea de Argeș, înconjurați de personalul monahal al mănăstirii.

Au fost vizitate apoi așezămintele mănăstirii. Splendida Biserică a lui Neagoe Basarab (1512—1521) a făcut asupra înalților oaspeți o impresie profundă prin linia ei arhitectonică de-o rară eleganță, prin bogăția orna mentației, prin rafinamentul comorilor artistice cu care este înzestrată. Copleșiți de admirație, aleșii vizitatori au ținut să remarce și cu acest prilej cât de recunoscători sînt Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru faptul că a binevoit a include această perla a trecutului ortodox român în programul copioasei lor drumeții prin încîntătoarea noastră țară.

În paraclis, înalții oaspeți și însoțitorii lor s-au închinat la racla cu moaștele Sfintei Mucenițe Filoteia. Apoi au vizitat aripa clădirii în care se desfășoară periodic cursurile preoțești de îndrumare misionară și socială, pe care le frecventează cu vădit folos slujitorii altarelor străbune din toată țara. În continuare, au fost vizitate celelalte dependințe ale mănăstirii, între care muzeul bisericesc și căminul arhieresc, unde oaspeții au și fost găzduiți.

Masa de seara a fost servită în „Sala Manole”. În cursul mesei, li s-a vorbit oaspeților despre legenda Meșterului Manole, ilustrată minuțios, în condiții artistice, în frescele care încing cu un cordon de scene vii pereții sălii, la nivelul plafonului.

În dimineața zilei de miercuri, 12 iunie 1968, înalții oaspeți și însoțitorii lor s-au îndreptat spre Tîrgoviște, cea de-a doua capitală a Țării Românești. La catedrală a ieșit în întîmpinare P. C. prot. Gheorghe Tache, iar P. C. Pr. Corvin Parnica a dat explicațiile de rigoare.

Zidită în anul 1518, biserica aflată odinioară pe locul catedralei de astăzi a avut un rol important în istoria românilor din Ungrovlahia înainte și după anul 1668, cînd Mitropolia s-a mutat oficial la București. Aci au fost tipărite numeroase cărți bisericești, cu deosebire în epoca lui Constantin Brîncoveanu. Aci au activat ierarhi de talia lui Macarie, Varlaam și Teodosie.

În 1821, biserica a trecut printr-o perioadă de declin: Ipsilanti aduce aci pe Tudor Vladimirescu, îl judecă abuziv și îl condamnă la moarte chiar în curtea Mitropoliei. Din acoperișul de plumb al bisericii, eteriștii au turnat gloanțe. În 1842 i s-a făcut o reparație radicală. Patruzeci de ani mai târziu (1881), Titu Maiorescu, în calitatea sa de ministru al Cultelor, a trimis aci o delegație de arhitecți, care să studieze starea bisericii la fața locului. Astfel s-a ajuns la renovarea săvîrșită de renumitul arhitect francez Lecomte de Noüy — între anii 1892—1895 — renovare care nu mai păstrează nimic din forma originală. Zidurile au fost dărîmate pînă aproape de temelie. A fost demolată turla bisericii, socotită atunci ca fiind fără pereche. Pictarea bisericii a fost făcută de pictorul Belizarie, în stil bizantin (între anii 1922—1927). Policandru — enorm și artistic lucrat din bronzul tunurilor capturate de trupele române în războiul din 1916—1918 — cîntărește 3 tone. Tîrnosirea catedralei s-a făcut cu pompă în anul 1933. Din zestrea vechii Mitropolii a Țării Românești se mai păstrează aci o icoană de argint a Maicii Domnului și un epitaf.

Credincioșilor — care prinzînd de veste despre vizită s-au adunat în biserică — I. P. S. Arhiepiscop *Paavalii* al Finlandei și P. S. Episcop Ștefan de Glavinița le-au adresat cuvinte de zidire sufletească și de prețuire pentru

tot ce le-a fost dat să vadă în drumul făcut de la București, peste Sibiu și pînă la Tîrgoviște.

Prezentînd nominal pe înalții oaspeți, I. P. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului a exprimat toată recunoștința membrilor delegațiilor bisericești pe care le călăuzea, față de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care le-a hărăzit bucuria de-a vizita acum locuri atît de importante din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, al cărei arhipăstor este Prea Fericirea Sa.

A fost vizitată apoi vechea Curte domnească a Țării Românești, unde s-au primit explicații ample asupra Bisericii domnești, a ruinilor Palatului domnesc și a Turnului Chindiei. S-a arătat că rămășițele Palatului domnesc au fost scoase de sub dărîmături prin purtarea de grijă și cu cheltuiala Statului socialist și a Bisericii, în prezent fiind încheiate studiile făcute din partea Direcției Monumentelor Istorice în scopul restaurării lor. Lucrările de restaurare vor reda acestor urme glorioase ale zbuciumatei noastre istorii naționale toată măreția și strălucirea pe care o aveau cînd pe sub bolțile lor solemne răsunau pașii lui Mihai Viteazul și ai altor domnitori intrați în conștiința neamului nostru românesc.

Vădit impresionați de această întîlnire cu vestigii care nu pot fi văzute ori unde, oaspeții și-au exprimat toată prețuirea pentru Conducerea țării noastre, care împletește atît de armonios trecutul slăvit al străbunilor cu înfăptuirile strălucite ale prezentului făuritor de zidire nouă.

De la Tîrgoviște, convoiul de mașini s-a îndreptat spre *Mînăstirea Vîforîta*. În dangăt de clopote, înalții oaspeți au fost primiți acolo de administratoarea Casei sanatoriale, Monahia Arsenia Opreș, de călugărițele din serviciul casei și de asistatele ocrotite acolo. P. C. Ieromonah Constantin Nichifor a prezentat Sf. Evanghelie și Sf. Cruce spre sărutare. În vreme ce se cînta Axionul, înalții ierarhi au intrat în Sf. Altar, spre a se închina. S-au dat apoi explicații asupra istoricului mînăstirii și asupra destinației ei actuale. Prin Casa de pensii și ajutoare a Bisericii Ortodoxe Române — creație nouă în Biserica noastră — sînt ocrotite la Vîforîta 107 pensionare (călugărițe, văduve de preoți înaintate în vîrstă și salariate bisericești pensionate care nu aveau putința de-a trăi singure), asigurîndu-li-se o bătrînețe liniștită și lipsită de griji. Inițiativa organizării acestei Case sanatoriale — adevărată întruchipare a spiritului de caritate ortodox răsăritean, cu străvechi tradiții — îi revine Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian. Cînd se vizitau chiliile pensionarelor, acestea mărturiseau cu lacrimi în ochi că nu încetează să se roage lui Dumnezeu pentru sănătatea Prea Fericirii Sale și pentru înalta Ocîrmuire a Statului nostru, care au făcut tot ce se poate vedea la Mînăstirea Vîforîta.

A fost vizitat, între alte, muzeul mînăstirii, care posedă și expune cărți vechi tipărite la Mînăstirea Dealu, icoane, cruci, candelă și alte obiecte de cult folosite de-a lungul vremii. O suită de fotografii deosebit de elocvente arată starea jalnică a bisericii mînăstirii și a chiliilor după cutremurul cel mare din toamna anului 1940, precum și strădaniile împreunate cu cheltuieli respectabile care au fost depuse după anul 1950 spre a se aduce sfîntul așezămînt la bunăstare în care se află astăzi. P. C. Prot. Gh. Tache (din Tîrgoviște) — statornic și entuziast sprijinitor al inițiativelor patriarhicești de repunere în valoare a Mînăstirii Vîforîta — a evocat cu acest prilej episoade pe cît de interesante, pe atît de cinstitoare pentru ostenitorii cu lucrările de restaurare.

În cursul popasului făcut aci s-au legat discuții și s-au schimbat impresii asupra realităților bisericești și naționale din țara noastră, scoțându-se în evidență avîntul operei de construcție socialistă, ale cărei expresii concrete se văd peste tot, precum și dinamismul vieții noastre bisericești.

Cu greu s-au desprins de Viforîta oaspeții Bisericii noastre, dar indicațiile ceasornicelor se arătau implacabile în marcarea imperativă a etapelor călătoriei făcute pe meleagurile țării noastre.

Mînăstirea Dealu este — ca operă de caritate creștină ortodoxă română — replica masculină a Viforîtei: Casa sanatorială organizată aci de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian ocrotește cîteva zeci de călugări bătrîni și preoți misionari.

În spre acest așezămînt bisericesc s-au îndreptat înalții oapeți după plecarea de la Mînăstirea Viforîta. Clopotele bisericii mînăstirești au început să răsunе cît ce s-a ivit în zare convoiul de mașini. În incintă, oaspeții au fost întîmpinați de P. C. Pr. Traian Ghica, directorul Casei de pensii și ajutorare a salariaților Bisericii Ortodoxe Române, de administratoarea Casei sanatoriale, Monahia Eufrasia Poiană, înconjurați de maicile din serviciul administrativ și de asistații ocrotiți acolo. P. C. Protos. Gherasim Nicolescu a prezentat Sfînta Evanghelie și Sfînta Cruce spre sărutare. După ce s-au închinat la masa Sf. Altar și s-au făcut prezentările, înalții oaspeți și însoțitorii lor au ascultat explicațiile date de Monahia Magdalena Popescu, ghidul mînăstirii, asupra istoriei și însemnătății actuale a acestui așezămînt de preț al Bisericii noastre. Căminul a domnitorului Radu cel Mare (1496—1508), Mînăstirea Dealu este un vechi și valoros monument de artă bisericească. Centru de cultură și viață românească clocotitoare, din teascurile tiparniței sale străvechi au ieșit cărțile bisericești ale lui Macarie, la începutul secolului XVI. Dar acest așezămînt bisericesc este totodată și simbol al unității naționale a tuturor românilor: aci se păstrează capul lui Mihai Viteazul — adus în condiții dramatice de pe Cîmpia Turzii, unde-l doborîse trădarea aliatului perfid — care evocă cea dintîi încheiere statală între străvechile hotare, de două ori milenare, a tuturor românilor.

Înalții oaspeți și însoțitorii lor au vizitat o mare parte din chiliile așezămîntului, sala de mese și celelalte clădiri din jurul mînăstirii. Frumusețea bisericii și a clădirilor din incintă, ridicate între anii 1953—1960 prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ca și condițiile optime de trai asigurate asistaților ocrotiți acolo, au produs o vie impresie asupra vizitatorilor.

S-a luat apoi masa de amiază. Cînd aceasta era pe sfîrșite, au sosit Delegațiile bisericești care au vizitat Arhiepiscopia Timișoarei și Episcopia Aradului, călăuzite de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, împreună cu P. S. Episcop Teoctist al Aradului.

După o scurtă și cordială întrevvedere, Delegațiile bisericești călăuzite de Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului și-au continuat călătoria, conform programului.

Ultimul așezămînt bisericesc din Arhiepiscopia Bucureștilor, vizitat în cursul acestei drumeții reconfortante ca un pelerinaj, a fost *Mînăstirea Ghighiu*, situată în vecinătatea prosperului și marelui oraș Ploiești.

În întîmpinarea aleșilor oaspeți a ieșit P. Cuv. Maică stareță Pelaghia Tudor, împreună cu soborul călugărițelor. La intrarea în biserica mînăstirii, în vreme ce clopotele dădeau zvon de sărbătoare, P. Cuv. Arhim. Valeriu

Nicolăiasa, duhovnic, a înfățișat spre sărutare Sf. Evanghelie și Sf. Cruce. Oaspeții au primit apoi explicații istorice și de actualitate asupra așezământului mănăstiresc. S-au vizitat chiliile reconstruite din temelie prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, precum și atelierul de înrămat icoane al Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă. Înalții oaspeți s-au interesat îndeaproape și de viața duhovnicească a așezământului, precum și de modul de desfășurare a muncii productive pe care o prestează cu râvnă și iscusință viețuitoarele mănăstirii.

Au fost vizitate apoi serele Consiliului Superior al Agriculturii, așezate în vecinătatea orașului Ploiești. Întâmpinînd pe înalții oaspeți cu cinstea cuvenită, Dl ing. agronom Gh. Popescu i-a condus prin câteva secții ale serelor, dînd explicații asupra organizării și randamentului acestei mari și moderne „uzine” agricole, ale cărei produse sînt unanim apreciate și căutate în țară și în străinătate.

În drum spre București, de pe podul de deasupra căii ferate, înalții oaspeți au admirat feeria de lumini și de culori a rafinării de petrol de la Brazi, care — fiind spre seară — oferea ochiului desfătările unei priveliști ca în basme. Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a subliniat dezvoltarea și însemnătatea acestui puternic complex petrochimic pentru economia națională a României socialiste, parcelă de bază în noua industrie românească.

Pe traseul drumeției lor — cu deosebire de la Tîrgoviște, spre București — simultan cu așezămintele bisericești chemate la viață nouă de râvnă constructivă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian — oaspeții Bisericii noastre au văzut de aproape păduri de sonde înșurubate de destoinicia omului în glia darnică a pămîntului românesc și instalații moderne de prelucrări și transformări chimice la care sînt supuse fluviile de țiței ce țînesc tumultuos din adîncuri. Aurul negru al măruntaielor pămîntului se întîlnește aci cu aurul holdelor. Împreună, într-o chibzuită gospodărire, ridică an de an pe noi trepte de propășire viața obștească a Patriei noastre libere și independente. Sate înfloritoare, orașe în plină erupție de dezvoltare urbanistică, mîini harnice, fețe senine peste tot, — acesta este peisajul noii Românie pe care l-au străbătut oaspeții Bisericii noastre. Elogiile lor pentru aceste realități și realizări de dată recentă, obținute de poporul nostru înțelepțeste condus astăzi, aveau prospețimea și vibrația întîlnirii cu noua țară care pune în lumină grija deosebită pentru valoarea și demnitatea omului, pentru continua ridicare a țării noastre dragi.

*

Drumul atît de spornic în constatări și impresii cu neputință de uitat, a luat sfîrșit la treptele Palatului Patriarhal, în seara zilei de miercuri, 12 iunie 1968.

*

Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit *Nicolae* a rămas cu înalții oaspeți în tot cursul zilelor, de joi, 13 și vineri, 14 iunie 1968, participînd la programul respectiv.

În dimineața zilei de joi, 13 iunie a.c., Î. P. S. Sa a însoțit pe Sanctitatea Sa Patriarhul Catolicos Efrem al II-lea al Gruziei în vizitele pe care le-a făcut în Capitală (la librării, magazine etc.).

Seara, a participat la spectacolul de la Teatrul „Barbu Delavrancea” (cu piesa „Miorița”, de Valeriu Anania), dat în cinstea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Vineri, 14 iunie 1968, Arhipăstorul nostru a fost de față la plecarea ultimelor Delegații bisericești, la aerodromul internațional București-Băneasa.

Conducătorii și membrii Delegațiilor bisericești care au vizitat Arhiepiscopia Sibiului, au mulțumit încă o dată, în termeni mișcători, Înalț Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae, pentru ospitalitatea de care i-a făcut părtăși și pentru amabilitatea desăvârșită cu care i-a călăuzit și însoțit peste tot. De asemenea, au mulțumit P. S. Episcopi Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei.

După ce pasărea de metal a TAROM-ului s-a înșurubat furtunos în aer, lăsându-se înghițită de zările văzduhului și ducînd acasă pe ultimii oaspeți ai Bisericii noastre, Arhipăstorul nostru și-a luat rămas bun de la Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și de la colegii săi din Sfîntul Sinod, arătîndu-și încă o dată deplina satisfacție pentru condițiile alese în care s-au desfășurat festivitățile aniversare închinare Întîistătătorului Bisericii noastre și drumețiile prin țară ale aleșilor oaspeți de pretutindeni.

În jurul orei 19 — însoțit fiind de P. C. Prof. Dr. Grigorie Marcu — Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a plecat spre Sibiu.

A ajuns la Reședința sa în jurul orei 24, mulțumind lui Dumnezeu pentru belșugul de trăire ortodoxă și de simțire românească prilejuit de acele zile fremătătoare.

REDACȚIA

SĂRBĂTORIREA P. F. PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN I.A. AȘEZĂMINTELE TEOLOGICE DIN MITROPOLIA ARDEALULUI

Așezămintele teologice din cadrele Mitropoliei Ardealului s-au asociat spontan și călduros la manifestările prilejuite de împlinirea a 20 de ani de la înscăunarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la cîrma Bisericii Ortodoxe Române.

Festivitățile respective, pregătite minuțios și cu dragoste din bunăvreme, s-au desfășurat în ziua de joi, 6 iunie a.c. Ele au cuprins: servicii de cult corespunzătoare, împreunate cu rugăciuni de îndelungă-înzilire a Prea Fericirii Sale, precum și programe festive.

LA INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN SIBIU

festivitatea aniversară s-a desfășurat în aulă, de față fiind slujitori bisericești de la centrul mitropolitan și de la Institut.

Inlocuind pe rector — care reprezenta Institutul nostru Teologic din Sibiu la prăznuirea ce se desfășura tocmai atunci în Capitală — P. C. Prof. Dr. Isidor Todoran a deschis festivitatea cu un luminos cuvînt ocazional, în care a caracterizat personalitatea și opera Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

P. C. Prof. Dr. Nicolae Neaga, din partea Consiliului profesoral, a prezentat o amplă și documentată expunere asupra realizărilor bisericești din cei douăzeci de ani de arhipăstorire binecuvîntată a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

Corul studenților teologi — sub diriguirea P. C. Conf. univ. Gheorghe Șoima — a executat un program de compoziții bisericești și patriotice.

Programul a fost întregit cu lecturi din opera Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN CLUJ

(cu Școala de cîntăreți bisericești), serbarea aniversară s-a desfășurat în sala festivă.

P. C. Director Ioan Pop, într-un referat amplu și vibrant, a evocat opera de organizare bisericească înfăptuită de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Corul elevilor — sub conducerea P. C. Prof. Ioan Brie — a executat un program de compoziții adecvate situației.

Compozițiile cîntate de cor au alternat cu referate privitoare la unele aspecte ale înfăptuirilor Bisericii noastre în cursul arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și cu lectura unor fragmente din cuvîntări ale Prea Fericii Sale. Referatele au tratat despre contribuția Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la înfăptuirea unificării bisericești a românilor din Ardeal (referent: Păr. prof. Victor Ienciu) și despre opera teologică și lupta pentru pace și ecumenism a Prea Fericii Sale (referent: Păr. diacon prof. Mircea Basarab).

La sfîrșit — în numele P. S. Episcop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, care se afla la festivitățile aniversare din Capitală — a luat cuvîntul P. C. vicar eparhial Fl. Geomolean.

*

Ambele festivități au subliniat documentat și cu căldură grija permanentă pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian o poartă tuturor așezămintelor noastre bisericești de pregătire a slujitorilor sfintelor altare și au dat expresie grăitoare recunoștinței cu care aceste așezăminte — cu slujitorii, studenții și elevii lor — o poartă Întîistătorului Bisericii noastre.

RED.

SFÎNȚIREA BISERICII DIN PAROHIA APALINA

În Duminica Floriilor, 14 aprilie 1968, Î. P. S. Sa Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, a săvîrșit tîrnosirea bisericii din parohia Apalina-Reghin, jud. Mureș.

Dimineața, la orele 9.15, Înalțul Ierarh — însoțit de P. C. părinți vicar arhiepiscopesc Traian Belasçu și de P. C. părinți profesori Dr. Corneliu Sîrbu și Gheorghe Șoima — sosește în fața bisericii gătită ca o mireasă și care așteaptă să fie sfințită. Este primit de credincioși, rînduiți în perfectă ordine în fața noii biserici și purtînd toți în mîini stîlpări verzi, în frunte cu un sobor de preoți, compus din: P. C. prot. al Reghinului — Mihai Ciobanu, C. preoți de parohie Badea Ioan — Teleac, Cocean Traian — Logig, Dincă Nicolae — Breaza, Ersen Simion — Lunca, Fărcaș Dumitru — Gornești, Mîrza Alexandru — Aluniș, Păcurariu Remus — Petelea, Stoicescu Nicolae — Apalina-Reghin, Todea Ioan — Suseni-Reghin, precum și din G. diaconi Iosif Bolog și Vasile Gîrbu de la Centrul arhiepiscopesc și Petru Pleșa de la Catedrala Reîntregirii din Alba-Iulia.

Înalțul Ierarh este îmbrăcat în mantie, în timp ce corul restrîns al studenților de la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu — condus de P. C. pr. prof. Gh. Șoima — cîntă imnul arhieresc. Cuvîntul de „Bun venit!” îl rostește cu multă însuflețire P. C. prot. Mihai Ciobanu-Reghin, care dă expresie — între altele — marii bucurii a preoțimii și a credincioșilor de a-l avea în mijlocul lor pe noul Mitropolit al Ardealului, pe care-l întîmpină cu cuvintele psalmistului: „Bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului” și-l roagă să binevoiască a sfinți noul locaș de închinare”

Ca răspuns, I. P. S. Sa spune următoarele: „Am venit cu multă bucurie la sfințirea acestei biserici, pentru că ridicarea unei astfel de biserici și pictarea ei este un act de credință jertfelnică a preotului și credincioșilor din această parohie:

Ea mărturisește despre credința luminată, vie și activă, care i-a făcut să-și zidească această biserică, în care să primească binecuvîntarea și ajutorul lui Dumnezeu peste viața și munca lor.

Această credință nu stă numai în legătură cu biserica lor, ci și cu munca harnică pe care o depun pe ogoare, făcînd să rodească bogat pîinea pentru toți. Ei împletesc, în felul acesta, credința lor cu dragostea de Patrie.

De aceea, am venit aici cu dragoste, ca să vă văd și să mă încălzesc de valul credinței voastre. Dumnezeu să vă binecuvînteze pe toți, să binecuvînteze munca și toate ostenele voastre cu roade bogate. Binecuvîntat să fie Dumnezeu, că a Lui este mărirea în vecii vecilor. Amin !”

După aceea, începe slujba de sfințire a bisericii, precedată în ajun de săvîrșirea vecerniei cu priveghere, iar Duminică, mai de dimineață, de sfințirea apei.

În continuare, se săvîrșește Sf. Liturghie arhierască în sobor, în cadrul căreia P. C. pâr. vicar arhiep. Tr. Belașcu rostește predica zilei. Pornind de la sublinierea dublei semnificații a praznicului ce se desfășoară la Apalina-Reghin, P. C. Sa stăruie apoi în a prezenta în chip mișcător episodul intrării triumfale a Mîntuitorului, reliefînd îndeosebi inconsecvența mulțimilor ierusalimitene din acea vreme, care la numai cîteva zile după această primire măreață — strigă cu furie să fie răstignit Cel pe care l-au primit cu osanale. În continuare, dezvoltă ideea că noi credincioșii creștini — prin păcatele pe care le săvîrșim — răstignim din nou pe Mîntuitorul prin faptul că-L facem să sufere pentru că nu împlinim voia Lui cea sfîntă. Drept aceea, pune la inima ascultătorilor îndemnul de a se curăți de păcate în Sf. Taină a Spovedaniei, pentru ca să fie vrednici a primi după cuviință — sub chipul pîinii și al vinului în Sf. Taină a Euharistiei — pe Domnul Iisus Hristos și să poată spune ca cei din Ierusalimul de odinioară: „Osana, Fiul lui David, bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului !”

Tot în cadrul Sf. Liturghii se face — în momentele respective — hirotonirea întru presbiter și hirotosirea întru duhovnic a C. diacon Petru Pleșa pentru Catedrala Reîntregirii din Alba-Iulia.

După terminarea Sf. Liturghii, ia cuvîntul C. pr. Nicolae Stoicescu, parohul locului, „După ani și ani de strădanie și jertfire, iată-ne în ziua cea mult dorită a încununării acestei munci, ziua în care bunii credincioși din împrejurimile acestei parohii vin alături de noi să întîmpinăm cu dragoste și bucurie pe mult doritul nostru Părinte Mitropolit Nicolae al Ardealului, venit în mijlocul nostru cu dragoste părintească ca să sfințească strădaniile noastre concretizate în acest locaș de închinăciune”.

„Ziua de 14 aprilie 1968 va fi o zi de neuitat pentru noi toți și va rămîne consemnată cu litere de aur în pisanăa acestei biserici”.

După cîteva frumoase considerațiuni cu privire la rostul bisericii în viața credincioșilor creștini, C. Sa face o expunere de ansamblu asupra lucrărilor de zidire și de pictare a noii biserici, scoțînd în relief jertfelnicia păstorilor săi, care au contribuit — nu prin repartizare, ci benevol — cu suma de peste 500.000 lei și cu muncă voluntară. Totodată, arată că este vrednic de menționat nu numai ajutorul material dat de către credincioșii ortodocși

din afara parohiei Apalina-Reghin, ci și de către credincioșii altor culte din acele părți.

De încheiere, mulțumește tuturor celor ce au contribuit la ridicarea noii biserici, tuturor participanților la acest moment sărbătorească și îndeosebi Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, rugînd pe bunul Dumnezeu să facă ca în acest sfînt locaș să se laude cu cinste și mărire numele Lui.

În continuare, P. C. pâr. vicar arhiep. Tr. Belascu dă citire binecuvîntării arhieresti, adresate — cu acest prilej — preotului, consiliului parohial și credincioșilor din Apalina-Reghin, precum și actului redactat cu prilejul sfințirii acestei biserici.

Vorbește apoi Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care rostește următorul cuvînt de învățătură și de îndemn:

„În parohia Apalina este azi o dublă sărbătoare: e sărbătoarea pe care o prăznuim în toate bisericile noastre — intrarea triumfală a Domnului nostru Iisus Hristos în Ierusalim, Duminica Floriilor; este praznicul sfințirii acestui lăcaș de închinare, zămislit prin munca și jertfa credincioșilor acestei parohii, sub călăuzirea preotului lor.

Aceste două sărbători au o strînsă legătură una cu alta. Căci așa precum Domnul nostru Iisus Hristos a intrat odinioară triumfal în Ierusalim, fiind întîmpinat de mulțimi și intrînd apoi în templu, tot așa și azi — după sfințirea pe care am săvîrșit-o — Mîntuitorul a intrat în această biserică și este prezent în continuu pe Masa Sf. Altar. Deci, Domnul nostru Iisus Hristos este aici între noi și noi L-am întîmpinat cu stîlpări înverzite, așa cum L-au primit odinioară cei din Ierusalim.

Dacă acesta este tîlcul dublei sărbători de azi, atunci întrebarea ce se ridică este: Ce cere Domnul nostru Iisus Hristos de la noi, care ne-am mîrturisit credința vie și jertfelnică prin zidirea și pictarea acestei biserici, de la noi care dorim să fim mereu împreună cu El?

Răspunsul la această întrebare de seamă este următorul:

În fiecare dintre noi există două părți, o parte de lumină și o parte de întuneric. Sînt în noi tendințe către ceea ce este adevărat, bun, frumos, sfînt. Fiecare om tînjește după smerenie, blîndețe, bunătate, după tot ceea ce este bun și frumos. Cu drept cuvînt a spus cineva că mai mare decît foamea de pîine este foamea de iubire, de ceea ce este adevărat, bun și frumos.

Omul nu se simte bine, dacă nu este împreună cu semenii de ai săi, care să privească spre el și pe care să-i aibă la inima sa. Omul izolat nu simte bucuria vieții. Numai acela se simte bine, care — atunci cînd săvîrșește o faptă bună — primește un răspuns de la semenii săi. Unul ca acesta se bucură atunci că vede că este un om între oameni, un om între frați, care îl apreciază și-l înconjoară cu dragoste.

Pe această dragoste și bucurie de a fi împreună cu semenii noștri se temelnicește adevărata viață. Căci numai acela care a ajuns să aibă în sufletul său iubire de frate față de semenii săi, numai acela cunoaște ce înseamnă adevărata iubire de frate.

De aceea, și-n sînul familiei baza vieții adevărate dintre soți și dintre părinți și copii este tot dragostea. Numai dragostea, prin care soții rîvnesc să ajungă nu numai la bunăstare materială, ci și la o viață sufletească bogată și înaltă, îi poate ajuta să pășească pe calea acestei propășiri ce-i duce la fericire. Numai părinții care caută să le dea copiilor lor pilda cea aleasă a vieții lor,

numai astfel de părinți vor avea bucurie și fericire în viața familială. Numai aceia dintre copii, care răspund cu dragoste la dragostea părinților lor, numai aceia vor avea bucuria vieții. Căci numai familia zidită pe dragostea părinților față de copii și invers, numai aceasta oferă adevărata bucurie a vieții: aceea de a fi făcut ceea ce trebuia să facem pentru binele tuturor.

Aceeași bucurie o avem și când trecem în cercul familiei cele mari: Patria, când trăim toți în aceeași bucurie a muncii înfrățite și a realizărilor cucerite împreună, toți, de orice neam, de orice convingere sau credință, pentru că peste toți răsare același soare, toți nutrim aceleași nădejdi și purtăm în suflet aceleași visuri, toți avem aceleași năzuințe de mai bine. Aceasta, pentru că sîntem cu toții împreună și ne dăm seama că nu muncim numai pentru noi personal, ci pentru toți; pentru că fiecare strădanie a noastră este un semn al dragostei, care face ca munca noastră să fie rodnică și să ne bucurăm că ea aduce faloare pentru toți.

Iată, deci, la ce ajungem prin tendința către ceea ce este adevărat, bun, frumos și sfînt. Ceea ce ne învață că la temelia vieții noastre trebuie să stea iubirea. De aceea, în toate împrejurările să lucrăm însufleșiți de această dragoste. Dacă răsădești dragoste, dragoste culegi. Cu cît fiecare dintre noi vom dovedi mai multă dragoste între semenii noștri, cu atît vor răsări mai bogate roadele dragostei în viața noastră de obște.

Această dragoste coboară de sus, de la Dumnezeu. Așa precum soarele coboară de sus și-și revarsă razele sale de lumină și căldură peste cîmpii, făcîndu-le să rodească îmbelșugat, tot așa și Dumnezeu, Soarele iubirii și al dreptății, își coboară peste noi razele iubirii Sale. Din dragoste a plămădit Dumnezeu toate făpturile, tot ceea ce există; din dragoste a plămuit și pe om, coroana tuturor făpturilor Sale. Astfel, din dragoste sîntem plămuiți cu toții și numai în ea viețuim cu adevărat omenește și ne plinim.

Dar mai presus de toate, dragostea s-a arătat din plin în Domnul nostru Iisus Hristos, Care este în continuu prezent pe Masa Sf. Altar. El coboară mereu între noi, vine în mijlocul nostru și ne împărtășește nu numai cuvîntul învățăturii Sale mîntuitoare, dumnezeiescul Său Dar (Har), ci ne oferă însuși Trupul și Sângele Său în Sf. Taină a Cuminecăturii, ca să se sălășluiască adînc în viața noastră, în strădaniile noastre, ca să binecuvînteze toată viața și munca noastră.

Acest dar al dragostei Domnului nostru Iisus Hristos l-ați primit azi la Sfînta Liturghie. Acest dar găsește inimile voastre deschise, primitoare, ca să strălucească cît mai din plin în viața voastră, în familiile voastre, în toate aspirațiile și năzuințele voastre.

Pe lîngă această parte luminoasă, frumoasă, există — cum am zis la început — în noi și o parte de întuneric. Este prezentă în noi o dublă înclinare: spre bunătate și spre minie, spre iubire și spre ură, spre muncă cu hărnicie și spre comoditate sau lene, spre smerenie adîncă și spre mîndrie, îngîmfare nestăpînită. Dacă sîntem stăpîniți de smerenie, de pildă, nu ne lăudăm cu faptele noastre bune și frumoase, cerem mereu ajutorul lui Dumnezeu și pe acela al semenilor noștri; dacă ne lăsăm stăpîniți de mîndrie, atunci ne credem că sîntem centrul Pămîntului, că nimeni nu este mai frumos, mai hărnic, mai bun decît sîntem noi.

Dar în noi înșine există puterea minții, puterea judecării, pentru ca — cu ajutorul ei — să combatem și să înlăturăm ceea ce este rău în ființa

noastră. Mai mult: în noi înșine există puterea lui Dumnezeu și dacă ne rugăm Lui din tot sufletul, El ne va arăta calea cea mai bună și ne va ajuta — totodată — să fim în stare a păși pe această cale.

În afară de Dumnezeu, mai sînt semenii noștri cu viață bună și frumoasă, la care putem alerga să le cerem sfatul și ajutorul. De aceea, să ne sfătuim împreună, să ne ajutăm unii cu alții și, astfel, din dorința noastră de a face ceea ce este bine, va rezulta fapta noastră cea bună.

Sînt cazuri cînd oameni buni și capabili încep să alunece pe povîrnișul greșelilor: devin mîndri și socotesc că nimeni nu este ca ei. Or, cel ce se îngîmfă, se va smeri, pentru că numai cu ajutorul lui Dumnezeu și al semenilor, poți păși înainte pe calea cea bună a progresului.

Alții se aprind întru mînie și încep să grăiască vorbe urîte, se iau la ceartă, ba trec chiar la ucideri. Este, în acest caz, o pornire negativă, pe care dacă n-o potolim, duce la rele și nenorociri mari.

Alții poartă ură nestinsă pentru un lucru neplăcut ce li s-a făcut de către unul dintre semenii. Dacă ura aceasta se mărește și se dezlanțuie, atunci face viața cu totul nefericită.

Ferindu-ne de astfel de manifestări negative, noi trebuie să vedem în semenii noștri niște frați, pe care îi iubim, îi ajutăm, îi agrăim ca pe niște frați, bine știind că cuvîntul de la inimă către inimă mult folos aduce vieții noastre omenești.

În Duminica Floriilor, unii dintre cei ce au întîmpinat pe Domnul nostru Iisus Hristos în Ierusalim, și-au aruncat hainele în calea Lui, iar alții L-au primit cu stîlپări înverzite. Hainele reprezintă răul din noi care nu este ființial naturii omenești și care — cu ajutorul dumnezeiescului Har și al eforturilor noastre de voință — poate fi înlăturat de la noi, așa precum dezbrăcăm hainele de pe noi. Stîlپările înverzite reprezintă înclinările bune din noi, care sînt ființiale naturii noastre și care — sub undele de viață întru Iisus Hristos făcătoare ale dumnezeiescului Har și prin strădaniile voinței noastre — cresc, înfloresc și rodesc fapte bune, așa precum stîlپările se dezvoltă sub razele de lumină și de căldură ale soarelui.

De aceea, Duminica de azi ne cheamă să ne desfacem de tot ceea ce este rău în noi, să ne așezăm sub epitrahilul preotului duhovnic în scaunul Sf. Taine a Spovedaniei și să ne mărturisim păcatele. Trebuie să lepădăm odată pentru totdeauna haina răutăților și să n-o mai îmbrăcăm niciodată. Așadar, Duminica Floriilor ne îndeamnă ca — așa precum din copacii înverziți răsar mai apoi flori și fructe — tot așa din făptura noastră, care a fost poate înnegrită de păcate, să facem să răsară — prin puterea dragostei lui Iisus Hristos și prin strădaniile voinței noastre — florile virtuților, tot ceea ce este bun și frumos pentru Biserica și Patria noastră. Iată, deci, la ce ne cheamă Duminica Floriilor: ne cheamă la săvîrșirea celor bune și frumoase în viața noastră. Căci partea cea bună și frumoasă din noi este mai puternică decît răul din noi.

Am auzit zilele acestea că unul dintre oameni, care a luptat pentru bine, adevăr și frumos, a fost asasinat (M. Luther King). Să se știe, însă, că poate să fie ucis omul, dar nu poate fi ucis adevărul, binele și frumosul. Dar tocmai moartea lui a devenit izvor de noi puteri de luptă pentru ceea ce este adevărat, bun și frumos în viața noastră.

Drept aceea, să căutăm să ne eliberăm — prin ajutorul lui Dumnezeu și prin strădanile susținute ale voinței noastre — de tot ceea ce este rău și înunecos în făptura noastră!

Lucrarea aceasta de promovare a ceea ce este adevărat, bun și frumos a săvârșit-o — în duhul omeniei — Biserica noastră strămoșească în viața poporului nostru. Ea a propovăduit Evanghelia lui Iisus Hristos, a păcii, a facerii de bine. Așa de strâns s-a împletit — la poporul nostru — credința creștină cu năzuințele lui, încât se numește „lege românească“, pentru că prin ea se deosebește de ceilalți confrăți întru Iisus Hristos: romano-catolici, evanghelici-luterani, reformați, care aparțineau altor neamuri, altor legi.

Biserica noastră strămoșească ne-a învățat să fim larg deschiși față de cei de altă credință. Sub oblăduirea Patriei noastre, în care se temeluieste unitatea unei familii mari sub soarele unei vieți noi, se desfășoară azi înfrățirea și armonia dintre diferitele confesiuni din țara noastră. Este o binecuvântare a lui Dumnezeu faptul că nu avem între noi certuri sau dezbinări, ci respectându-ne reciproc ne găsim în bună armonie cu toții și munca noastră este, astfel, mai rodnică, mai cu folos.

De încheiere, țin să laud vrednicia credincioșilor din această parohie, în frunte cu preotul lor, consiliul parohial, comitetul parohial, cu toți cei ce au jertfit pentru clădirea și împodobirea acestei biserici. Dumnezeu se bucură de această jertfelnicie a voastră și binecuvântarea Lui se va revărsa din plin de pe acest Sf. Altar în toată viața și strădanile voastre.

Această vrednicie vă cheamă și vă obligă să veniți la biserică, s-o cercetați regulat. Sf. Ioan Gură de Aur spune cu drept cuvânt că este frumoasă o biserică pictată, căci pereții ei nu mai sînt goi: ei sînt împodobiți cu sfinți și simțim, astfel, că sînt și ei prezenți, împreună cu noi, la desfășurarea Sf. Liturghii. Dar cea mai frumoasă biserică — continuă Sf. Părinte — este aceea care nu-i numai pictată, ci este și plină de credincioși. Frumusețea bisericii stă în credincioșii ei, care o frecventează mereu.

Cercetînd mereu această biserică, veți putea să înlăturați de la sufletul vostru toate relele și să vă îmbrăcați în haina cea frumoasă a virtuților, a faptelor bune.

Dumnezeu să vă ajute prin darul și puterea Lui să fiți oameni ai dragostei, ai muncii harnice și ai înfrățirii pentru binele Bisericii, pentru înflorirea Patriei și pentru preamărirea cu toată cuvînta a Domnului nostru Iisus Hristos. Amin“.

I. P. S. Sa distinge pe C. preot Nicolae Stoicescu cu brîu roșu.

La agapa frățească, a vorbit P. C. prot. Mihai Ciobanu-Reghin, arătînd că biserica din Apalina-Reghin este prima biserică ce s-a sfințit în acest protopopiat după reîntregirea Bisericii strămoșești din Ardeal (1948), reîntregire ce s-a consolidat trainic.

Biserica Ortodoxă Română a sprijinit poporul nostru în lupta lui sfîntă pentru libertate, dreptate socială și pace. Sub înțeleapta călăuzire a I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, preoțimea din protopopiatul Reghin este hotărîtă să muncească mai departe pentru binele Sfintei noastre Biserici și pentru înflorirea Patriei.

Înaltului Ierarh îi urează viață îndelungată, sănătate deplină și fericite împliniri în munca pe care o desfășoară.

În numele preoțimii din protopopiat, a rostit cuvînt ales C. preot Nicolae Dincă-Breaza, subliniind — între altele — că biserica din Apalina-Reghin este o sinteză a muncii creatoare a credincioșilor și preotului din această parohie. Totodată, făgăduiește că preoțimea din protopopiatul Reghin va continua să desfășoare o muncă aducătoare de preuire pe seama Sfintei noastre Biserici.

Încheie cu o frumoasă poezie, din care redăm aici ultima strofă:

„Pe rug de jertfă să se mistuie
Gîndurile bune, aprinse azi, de recunoștință, mulțumitoare:
Pentru cunoaștere, împreună trăire și dragoste
Între oameni și popoare;
Pentru ani mulți, binecuvîntați și senini,
Poporului și Arhipăstorului nostru,
Pentru dăruire oamenilor și pămîntului, la bună vreme,
Din belșug, înțelepciune, mană și ploaie”.

O deosebită impresie a făcut cuvîntul confratelui pastor reformat din Apalina-Reghin, Zólyomi Eugen, care apreciază că sărbătoarea de azi este deosebit de frumoasă prin faptul că este adînc străbătută de duhul armoniei interconfesionale, care este caracteristic cultelor din această comună. După ce subliniază dragostea și frățietatea pe care i le-a dovedit stăpînitorul C. preot Nicolae Stoicescu, își exprimă admirația față de abnegația cu care confratele său întru Iisus Hristos s-a dăruit pentru zidirea și pictarea acestei biserici.

Meritele parohului sînt relevate și de cuvîntul P. C. pâr. vicar arhiepiscopesc Traian Belăscu, care arată că C. preot Nicolae Stoicescu. — venind de peste munti într-o parohie reventată — s-a identificat cu năzuințele poporului dreptcredincios din Apalina-Reghin și a depus o muncă asiduă pentru ridicarea și zugrăvirea acestei biserici. De asemenea, îl îndeamnă să pășească mai departe pe drumul atît de frumos al frăției și armoniei interconfesionale, arătînd tot mai mult că Biserica Ortodoxă este o Biserică care își deschide larg brațele iubirii sale față de toți ceilalți frați de credință în Domnul Iisus Hristos.

Profund emoționat, C. preot Nicolae Stoicescu, parohul locului, mărturisește că atît dînsul cît și păstoriții săi nu vor uita acest praznic. Mulțumește tuturor și îndeosebi I. P. S. Sale atît pentru osteneala de a sfinți biserica, cît și pentru distincția ce i-a acordat, făgăduind că va merge în continuare pe același drum al slujirii Bisericii și poporului.

Încheind șirul cuvîntărilor, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului spune următoarele: „Nu pot să nu-mi exprim deplina bucurie pentru sărbătoarea de azi. De altfel, pentru mine contactul cu preoții și cu credincioșii este o bucurie pentru că totdeauna constat că forțele vii ce zac în sînul poporului nostru sînt în permanentă desfășurare. De aceea, pentru cei ce am fost ridicați la conducerea bisericească legătura cu credincioșii este o alimentare din aceste forțe vii. Numai în acest caz putem avea rîvna călăuzirii lui pe făgașul bine-lui pentru Biserică și pentru Patrie.”

S-au împlinit cu adevărat cuvintele psalmistului: „Cît este de bine și de frumos să fie frații împreună!”, frați de aceeași credință strămoșească, dar și de credințe deosebite. Este frumos cînd credința noastră strămoșească dă roade așa de bune ca în această parohie, dar și mai frumos lucru este cînd frăția se desfășoară dincolo de granițele credinței noastre strămoșești, cînd vedem toate cultele în armonie prin credința în Iisus Hristos, care leagă laolaltă pe preoții și credincioșii diferitelor culte religioase.

De asemenea, este atît de frumos lucru faptul că putem realiza împreună visul de veacuri al popoarelor de a nu se mai război, ci de a se înfrăți în muncă pentru o viață mai bună.

Cînd am văzut această biserică, am rămas uimit: biserică nu numai monumentală, ci și pictată! Aceasta dovedește că Frăția Ta, părinte Stoicescu, și credincioșii din această parohie, ați sacrificat, ați muncit cu tot sufletul și azi ați primit satisfacția împlinirii visului dv. De aceea, țin să te felicit atît pe C. Ta, cît și pe credincioșii de aici pentru această realizare frumoasă. Urez ca în viitor să pui — împreună cu credincioșii pe care-i păstorești — o cărămidă la pronașirea Bisericii și a Patriei.

Felicit și pe P. C. părinte protopop că — după cît am auzit — nu sînt deficiente în protopopiatul condus de P. C. Sa. Ne bucurăm cînd auzim că un protopopiat are preoți care se înțeleg, care lucrează în spiritul vremii, care

colaborează cu celelalte culte pe linia înfrățirii dintre popoare. Doresc ca și protopopiatul Reghin să continue acest drum și să aducă roade pentru Biserica și pentru Patria noastră.

Mulțumesc d-lui pastor reformat pentru frumosul cuvînt, prin care mărturisește legătura sufletească strînsă dintre preoții și credincioșii din această comună. Sînt și eu în bune legături cu Eminența Sa dl. Episcop Iuliu Nagy; cu decenii în urmă, eu eram elev de liceu iar dînsul pastor la Petroșani, apoi mai tîrziu eu profesor de teologie iar dînsul protopop la Sibiu, pentru ca nu demult să ne întîlnim la Cluj în noua slujire care ne apropie și mai mult.

Este frumos și bine cînd e sărbătoare și înfrățire.

Armonia aceasta este de jos pînă sus. Ea este o realitate ardeleană. Ardealul este o regiune în care ecumenismul este o realitate vie, cum nu este nicăieri în lume. Or, această armonie este un mare lucru: această înseamnă că credința în Iisus Hristos merge pe linia cea curată a Evangheliei, care este întîi de toate dragoste.

Toți sîntem înfrățiți în această muncă creatoare și această muncă creatoare a înfrățit și cultele de la noi.

Într-o localitate din jud. Covasna, împlîndu-se să fie în aceeași zi conferință a preoților ortodocși cît și a celor de altă confesiune, s-au întîlnit apoi într-o sală și cei ortodocși, care au intrat mai întîi, i-au chemat și pe ceilalți preoți de altă confesiune din satele lor. Văzînd acest lucru, un săcui a zis: „Dacă cu douăzeci de ani în urmă preoții ar fi făcut ceea ce fac azi, atunci n-ar mai fi fost război“.

Cuvînt înțelept, pentru că preoții au un rol de seamă în acțiunea de așezare trainică a păcii în lume.

Preoții trebuie să se hrănească din armonia ce domnește între credincioșii simpli ai diferitelor confesiuni.

Aceasta este specifică Ardealului, unde de veacuri au coexistat mai multe confesiuni. Azi această împreună viațuire a devenit o colaborare strînsă. Patria ne înfrățește pe toți în spiritul unității în munca de desăvîrșire a vieții celei noi din Patria noastră.

Mulțumesc P. C. pără. prof. Gheorghe Șoima, studenților teologi, C. preoți și diaconi care au slujit în sobor, căci prin ei praznicul a dobîndit o frumusețe deosebită.

Nădăduiesc că acest praznic a adus un suflu de înviorare a spiritului de înfrățire și de muncă comună, care întărindu-se va aduce roade frumoase.

Noi nu sîntem din cei ce lucrează singuri, ci sîntem bucuroși cînd primim îndrumări de la foruri competente, care ne sprijinesc în activitatea noastră și care apreciază această activitate, începînd de sus, de la dl. președinte al Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, care a chemat recent cultele religioase din țara noastră să sprijinească — atît pe plan intern, cît și pe plan extern — strădaniile de afirmare ale poporului nostru.

Ne simțim ajutați și sprijiniți și avem un sentiment de certitudine că mergem pe calea cea bună.

De încheiere, vă urez tuturor — atît P. C. pără. prot. cît și C. părinți parohi — ca să continuați — în spiritul acesta — a ridica viața păstoriților nu numai pe plan religios-moral, ci și pe plan patriotic. Dumnezeu să ne ajute și să ne binecuvinteze pe toți!“.

Cu aceasta, s-a isprăvit praznicul sfințirii bisericii din ziua de 14 aprilie 1968, din Apalina-Reghin. Privit în ansamblu, putem spune că praznicul sfințirii acestei biserici a marcat un moment frumos în viața parohiei și o întărire a trăirii în „legea strămoșească”, în înfrățire ecumenică cu celelalte culte și în slujirea binelui obștesc.

PARTICIPANT

BINECUVÎNTAREA BISERICII DIN PAROHIA RĂZOARE

În duminica tuturor sfinților, 16 iunie 1968, I. P. S. Sa Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, a săvârșit binecuvîntarea bisericii din parohia Răzoare, jud. Mureș.

Dimineața la orele 9.30, Înalțul Ierarh — însoțit de P. C. părinte vicar arhiepiscopesc Traian Belascu și de P. C. părinți profesori Dr. Corneliu Sîrbu și Gheorghe Șoima — sosește în fața bisericii gătită ca o mirească și care așteaptă să primească cuvenita binecuvîntare. Este primit de credincioși, rînduiți în fața bisericii, în frunte cu un sobor de preoți, compus din: P. C. prot. al Ludușului — Iulian Macavei, C. preoți de parohie Bărbulescu Ilarion — Văleni, Bogdan Alexandru — Pogăceaua, Dulău Gheorghe — Rîciu, Filip Gavril — Răzoare, Florea Justinian — Sînpetru, Giurgiu Eugen — Grebenișul de Cîmpie, Napeu Victor — Miheșul de Cîmpie, Oțoiu Victor — Șăulia de Cîmpie, Oțoiu Gelu — Dîmbu, Pîntea Ilie — Zău de Cîmpie, Suciu Romulus — Gîmbuș, Șarlea Ioan — Sărmaș, Voina Constantin — Sălcud, precum și de C. diaconi Iosif Bolog și Vasile Gîrbu de la Centrul arhiepiscopesc.

Înalțul Ierarh este îmbrăcat în mantie, în timp ce corul restrîns al studenților de la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu — condus de P. C. pr. prof. Gh. Șoima — cîntă imnul arhieresc. Cuvîntul de „Bun venit!” îl rostește cu multă căldură P. C. prot. Iulian Macavei—Luduș, care spune — între altele — următoarele: „Cu sufletele cuprinse și stăpînite de fiorii celei mai adînci și mai creștinești bucurii, credincioșii împreună cu slujitorii Sf. Altare — prin glasul meu — Vă întîmpină cu fiască dragoste și cu fiesc respect pe frumoasele meleaguri transilvănene de pe Valea Mureșului, din protopopiatul Luduș.

Vă primim cu inimile și cu brațele deschise în această parohie fruntașă Răzoare, ai cărei credincioși — prin credință, dragoste și jertfelnicie creștină — au contribuit la renovarea acestui Sf. Sion, care așteaptă clipa solemnă a binecuvîntării de către I. P. S. Voastră.

Credincioșii acestei parohii — și împreună cu ei noi toți — sîntem fericiți că le-ați împlinit dorul duhovnicesc de a Vă avea în mijlocul lor pe I. P. S. Voastră.

Peste cîteva luni Biserica noastră va prăznui 20 de ani de la Reîntregirea Bisericii strămoșești din Ardeal. Ca un omagiu adus acestui mare act din Biserica Ortodoxă Română, credincioșii acestei parohii, care pînă acum 20 de ani erau în strana stîngă — conștienți că prin lucrarea aceasta au contribuit și contribuie la consolidarea Bisericii Ardelene — întîmpină istoricul eveniment cu acest Sion înnoit.

Dînd laudă bunului Dumnezeu, care ne-a învrednicit să ajungem aceste ferice zile ale bucuriei noastre duhovnicești, Vă întîmpinăm cu tradiționalul: Bine-ați venit în mijlocul nostru, I. P. S. Părinte, și Vă zicem totodată: „Întru mulți ani!”.

Răspunzînd, I. P. S. Sa spune următoarele: „Este o mare bucurie pentru mine să vin aici, în această parohie fruntașă, și să văd mulțimea aceasta de

credincioși adunați în jurul Altarului străbun. Aceasta mărturisește credința voastră, care își are începuturile nu de ieri, alaltăieri, ci de când a răsărit pe aceste plaiuri poporul român. Această credință a fost tăria lui prin veacuri de grele încercări.

Această credință am mărturisit-o cu putere în trecut și se arată și azi prin jertfa pe care credincioșii o depun pentru înfrumusețarea bisericilor lor, deci și prin jertfa voastră de a vă înnoi și picta biserica, prin vrednicia preotului vostru, care mi-a fost student și mă bucur că învățătura pe care i-am sădit-o în suflet ca dascăl, dă azi roade atât de frumoase în parohia voastră.

Dar credința voastră nu se arată numai în viața voastră duhovnicească, ci și în munca pe care o desfășurați pe ogoare, pentru ca Patria noastră să fie tot mai înfloritoare, mai bogată și mai fericită. Căci munca voastră este o contribuție, este o parte din munca întregului nostru popor — și acestea toate se adună la un loc și vedem cum țara noastră se ridică mereu prin industrie și propășire economică în general, ajungând să fie prețuită de toți ca țară fruntașă în dezvoltarea ei și ca o țară ce aduce o contribuție de seamă la înfrățirea dintre popoare și la așezarea trainică a păcii în lume.

Cu aceste sentimente de prețuire și de cinstire a voastră pentru jertfa pe care ați făcut-o pentru biserica voastră și pentru vrednicia voastră în munca pe ogoare, rog pe bunul Dumnezeu să-și reverse darurile Sale asupra preotului, credincioșilor, consiliului parohial, comitetului parohial și asupra tuturor colaboratorilor săi, pentru ca prin darul lui Dumnezeu viața noastră să fie tot mai frumoasă, tot mai plină de propășire, de lumină, de belșug, de bucurie și de pace.

Dumnezeu să vă binecuvinteze pe toți!

După aceea, începe slujba de binecuvântare a bisericii, precedată mai de dimineață de săvârșirea utreniei și a sfințirii apei.

Binecuvântării, ecteniei mari și rostirii unei rugăciuni potrivite cu acest prilej, îi urmează înconjurarea bisericii cu trei opriri, în timpul cărora se face stropirea bisericii cu apă sfințită, se citesc pericope evanghelice și se rostesc ectenii pentru Arhiepiscop, pentru conducătorii țării și pentru ctitorii bisericii.

Ajunși din nou în fața intrării în biserică, I. P. S. Sa citește rugăciunea intrării și după „Deschideți porțile voastre...” se face intrarea în biserică.

Înaltul Ierarh stropește cu apă sfințită Altarul și întreaga biserică, după care — în genunchi în ușile împărătești — citește rugăciunea de binecuvântare a locașului înnoit și zugrăvit. Actul binecuvântării bisericii se încheie în momentul când I. P. S. Sa — cu o luminare mare în mâini — rostește din ușile împărătești: „Lumina lui Hristos luminează tuturor”, după care se aprind luminile în toată biserica.

Urmează Sf. Liturghie arhierască în sobor, care se săvârșește afară. În cadrul ei, P. C. părinte vicar arhiepiscopesc *Traian Belasçu* rostește predica zilei. Pornind de la cuvintele: „Lăudat să fie Domnul întru sfinții Săi”, P. C. Sa evocă mai întâi momentul primelor Rusalii, când Sf. Duh s-a pogorât asupra Sf. Apostoli în chip de limbi de foc și i-a înzestrat pe aceștia cu puterea de a propovădui învățătura Mântuitorului la toată făptura.

Rod al puterii Sf. Duh, care se împletește cu strădaniile firii omenești, este și mulțimea de sfinți, cărora Biserica le dedică — imediat după Rusalii — o zi de pomenire pentru toți: Duminica tuturor sfinților.

În continuare, cuvîntătorul aduce temeuri biblice și raționale în sprijinul cultului sfinților, stăruind în chip deosebit asupra cinstirii Sf. Icoane și a Sf. Cruci.

De încheiere, aduce cuvinte de laudă pentru parohienii din Răzoare, care dovedesc o credință vie și luminată prin jertfele pe care le-au depus pentru înnoirea și înfrumusețarea bisericii lor.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, Înaltul Ierarh hirotesește întru protopresbiter pe P. C. prot. Iulian Macavei. Apoi P. C. părinte vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu dă citire binecuvîntării arhieresti, adresate — cu acest prilej — preotului (cărui i se acordă distincția de a purta brîu roșu), consiliului parohial și credincioșilor din Răzoare, în care se cinstesc vrednicia și strădaniile acestora în înnoirea și împodobirea bisericii lor.

Luînd cuvîntul, C. preot Gavriil Filip, parohul locului, adresează mai întîi un însuflețit „Bun venit !” Înaltului Ierarh: „Cu sufletele pline de adîncă bucurie sufletească întîmpinăm în mijlocul nostru pe Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolac... Din inimi rostim la acest popas: „Bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului” și smeriți implorăm milostivirea lui Dumnezeu peste via sădită de dreapta Sa și cu nemărginită recunoștință îi mulțumim că ne-a hărăzit această zi de bucurie și veselie duhovnicească...”

Bucuria noastră este fără margini... De aceea, cu smerenie ne îngăduim să Vă zicem: Bine-ați venit sănătos, Î. P. S. Părinte, în mijlocul nostru!”

În continuare, P. C. Sa face o sumară dare de seamă, în care prezintă istoricul bisericii din Răzoare și lucrările de înnoire și de împodobire a acesteia. Aceste lucrări au început în anul 1964 și s-au terminat în anul 1967. Totalul general al cheltuielilor se ridică la suma de lei 138025, din care 8000 lei reprezintă ajutorul acordat de P. F. nostru Patriarh Justinian, 4500 lei ajutorul acordat de Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba-Iulia și Sibiu, iar restul sumei de lei 125.525 provin din daniile credincioșilor.

„La început — precizează cuvîntătorul — nu ne-am dat seama de amploarea lucrărilor, căci abia pe parcurs s-au putut constata stricăciunile, întîmpinînd greutăți mari de toate ordinele, căroră greu le-am făcut față”.

Sînt vrednice de reținut din darea de seamă a parohului locului și următoarele: „cetățenii acestei parohii sînt oameni pașnici, muncitori pricepuți pe ogoarele înfrățite, își gospodăresc cu chibzuință roadele muncii lor. În ultimii ani și-au construit un sediu frumos, și-au mărit școala de 8 ani, au construit un dispensar și alte așezăminte de utilitate publică și gospodăresc. Buna stare materială a crescut an de an. Dar făcînd toate aceste lucruri de folos obștesc, n-au uitat să-și împodobească și oglinda sufletului lor, biserica lor din sat. Astfel, s-au dovedit buni fii atît ai patriei pămîntești, cît și ai celei cerești. Pentru care lucru avem toată bucuria sufletească”.

Adîncă evlavie de care este străbătut cuvîntul C. preot Filip Gavriil, vine la expresie cu deosebire în următorul pasaj: „sufletele noastre se îndreaptă în primul rînd spre Tatăl milostivirilor, de la care vine toată darea cea bună și tot darul desăvîrșit, ca să primească — ca un smerit prinos de recunoștință — această osteneală a credincioșilor noștri, căci nu s-a făcut această lucrare spre lauda noastră, ci spre mărirea lui Dumnezeu, Tatăl nostru cel din ceruri. Îi mulțumim că ne-a ajutat și am ajuns cu bine la capătul acestui ostenitor drum. Fie în veci mărit numele Lui în Biserica cea sfîntă a

Sa! Ii făgăduim că vom căuta ca în acest loc sfânt, unde sînt atîția nori de mărturii, să urcăm cu toții fără preget pe muntele sfințeniei, al desăvîșirii, ca de acolo să putem vedea măreția Lui. Făgăduim că vom înfrumuseța biserica cu prezența a cît mai mulți credincioși la slujbele divine sub această cupolă, unde ne vom ruga pentru pacea a toată lumea și pentru mîntuirea sufletelor noastre“.

Îndreptîndu-și apoi gîndul către Înaltul Ierarh, parohul locului îi mulțumește — în numele tuturor credincioșilor — din tot sufletul, pentru că și-a rupt din prețiosul timp și a venit să binecuvinteze rodul muncii lor. Totodată, P. G. Sa adaugă: „Lucrările de față le dedicăm împlinirii în acest an a două decenii de la istoricul act al Reîntregirii Bisericii strămoșești din Ardeal. Cu mulțumire Vă putem încredința că toți credincioșii — fără excepție — din această parohie sînt — de la unificarea Bisericilor strămoșești ardelenne — buni și credincioși fii ai Sfintei noastre Biserici Ortodoxe“.

După ce aduce mulțumiri P. C. Părinte vicar arhiep. Tr. Belascu și celorlalți participanți din suita Înaltului Ierarh, corului restrîns al studenților teologi, P. C. părinte prot. Iulian Macavei, organelor locale ale puterii de stat pentru sprijinul acordat, C. preoți care au participat la acest praznic și pictorilor în frunte cu maestrul Ioan Căzilă, C. Sa se adresează către bunii săi credincioși, cărora le aduce mulțumiri în chip deosebit: „Ce laude sau ce mulțumiri să le aduc cînd gîndurile și simțămintele ce mă stăpînesc acum, nu le pot exprima în cuvinte? Ei au purtat povara zilei, ei au fost alături de mine și de consilierii mei în cele mai grele momente și prin moralul lor ridicat au dus povara mai departe... Cu duioșie mă gîndesc în aceste clipe la ei și pe toți îi îmbrățișez în Domnul Hristos și le zic cu cuvintele pauline: „Bucurați-vă pururea întru Domnul și iarăși zic: bucurați-vă!“.

Aceleași mulțumiri speciale le adresează membrilor consiliului parohial, subliniind că „perfecta colaborare“ a acestora cu preotul lor constituie un temei de seamă al reușitei lor. Căci „de la începutul lucrărilor și pînă la terminarea lor, ei nu și-au încetinit eforturile, ci cu dragoste eroică au dus lupta cea bună pînă la capăt“.

Deosebit de mișcător este momentul în care parohul locului se adresează tatălui său — acesta fiind de față — cu mulțumiri afectuoase, pentru că i-a înсуflat „dragostea de muncă, cinstea și omenia“, precum și mamei sale — nu demult trecută la cele veșnice — către care îndreaptă cuvintele: „iubită mamă, truda fiului tău întru împodobirea acestui Ierusalim să-ți fie ție spre iertarea păcatelor!“.

Încheie cu rugăciunea: „O, Doamne, îți mulțumim pentru toate. Noi, fiii Tăi, înălțăm rugi fierbinți din inimi smerite și nu vom uita binefacerile Tale, pe care le reversi peste robii Tăi. Vino și Te sălășluiește întru noi și ne mîntuiește, Bunule, sufletele noastre. Amin!“.

Vorbește apoi I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care rostește următorul cuvînt de învățătură și de îndemn:

„Sîntem încă sub puterea marelui Praznic al Rusaliiilor, al Pogorîrii Sf. Duh asupra Sf. Apostoli. Atunci cînd s-a popogrît Sf. Duh peste Sf. Apostoli, cînd li s-a dat puterea să propovăduiască Evanghelia Mîntuitorului în toată lumea, ei au primit și darul de a vorbi în toate limbile. Pentru că credința în Iisus Hristos nu se propovăduiește numai într-o singură limbă,

numai în limba unui singur popor, ci în toate limbile popoarelor, și anume fiecărui popor în limba lui.

Și iată azi prăznuim roadele Sf. Duh, roadele aduse de toți sfinții, cuprinși sau necuprinși în calendar, care au trăit în Iisus Hristos și s-au ridicat la înălțimea sfințeniei, împodobind cerul cu aureola desăvârșirii lor.

Sfinții au răsărit din toate părțile lumii. Astfel, și în sinul Bisericii noastre strămoșești s-au ivit sfinți, credincioși creștini care au trăit viața lor de sfințenie. Fie în Ardeal, fie în Moldova, fie în Țara Românească, credința în Iisus Hristos a zămislit sfinți, care preamăresc pe Dumnezeu sus în cer și se roagă pentru noi, pentru propășirea și fericirea noastră.

Sfinții Transilvaniei: mitropoliții mărturisitori Ilie Iorest și Sava Brancovici; cuvioșii Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara; țăranul tare în credința strămoșească Nicolae Oprea Miclăuș din Săliște, mort mucenicește în temnița habsburgică de la Kufstein, — toți și-au împodobit fruntea cu nimbul sfințeniei și ocrotesc viața clerului și a credincioșilor, una acum pentru totdeauna în aceeași iubire frățească și în aceeași vrere de a urma lui Hristos și năzuințelor poporului.

O dată cu venirea coloniștilor romani din toate părțile Imperiului Roman, de la Roma, din Asia Mică și din alte părți ale lumii, a venit și credința creștină, care s-a împletit cu sufletul poporului nostru. În felul acesta, Iisus Hristos și-a răspândit lumina Sa, puterea Sa, peste toate părțile pământului românesc, pe care poporul nostru le-a sfințit cu sudoarea feței sale și le-a apărut — în atâtea rînduri — cu prețul vieții lui.

Prin această credință în Iisus Hristos, noi am stat strîns uniți în jurul Sf. Altare străbune. Ea a fost puterea noastră, care ne-a ajutat să ne menținem nu numai credincioși creștini ortodocși, ci și ca neam, ca români.

Biserica strămoșească este și aceea, care a făcut să vadă lumina zilei primele tipărituri (cărți) în limba românească. Prin diaconul Coresi, ea a tipărit la Brașov nenumărate cărți de cult, care s-au răspândit în toate colțurile pământului românesc. Apoi Noul Testament de la Alba-Iulia (1648), Biblia de la București (1688) și altele.

Tot Biserica strămoșească este aceea, care a deschis și întreținut — cu jertfele credincioșilor săi — primele școli românești. Astfel, la Brașov a deschis (1495) prima școală românească, pentru ca mai târziu să întemeieze școli în mai multe sate, iar în veacurile XVIII—XIX să aibă școli în fiecare sat, precum și licee la Brașov, Blaj, Brad ș. a.

Sub oblăduirea Bisericii, sub călăuzirea mitropoliților români din Transilvania, a luat ființă și a lucrat și cunoscuta „Astră”, care s-a îngrijit de tipărirea multor broșuri pentru îndrumarea meseriașilor și agricultorilor, broșuri de știință și de literatură românească, prin care să fie luminat și ridicat poporul român pe toate planurile vieții, așa precum cereau condițiile noi ale vieții moderne.

Biserica a fost aceea, care și ea a știut să sprijine aspirațiile poporului, drepturile lui firești ca fiind cel mai numeros și cel mai vechi pe aceste plaiuri.

Biserica strămoșească și-a împletit viața cu viața poporului român, a fost mereu alături de el, însuflindu-i nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu și sprijinindu-l în lupta lui cu vicisliunile istoriei.

În vremea când eram împărțiți în mai multe țări: Transilvania, Moldova și Țara Românească, noi toți — fiind fii ai aceleiași Biserici strămoșești — ne simțeam una în credință și ca neam și această unitate bisericească a fost sprijin în realizarea unității noastre naționale la 1918.

Deci, în trecut „legea românească”, Biserica noastră strămoșească ne-a fost scut de apărare, izvor de cultură și progres. În vremea noastră avem bucuria să mărturisim că marile idealuri, pentru care a luptat poporul nostru, s-au împlinit. Azi țara noastră este liberă, independentă și-și făurește o viață de progres și fericire. Ne bucurăm și sîntem mîndri că numele țării noastre strălucește cu fală pe tot întinsul pămîntului.

Am avut bucuria să călătoresc mult: în Statele Unite ale Americii, în Grecia, Austria, Germania și am avut satisfacția să constat că — ori cu cine am stat de vorbă — numele de român este cinstit pentru vrednicia țării noastre și pentru că politica sa este o politică de pace și de înfrățire între popoare.

Dacă azi sîntem toți una, înfrățiți în aceeași muncă pentru realizarea aceluiași idealuri, atunci Biserica noastră Ortodoxă Română nu poate face altceva decît ca și astăzi să fie alături de popor, de conducătorii înțelepți ai țării noastre, ca să sprijinească progresul și înfrățirea dintre toți oamenii.

Pentru aceasta se cuvine, să ne întărim unitatea noastră în credință, în legea strămoșească, în „legea românească”. Dacă astăzi porunca cea mai mare a vieții poporului nostru este unitatea, să mergem în pas cu poporul nostru! Numai așa ne putem înălța tot mai sus pe culmile progresului și civilizației.

Orice dezbinare însemnează slăbiciune, este un pas înapoi. Or, unitatea poporului nostru se întărește prin unitatea noastră în legea strămoșească, în „legea românească”. Un singur popor român, un singur Stat român, o singură Biserică românească: — Biserica strămoșească.

Un stat liber, un stat suveran și independent este țara noastră. Biserica noastră este o Biserică independentă, liberă, pentru că ea se conduce de către Sf. Sinod — în frunte cu P. F. Patriarh — format din ierarhi ridicați din popor (P. F. nostru Patriarh Justinian, de pildă, este fiu de țărani dintr-un sat al Olteniei, iar eu sînt fiu de miner din Munții Apuseni).

Noi, Biserica Ortodoxă Română, avem conducere liberă și independentă, nu primim îndrumări de-nicăiri din afara granițelor țării, ci ne conducem după poruncile lui Hristos și ale vieții poporului nostru.

Unitatea face ca poporul nostru și Biserica noastră să propășească, ca viața noastră să se îmbogățească tot mai mult, atît pe plan spiritual, cît și pe plan material.

Dar faptul că avem o Biserică independentă, care nu primește porunci din afară, ci ascultă de poruncile sufletului și ale pămîntului românesc, nu ne izolează de celelalte Biserici. Din contră, ținem legături de frăție cu toate Bisericile Ortodoxe surori, cu cultele din țară și cu celelalte Biserici din lume.

La 6 iunie a. c., am prăznuit împlinirea a 20 de ani de la înscăunarea P. F. nostru Patriarh Justinian. Cu acest prilej, au venit la noi Sanctitatea Sa Benedictos, Patriarhul Ierusalimului, aducînd binecuvîntarea Sf. Mormînt; P. F. Efrem II, Patriarhul-Catolicos al Georgiei; P. F. Patriarh Chiril al Bulgariei, căpetenia Bisericii Ortodoxe Grecești, precum și arhiepiscopi ai celorlalte Biserici Ortodoxe surori. De asemenea, au participat la acest praznic toți șefii cultelor din țara noastră: Marton Aron, Episcopul romano-catolic de Alba-Iulia; Nagy Iuliu, Episcop al Episcopiei reformate Cluj; Papp Ladislau,

Episcop al Episcopiei reformată Oradea; Müller Friedrich, Episcop al Episcopiei evanghelice de confesiune augustină Sibiu; Kiss Alexa, Episcop al Episcopiei unitariene Cluj; Argay Gheorghe, Episcop al Episcopiei evanghelice sinodo-presbiteriene Cluj, precum și șef-rabinul cultului mozaic, Moses Rosen și muftiul cultului musulman, Iacob Mehmet.

Toate delegațiile au mărturisit, cu acest prilej, că Biserica Ortodoxă Română este o Biserică vie, activă și legată de viața poporului român.

Noi avem legături și cu alte Biserici. Astfel, în luna trecută eu însumi am fost ca reprezentant al Bisericii noastre oaspete al Bisericii evanghelice din Germania Federală a Germaniei și din R. D. Germană. Pretutinderi interesul față de Biserica Ortodoxă Română s-a arătat viu, peste tot ni s-a arătat dragoste și prețuire.

În săptămîna viitoare, P. F. nostru Patriarh Justinian va întoarce vizita primatului Austriei, Cardinalul Franz König, care în toamnă ne-a vizitat țara și Biserica, iar acum Întîistătorul Bisericii noastre — împreună cu cei cel însoțesc — vor vedea realitățile din acea țară. Doi studenți români urmează să-și facă studiile teologice la Viena, iar doi studenți austrieци vor veni să-și facă studiile teologice la noi.

Iată, legăturile pe care le avem noi, Biserica Ortodoxă Română, cu celelalte Biserici din țară și de peste hotare.

Păstrînd credința noastră, legea noastră strămoșească, noi considerăm, de asemenea, ca frați ai noștri pe cei ce aparțin altor culte. Prin aceasta întărim totodată prietenia și unirea dintre poporul român și națiunile conlocuitoare, pentru ca împreună să zidim o viață mai bună și mai frumoasă.

Iată, ce am voit să vă împărtășesc la acest praznic al parohiei voastre, al celorlalte parohii și al Arhiepiscopiei noastre.

Cînd trec printr-un sat, mă uit mai întîi cum se înfățișează biserica, căci după ea se vede cum este preotul și cum sînt credincioșii. Cine trece prin satul vostru și vede biserica voastră, acela își dă seama că jertfa pe care ați adus-o pentru biserica voastră este rodul credinței voastre luminate și lucrătoare.

Sînt bucuros nu numai pentru această realizare deosebită, care arată vrednicia voastră, este rodul unității și colaborării voastre armonioase, ci am o bucurie mare în suflet și pentru că hramul acestei biserici este Sf. Nicolae. Port eu însumi acest nume, pentru că m-am născut în ziua de Sf. Nicolae. De aceea, Sf. Nicolae a fost pentru mine un model de urmat; bun, blînd, milostiv. Tot așa vreau să fiu și eu, să calc pe urmele lui, să slujesc Biserica și poporul românesc, ca să se împlinească voia lui Dumnezeu spre binele și propășirea tuturor.

Sub ocrotirea Sf. Nicolae vă desfășurați munca voastră, el vă ocrotește, el se roagă lui Dumnezeu să vă trimită ploaie la timp, precum și ca sudoarea muncii voastre să se încununeze cu roade bogate la hotar.

Biserica voastră, înnoită și împodobită de voi, este dovada credinței voastre. Sf. Ioan Gură de Aur spune că cea mai frumoasă biserică este cea plină de credincioși. Deci, podoaba bisericii sînt credincioșii ei. De aceea, vă îndemn să cercetați această biserică, în care vedeți jertfa ostinelilor voastre, pentru ca credința voastră să aibă mai multă putere și biserica voastră să fie tot mai frumoasă.

„Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-nsa. Bucurați-vă și vă veseliți că iată Domnul Iisus Hristos a venit și s-a sălășluit pe Masa Sf. Altar. Bucuria această să nu înceteze nicio-

dată. Sf. Apostol Pavel zice: „Bucurați-vă și iarăși zic: bucurați-vă!“. Creștinul este totdeauna plin de bucurie, pentru că știe că Dumnezeu îi ajută. Ca și dreptul Iov, adevăratul creștin are încredere că totdeauna Dumnezeu îi va sta în ajutor.

Dumnezeu să vă binecuvinteze, să vă ajute și să întărească credința voastră, să facă munca voastră cât mai rodnică și viața voastră de familie cât mai binecuvîntată. Luminile Duhului Sfînt să curățească tot ceea ce este rău în voi, să întărească tot ceea ce este bun în voi, pentru ca numele lui Iisus Hristos să ne preamărească totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!“

După aceea I. P. S. Mitropolit Nicolae a miruit pe toți credincioșii.

La agapa frățească, cel dintîi ia cuvîntul C. pr. Napeu Gheorghe-Miheșul de Cîmpie. Evocînd momente din anii în care a făcut pastorație în parohia Răzoare, remarcă vrednicia actualului paroh al acestei parohii și dă expresie înălțării sufletești pe care i-a pricinuit-o praznicul de azi. De aceea, aduce mulțumiri I. P. Sale, pentru că „a picurat în sufletele celor de față simulentul consolidării reîntregirii noastre creștinești și românești“ și îi urează mulți ani „pentru cimentarea indisolubilă a Bisericii noastre Ardelene“.

Pornind de la menționarea faptului c-a pistorit ani de-a rîndul în parohia Răzoare, C. pr. Voinea Constantin-Sălcud își exprimă bucuria de a fi de față la această frumoasă sărbătoare, spunînd între altele: „Prilej excepțional de adăpare la izvoarele Duhului Sfînt este această binecuvîntare a frumoasei biserici din Răzoare. Să ne adăpăm din plin la izvoarele pline de apă vie!“. Căci viața noastră este senină și prosperă cînd e binecuvîntată de Dumnezeu.

Mărturisind intensă emoție cu care participă la sărbătoarea aceasta, C. pr. Pintea Ilie-Zau de Cîmpie reîmprospătează momente de cînd I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului i-a fost profesor și părinte duhovnicesc și făgăduiește: „Cuvintele semănate de I. P. S. Voastră în sufletele noastre ne vor fi un îndemn ca duhul lui Hristos să pulseze mai adînc în noi“.

Vorbînd ca unul care a supravegheat cîțiva ani parohia Răzoare în calitate de protopop la Sărmaș, C. pr. Șarlea Ioan-Sărmaș evocă momente din toamna anului 1948, cînd a participat activ la realizarea actului de reîntregire a Bisericii strămoșești din Ardeal. Mărturisește că în parohia Ohaba de lingă Alba-Iulia, unde a pistorit cîțiva ani, unificarea s-a făcut încă din anul 1932 și arată ce anume l-a determinat ca în toamna anului 1948 să fie în primele rînduri ale celor ce „s-au întors acasă“. Totodată, declară că nu se poate descrie dragostea și loialitatea credincioșilor de pe aceste meleaguri față de I. P. S. nostru Mitropolit al Ardealului, precum și că „nu există credincios în aceste părți care să nu lucreze din tot sufletul pentru progresul țării noastre“.

Adresîndu-se I. P. S. Sale, C. pr. Bogdan Alexandru-Pogăceaua mărturisește: „În adevăr, avem marea bucurie că V-am văzut. Prezența I. P. S. Voastre în mijlocul nostru este de neuitat. Vă asigurăm de dragostea, corectitudinea și loialitatea noastră față de Biserică, cuvintele sînt nepuținătoare în a exprima mulțumirea și bucuria de a Vă avea azi în mijlocul nostru. Vreau să subliniez satisfacția credincioșilor noștri care au dorit foarte mult să Vă cunoască. V-am cunoscut pînă acum din scrisul I. P. S. Voastre la revistele bisericești. Azi avem marea bucurie că V-am văzut. Prezența I. P. S. Voastre în mijlocul nostru este de neuitat. Vă asigurăm de dragostea, corectitudinea și loialitatea noastră față de Biserică și Patrie“.

P. C. prot. Macavei Iulian-Luduș mărturisește că acum 16 ani, cînd i s-a încredințat spre conducere acest protopopiat, și-a pus întrebarea: „Oare, voi fi în stare să corespund marii răspunderi ce-mi revine, întrucît marea majoritate a credincioșilor din acest protopopiat fac parte dintre credincioșii reveniți la Biserica mamă?“. Apoi adaugă: „Azi am văzut la toți credincioșii bucuria pentru toate cele împlinite în cei 20 de ani de la Reîntregire. Cea mai mare bucurie o am eu — împreună cu ceilalți preoți din protopopiat — că atîția credincioși au venit întru întîmpinarea pășintelui lor sufletec. Căci pentru prima dată au primit în mijlocul lor un mitropolit ortodox. Faptul acesta dovedește că cei 250 de ani de despărțire n-au putut să doboare sentimentele lor de atașament la Biserica strămoșească. Răstimpul acesta n-a fost o dezbinare, ci o continuare pe făgașul credinței strămoșești. După cum n-au putut să ne despartă cei 250 de ani, tot așa nimic nu ne poate despărți nici azi pînă la sfîrșitul veacurilor. Sînt fericit c-am putut prezenta o situație ortodoxă în această Vale a Mureșului, care a revenit la Biserica Ortodoxă. Cîmpia Mureșului a fost, este și va fi ortodoxă!“.

Felicită pe credincioșii din Răzoare pentru credința și spiritul de jertfă dovedit prin înfrumusețarea bisericii lor și adaugă: „Să facem ca toți să meargă pe drumul iubirii de Biserică

și de Patrie, al păcii și al bunei voini între oameni!". Încheie cu încredinșarea că orice bucurie a Patriei este și o bucurie a credincioșilor din protopopiatul pe care-l conduce.

Exprimându-și bucuria de a participa la această sărbătoare, P. C. pâr. vicar arhiep. Tr. Belascu relevă meritele C. pr. Filip C., care a reușit să ridice o parohie revenită. Felicită pe pictor pentru cele ce a realizat în biserica din Răzoare. Apoi, adresându-se în mod special Înalțului Ierarh, declară cu privire la momentele acțiunii de unificare din toamna anului 1948: „Trebuie să știți că ne-am înțeles cum să încheiem acest act de reîntregire. Am înțeles glasul de chemare al mitrop. Nicolae Bălan, al P. F. Patriarh Justinian, care au voit să se desăvârșească unitatea noastră națională prin cea bisericească". Asigură pe I. P. S. Sa că credincioșii din Răzoare „sînt atașați Bisericii Ortodoxe și — orice greutatea vor întâmpina — ei aici vor rămîne". De asemenea, făgăduiește: „Mergem cu acest act pînă la desăvîrșirea lui, pînă la integrarea lui deplină în albia Bisericii strămoșești".

După ce felicită pe credincioșii din Răzoare pentru spiritul de jertfă dovedit prin înfrumșetarea bisericii lor și pe P. C. pâr. prot. pentru osteneala depusă, adaugă îndemnul: „Să facem ca toți să meargă pe făgașul iubirii de Biserică și de Patrie, pe drumul propășirii și al păcii!".

„Sînt pentru mine momente atît de emoționante — mărturisește C. pr. Filip Gavriil, parohul locului, — încît nu le pot exprima precum ași dori. Cînd am avut — ca student la examene — prilejul să stau față în față cu fostul meu profesor de morală, care este azi Mitropolit al Ardealului, și nu puteam răspunde așa de bine precum voiam, mi-am zis: las că în practică voi dovedi ce nu am putut arăta în teorie!".

În continuare, arată că venirea Înalțului Ierarh în mijlocul parohienilor săi, le-a produs acestora o nespūsă bucurie, precum și că primește cu smerenie toate cuvintele de apreciere a muncii sale. Încheie mulțumind tuturor acelor care l-au ajutat în strădaniile sale și în chip deosebit I. P. S. Sale, căruia îi dăruiește — ca amintire — un frumos covor țărănesc.

Adresîndu-se Înalțului Ierarh, tatăl parohului locului își exprimă marea bucurie că fiul său s-a învrednicit să ajungă în această parohie și să înfrumșeteze biserica ei, mulțumind I. P. S. Sale c-a venit la acest praznic și le-a pricinuit atîta bucurie.

În numele consiliului parohial, vorbește prim-epitropul Gînj Ioan, care mulțumește I. P. S. Sale, adăugînd: „Ați fost dorit de mult să veniți în mijlocul nostru și azi ne bucurăm nespūs de mult că dorința noastră a fost împlinită".

Încheind șirul cuvîntărilor, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului spune următoarele:

„Cu foarte mare bucurie vin în mijlocul credincioșilor, pentru că de cîte ori vin în mijlocul lor, credința și dragostea lor față de Biserică mă fac să fiu eu însumi înălțat sufletește.

Se împlinște că sînt multe lucruri de făcut. Sînt mulți credincioși care așteaptă să le sfințesc biserica. Sînteți norocoși, pentru că între două călătorii am găsit această duminică, în care am putut veni la voi, să sfințesc biserica.

Nu socotesc dreaptă vorba asta: „credincioși și preoți reveniți". Nu am sub arhipăstoria mea decît un singur fel de preoți și credincioși: preoți și credincioși ai Bisericii strămoșești, ai „legii românești". Ca români sîntem toți una, sîntem frați în credința strămoșească, pentru care poporul românesc a îndurat suferințe veacuri de-a rîndul, credința pe care o trăim și o mărturisim azi împreună în aceeași Biserică strămoșească. Toți sîntem o credință, o limbă, o „apă și un pămînt!".

Au trecut vremurile cînd stăpînirile străine ne dezbinau. De ce să ne certăm pentru două cuvinte: „Duh" sau „Spirit" și „miluiește-ne" sau „Îndură-te?". Atunci ar trebui ca noi românii să ne certăm și pentru că unii zic păpuși, alții porumb, unii zic cartofi, alții crumpeni sau picici! Noi ne simțim bucuroși acum, cînd s-a desfăcut ceea ce au făcut stăpînirile străine împotriva intereselor poporului român, că sîntem una în trupul Bisericii noastre și în trupul poporului nostru. Aceasta este marea bucurie a noastră: că a dispărut dezbinarea pe care răuvoitorii noștri au folosit-o ca mijloc de slăbire a noastră.

Sîntem fericiți că ne putem zidi o viață mai frumoasă și că neamul nostru este cinstit în toată lumea. Nu mai puțin ne bucură faptul că dl Corneliu Mănescu, ministrul de exetrne al țării noastre, este președintele Sesiunii Generale actuale a Organizației Națiunilor Unite. Țara noastră merită ca un fiu al ei să fie în această demnitate, pentru că ea aduce o contribuție de seamă la înfrățirea și pacea lumii.

Delegațiile Bisericii noastre sînt primite cu atenție nu numai pentru cinstea ce se dă Bisericii noastre Ortodoxe Române, ci mai ales pentru cinstea ce se dă poporului român. Iată, ce însemnează să fim una, înfrățiti; prin această unitate și înfrățire noi sporim prestigiul Statului nostru și al Bisericii noastre între celelalte popoare ale lumii.

Sînt bucuros pentru că mă întîlnesc aici cu fostul meu student și văd că ceea am sădit în sufletul lui ca profesor, dă aici roade atît de frumoase. Este o satisfacție deosebită pentru mine — atît ca profesor, cît și ca mitropolit — să cinstesc pe părintele Filip Gavriil, să cinstesc totodată și pe preo-teasa, care i-a stat în ajutor, și să le doresc spor în toate cele bune și plăcute lui Dumnezeu.

Țin să felicit și pe membrii consiliului parohial în frunte cu epitropii, pentru că au sprijinit așa de frumos pe preot, pentru că au dus lucrul început la bun sfîrșit. Dumnezeu să binecuvînteze viața lor și familiile lor!

Țin să felicit pe toți credincioșii, pentru că toți au jertfit — poate că unii chiar „banul văduvei“ — pentru înnoirea și înfrumusețarea bisericii lor. Pe toți îi felicit și rog pe bunul Dumnezeu să le înmulțească darurile.

Mulțumesc C. preoți în frunte cu P. C. părinte protopop, care mărturisesc că aici unificarea bisericească este consolidată. Trebuie să fac o precizare în legătură cu cazul înfățișat de C. părinte Șarlea Ioan-Sărmaș: în ceea scumpă, Republica Socialistă România, pe care vrem s-o întărim tot mai mult lui Simion Bărnuțiu: „mergeți cu poporul, ca să nu greșiți!“. Acest lucru l-au înțeles credincioșii. Prin aceasta nu scade vrednicia preoțimii, ci meritul ei este c-a fost, este și va fi alături de popor. De aceea, mulțumesc C. preoți care au declarat că au mers și vor merge pe calea unității și le urez roade cît mai frumoase în activitatea lor pastorală.

Aisgurăm Onoratul Departament al Cultelor că Biserica noastră va fi mai departe alături de conducătorii noștri înțelepți, alături de Patria noastră scumpă, Republica Socialistă România, pe care vrem s-o întărim tot mai mult prin unitatea noastră în credință.

Sîntem mîndri că sîntem români, că poporul românesc, care a suferit atît de mult, acest popor care este azi liber și independent, își arată tot mai mult talentele sale prin ceea ce realizează. Cu adevărat, acest popor merită să trăiască liber, independent și în continuu progres.

Mi-aduc aminte că pe cînd eram student se zicea: „românii sînt buni numai pentru agricultură“. Astăzi se vede că românii sînt buni pentru de toate! Produsele noastre industriale, care sînt de renume mondial, sînt bine primite în 51 de țări. Poporul nostru dovedește astăzi că — dacă are condițiile necesare — poate fi la înălțimea popoarelor dezvoltate, pe care — poate — mîine le va depăși.

Sîntem mîndri de țara noastră și lucrăm din toate puterile noastre pentru înflorirea Patriei noastre, precum și pentru ca Biserica noastră să-și poată împlini rostul ei.

Dacă sîntem mîndri că sîntem români, deschidem larg inima față de toate celelalte naționalități — pentru ca împreună să ctitorim viața cea nouă.

La fel, ca Biserica, pe plan intern, deschidem brațele frățesti tuturor Bisericii — pentru ca în această înfrățire să putem lucra pentru ridicarea continuă a prestigiului țării noastre între toate popoarele. Ca popor român, deschidem larg brațele tuturor popoarelor, indiferent de orînduirea lor politică și socială, pentru ca împreună cu ele să zidim pe pămînt o viață de pace și înfrățire.

Mulțumesc studenților teologi, în frunte cu dirijorul lor, P. C. preot profesor Gheorghe Șoima, compozitor decorat de Patria noastră pentru pozițiile sale românești și patriotice, pentru că au venit aici și — prin felul cum au dat răspunsurile — au adus o podoabă în plus praznicului de azi.

Mulțumesc d-lui pictor c-a înfrumusețat biserica prin punerea în lucrare a talentului său.

Ținînd seamă de lucrurile mari și frumoase pe care le realizează conducătorii Patriei și Bisericii noastre, praznicul de azi este pentru noi un îndemn de a lucra în același spirit: — al frăției ortodoxe și al frăției românești într-un stat liber și suveran.

Dumnezeu să ne ajute ca împreună să lucrăm mai departe pentru propășirea Sfintei noastre Biserici strămoșești, pentru ca prin credința noastră să se întărească tot mai mult Patria noastră și să se preamărească numele Domnului nostru Iisus Hristos. Amin!“.

Privit în ansamblu, praznicul binecuvîntării bisericii din parohia Răzoare a fost nu numai un prilej de înălțare sufletească — creștinească și românească — ci el a avut și darul de a scoate în plin relief importanța care se dă momentului împlinirii a 20 de ani de la Reîntregirea bisericească din 1948, precum și de a pune în lumină ce lucruri bune și frumoase se pot realiza prin colaborare armonioasă.

PARTICIPANT

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA IGHÎȘUL NOU

În Duminica a doua după Rusalii, 23 iunie 1968, î. P. S. Sa Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, a săvîrșit tîrnosirea bisericii din parohia Ighișul Nou, jud. Sibiu.

Dimineața, la orele 9.30, Înalțul Ierarh — însoțit de P. C. părinte vicar arhiepiscopesc Traian Belascu și de P. C. părinți profesori Dr. Corneliu Sîrbu și Gheorghe Șoima — sosește în fața bisericii care așteaptă să fie sfințită. Este primit de credincioși rînduiți în perfectă ordine în fața noii biserici, în frunte cu un sobor de preoți compus din P. C. prot. al Mediașului — Boieru Petru, C. preoți de parohie Cernea Grigorie — Bruiu, Dobre Adrian — Sighișoara, Florea Alexandru — Mediaș, Găban Ioan — Ighișul Nou, Maier Miron — Brateiu, Manolache Mihai — Țapu, Pavel Simion — Ghijasa de Sus, Urs Iosif — Buzd, precum și din C. diaconi Iosif Bolog, Vasile Gîrbu de la Centrul arhiepiscopesc și Ioan Gîrlonța de la Mediaș.

Înalțul Ierarh este îmbrăcat în mantie, în timp ce corul restrîns al studenților de la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu — condus de P. C. pr. prof. Gh. Șoima — cîntă imnul arhieresc. Cuvîntul de „Bun venit!“ îl rostește — într-o frumoasă limbă poetică — P. C. prot. Petru Boieru-Mediaș, care spune între altele: „Nu s-a împlinit încă anul de cînd ați poposit într-un sat scîldat de apele Tîrnavelor ca să sfințiți o biserică strămoșească.

Iată, acum, cînd florile sînt înflorite și atît de frumoase, cînd spicul grîului dă spre coacere, tînărul preot și credincioșii acestei parohii au îmbrăcat haină de sarbătoare, pentru că I. P. S. Voastră ați coborît ca un părinte la copii ca să sfințiți roadele muncii lor de ani de zile.

La temelia acestei realizări e semănat sufletul său și credincioșia păstoriților săi ighieșeni, care au putut acum să se închine într-o singură biserică, una pentru totdeauna.

Remarc munca unui pictor modest, care a pus în zugrăveli și suflet din sufletul său.

Vă asigur de dragostea și devotamentul tuturor credincioșilor din protopopiatul Mediaș, de dragostea și devotamentul preotului și credincioșilor din Ighişul Nou. Vă zicem: Întru mulți ani, I. P. S. Părinte!“.

Ca răspuns, I. P. S. Sa spune următoarele: „Este o mare bucurie pentru mine să vin aici, în această parohie, ca să sfințesc biserica pe care au ridicat-o înaintașii voștri și pe care voi — cinstind-o cu credința voastră — ați mărit-o și împodobit-o.

Marele nostru poet Eminescu spune că credința zugrăvește icoanele în biserici. Împodobirea bisericilor este mărturia credinței. Din credință au izvorît aceste fapte ale voastre, credință care vine de peste veacuri, se transmite din generație în generație și care trăiește azi în sufletele noastre nu numai ca ceva ce vine din trecut, ci ca o realitate vie a vremurilor de azi.

Mă bucur că am prilejul să sfințesc roada muncii C. păr. Găban Ioan, care mi-a fost student pe cînd eram profesor de teologie. Încă de atunci am văzut — cum se spune — că „pășește a preot“ și acest lucru s-a verificat prin munca sa în această parohie. Credința C. păr. Găban Ioan și credința voastră au dat această roadă spre lauda lui Dumnezeu și spre cinstea voastră.

Dar, totodată, credința voastră strămoșească, cu care lăudăm pe Dumnezeu în dulcea noastră limbă românească și în toată slobozenia, este izvorul împlinirii îndatoririlor voastre cetățenești și obștești. Pentru că Biserica noastră strămoșească a fost totdeauna împletită cu viața poporului nostru. A fost aproape de sufletul poporului, atît în vremuri bune cît și în vremuri grele.

Și astăzi sîntem alături de poporul nostru, ca toate orașele și satele să progreseze, pentru ca prin munca noastră a tuturor țara noastră se se ridice cu fală între celelalte țări ale pămîntului.

Vă felicit pentru credința voastră, pentru munca voastră și doresc ca credința voastră să vă ajute ca și în viitor să vă împliniți datoria atît față de Biserică cît și față de Patrie. Amin!“.

Se dau flori Înaltului Ierarh și însoțitorilor I. P. S. Sale.

După aceea, începe slujba de sfințire a bisericii, precedată în ajun de săvîrșirea vecerniei cu priveghere, iar Duminică, mai de dimineață, de sfințirea apei.

În continuare, se săvîrșește Sf. Liturghie arhierescă în sobor, în cadrul căreia P. C. părinte vicar arhiepiscopesc Traian Belascu rostește predica zilei.

Mîinecînd de la citatul biblic Mt. 4, 19, arată că Mîntuitorul s-a îngrijit să aleagă — în persoana celor 12 Sf. Apostoli — credincioși capabili să împărtășească comoara învățăturii Sale tuturor celor ce vor să-L urmeze. În acest sens, stăruie asupra epizoadelor chemării la apostolat a fraților Simon Petru și Andrei și Iacob și Ioan, pe care i-a ales să ducă lupta împotriva urii dintre oameni și pentru așezarea în lume a iubirii.

După ce trece în revistă pe scurt chemarea celorlalți Sf. Apostoli, scoate în plin relief hotărârea fermă cu care toți Sf. Apostoli au dat ascultare chemării pe care le-a adresat-o Mântuitorul: „Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni!”, precum și munca asiduă pe care au depus-o în propovăduirea Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos. Această ascultare a mers până la a îndura toți — cu excepția Sf. Ioan — moarte de martir.

În continuare, arată cum — prin succesiune apostolică — s-a continuat neîntrerupt firul apostolatului creștin până în zilele noastre, prin care are să se păstreze neschimbată învățătura mântuitoare. Apoi — cu considerare la aceia dintre creștini care învață greșit în această privință — arată necesitatea preoției speciale-ierarhice, care trebuie să fie deosebită clar de preoția generală sau apostolatul laic. Acesta din urmă revine fiecărui credincios creștin și constă — în primul rând — în a da pildă vie de împlinitori și de păstrători ai poruncilor Sf. Evangheliei și de săvârșitori ai apostolatului social de ajutorare a semenilor, pe care îl cere suprema poruncă creștină: iubirea de aproapele.

Scoțînd în lumină frumusețea praznicului de față, adaugă îndemnul: „Să înlăturăm ura din viața omenească, căci prin ură nu se zidește nimic bun și trainic. Să avem între noi dragoste, fără de care nu putem pași pe drumul consfințit de Domnul nostru Iisus Hristos prin moartea Sa și urmat de Sf. Apostoli.

Dacă veți face așa în Sionul vostru cel nou, atunci veți fi *una*, veți lupta pentru așezarea în toată lumea a dreptății sociale și a păcii. Căci Mântuitorul s-a rugat pentru toți „ca toți să fie una”.

După ce îi sfătuiește pe credincioșii ortodocși din Ighișul Nou să continue a trăi mai departe în armonie cu frații lor evanghelici-luterani, încheie astfel: „Rog pe bunul Dumnezeu ca această Duminică să rămîmă neștearsă în amintirea voastră.

Mergeți pe drumul dragostei, al unității Bisericii noastre strămoșești! Iubiți Biserica! Stimati-vă preotul! Iubiți-vă Patria!”

După terminarea Sf. Liturghiei, ia cuvîntul C. preot Găban Ioan, parohul locului, care începe prin a sublinia: „Momentul solemn de azi este *unic* în istoria parohiei Ighișul Nou. Astăzi, după refacerea și consolidarea unității Bisericii strămoșești, bucuria pe care ne-o revarsă în suflet acest praznic, este comună”.

Trecînd apoi la schițarea istoricului parohiei pe care o păstorește, arată că din străvechi timpuri ighișenii aveau aceeași credință: „Unirea cu Roma” la 1700 n-a putut să le frîgă unitatea, căci abia în 1820 au fost trecuți la „uniație”.

În 1881, preotul Ioan Dotca și credinciosul Ioan Luca au întreprins și dus la bun sfîrșit — cu concursul celorlalți credincioși — clădirea actualei biserici, căreia i s-a adăugat la 1895 turnul actual.

După refacerea unității bisericești în toamna anului 1948, s-a simțit lipsa unei biserici mai încăpătoare. De aceea, preotul și credincioșii au luat inițiativa care a dus la extinderea, modificarea și înfrumusețarea vechii biserici, executîndu-se 130 strane, 6 uși și pictura (de către dl Veniamin Precup din București).

Totalul general al cheltuielilor se ridică la suma de lei 120.368, realizată în întregime din contribuțiile benevole ale credincioșilor. (Foarte multe lucrări s-au făcut, gratuit). Am primit ajutor de la Arhiepiscopie.

De încheiere, subliniază: „Unificarea este consolidată în Ighișul Nou, pentru că fiecare credincios și-a dat contribuția sa — bănească și prin muncă voluntară — la extinderea, modificarea și înfrumusețarea acestei biserici și astfel fiecare a pus o cărămidă în trupul acestei biserici“.

În continuare, P. C. părinte vicar arhiepiscopesc Traian Belasçu dă citire hrisovului alcătuit cu prilejul sfințirii acestei biserici cu hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, precum și binecuvântării arhieresti adresate credincioșilor, consiliului parohial și preotului din parohia ortodoxă Ighișul Nou, care se încheie astfel: „Plăcută este Domnului jertfa credincioșilor săi. Binecuvântăm ostenele și strădaniile voastre ale tuturor, cinstim după cuviință jertfa voastră, Rugăm pe bunul Dumnezeu să dea spor străduințelor voastre pentru Biserică și pentru Patrie“.

Vorbește apoi I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, care rostește următorul cuvânt de învățătură și îndemn:

„Astăzi a fost zi de mare sărbătoare în această parohie, în această biserică. Pentru că, iată, ceea ce au propovăduit Sf. Apostoli și s-a transmis din generație în generație, a rodit așa de frumos pe aceste meleaguri. În adevăr, creștinismul nostru, credința noastră a românilor, este tot așa de veche pe cât de vechi sîntem noi. Căci noi ne-am născut creștini. În momentul cînd a apărut pe aceste plaiuri, prin împreunarea dacilor cu romanii, poporul român a apărut ca popor creștin.“

Tradiția spune că Sf. Apostol Andrei ar fi propovăduit în Dobrogea noastră de astăzi și ucenicii săi au trecut peste hotarele Dobrogei în sudul și nordul Dunării, ducînd cu ei sămînța Evangheliei Mîntuitorului. Pe de altă parte, Sf. Apostol Pavel și ucenicii lui au propovăduit nu numai în alte părți ale lumii, ci și în Peninsula Balcanică, de unde învățătura lui a fost adusă și în părțile acestea locuite de români.

Astfel, credința noastră este veche: ne-am născut totodată români și creștini. Ne-am născut din plămada romană și dacică și ne-am născut duhovnicește în baia Botezului creștin. De aceea, în istoria noastră nu găsim nici un document care să spună că vreun împărat, rege sau domnitor ne-a încreștinat prin poruncă sau sabie. Poporul românesc a îmbrățișat creștinismul prin propovăduire pașnică. Între coloniștii veniți din toate părțile Imperiului Roman, mai ales din Răsărit, au fost și creștini. În sînul armatelor romane așezate la Alba-Iulia, Cluj, Turda, au fost și soldați creștini. Aceștia — prin mărturisirea credinței în Iisus Hristos — au răspîndit razele creștinismului în părțile noastre și așa ne-am făcut și noi creștini.

De aceea, creștinismul nostru este un creștinism blajin, omenos, pătruns de dragoste, de bunătate. Acest creștinism n-a venit cu sabie, ci numai prin oameni simpli, oameni ai creștinismului propovăduit prin exemplu viu: blîndețea, dragostea, pacea și toate celelalte lumini și virtuți ale creștinismului.

După ce noi am devenit creștini, razele de lumină ale credinței în Iisus Hristos s-au făcut tot mai puternice și ne-am organizat în mitropolii și episcopii, încît în secolele IV—V îl vedem pe Sf. Ioan Gură de Aur că avea sub ocrotirea sa și părțile de aici din sudul și nordul Dunării. Acest sfînt, care a întruchipat dragostea, a răspîndit și învățătura cea adevărată a Domnului nostru Iisus Hristos.

Această credință a primit rădăcini atît de adînci în sufletul poporului român, încît ea s-a numit „l e g e r o m â n e a s c ă“. De ce? Pentru că sufletul

romănesc s-a împletit așa de strîns cu credința în Iisus Hristos, încît era una cu această credință, pentru că avea în ea sprijin, mîngiere și nădejde. De asemenea, pentru că aici au venit și alte populații, care aparțineau Bisericii Romano-catolice, apoi — mai tîrziu — luteranilor, reformatilor sau unitarienilor. De aceea, credinței noastre i s-a zis „lege românească”, spre a o deosebi de credința creștină a altor neamuri de pe pămîntul nostru românesc. De aceea, oamenii de rînd cînd zic: „acesta este luteran” înțeleg să este sas; cînd zic: „acesta este catolic sau reformat” înțeleg că el este maghiar.

Deci, a existat o legătură strînsă între credință și naționalitate. De aceea, s-a putut zice: „aceasta este lege românească”, „aceasta este lege ungurească”. Este adevărat: nu este acesta un fel de a vorbi întrutotul potrivit, pentru că dacă privim Biserica pe plan larg, atunci sîntem toți uniți în credință în același Iisus Hristos.

Legea aceasta românească a fost legea întregului popor român. În vremea cînd eram împărțiți în trei provincii: Transilvania, Moldova și Țara Românească, noi aveam această credință în Biserica strămoșească care s-a îngrijit — prin jertfele credincioșilor ei — să tipărească o mulțime de cărți de slujbă bisericească, care circulau pe întreg cuprinsul pămîntului locuit de români și care au contribuit la formarea conștiinței de neam și la formarea unității limbii românești. Astfel, românul — din orice parte ar fi plecat și oriunde s-ar fi dus — se simțea ca acasă la el, pentru că pretutindeni era aceeași lege, aceleași slujbe și obiceiuri.

Simțămîntul că sîntem una în Biserica strămoșească a fost unul din stîlpii unității noastre naționale.

Biserica noastră strămoșească a împlinit — în trecutul nostru greu încercat — și o funcție culturală. Astfel, prima școală românească s-a înființat de Biserica noastră la Brașov (1495), căreia i-au urmat — în veacurile XVII—XIX — o mulțime de școli primare, normale și licee la Blaj, Sibiu, Arad, Caransebeș și în alte centre românești.

Prin sacrificiile credincioșilor ei, Biserica noastră a întreținut școli, din care s-au ridicat oameni vrednici, care au condus poporul spre revendicarea cu tărie a drepturilor lor firești. Cu drept cuvînt a spus mitropolitul Andrei Șaguna: „Mi-am dezbrăcat altarele și mi-am lăsat bisericile sărace, ca să înființez școli” (a înființat vreo 600), ca prin ele să se ridice poporul pe noile trepte la care-l cheamă dezvoltarea modernă a vieții.

Biserica a pus bazele limbii noastre românești literare. La formarea limbii germane mai unitare a contribuit traducerea lui Luther a Bibliei în limba germană. Tot așa Coresi la Brașov în secolul XVI, apoi Damaschin la Rîmnic, Antim Ivireanul la București, Dosoftei la Iași ș.a. au dat la lumină cărți bisericești, încît am ajuns în veacul XVII să avem toate cărțile bisericești într-o limbă frumoasă, care constituie o contribuție de seamă la formarea limbii noastre literare.

Astfel, Biserica noastră n-a fost numai o Biserică, ci și vatra în care au apărut diferite tipăriri, în care cuvîntul lui Dumnezeu s-a împletit armonios cu cuvîntul de cultură și de educație morală.

Acestea au fost în trecut. Și meritele acestea din trecut se arată, se subliniază în cărțile de azi despre istoria Patriei în general și despre istoria Transilvaniei.

Azi poporul nostru și-a realizat visurile de veacuri. Sîntem toți una și muncim ca Patria noastră să fie tot mai bogată și tot mai frumoasă, ca să fie tot mai cinstită între popoarele lumii.

Biserica noastră, care a avut un rol însemnat în trecut, este și azi o Biserică vie, o Biserică înrădăcinată în viața credincioșilor de azi. Căci Evanghelia lui Iisus Hristos este veșnică. Mîntuitorul ne asigură că cuvîntul Său este veșnic, pentru că este cuvîntul lui Dumnezeu, care este totdeauna viu și lucrător în sufletul credincioșilor.

Biserica noastră nu este o Biserică învechită. Ea este veche, căci datează din veacul al II-lea, dar este mereu nouă, se înnoiește, pentru că are puterea de înnoire a credincioșilor săi, al căror suflet este strîns împletit cu credința în Iisus Hristos, pentru că și poporul român are azi o viață nouă.

Această Biserică este și azi alături de popor, de conducătorii acestui popor, sprijinind năzuințele și propășirea întregului nostru popor.

Contribuția Bisericii noastre la propășirea Patriei, la înfrățirea popoarelor și la așezarea păcii în lume a fost și este recunoscută de către conducătorii Patriei noastre. Ați citit în ziare că în 28 februarie 1968 toți conducătorii cultelor din țara noastră, în frunte cu P. F. nostru Patriarh Justinian, au fost primiți de dl. Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, și cuvintele prin care șefii cultelor și-au arătat devotamentul față de popor și față de Patrie. Dl. Nicolae Ceaușescu și-a arătat mulțumirea pentru contribuția cultelor, a Bisericii noastre atît pe plan intern, cît și pe plan extern.

Biserica noastră este o Biserică vie, înrădăcinată în viața de azi și aduce cuvîntul lui Hristos pentru credincioșii de azi, care se înnoiesc mereu. Căci cuvîntul lui Dumnezeu este mereu nou.

În vremea sa, Sf. Ioan Gură de Aur a propovăduit reînvierea comunității primare din Ierusalim, în care fiecare să fie răsplătit după munca și vrednicia lui. O societate de oameni care muncesc, fie că muncesc în cîmpul larg al vieții omenești, fie că muncesc în cadrul Bisericii — aceasta a proiectat în viitor Sf. Ioan Gură de Aur, o societate în care toți să fie frați.

Ceea ce a proiectat, cu 1500 de ani în urmă, acest Sf. Părinte nu s-a putut realiza, căci împăratul și bogații l-au trimis în exil în sudul Mării Negre. Dar poporul în sînul căruia a propovăduit, n-a tăcut și împăratul următor a fost silit să-i aducă rămășițele pămîntești acasă și să le așeze în Catedrala din Constantinopol.

Astfel, Sf. Ioan Gură de Aur a vorbit și după moartea lui. Ceea ce a proiectat el în viitor se realizează azi: singura bază a vredniciei cuiva este munca. Aceasta este o bază evanghelică. Pentru că Mîntuitorul a dat acea minunată pildă a talanților. Au fost răsplătiți aceia care au muncit și prin munca lor au înmulțit talanții. Cel ce n-a muncit, ci a ascuns talantul în pămînt, acela a fost pedepsit.

Noi românii sîntem un popor tînăr, cu diferite talente, pe care trebuie să le fructificăm prin munca minții și a brațelor noastre. Dacă fiecare își fructifică talantul său prin muncă, atunci crește bogăția țării, crește cultura țării și fiecare ne bucurăm de roadele ei.

Iată, cum Sf. Scriptură binecuvîntează munca. Mîntuitorul însuși binecuvîntează munca: „Tatăl Meu lucrează, și Eu lucrez“. Și Dumnezeu muncește. El călăuzește pe toți și pe toate spre ținta lor finală. De aceea, toți trebuie să muncim. Cînd i-a așezat pe primii oameni în rai, Dumnezeu le-a poruncit: „Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul!“ Or, nu putem să facem acest lucru fără să muncim.

V-am arătat aceste lucruri ca să vedeți că Biserica noastră este o Biserică vie, înrădăcinată în actualitate, în viața de azi a poporului, în viața în spre

care se îndreaptă toți oamenii, temeluită pe muncă. Azi este o vreme de înfrățire, care poate fi sprijinită și pe credință.

Munca ne înfrățește. Sf. Evanghelie ne spune că sîntem fii ai lui Dumnezeu și între noi frați. Dacă toți sîntem chemați să muncim și să punem roada muncii noastre la dispoziția tuturor, atunci înseamnă că toți ne putem bucura de viața cea nouă și că mulțumim lui Dumnezeu pentru roadele muncii noastre.

Biserica noastră are și o altă misiune. Porunca ceasului de față este unitatea, care nu poate fi tulburată de nimic. Căci numai o unitate netulburată și nezdruccinată face ca țara noastră să meargă înainte.

Unitatea noastră bisericească, faptul că toți credincioșii români sîntem la un loc în sînul Bisericii noastre strămoșești, că toți îl lăudăm pe Dumnezeu în aceeași dulce limbă românească, această unitate este o contribuție la unitatea poporului român.

De aceea, noi lăudăm pe Domnul nostru Iisus Hristos, prețuim pe preoți și pe credincioși, care au înțeles această chemare. Cu cît credincioșii Bisericii noastre strămoșești sînt mai una, cu cît toți fiii Patriei sînt mai una, cu atît poporul nostru întreg este mai tare.

Biserica noastră este o Biserică liberă, autocefală, suverană, care se conduce de către Sf. Sinod în frunte cu P. F. Patriarh Justinian, care sînt fii ai acestui popor, identificați cu sufletul poporului nostru de la orașe și sate.

Această unitate bisericească și libertate a Bisericii față de orice centru din afara țării ajută ca poporul nostru să-și desăvîrșească unitatea, libertatea și independența. Această unitate face ca Biserica noastră Ortodoxă Română să nu primească porunci din afara granițelor noastre, străine de interesele poporului nostru. Biserica noastră primește porunci numai de la Iisus Hristos, de la Sf. Evanghelie, primește numai poruncile vieții noastre, ale strămoșilor care și-au apărut libertatea și ale muncii pentru propășirea Patriei.

Această libertate și independență bisericească slujește lui Iisus Hristos și poporului nostru. De aceea, Biserica noastră ține legături cu celelalte Biserici, dar de pe picior de egalitate, ca de la frate la frate.

Trebuie să vorbesc și despre spiritul nou, despre spiritul ecumenic dintre Biserici. La noi în Transilvania este ceva firesc, fiindcă am trăit împreună de veacuri cu frații de alte neamuri și de alte credințe. Împreună muncim și azi căci asupra noastră se boltește același cer, pămînturile rodesc la fel. Faptul acesta a făcut ca în Transilvania să existe o legătură sufletească, încît vremea prieteniei între popoare și a ecumenismului creștin a fost aici anticipată.

De aceea, mă bucur că aici, în comuna aceasta, în care există și o biserică evanghelică-luterană, preotul și prim-epitropul sînt de față la sfîntirea bisericii. Le mulțumesc pentru acest gest de prietenie, care mărturisește buna înțelegere dintre culte.

Mărturisesc că eu însumi sînt în relații bune cu Episcopul Friedrich Müller, cu vicarul Hermann Binder și cu profesorii de la teologia evanghelică-lutherană din Sibiu. De asemenea, sînt în relații bune cu Episcopul romano-catolic Marton Aron din Alba-Iulia, precum și cu episcopii celorlalte culte religioase conlocuitoare, pentru că această prietenie este în duhul lui Iisus Hristos, are bază evanghelică și duce la propășirea Patriei.

Iată, cît de frumoasă este situația din sînul Bisericii noastre astăzi. Ea știe să lucreze în așa fel, încît credincioșii ei să-și aducă contribuția cuvenită la propășirea Bisericii și Patriei.

Dv. sînteți o parte vrednică din Biserica noastră, din Patria noastră. Ogoarele dv. sînt frumoase, ele dovedesc hărnicia și priceperea voastră. Iar această biserică, pe care am sfințit-o azi, mărturisește credința voastră, care a mers pînă la jertfă. Iisus Hristos, care este mereu prezent pe Sf. Altar, să binecuvînteze munca voastră, roaderele muncii voastre. Mă bucur că biserica, pe care am sfințit-o azi, apare ca dar în cinstea împlinirii a 20 de ani de la Reîntregirea din 1948.

Unitatea bisericească din această parohie este un simbol, este o pildă pentru alții, care vă face cinste vouă tuturor. Ne bucurăm cu toții că sîntem înfrățiți și cîntarea poetului Vasile Alecsandri:

*„Eu ți-s frate, tu mi-ești frate,
În noi doi, un suflet bate“*

s-a împlinit, a devenit o realitate vie. Ea este binecuvîntarea lui Dumnezeu peste credința, peste rugăciunile voastre. Pentru că Iisus Hristos s-a rugat „ca toți să fie una“ și, iată, azi sîntem toți una. Această unitate este binecuvîntarea și darul lui Dumnezeu.

Iubite părinte Găban, am o bucurie mare să constat ceea ce ai realizat în această parohie. Te-am prețuit cînd eram profesor, fiindcă erai un student eclavios și harnic. La prețuirea de atunci, adaug altă prețuire. Ca semn al acestui fapt, am hotărît să ți se acorde distincția de a purta brîu roșu. Această distincție reprezintă și un imbold, o obligație: ca și în viitor să lucrezi în același duh, să lucrezi pentru propășirea Sfintei noastre Biserici și pentru continua înflorire a scumpei noastre Patrii!

Închei cu rugăciunea către Dumnezeu ca El să-și reverse harurile Sale peste Biserica strămoșească, pentru ca credința să rodească mereu dragostea lui Iisus Hristos și înălțarea Patriei noastre scumpe. Îl rog să-și reverse darurile Sale și asupra acestei parohii, asupra preotului ei, asupra familiilor voastre, asupra osteneților voastre și să facă ca în viața voastră să rodească tot ceea ce este bun și folositor pentru Biserică și pentru obștea mare a Patriei. Să-și reverse darurile Sale bogate pentru înfrățirea dintre popoare și pentru conlucrarea între Biserici pe linia păcii în lume.

Darul și binecuvîntarea Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi cu toți! Amin!“

I. P. S. nostru Mitropolit a murit apoi, pe credincioși.

La agapa frățească ce a urmat, ia cuvîntul dl pastor Friedrich Maiterth, care — în numele comunității evanghelice-lutherane din Ighișul Nou — exprimă bucuria de a vedea în comună pe I. P. S. Sa Nicolae, Mitropolitul Ardealului, cu ocazia sfințirii acestei biserici, „un eveniment deosebit, mult așteptat de frații noștri ortodocși“. Apoi adaugă: „Ultimul deceniu ne-a pus în fața unor lucrări de folos obștesc mai mari, care s-au putut face pentru că era o bună colaborare și armonie între noi. Ne-am înfrățit în muncă cu ocazia introducerii gazului metan în comună și a altor lucrări de folos obștesc. Îmi exprim nădejdea că și în viitor ne vom înțelege și vom colabora“. Încheie cu cuvintele: „Rog pe bunul Dumnezeu să binecuvînteze noua și frumoasa biserică a fraților ortodocși“.

„Sîntem plini de bucurie — spune între altele C. preot Adrian Dobre-Sighișoara — acum cînd natura tresaltă de arita lumină și căldură. De aceea, îmi îngădui să exprim sentimentele ce-mi stăpînesc sufletul.

Pe răbojul vremii parohia ortodoxă din Ighișul Nou încreștează un eveniment care va arăta peste veacuri credința ei. Un poet zice: „Multe daruri are omul, dar virtutea cea mai mare este să nu se laude cu ceea ce are“.

Dacă ighișenii sînt modești, vreau să-i laud eu. Sînt oameni vrednici și „creștini adevărați, cu sufletul curat, așa cum este de curat sufletul neamului românesc“. Sufletul pe care l-au pus în biserică aceasta, este suflet din „sufletul lor“.

Înaltului Ierarh îi adresează urarea: „Rog pe bunul Dumnezeu să Vă hărăzească mulți și fericiți ani ca să mai aveți bucurii ca cea de azi”.

Arătînd că au trecut mulți ani de cînd s-a despărțit de Școala normală din Sibiu, dl director școlar în pensie Vichentie Goran mărturisește: „azi am avut bucuria și fericirea să asist la sfințirea bisericii din comuna noastră”. Apoi mulțumește I. P. S. Sale că a venit să sfințească acest „locăș de închinare, care cuprinde pe toți românii din comună într-o biserică cu adevărat unificată”.

„Ighîșenii au îmbrăcat haină de sărbătoare — spune episcopul Emanuil Doctor — pentru a cînsi această Duminică de 25 iunie 1968, și pe care istoria noastră bisericească o va înscris cu litere de aur în filele ei”. Căci actul sfințirii acestei biserici marchează „închiderea tuturor frecușurilor dintre cele două biserici din comuna noastră. Odată cu unificarea Bisericii Românești din Ardeal și — puțin mai tîrziu — cu venirea C. părinte Găban Ioan în parohia noastră, s-a consolidat pentru totdeauna unificarea comunei noastre”.

De încheiere, adresează Înaltului Ierarh cuvintele: „Vă mulțumim din tot sufletul nostru și să trăiți la mulți ani!” Cînd vine la I. P. S. Sa ca să-i sărute mîna, îi declară: „Ați stors lacrimi de bucurie în Ighîș”.

Pornind de la evocarea figurii unui „ambasador al cîntecului românesc”, care avea „inima plină de toate cîntecele românești”, și „care voia să cînte pentru el, cînta și plîngea”, P. C. prot. Petru Boieru-Mediaș scoate în relief dăruirea pentru biserică a C. preot Găban Ioan, pe care „munca îl consumă, dar inactivitatea îl ucide” și care — pe măsură ce se apropie momentul sfințirii bisericii — „se făcea din ce în ce mai mic”.

Își aduce aminte de cînd era pe front ca preot militar, cum o bătrînă maghiară plîngea la mormîntul unui soldat român și zicea: „plîng pe copilul meu”. În legătură cu acest fapt subliniază: „Plînsul și rîsul, dragostea, munca și frumosul ne apropie pe toți”.

Înainte de a veni C. preot Găban Ioan în această parohie, între credincioșii ei erau neînțelegeri. Dar a venit să păstorească C. Sa, despre care relatează: „A început munca cu hărnicia lui și cu delicatetea lui. Cu acestea a putut să facă ceea ce vedeți, și anume ceea ce credeau unii că nu se poate: să facem — credincioși vechi ortodocși și reveniți — slujbă la un singur Sf. Altar”.

Mulțumește I. P. S. Sale, „care și-a rupt din timpul său atît de măsurat și a venit să sfințească această biserică. Îl asigurăm că acum, la 20 de ani de la Reîntregire, nu mai vorbim decît despre „noi”. Nu mai începem cu ceea ce a fost și ceea ce a fost odată nu va mai fi niciodată”.

Relevînd faptul că sfințirea bisericii din Ighîșul Nou constituie „un eveniment ce a înălțat sufletește pe toți cei ce au fost de față”, P. C. părinte vicar arhiepiscopesc Traian Belascu subliniază: „Actul de unificare din 1948 a fost bine gîndit de către toți cei ce au avut dorința de a se găsi într-o singură strună: aceea a Bisericii noastre strămoșești”.

În continuare, P. C. Sa spune că „parohia ortodoxă Ighîșul Nou dă tonul pentru unitatea bisericească de pe Valea Tîrnavelor”.

Remarcînd apoi vrednicia credincioșilor ighîșeni, adaugă îndemnul: „Un singur suflet să bată permanent în această parohie! Nu uitați să fiți cetățeni tot mai vrednici ai Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România!”

C. preot Grigorie Cernea-Bruia remarcă faptul că sfințirea acestei biserici se săvîrșește într-un an de două ori jubiliar, căci se împlinesc 50 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România și 20 de ani de la Reîntregirea bisericească.

Scoțînd în relief vrednicia credincioșilor ortodocși ighîșeni și a păstorului lor suflesc, C. Sa aperează că C. preot Găban Ioan — în dăruirea sa pentru isprăvirea lucrărilor — „se micșorează fiziceste”, dar crește sufletește. Nu mai putea nici dormi, dar cred că venirea I. P. S. Sale aici l-a liniștit. O parte din această vrednicie revine soției sale, care l-a înțeles și sprijinit în această lucrare creștinească și românească”.

Încheie urînd Înaltului Ierarh mulți ani spre înflorirea Bisericii și Patriei.

Luînd cuvîntul C. preot Găban Ioan, parohul locului, arată: „Dacă — așa cum s-a spus — de 2—3 săptămîni am scăzut trupește, în schimb am crescut sufletește și azi am aceeași inimă ca la început, cînd am venit în Ighîș”.

Adresîndu-se, apoi, Înaltului Ierarh, declară: „I. P. Sfințite, cînd ați venit și ați început să vorbiți, am văzut cum din ochii ighîșenilor a început să picure lacrimi. Astăzi, V-ați zidit sufletește în inimile preotului și credincioșilor acestei parohii. Bucuria mea este nespus de mare. Vă mulțumesc nu numai pentru toată dragostea ce ne-ați arătat, pentru învățăturile înălțătoare ce ne-ați dat, ci și pentru distincția ce mi-ați acordat, care numai un sfert mi se cuvine mie, iar restul se cuvine credincioșilor, care m-au înțeles și m-au ajutat.

M-am liniștit, dar nu voi dormi, ci voi lucra ca să adîncesc cuvîntul lui Dumnezeu în sufletele credincioșilor mei”.

De încheiere, aduce mulțumiri Înalțului Ierarh, căruia îi dăruiește ca amintire un covor țesut în comuna Ighiș, urîndu-i, totodată, mulți ani spre continua înflorire a unității noastre bisericești și românești.

În numele Cooperativei agricole de producție din comună, vorbește dl președinte al acesteia, dorind Înalțului Ierarh viață îndelungată și sănătate. Totodată, exprimă recunoștință față de cei care s-au dăruit pentru realizarea care prilejuiește praznicul de azi.

După ce relevă cu amărăciune consecințele negative pe care le-a avut — în comuna Ighișul Nou — dezbinarea dintre cele două Biserici românești, adaugă cu satisfacție: „Unificarea Bisericii în cadrul satului nostru a fost primită cu nespusă bucurie de credincioși. Cu toate neînțelegerile care au existat pînă atunci, cu toate greutățile întâmpinate în această privință, toate acestea au fost uitate repede și s-au unit cu toții în jurul Bisericii, pășind cu încredere și hotărîre să facă ca națiunea română din satul acesta să fie una, să urmeze un singur drum, care să ducă la întărirea Bisericii, la întărirea și propășirea satului”.

Exprimă recunoștința față de C. părinte Găban Ioan, „omul neobosit” care a biruit toate greutățile cu concursul tuturor păstorilor săi.

La sfîrșit, mulțumește Înalțului Ierarh pentru oboseala depusă în legătură cu sfințirea bisericii din Ighișul Nou.

Mulțumind I. P. S. Sale pentru că a venit în mijlocul ighișenilor, credinciosul Radu Vasile îl roagă pe Înalțul Ierarh să mai vină și altă dată la ei.

Înceind șirul cuvîntărilor, I. P. S. Sa spune următoarele:

„Ziua de azi a fost o zi foarte frumoasă nu numai pentru că a fost o zi cu soare, ci mai ales pentru că a fost o zi frumoasă a sufletelor, care s-au întîlnit în același gînd și în aceeași simțire pentru înflorirea Bisericii și a Patriei.

Eu sînt din țara moșilor după naștere și am crescut în tradițiile poporului nostru cu dragoste față de Biserică și față de popor. De aceea, în sufletul meu se împletesc dragostea de Biserică și dragostea de Patrie.

Am crescut între mineri și de aceea mă simt frate și cu voi, muncitori ai ogoarelor noastre scumpe. În fiecare muncitor văd pe cumnații mei, pe surorile mele, pe mama mea. Și eu muncesc, așa că sîntem frați în muncă, prin care ne dovedim fii vrednici ai Bisericii și ai Patriei.

Ceeace este mai frumos aici și mi-a umplut sufletul de bucurie este unitatea voastră. Mi-a spus cineva că atunci cînd a venit aici C. părinte Găban Ioan, i-a spus: „Dacă vii să ne unești, atunci ești bine venit; dacă nu, n-ai ce căuta între noi!”. Prin munca și unitatea voastră ați dat un exemplu viu pentru alții.

Mereu am în fața mea cuvintele lui Bălcesu: „Mergeți cu poporul ca să nu greșiți!”. Singura cale sănătoasă, pe care se poate propăși, este unitatea. Preoțimea trebuie să ia pildă de la popor, care cheamă pe preot să fie una cu el, pentru că prin această unitatea lucrarea noastră este bună și rodnică.

Mi-a plăcut că există bune relații între biserică și autoritățile locale și Cooperativa agricolă de producție. Realizările din comună dovedesc că aceste bune relații aduc roade bune atît pentru Biserică cît și pentru Statul nostru. De aceea, vă sfătuiesc să mergeți pe calea aceasta.

S-a vorbit aici mult și frumos, încît socotesc să ceea ce s-a spus, s-a spus din inimă, din experiența vieții și dacă mergeți așa mai departe, veți aduce roade bune pentru Biserică și Patrie.

Dv., prin lucrarea dv., dovediți exemplu pentru alții, căci ați făcut o faptă mare nu numai pentru noi, ci și pentru toată Biserica Românească și pentru tot poporul românesc.. Acolo unde se face un lucru bun, acesta folosește tuturor. În trupul omenesc, lumina ochiului folosește trupului întreg. Tot așa este și la dv.: ceea ce ați făcut este un lucru bun, care este cu folos pentru toți.

P. C. Părinte vicar Traian Belasçu nu v-a spus că în 1948 a fost în fruntea mișcării pentru unificare. Identificându-se cu porunca poporului român și a vremii, a înțeles să se așeze în fruntea preoților și a credincioșilor și să spună că dezbinarea de la 1700 nu mai are nici un rost, ci toți trebuie să fim una.

Azi dînsul are bucuria de a vedea că ceea ce a înfăptuit atunci, azi s-a desăvîrșit: sîntem toți una și prin unirea noastră ridicăm Biserica și Patria.

Se mai vorbea aici despre greutățile în muncă pînă ce românii din această comună erau împărțiți în două Biserici. De cînd sînt una, această unitate a lor s-a răsfrînt binefăcător asupra muncii, Aceasta este un lucru mare. Văd cît de frumos este sufletul acestui popor: glasul lui este glas de unitate, de unitate și înfrățire între popoare.

De aceea, de cîte ori merg în străinătate, eu știu că nu vorbesc în numele meu personal, ci în numele credincioșilor din Transilvania, din toată țara noastră, în numele poporului.

Am fost în toamnă în Austria, iar acum în primăvară în cele două Germanii. Pretutindeni am găsit un interes deosebit pentru țara noastră, despre care se știe că este în neconținut progres. Sînt bucuroși că am constatat că țara noastră este prețuită. Am fost mîndru cînd am văzut că Biserica noastră și P. F. Patriarh Justinian sînt prețuiți.

Semnul acestei prețuiri deosebite sînt festivitățile de la 6 iunie 1968, în cadrul cărora P. F. nostru Patriarh Justinian a fost sărbătorit la 20 de ani de la înscăunare. Au participat delegați din toate Bisericile Ortodoxe, plus reprezentanți ai Consiliului Ecumenic al Bisericilor și ai altor organisme creștine internaționale. Cu acest prilej, s-a vădit că Biserica noastră Ortodoxă Română e prețuită și la fel P. F. nostru Părinte Patriarh Justinian.

Am avut fericirea ca din aceste delegații, trei să fie oaspeți la noi, la Sibiu. Am avut bucuria să slujesc împreună cu P. F. Patriarh-Catolicos Efrem II al Gruziei, cu I. P. S. Arhiepiscop Paavali al Finlandei și cu doi Episcopi bulgari. Astfel, a fost un moment unic, pentru că niciodată n-am avut trei delegații la Sibiu.

I-am dus să vadă bisericile noastre vechi și noi: la Schei-Brașov, unde a fost întîmpinat Mihai Viteazul cînd a venit la Alba-Iulia; la Făgăraș, țară de români vînjoși și vajnici, la biserica Brîncoveanu, unde este o cruce lucrată de Antim Ivireanu, ca să vadă că Antim Ivireanu a lăsat urme și la noi în Ardeal.

La Viștea de Jos, oaspeții au fost impresionați de faptul că o parohie atît de mică și-a luat îndrăzneala de a picta o biserică atît de mare.

Serbările de la Sibiu, din Catedrală și de la Institutul Teologic Universitar, i-a impresionat deosebit de mult, iar la Rășinari au lăcrimat cînd au văzut că credincioșii îi primesc în genunchi și cu lumînări aprinse. Au mărturisit că ceea ce i-a impresionat mai mult au fost nu numai frumusețile Patriei și realizările ei, ci mai ales credința fiilor Bisericii noastre, care sînt alături de poporul românesc întreg.

În sufletul nostru pulsează sufletul întregului popor român și sîntem bucuroși cînd mergem împreună în muncă pentru poporul român, pentru ca Patria noastră să strălucească între toate țările lumii.

De aceea, țin să mulțumesc întîi credincioșilor, că au dovedit aceste simțăminte înalte pentru Biserică și pentru Patrie. În al doilea rînd, mulțumesc

C. părinte Găban Ioan, care a înțeles rîvna de unitate și înfrumusețare a bisericii voastre.

Mulțumesc tuturor: Sfatului Popular, Cooperativei agricole de producție și celor ce au luat cuvîntul, că m-ați întâmpinat cu cinstire și m-ați ascultat.

Sîntem toți una, toți ai lui Hristos și ai Patriei. Toți sîntem gata să dăm tot ceea ce avem mai bun în noi pentru înflorirea Bisericii și a Patriei. Căci omul este fericit nu atunci cînd trăiește numai pentru el, ci cînd trăiește pentru alții, pentru obște.

Cinstim pe eroii Patriei și pe sfinții Bisericii, pentru că s-au dăruit pentru Patrie și Biserică. Cine se ridică la această înălțime, merită laudă, pentru că se dăruiește binelui obștesc.

De aceea, lucrați mai departe în această unitate! Întindeți brațele frățești și celor de alt neam și de altă credință! Aceasta este frumusețea trăirii românești: că românul va fi blînd, bun, deschis și aceasta îi aduce cinste peste hotare.

Dumnezeu să ne ajute la toți ca împreună să slujim mai departe Biserica, una, liberă și independentă, și Patria, una, liberă și independentă. Dumnezeu să vă ajute și să vă binecuvinteze în viața dv. de fiecare zi!“.

Moment de frumoasă manifestare românească îmbrăcată în haină bisericească ortodoxă, sfințirea bisericii din parohia Ighișul Nou, jud. Sibiu, a constituit totodată un bun prilej de adîncire a consolidării actului de Reîntregire bisericească din anul 1948, precum și de constatare a interesului viu cu care preoțimea și credincioșii întîmpină împlinirea a două decenii de la săvîrșirea acestui măreț act.

PARTICIPANT

INCHEIEREA ANULUI ȘCOLAR 1967—68 LA INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN SIBIU

Ocrotit de bunul Dumnezeu și călăuzit cu părintească sollicitudine și înțelepciune de către Înălții Ierarhi ai eparhiilor din Mitropolia Ardealului și Mitropolia Banatului, Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu și-a încheiat încă un an de activitate în slujba Bisericii și a Patriei — al 157-lea de necontenită existență a sa.

În cursul anului școlar 1967—1968 Institutul a simțit din plin dragostea părintească cu care-l înconjoară Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Nicolae Mladin* al Ardealului, care s-a ridicat la cîrma Bisericii ardeleni din rîndurile dascălilor acestui Institut.

Totodată, Institutul s-a bucurat statornic de largul sprijin material și moral pe care i-l acordă Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Nicolae* al Banatului și Prea Sfințiii Episcopi *Teoctist* al Aradului, *Teofil* al Clujului și *Valerian* al Oradiei, care sînt ocrotitorii regulamentari și de fapt ai acestui Institut.

Printr-o armonioasă colaborare, Înălții Ierarhi au asigurat — și în cursul acestui an școlar — Institutului toate condițiile necesare pentru a-și putea desfășura activitatea după directivele Sf. Sinod, în frunte cu Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian, precum și în conformitate cu legiuirile bisericești și cetățenești în vigoare.

Întreaga activitate a Institutului s-a desfășurat — și în acest an școlar — în potrivire cu prevederile regulamentare.

În frățescă colaborare cu colegii lor de la Institutul Teologic de grad Universitar din București și de la Institutul Teologic Universitar Protestant

Unic din Cluj — mai ales cu Secția evanghelică-luterană C.A. din Sibiu — profesorii Institutului au desfășurat în cursul anului școlar o amplă activitate de studii și documentare în cadrele lucrărilor pregătitoare pentru viitorul Prosinod Panortodox, pentru manifestările periodice ale diferitelor comisii de lucru ale Consiliului Ecumenic al Bisericii și pentru Conferința Creștină pentru Pace. Unii dintre profesori au participat la lucrări desfășurate peste hotare (Dr. I. Todoran și Dr. M. Șesan).

O contribuție de seamă au adus profesorii Institutului și în cadrul pregătirilor desfășurate în vederea sărbătoririi după cuviință a celor două momente de seamă și anume: împlinirea a 50 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România (1918—1968) și împlinirea a 20 de ani de la marele act al Reîntregirii bisericești (1948—1968).

Cu aceeași osîrdie profesorii Institutului și-au adus contribuția la elaborarea materialului pentru numerele festive ale revistelor noastre bisericești centrale, dedicate prăznuirii după cuviință a împlinirii a două decenii de la înscăunarea Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian.

Sub conducerea Consiliului profesoral și al Părinților duhovnici, studenții și-au desfășurat munca nu numai în cadrul propriu-zis al așezămîntului destinat pregătirii lor, ci și în cadrul mai larg al desfășurării unor acțiuni cultural-sociale-patriotice, un număr dintre ei participînd — în calitate de coriști — la sfințirile de biserici săvîrșite de către Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului.

În cadrul Cursurilor de Îndrumare misionară și socială a preoților, care se țin regulat la Curtea de Argeș, profesorii Institutului au asigurat — în colaborarea frățească cu colegii lor de la Institutul Teologic de grad Universitar din București — desfășurarea programului de activitate zilnică.

Activitatea din cadrul cursurilor și seminariilor s-a încheiat în ziua de 31 mai 1968, zi în care s-a desfășurat și îndătinatul program în legătură cu trecerea la situația de absolvenți a studenților anului IV.

În cursul lunii iunie 1968, au avut loc examenele de sfîrșit de an, care au fost urmate de examenele de diplomă de Licență în Teologie. Examele candidaților din Eparhia Olujului au fost prezidate personal de către Prea Sfințitul Episcop Teofil.

Tot în aceeași perioadă, P. C. părinți prof. Dr. Spiridon Cîndea și Dr. Ioan Zăgreanu au prezidat examenele de diplomă de la Seminariile teologice și Școlile de cîntăreți bisericești din Cluj și Caransebeș.

În comisia pentru examenul de capacitate preoțească al candidaților din Arhiepiscopia de Alba-Iulia și Sibiu au lucrat P. C. părinți profesori Dr. Corneliu Sîrbu și Dr. Ioan Zăgreanu.

Festivitatea de încheiere a anului școlar 1967—1968 s-a desfășurat la Praznicul de pomenire a nașterii Sf. Ioan Botezătorul (24 iunie 1968).

În cadrul Sf. Liturghii din Catedrala mitropolitană, ale cărei răspunsuri au fost date de Corul studenților teologi sub conducerea P. C. Conf. univ. Gheorghe Șoima, predica zilei a fost rostită de către P. C. Prof. Dr. Milan Șesan. Mînecînd de la textul de la Luca 3, 4, P. C. Sa a scos în evidență faptul că misiunea profetică a Sf. Ioan Botezătorul este aceea de a „găti calea Domnului”, adică de a pregăti sufletește omenirea — prin căință — pentru primirea Mîntuitorului.

Biserica creștină continuă această chemare profetică, învățînd pe credincioșii creștini să privească „întă la Hristos” (Evr. 12, 2) și să săvîrșească cele rînduite de Mîntuitorul.

Pentru credincioșii creștini — clerici sau mireni — mărturisirea lui Dumnezeu în fața lumii este o chemare permanentă (Mt. 10, 32). De aceea, la împlinirea a celei de-al 157-lea an de existență a Institutului, adresează studenților îndemnul de a fi vestitori care găsesc calca Domnului, care e calea păcii și înfrățirii.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. C. Prof. Dr. Nicolae Neaga citește o rugăciune de mulțumită către Părintele ceresc pentru darurile Sale bogate pe care le-a revărsat asupra profesorilor, ostenitorilor și studenților Institutului.

La orele 12.30 — în aula Institutului — a început programul festiv.

Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Conf. univ. Gheorghe Șoima, a întîmpinat cu Imnul arhieresc pe Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, care a luat loc la masa prezidială împreună cu P. C. Rector Dr. Sofron Vlad.

În sală se aflau: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belașcu și P. C. consilieri arhiepiscopesci I. Nicoară, I. Vlad, I. Floca și D. Călugăr, P. C. Părinți Profesori ai Institutului, protopopi, preoți, părinți ai studenților teologi și credincioși.

Programul a început cu melodia psaltică „Mare este Taina Creștinătății” (pe textul paulin din I Tim. 3, 16), executată de cor.

A luat apoi cuvîntul P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, care a spus următoarele:

„Oamenii singuratici, instituțiile, asociațiile, colectivitățile, obișnuiesc — în drumul vieții lor — să facă popasuri, nu numai pentru a se reculege și a privi nepăsător înapoi la drumul parcurs, ci și pentru a începe din nou munca în vederea pășirii mai departe pe drumul ce le stă în față.

Muncitorii de toate categoriile, meseriașii, lucrătorii din uzine, artiștii și scriitorii se opresc — din cînd în cînd — în munca lor ca să examineze ceea ce au făcut, pentru a purcede apoi la desăvîrșirea a ceea ce au început.

Și la Institutul nostru, la fiecare sfîrșit de an, se face acest popas spre a privi nu numai la drumul ce-l mai avem de străbătut, ci și la ceea ce am făcut, pentru a constata dacă ceea ce am realizat este bun și trainic și dacă putem clădi cu nădejde mai departe pe temeliiile puse.

Nu am de gînd să țin o cuvîntare în care am să dezvolt o anumită temă, ci să fac mai mult niște reflecții împreună cu dv. Pornesc de la anumite realități ca să stau de vorbă îndeosebi cu studenții noștri.

Un tînăr se dezvoltă normal atunci cînd — paralel cu creșterea lui trupească — are loc și dezvoltarea lui intelectuală și morală, căci altfel dezvoltarea lui trebuiește socotită anormală.

Institutul nostru este organizat de așa natură încît să asigure creșterea, armonioasă a fiecărui student, atît din punct de vedere fizic, cît și din punct de vedere intelectual și moral.

Partea de jos a Institutului nostru este organizată în așa fel, încît să asigure studenților — printr-o hrană corespunzătoare și substanțială, precum și prin odihna necesară — fortificarea lor trupească.

Partea de sus a acestui Institut este organizată astfel, ca prin cursuri, seminarii și vasta bibliotecă — să asigure creșterea și sporul intelectual al fiecărui student, iar Capela

și slujbele divine, cu meditațiile ce se țin în ea, precum și cu îndrumările duhovnicești ce se dau acolo, să asigure sporul și fortificarea morală a studenților.

Aș putea spune că avem o organizație cum nu se poate mai completă pentru a asigura dezvoltarea și formarea normală și armonioasă a oricărui tânăr care petrece înăuntrul acestui Institut.

Se fac eforturi pentru asigurarea unei hrane materiale substanțiale pe seama studenților, care nu numai că o primesc și o asimilează, ci pot spune că uneori reclamă să li se dea chiar mai multă, iar unii dintre ei completează ceea ce primesc aici și cu alta, suplimentară, de la ei. Nu le lipsește nici odihna necesară și, deci, sînt asigurate toate condițiile pentru dezvoltarea trupească normală a studenților noștri.

Hrana intelectuală încă le este dată prin cursuri și seminarii și nu este mai puțin abundentă și substanțială decît cea materială. Mă întreb, însă, dacă o primesc toți studenții și o asimilează și pe aceasta, așa cum primesc și asimilează hrana trupească? Arată ei același neastîmpăr și aceeași nerăbdare atunci cînd este vorba de a primi hrana intelectuală, pe care le manifestă atunci cînd este vorba despre cea materială? Manifestă ei aceeași foame și sete după această hrană, care este menită să le asigure dezvoltarea spirituală a fiecăruia dintre ei?

Las ca fiecare să răspundă individual la această întrebare.

Un lucru este cert și nimeni nu-l poate nega, că un tânăr cu trup bine dezvoltat, dar cu cap gol, este un tânăr dezvoltat anormal, care nu poate aduce bucurie nici părinților săi, trupești și nici celor sufletești, nici Institutului în care se află și nici societății din care face parte.

Un trup care nu manifestă foame și sete este un organism bolnav. O minte care nu manifestă foame și sete după hrana intelectuală nu este în stare normală, ci este o minte nesănătoasă.

Am spus că o dezvoltare normală constă într-o creștere echilibrată fizicește, intelectualicește și moralicește în același timp.

Prin organizarea sa Institutul nostru asigură o dezvoltare morală normală. Capela cu slujbele, rugăciunile, normele de conduită — toate sînt menite să asigure dezvoltarea morală normală, precum și fortificarea duhovnicească a fiecărui student.

Dacă le examinăm cu atenție, în toate lucrurile găsim o lege fundamentală. Pretutindeni domnesc legi și progresul se dezvoltă numai în măsura cunoașterii și aplicării juste a acestor legi.

Și atunci numai în viața omenească să nu existe legi de conduită, ci fiecare din noi să urmărim impulsurile și capriciile ce ne stăpînesc?

Legea de conduită rezultă din experiența atîtor generații. Ea întruchipează înțelepciunea pe care ne-o oferă generațiile trecute pentru a ne feri să facem experiențe dureroase. Astfel, toate generațiile ne vin în ajutor, dîndu-ne legile ca izvor al ordinei. Nouă nu ne rămîne altceva de făcut decît numai să învățăm a le respecta.

Dar, pe lângă acestea, prin tot ceea ce învățăm, noi cunoaștem și adîncim zilnic și legile dumnezeiești, cărora trebuie să ne supunem și pe care trebuie să le urmărim.

Pînă cînd cineva este mic, legea i se impune din afară, de către alții ca unui minor. Apoi cînd devine matur, această lege trebuie să i se impună dinlăuntru, din conștiință, să devină interioară și să ne-o impunem noi înșine. Dacă un „n u” hotărît pentru un minor se rostește de către părinți și educatori, pentru un om matur este acest „n u” trebuie să vină din interiorul lui.

Cel ce se conduce după lege în mod consimțit este la fel cu pilotul care se conduce după busolă, iar nu după capricii și bunul plac.

Zestrea intelectuală, care asigură creșterea normală și pe cea morală, nu se culege ca și o floare, ci adesea se dobîndește prin eforturi și muncă stăruitoare, întocmai cum se scoate uneori din adîncimi cărbunele, care pune în mișcare — cu energia lui — trenuri, vapoare și uzine.

Nu pot accentua îndeajuns forța morală, pe care trebuie să v-o cîștigați și care trebuie să vă oprească nu numai pe voi de la lucruri nepermise, ci să vă dea și curajul de a opri și pe alții de la cele neîngăduite și a-i îndrepta. Fără forța morală, știința însăși devine sterilă, bunătatea devine o moliciune și cei mai buni se complac — fără această forță — să lase pe cei răi să domine. Cu forța morală, însă, se pot face lucruri mari, așa cum făcea mica armată macedoneană — spărturi prin marea armată persană.

Munca depinde de idealul înalt pe care și-l face fiecare despre chemarea sa și despre rostul său în aceste vremuri de progres excepțional. Preotul de azi nu mai este ca cel din trecut: chemat — mai ales în Transilvania — să dea îndrumări economice, culturale, politice și nu numai religioase și morale. Astăzi toate domeniile vieții își au specialiștii lor și noi încă ne avem domeniul nostru specific de muncă, pentru care trebuie să fim bine pregătiți ca să putem fi la înălțimea chemării noastre.

Numai un om care s-a desăvîrșit în chip armonios poate face față frumoasei chemări de preot.

Pot spune că noi nu avem tineri formați anormal și dacă sînt totuși, aceștia nu sînt decît excepții.

Cînd privesc la falanga de dascăli ale căror portrete sînt pe peretele de alături, vă pot spune că au fost tineri ca și voi, dar n-au pășit în viață sprijiniți pe cîrjile străine ale protecționismului, sau ale buneistări materiale, ci au mers pe picioare proprii, numai pe puterea ce le-a dat-o munca ordonată și stăruitoare și avînd forța unei discipline morale neînflicate. De aceea, au dezvoltat o activitate din cele mai frumoase, contribuind la promovarea vieții bisericești și a intereselor naționale.

Iată, exemple pe care să le urmați!

Aș putea vorbi și despre profesorii actuali. Nu numai cei mai tineri ci și cei mai bătrîni, nu prin cîrji străine au făcut pași înainte, ci printr-o muncă de zi cu zi — ca să poată ajunge acolo unde idealul lor îi mîna.

Datorită acestei munci, cel mai harnic și cel mai bun dintre noi ocupă astăzi locul prezidial la această masă. Ceea ce am afirmat cu altă ocazie, cînd am încercat să fac un sumar a tot ceea ce a scris I. P. S. Sa, și anume că în timpul în care a lucrat din greu a elaborat peste 400 de articole, a scris și publicat peste 4.000 de pagini fără manuale și referate speciale.

Azi masa de lucru a I. P. S. Sale este la fel de plină; doar titulatura s-a schimbat, dar felul de muncă a rămas același.

Pot să spun că pînă și cei mai tineri, care au fost formați aici, au muncit în așa fel, încît pe unde au fost examinați, au adus laude Institutului.

Așa trebuie să muncească tinerii pentru ca să poată face față la problemele mari pe care vor avea să le înfrunte în viață.

Am văzut tabloul absolvenților din acest an, care reprezintă simbolic două momente epocale din istoria noastră națională și bisericească: unitatea noastră politică-națională realizată în 1918 și unitatea noastră bisericească realizată în toamna anului 1948.

Aceste două lucruri mari s-au putut realiza prin jertfele multe și mari pe care le-au depus atîția fii buni ai Neamului și Bisericii. Generația voastră se bucură — doar — de aceste realizări. Generației actuale îi revine sarcina de a menține și consolida unitatea noastră națională și bisericească.

Aceasta s-o faceți cu toată conștiința și atunci veți putea fi liniștiți și împăcați că v-ați făcut datoria.

Iubirea de Biserică și de Patrie se dovedește în locul în care munciți, întărind conștiința păstoriților voștri — conștiința de a fi români și adâncind unitatea bisericească mai ales prin exemplul vieții voastre. Atunci numai vom putea spune că nu zadarnică a fost truda noastră cu voi.

De încheiere, dați-mi voie să aduc respectuoase mulțumiri Prea Fericitului nostru Părinte Patriarh Justinian, care s-a îngrijit totdeauna să promoveze instituțiile noastre bisericești, între care și Institutul nostru.

Mulțumesc On. Departament al Cultelor, care ne-a dat un înalt sprijin.

Mulțumesc Înălților Ierarhi ai eparhiilor din Mitropolia Ardealului și Mitropolia Banatului și în special Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, precum și Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. S. Episcopi Teoctist al Ardealului, Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei, pentru tot sprijinul material și spiritual acordat atât de mărinimos Institutului nostru.

Mulțumesc colegilor, bibliotecarilor, personalului administrativ și personalului de îngrijire pentru munca depusă. Mulțumesc tuturor studenților buni, care — prin efortul lor, prin felul lor de comportare — au contribuit ca anul acesta să nu fie deficitar în producție.

Celor care n-au fost așa cum doriām noi, le recomandăm să mediteze la îndrumările pe care le-am dat la începutul cuvîntului nostru.

Mulțumesc celor ce au participat la această serbare“.

Corul a executat apoi compoziția „Pescarul“ de Chiriac.

În numele absolvenților, dl. Simion Creț a înfățișat năzuințele frumoase — bisericești și patriotice — de care este însuflețită promoția sa, năzuințe inspirate în chip deosebit de semnificația ce se desprinde din împlinirea a 50 de ani de la Unirea Ardealului cu Patria mamă și a 20 de ani de la Reîntregirea bisericească. Totodată, exprimă mulțumiri fiiștii Conducerii bisericești și Înaltei Ocîrmuiri de Stat pentru condițiile de muncă asigurate în anii de studii. De asemenea, mulțumește Corpului profesoral, făgăduind să traducă în viață învățăturile primite din partea acestuia.

De încheiere, corul a executat cea mai proaspătă compoziție patriotică a Păr. prof. Gh. Șoima: „Frumoasă ești, Patria mea!“.

A luat apoi cuvîntul Înalt Sfinția Sa Nicolae, Mitropolitul Ardealului, care a spus următoarele:

„Popasul acesta sărbătoresc în Ziua nașterii Sf. Ioan Botezătorul ne îndeamnă ca să medităm puțin asupra chemării pe care o avem în general și pe care o au studenții teologi în special. Pentru că la nașterea Sf. Ioan Botezătorul vedem cum asupra fiecărui om se îndreaptă nu numai contribuția firească a părinților și înaintașilor săi, ci și voia lui Dumnezeu, care proiectează în viitor culmi ale unei misiuni, în slujba căreia trebuie să stăm, pentru ca noi să pășim pe calea chemării ce ne-a pus-o în ființă Dumnezeu de la început.

Dar chemarea generală a tuturor oamenilor ce vin în lume, este chemarea pe care Dumnezeu o așează în lumea întreagă și în fiecare popor: chemarea de a sluji un ideal superior, care nu ne lasă să stăm pe loc, ci ne face să ne depășim mereu pe noi înșine, dar mai ales să ne străduim spre desăvîrșirea poporului nostru și a tuturor popoarelor, spre desăvîrșirea omenirii întregi.

Această chemare generală spre idealul ce se proiectează în fața lumii întregi, o vedem clar în istoria poporului românesc, a acestui popor legat de Biserică și de pămîntul strămoșesc, care a ajuns — prin atracțiile idealului de

veacuri — să-și realizeze visul și azi să-și construiască o viață din ce în ce mai fericită și să-și ridice prestigiul între popoarele lumii.

Noi aici trebuie să înțelegem chemarea în sensul de a sluji Bisericii strămoșești și poporului nostru în mișcarea aceasta spre ținta desăvârșirii. Astfel, în vremea aceasta, când poporul nostru pășește cu un așa avânt spre culmi de civilizație și progres, când Biserica noastră și-a înnoit viața și și-o înnoiește mereu, sub îndrumarea Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian și a membrilor Sf. Sinod, și prin aceasta contribuie la propășirea poporului nostru, sîntem chemați să privim cu ochii țintă la idealurile mari ale Bisericii și Patriei.

Cînd mă uit la studenți, privesc plin de bucurie spre tinerete. Tinerețea însemnează năzuință spre ideal, capacitate de a te dărui, de a-ți clădi întreaga ființă spre acest ideal, de a te entuziasma pentru tot ceea ce este adevărat, bun și frumos. Un tînăr care nu vibrează pentru acest ideal, acela nu mai este tînăr.

Dar eu am încredere în studenți, fiindcă am constatat în ei năzuința către ideal, către slujire, către pregătire temeinică pentru a putea sluji Bisericii și Patriei. De aceea, mi-e dragă tinerețea cu năzuințele ei spre ideal, năzuințe prin care ea se pregătește pentru ca mîine — în ogorul Bisericii și al Patriei — să poată lucra cu spor în lumina unui ideal. Pentru ca la sfîrșitul vieții să aibă satisfacția că n-a trăit de geaba, că n-a adunat paie ci diamante, că a urmat idealul ce i-a luminat viața de la început pînă la sfîrșit.

Numai cine înțelege astfel viața vede la sfîrșit că n-a trăit în zadar, ci s-a dăruit pentru poporul său și întreaga omenire.

Acesta este lucrul esențial: să ai un ideal și să lucrezi pentru realizarea lui.

Majoritatea celor care trăiesc și lucrează aici, dacă n-au reușit să se descopere pe sine înainte de a păși pe poarta acestui Institut, atunci izbutesc să se descopere pe sine aici. Cei care nu reușesc să descopere această chemare nici aici, aceia trebuie să-și caute locul potrivit în altă parte.

Numai cînd îți găsești locul potrivit lucrezi cu bucurie, pentru că mergi pe drumul tău firesc și dai roade pentru societate. De aceea, cel ce și-a găsit drumul, să meargă înainte; cel ce nu și l-a găsit, să-l caute în altă parte, unde va da roade și noi vom fi mulțumiți.

În ce privește corpul profesoral, acum am bucuria că pot vorbi degajat, pentru că nu mă laud pe mine, ci pe foștii mei colegi. Sînt mîndru de Corpul profesoral al Institutului Teologic, pentru că a fost ales din ceea ce a fost mai bun în întreaga Transilvanie și din alte părți: profesori cu o pregătire temeinică, care muncesc zi și noapte, care își dăruiesc întreaga capacitate — adunată în țară și în străinătate — ca să formeze pe tinerii noștri studenți.

Dar activitatea lor depășește granițele Institutului, se extinde asupra întregii Biserici creștine în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al Conferinței Creștine pentru Pace și al Conferinței Bisericilor Europene, abordînd probleme bisericești și sociale. Ei nu elaborează o teologie ce repetă stereotip cele ce s-au scris în trecut, ci o teologie creatoare, care se înnoiește mereu în concordanță cu realitățile actuale în continuă transformare. O astfel de teologie este aceea pe care o creează Corpul Profesoral de la Institutul Teologic din Sibiu.

De aceea, sînt mîndru de acest Corp profesoral și doresc ca profesorii să continue a lucra în acest spirit: al duhului ce este mereu nou, pentru ca împreună cu societatea să pășim spre ținta desăvârșirii.

În ce privește absolvenții, cînd au venit cu tabloul la mine, le-am spus că sînt o generație privilegiată, pentru că își termină studiile cînd prăznuim două mari evenimente: Unirea Transilvaniei cu Patria mamă (1918—1968) și Reîntregirea bisericească (1948—1969).

Generație privilegiată a fost cea de la 1918; generație privilegiată a fost cea din 1948; o generație privilegiată este și cea prezentă pentru că stă sub răsfrîngerea de lumină a celor două evenimente.

Am avut bucuria, cu ocazia ultimelor două sfințiri de biserici, să mă întîlnesc cu preoți activi de 10—12 ani și am avut prilejul să constat că au rezultate atît de frumoase. I-am prețuit cînd erau studenți și am constatat că nu în zadar am avut nădejdea în ei. Au văzut și studenții veniți cu mine cu cîtă dragoste înconjoară poporul pe preoții pregătiți la Institutul nostru. Cînd ei își fac datoria, credincioșii sînt gata să dea totul pentru Biserică și pentru preot. Este adevărat că și preoții aceștia s-au dăruit cu toată ființa lor pentru parohie.

Ceea ce e mai frumos este faptul că ei — în parohii revenite — au reușit — prin lucrarea lor și prin dragostea credincioșilor — să desăvîrșească unitatea sufletească a parohiilor în așa fel, încît acolo unde se certau pe teme de credință, acum, de exemplu, o biserică mică a rămas să fie monument istoric, o amintire a trecutului, iar una mai mare să cuprindă pe toți credincioșii — frați în aceeași Biserică strămoșească. Mare bucurie este ca un preot să reușească ca acolo unde a fost ceartă și vrajbă, să samene dragoste și unire, ca să rezulte folos pentru Biserică, dar și pentru viața obștească!

Iată, ce fel de credincioși vă așteaptă în parohii ca să le fiți păstori sufletești: creștini cu o plămadă sufletească sănătoasă de dragoste și omenie, de muncă cinstită, de atașament față de legea strămoșească, de iubire de Patrie. Ei vă așteaptă cu nerăbdare să mergeți în mijlocul lor ca să slujiți în duhul unității pentru ca toți să ne bucurăm de realizările voastre.

Acestea sînt chemările ce am ținut să le fac la acest sfîrșit de an.

Citiți în ziare cum tineri muncesc voluntar sub flamura tricolorului românesc pentru ca Patria să înflorească și să realizeze obiective industriale, cu caracter cultural sau de altă natură. Tricolorul — care amintește de jertfele înaintașilor și face să tremure sufletul de mîndrie — însuflețește azi generația tînără pentru a-și dărui Patriei toate forțele ei.

Această mișcare este corespunzătoare cu setea tinereții după ideal, cu setea de desăvîrșire a vieții în Patria noastră.

Și tinerii studenți trebuie să se încadreze în această însuflețire nu numai pe plan social-patriotic, ci și pe plan bisericesc, ajutînd pe preoți în activitatea lor bisericească și patriotică.

Cu aceste gînduri, eu mulțumesc Corpului profesoral în frunte cu P. C. Păr. Rector pentru munca desfășurată în acest an, un an foarte bogat în activitate multilaterală. Mulțumesc și studenților și-i rog pe aceia care pășesc peste pragul Institutului ca să vină cît mai curînd să ia darul preoției și să meargă la credincioșii care-i așteaptă cu atîta dragoste.

Mulțumesc Prea Fericitului nostru Patriarh Justinian, conducătorul școlilor teologice din Biserica noastră, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului și Prea Sfinților Episcopi Teoctist al Aradului, Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei, care susțin acest Institut.

Mulțumesc On. Departament- al Cultelor, care a arătat o largă înțelegere pentru activitatea Institutului nostru, a cărui activitate s-a putut desfășura în conformitate cu nevoile din Biserică și potrivit cerințelor vieții celei noi din patria noastră.

Mulțumesc tuturor celor de față sau celor ce nu sînt de față; care apreciază manifestările și realizările Institutului nostru și rog pe bunul Dumnezeu să-și reverse darul Său peste noi, ca toți să slujim idealului de desăvîrșire a unității bisericești și idealului de propășire a Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

PARTICIPANT

INCHEIEREA ANULUI ȘCOLAR 1967—1968 LA SEMINARUL TEOLOGIC ȘI ȘCOALA DE CÎNTĂREȚI BISERICEȘTI DIN CLUJ

Încheierea anului școlar 1967—68 la Seminarul Teologic și Școala de cîntăreți bisericești din Cluj a avut loc Duminică, 16 iunie a. c., într-un cadru sărbătoresc.

Dimineața, la sorocul îndătinat, a fost săvîrșită Sf. Liturghie în Catedrala episcopală, de către un sobor de preoți și diaconi din care au făcut parte: P. C. Prot. stavr. Ioan Vlad, consilier arhiepiscopesc (Sibiu), P. C. Consilieri eparhiali O. Morariu și S. Coman, P. C. Director Ioan Pop, P. C. duhovnic Gh. Pasat, P. C. Preoți ai Catedralei Sabin Truția, vicar pens. și Al. Tomuş, P. Diaconi P. Toaxen, Tr. Herdea, V. Palaghiu și N. Boiciuc.

Predica a fost rostită de P. C. Consilier arhiepiscopesc Ioan Vlad, avînd ca temă rolul sfinților în Biserica dreptcredincioasă și urmarea pildei pe care ne-o dau ei.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. C. director I. Pop a rostit îndătinata Rugăciune de mulțumită pentru binefacerile revărsate de Părintele ceresc asupra profesorilor, ostenitorilor și elevilor școlii.

La orele 12,30 — în sala festivă a școlii — s-a desfășurat programul sărbătoresc de sfîrșit de an școlar. Au fost de față: P. C. Consilier arhiepiscopesc Ioan Vlad — reprezentatul Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. C. Consilier eparhial O. Moraru — reprezentînd pe P. S. Episcop Teofil al Clujului, membrii permanenței Consiliului Eparhial ort. rom. Cluj, membrii Corpului profesoral, diferiți invitați, părinți ai elevilor.

Din partea Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj a luat parte la festivitate Dl. rector Dr. Iuliu David. A fost de față și reprezentantul Departamentului Cultelor.

Corul elevilor școlii, dirijat de Păr. prof. Ioan Brie — care a dat și răspunsurile liturgice în Catedrală — a deschis festivitatea cu rugăciunea „Împărate Cereșc”.

A luat apoi cuvîntul P. C. director Ioan Pop, prezențînd darea de seamă asupra activității desfășurate în cursul anului școlar.

Între alte, P. C. Sa a evocat evenimentele mai de seamă din viața școlii, trăite cu bucurie de profesori și elevi în cursul anului școlar: repetata vizită făcută școlii de către Î. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului, — a doua oară, la praznicul de pomenire a Sfinților Trei Ierarhi (30 ian. a. c.),

cînd au fost de față și P. S. Episcopi *Teofil* al Clujului și *Valerian* al Oradiei; participarea unei delegații la Conferința teologică ținută la Institutul Teologic Protestant din Cluj în vederea pregătirii Conferinței creștine pentru pace de la Praga din luna mai a. c.; diferite serbări comemorative școlare organizate în cinstea zilei de 1 Decembrie; serbarea pomului de Crăciun, cu daruri menite elevilor (eparhiile au donat cîte 1.500 lei); serbarea în cinstea zilei de 24 ianuarie, la hramul școlii (30 ianuarie), de ziua Victoriei (9 mai), serbarea festivă prezentată de elevii școlii la Institutul Teologic Protestant Unic de grad universitar din Cluj, serbarea prilejuită de împlinirea a lor 20 de ani de binecuvîntată arhipăstorire a Prea Fericitului Părinte Patriarh JUSTINIAN (6 iunie) etc.

Cît privește execuția bugetară, arată că cheltuielile au fost suportate din bugetul de stat prin Onor. Departament al Cultelor, care salarizează profesorii și personalul administrativ-gospodăresc, apoi prin încasarea taxelor școlare de la elevi și cheltuieli materiale acordate de Sf. Episcopii.

Evidențiază faptul că în anul școlar curent toate eparhiile au acordat burse și ajutoare în mod egal — avînd ca și criteriu media la studii pe trim. II și buna purtare a elevilor.

Episcopia Clujului, în vara anului 1967, a reparat și exteriorul clădirii în care funcționează școala.

Conducerea școlii — pe lîngă regia de internat — din aceste sume, conform planificării, a efectuat reparații capitale la sala festivă, a comandat la atelierele Sf. Patriarhii 60 bănci a 2 persoane și face pregătirile necesare în vederea extinderii sălii de mese după planul aprobat de autoritățile Puterii de Stat locale.

Consiliul profesoral aduce — pe această cale — vii mulțumiri Prea Sfinților Ierarhi ce ne patronează și ocrotesc școala și Consiliilor eparhiale pentru ajutorul material și moral acordat în decursul acestui an școlar.

P. C. Sa face o expunere amănunțită a programului duhovnicesc, relevînd deosebitul aport adus de Prea Sfințitul Episcop TEOFIL prin repetatele meditații rostite în fața elevilor, activitatea zi de zi a p. duhovnic, concursul dat de p. profesori și consilieri eparhiali etc. Datorită acestei munci susținute, școala poate prezenta un tablou frumos a notelor la purtare, enumerînd 181 elevi cu media generală de 10, 5 cu media de 9 și 4 cu media de 8. Direcțiunea primește multe scrisori în care se elogiază comportarea bună a elevilor seminariști în diferite situații deosebite, iar adevărurile eliberate de oficiile parohiale la reîntoarcerea elevilor din vacanțe cuprind fapte concrete vrednice de laudă.

În continuare se arată mijloacele utilizate de corpul profesoral în educația patriotică a elevilor în afara orelor de dirigiență, enumerîndu-se vizionări la televizor, filme, teatru, operă, vizitarea de muzee și expoziții, audiere de conferințe, ieșiri la observatorul astronomic, participarea la ședință cetățenească, cărți, ziare, reviste etc.

Felicită pe absolvenți și pe cei ce încă nu au terminat școala și încheie prin a adresa mulțumiri tuturor ostenitorilor acestei instituții de cultură teologică de grad mediu, precum și onoratei asistențe.

Se intonează imnul „Trei culori” de C. Porumbescu — în interpretarea corului școlii, dirijat de prof. I. Brie, iar elevul Opriș Nicolae, absolvent al anului III, recită un fragment din poezia „Scrisoarea a III-a” de M. Eminescu.

Corul prezintă — pe trei voci — cântecul popular „Răsună codrul“, armonizat de I. Chirescu, iar poezia „Ce-ți doresc eu ție dulce Românie“ de M. Eminescu este recitată de elevul Ioniță Ioan.

În numele absolvenților anului V vorbește seful promoției Bășa Nicolae, mulțumind acelor ce i-au condus pe drumul cunoașterii adevărului creștin și promițând consecvență în activitatea lor de viitor.

După ce își ia rămas bun de la elevii ce urmează să continue munca pe băncile acestei școli, aduce mulțumiri Ierarhilor care i-au ajutat în decursul Seminarului și Onor. Departament al Cultelor pentru îndrumarea cetățenească primită.

Delegatul Î. P. S. Mitropolit al Ardealului Dr. NICOLAE MLADIN, P. C. consilier arhiep. Ioan Vlad, împarte premiile la cei 32 elevi evidențiați la învățătură, dintre care 10 cu media generală peste 9, iar restul peste 8,50 și elogiază munca depusă în această școală. În numele Î. P. S. Mitropolit felicită pe director, corpul profesoral și pe elevi pentru rezultatele obținute, îndemnându-i și în viitor la stăruință în muncă. Dă sfaturi celor tineri cum să se comporte în vacanță și în viață, încheind printr-un frumos salut adresat în numele Arhiepiscopiei Sibiului tuturor celor de față.

Păr. consilier Onisie Moraru aduce binecuvîntarea P. S. Episcop TEOFIL al Clujului, sfătuind pe absolvenții ce doresc să intre în pastorație să se adreseze centrelor eparhiale cu încredere, Biserica avînd la ora actuală nevoie de aportul lor. Evidențiază progresele realizate în ultimii ani în această instituție de cultură teologică de grad mediu și-și exprimă nădejdea că în viitor se va menține pe aceeași linie.

P. S. Episcop VALERIAN al Oradei neavînd timp pentru a participa, a adresat o telegramă direcțiunii, prin care felicită pe profesori și elevi la încheierea acestui an școlar, împărțîndu-le arhieresti binecuvîntări.

Păr. director Ioan Pop, prin cîteva cuvinte, anunță încheierea festivității și a anului școlar 1967—1968, dorind elevilor vacanță plăcută și spor în munca de a-și ajuta părinții.

M. DANCIU

PARASTAS DE UN AN PENTRU MITROPOLITUL NICOLAE COLAN

Prin circulara nr. 2.843 din 15 aprilie 1967, dată de Prea Veneratul Consiliu Arhiepiscopesc ortodox român de Alba-Iulia și Sibiu, au fost stabilite soroacele la care urma să se facă parastas întru pomenirea Mitropolitului Nicolae Colan al Ardealului, după rînduiala tradițională prevăzută pentru astfel de situații.

Parastasul de un an de la încetarea din viață a pururea pomenitului ierarh, prevăzut în circulara citată, a fost programat pentru Duminica Floriilor (14 aprilie) 1968, deci cu o zi mai devreme, spre a i se asigura solemnitatea cuvenită și spre a se da posibilitate clerului și credincioșilor să participe mai cu înlesnire decît în vreuna din zilele de peste săptămîină.

La Catedrala mitropolitană din Sibiu, parastasul a fost săvîrșit — din încredințarea Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, care (așa cum se arată în reportaj separat) tocmai atunci sfințea o biserică parohială din Arhiepiscopie — de către Prea Sfințitul Arhiepiscop *Emilian Antal*, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

Dimineața, la vremea potrivită, Prea Sfințitul Arhiereu *Emilian*, împreună cu soborul, a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă, intercalând la locul cuvenit ectenia de pomenire a Mitropolitului Nicolae Colan.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul mixt al Catedralei, dirijat de P. C. Diacon Ioan Popescu.

Îndată după Sf. Liturghie s-a săvârșit parastasul de un an de la încetarea din viață a Mitropolitului Nicolae Colan, de către Prea Sfințitul Arhiereu *Emilian*, înconjurat de un sobor de preoți, din care au făcut parte: P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, P. C. Consilieri arhiepiscopicești Ioan Nicoară și Ioan Vlad, P. C. Profesori Dr. Nicolae Neaga, Dr. Milan Șesan și Dr. Grigorie Marcu, P. C. Duhovnic Dr. Simion Radu, P. C. Prot. Ioan Langa și Ioan Boțocan, P. C. Preoți Ioan Gherghel, Ilie Geleriu, P. C. Ieromonah Dumitru Mamina, P. C. Pr. Victor Bunea și P. C. Diaconi Const. Voicu și Gheorghe Papuc.

Răspunsurile funebre au fost date de Corul bărbătesc al Catedralei, dirijat de P. C. Diacon Ioan Popescu.

Au fost de față membri ai Familiei Colan și ai familiilor înrudite, precum și prieteni ai defunctului ierarh.

În afară de numeroși membri ai clerului, la parastas au luat parte credincioșii care au participat la Sfânta Liturghie.

*

În aceeași zi, îndată după Sfânta Liturghie, s-a săvârșit parastas la mormîntul din Rășinari al Mitropolitului *Nicolae Colan*, de către Prea Sfințitul Arhiereu *Emilian*, înconjurat de soborul preoților și diaconilor care au servit și în Catedrala mitropolitană, cărora li s-au adăugat preoții-parohi din Rășinari, P. C. Ioan Brote și Ieronim Suciu.

Răspunsurile funebre au fost date de corul mixt al Bisericii mari.

La mormînt, au fost scoși praporii bisericii, după datină.

Din partea Familiei Colan și a familiilor înrudite au fost de față — ca și la parastasul din Catedrala mitropolitană — Domnișoara Elena Leucă Colan, Dna prof. Cornelia Costea, Dl Conf. univ. Horia Colan, Familia Ing. Iulian Moraru, Dnii Const. Colan, Nicolae Colan și Iosif Brînduș.

Au luat parte, de asemenea: Doamna și Domnul Academician Profesor Dr. Andrei Oțetea, Dl Dr. Ioan Goia, profesor emerit, medic emerit și om de știință emerit al Republicii noastre, Dna Paraschiva Gr. Marcu, Dl Ing. Ioan Goia și numeroși credincioși din Sibiu și Rășinari.

La orele 14,30 — în sala de mese a cantinei de la Institutul Teologic Universitar — Familia defunctului ierarh a oferit îndătinata masă pe „pomeană” creștinească.

Dumnezeu să-i odihnească sufletul în curțile Sale, precum este scris!

RED.

POMENIREA ARHIEREULUI TEODOR SCOROBET RĂȘINĂREANUL

La praznicul Bunevestiri (25 martie) din anul 1967, a încetat din viață bunul și distinsul slujitor bisericesc al Arhiepiscopiei Sibiului, Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul Teodor Scorobet Rășinăreanul.

Duminică, 24 martie a. c., în Catedrala mitropolitană din Sibiu, după Sfânta Liturghie, s-a săvârșit parastasul de un an pentru odihna sufletului răposatului vlădică.

Parastasul a fost slujit de Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

Au luat parte la sfintele rugăciuni de pomenire membrii familiei, rudeni și numeroși credincioși.

La sfârșit, într-un vibrant cuvânt de pomenire, Î. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a evocat viața și activitatea bisericească și patriotică a celui ce a fost Arhiepiscopul Teodor Rășinăreanu. „Lucrarea lui — a spus Î. P. S. Sa, între altele — este pentru noi un îndemn de a fi mereu strâns legați de altarele străbune, de Sfânta noastră Biserică Ortodoxă Română și de Patria noastră scumpă, ajutând omenirii ca să fie pace și înfrățire în lume“.

RED.

LA HRAM

Ctitoria brîncovenească de la Sîmbăta de Sus (jud. Brașov) este așezată, precum știm, la călcîiul Munților Făgăraș, într-un ochi de pădure, care o înconjoară protector ca un mareț zid natural. Prin cunoscuta „Fereastră a Sîmbetei“ din „Alpii“ românești — o deschizătură uriașă în creasta Munților Făgăraș, situată chiar în fața Mînăstirii — s-au revărsat și în acest an toate binecuvîntările Cerului. Ne gîndim la faptul că întreaga fire părea pătrunsă de fiorul sfînt al praznicului serbat de ani mulți pe aceste plaiuri, că totul era învăluit într-o lumină plină de vrajă, într-o sfîntă pace: codrul cu frunza crudă, proaspătă, livezile ninse de neaua primăverii, covoarele multicolore de flori așternute ospitalier înaintea pașilor, ciripitul păsărilor etc.

Vineri dimineața — 26 aprilie, „Izvorul Tămăduirii“, al doilea hram al Mînăstirii Brîncoveanu — la altarul din pădure s-a săvârșit Sf. Liturghie arhiepiscopală de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. Alături de Î. P. S. Sa, de la Sibiu erau sosiți P. C. Vicar Tr. Beleşcu, P. C. cons. I. Nicoară, C. Pr. I. Langa și I. Opreș, C. diaconi I. Bolog, V. Gîrbu și Gh. Papuc ș. a. Răspunsurile au fost date de corul bisericesc pe trei voci, din parohia Ticușul Nou, dirijat de G. pr. Ieronim Dumitrescu.

Sf. Liturghie s-a desfășurat într-o atmosferă înălțătoare, în cadrul ei înaltul nostru Arhipăstor rostind rugăciuni speciale de mulțumire către Dumnezeu pentru toate binefacerile revărsate asupra noastră, asupra Patriei noastre, asupra poporului nostru.

La sfârșitul Sf. Liturghii au vorbit: P. Cuv. arhim. S. Popescu de la Mînăstirea Brîncoveanu, P. C. prot. M. Ionașcu (Făgăraș), P. C. vicar Tr. Beleşcu și Î. P. S. Mitropolit Nicolae.

P. Cuv. Arhim. *Serafim Popescu* tilcuiește din semnificațiile praznicului „Izvorul Tămăduirii“, care ne-a adunat pe toți credincioșii de față într-un buchet sfînt, înfrățindu-ne în gînduri curate și duhovnicești.

Această Sf. Mînăstire este închinată Maicii Domnului. De aceea, credincioșii vin la izvorul ei dătător de îmbogățire și întărire sufletească, pentru a face în viața lor voia lui Dumnezeu, ca și Maica Precurată. Ea este vrednică de cinstirea noastră, pentru că a fost plină de dragoste, duiosia ei de mamă și mîngîierile ei învăluindu-ne pe toți.

Maica Domnului este pildă pentru noi toți în a ne purta înțelepțește în datoriiile sau rosturile pe care le avem în lume, în răspunsurile noastre obștești.

În încheiere se adresează direct I. P. S. Mitropolit Nicolae, mărturisind bucuria obștei mînăstirești din care a fost ridicat la înalta treaptă de Arhiepiscop, dorind I. P. S. Sale viață îndelungată și roade bogate în activitate.

P. C. Prot. *Moise Ionașcu*, plecînd de la cuvintele îngerului rostite femeilor mironosițe în noaptea Învierii: „Nu este aici, căci s-a sculat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde l-au pus” (Matei 28, 6), zăbovește cu deosebire asupra procesului Mîntuitorului, asupra drumului crucii, al răstignirii, punerii în mormînt și întărirea lui cu străji. Dar, cu toate străjile de la mormînt, Iisus a înviat „cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le”. Vestea învierii s-a răspîndit cu iuțeală în întreg Ierusalimul. De atunci s-a transmis din generație în generație salutul nostru creștinesc: Hristos a înviat!

În încheiere roagă pe Cel atotputernic să binecuvinteze pe credincioșii de față și țara noastră întreagă cu pace și liniște.

P. C. Vicar *Traian Belasçu* pleacă de la o cîntare de bucurie a marelui praznic al Învierii Domnului, zăbovind, în prima parte a cuvîntului său, asupra frumuseților firii în aceste zile de primăvară. Odată cu reînnoirea naturii și sufletele noastre au reînviat în postul cel mare, prin rugăciune, spovedanie și împărtășanie, primind pe Iisus Hristos cel înviat, care a biruit moartea și ne-a deschis porțile Cerului. Slujba minunată de astăzi ne face dovada că toate cîntările de bucurie și veselie sînt în legătură cu învierea lui Iisus Hristos, care a împăcat cerul cu pămîntul, arătîndu-ne calea nobilelor noastre rosturi în lume.

În a doua parte a predicii sale, P. C. Vicar insistă cu deosebire asupra acțiunilor care se duc în lumea creștină pentru apropiere, pentru colaborare și pace, căci Mîntuitorul a propovăduit o singură învățătură și s-a rugat „ca toți să fie una”. Ierarhia noastră lucrează pe această linie a rugăciunii Mîntuitorului, pentru că Biserica noastră este o Biserică vie, lucrătoare.

În zilele noastre însă noi mai avem o bucurie și anume aceea că credincioșii români nu mai sînt deshiliniți, ci ei fac parte din Biserica strămoșească, Biserica Ortodoxă, care este Biserica Mîntuitorului Iisus Hristos. De aceea ca creștini și cetățeni să iubim pacea, frățietatea și bună înțelegerea între oameni, căci numai astfel Învieria Domnului ne va fi de adevărat folos.

În încheiere P. C. Sa se face interpretul bucuriei credincioșilor de a avea de față pe noul lor Arhiepiscop, dorind I. P. S. Sale ani îndelungați, cu sănătate, roade și bucurie.

A predicat apoi I. P. S. Mitropolit Nicolae, în esență spunînd următoarele:

Iată sînt 28 de ani de cînd ne întîlnim mereu la această Sf. Mînăstire, ca împreună să ne rugăm și să preamărim pe Dumnezeu pentru darurile pe care le revarsă în viața noastră. Astăzi am venit pentru prima dată ca Arhiepiscop la acest praznic al Mînăstirii și se bucură sufletul meu că vă văd din nou.

Învieria Domnului este praznicul celei mai mari bucurii. Cerul și Pămîntul și toată făptura se bucură de acest mare eveniment. Datorită Învierii, noi știm că dorul nostru după o viață veșnică este o realitate, deși cu greu ne-o putem imagina. Doar în liniștea rugăciunii, cînd ne copleșește o bucurie negrăită, avem sau intuim ceva din bucuria vieții veșnice.

De aceea noi am venit aici să ne bucurăm, împlinind cuvintele Sf. Apostol Pavel care zice: „Bucurați-vă și iarăși zic bucurați-vă”, bucurie izvorîată din Învieria lui Iisus Hristos.

Această bucurie ne face să ne simțim împreună cu Maica Domnului, Sf. Apostoli și femeile mironosițe, care s-au bucurat primii după Învieria Mîntuitorului Iisus Hristos, bucurie care i-a stăpînit pînă la sfîrșitul vieții lor, împărtășind totodată bucurie tuturor. Cu Maica Domnului, cu Sf. Apostoli, cu urmașii lor, cu strămoșii noștri, milioane și milioane de credincioși cîntăm împreună: „Hristos a înviat din morți...”.

De aceea, în ziua de astăzi este bine să ne amintim de această unitate în Iisus Hristos, de această unitate cuprinsă în Biserica Lui, care este mama noastră a tuturor. Biserica este mama noastră pentru că în ea și prin ea

Mîntuitorul Iisus Hristos își revarsă toate darurile Sale. Biserica ne ia, pe noi credincioșii, de la naștere și ne duce pînă la mormînt și dincolo de el.

În Biserică ne naștem în Iisus Hristos, ea ne întărește prin Taina Mirungerii pentru a împlini cele bune în calea vieții noastre, ea ne binecuvintează Nunta pentru o căsnicie unită și sănătoasă cu prunci bine crescuți, ea se apleacă peste bolile noastre prin Taina Sf. Maslu, în sfîrșit ea ne sfințește cererile, ne împacă, ne vindecă, ne mîngîie și ne întărește în toate cele bune ale noastre.

Biserica ne invită să ne privim pe noi înșine, așa cum sîntem, buni sau mai puțin buni, să ne recunoaștem greșalele și să luptăm împotriva răului. Ce ușurat se ridică credinciosul de sub patrafirul preotului, la Sf. Spovedanie, începînd de atunci o viață nouă!

Biserica ne împărtășește trupul și sîngele Domnului pe Iisus Hristos în-suși, ca El să se sălășluiască în viața noastră, devenind astfel „Hristofori”, purtători de Hristos. Ce lucru mare este acesta, căci Hristos ne luminează și ne întărește pe calea cea bună.

Tot Biserica este lîngă noi cînd a sosit clipa să trecem peste pragul vieții acesteia. Ea ne întărește și ne mîngîie în suprema noastră clipă, atunci cînd ne aflăm în fața morții, cînd fiecare din noi sîntem cutremurați avînd în față judecata vieții noastre întregi, cînd Dreptul Judecător ne cîntărește nemitarnic toate faptele noastre.

Marele nostru poet M. Eminescu a numit Biserica Ortodoxă Română mama poporului român. Ea a fost de față la nașterea poporului nostru, căci creștinismul s-a propovăduit pe aceste plaiuri odată cu formarea poporului român. Cînd se fac săpături arheologice, pămîntul acesta scoate la iveală urmele străvechimei și permanenței poporului român și urmele creștinismului nostru străvechi.

Prin vitregia vremurilor apoi, Biserica noastră a sprijinit acest popor în nădejdea unor vremi mai bune, vremuri pe care am ajuns să le trăim astăzi, în anii noștri.

Această Biserică românească a cuprins pe toți credincioșii români din cele trei provincii românești, fiind cu toții una în limbă, în credință, în dăruiri etc. Dacă ne gîndim de pildă la mînăstirile lui Ștefan cel Mare, Brîncoveanu și ale atîtor voievozi, ele ne arată că Biserica noastră strămoșească a fost unul din stîlpii acestui popor în aspirațiile sale de mai bine, în lupta lui pentru libertate, unitate și dreptate.

Anul acesta se împlinesc 20 de ani de cînd credincioșii români nu mai sînt dezbinați, fiind una, înfrățiți la sînul Bisericii-mame. Această înfrățire a noastră este marele dar al lui Iisus Hristos și al Maicii Domnului. Ne bucurăm deci la împlinirea acestor 20 de ani, cu atît mai mult cu cît această unitate a noastră în Biserica moșilor și strămoșilor noștri înseamnă totodată și o întărire a unității noastre naționale, pentru a putea munci cu mai mult spor pentru viața cea nouă, pentru ridicarea Patriei noastre dragi.

Este adevărat că mai sînt glasuri de peste hotare care ar vrea ca credincioșii români să fie iarăși dezbinați, pentru a peșcui în ape tulburi. Dar astăzi nu mai sîntem ca altădată sub stăpîniri străine, care ne-au dărîmat bisericile și mînăstirile de pe plaiurile noastre transilvănene și ne-au dezbinat. Astăzi sîntem într-un stat român și singurul glas pe care-l ascultăm este glasul pămîntului nostru, glasul Patriei noastre scumpe, al Bisericii noastre străbune.

Tot anul acesta se împlinesc 50 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România. Întîmpinăm și această aniversare, întărind unitatea noastră națională, muncind cu rîvnă ca Patria noastră să se înalțe tot mai sus. Să sprijinim munca poporului, care, sub conducerea celor mai buni fii ai lui, își făurește o patrie tot mai bogată, mai puternică, mai înfloritoare.

Aceste lucruri ne învață sărbătoarea de astăzi, bucuria noastră de astăzi. Ne bucurăm că Iisus ne-a dat o Biserică românească, o unitate în Biserica strămoșească. Ne bucurăm că de 20 de ani trăim înfrățiți și aducem Bisericii și Patriei roadele înfrățirii.

Să păstrăm deci darul lui Iisus Hristos și să mulțumim Lui că am ajuns aceste zile cînd sîntem una în aceeași Patrie, în aceeași Biserică. Să se întărească dragostea între noi și să întindem brațele dragostei frățești și față de alte Biserici și naționalități conlocuitoare, cu care trăim și muncim împreună.

De aceea să ne îmbrățișăm cu toții, de orice lege am fi, pentru binele Patriei noastre, pentru biruința păcii în lume și pentru preamărirea lui Dumnezeu.

*

La Altarul din pădure a avut loc în continuare Sf. Maslu de obște, iar la fîntîna „Izvorul Tămăduirii” I. P. S. Mitropolit Nicolae și cu un sobor restrîns de preoți a săvîrșit sfințirea apei, după care I. P. S. Sa a botezat cu apă sfințită pe credincioși.

S-a rostit, de asemenea, la mormîntul mitropolitului N. Bălan, cel de al doilea cîtor al Mînăstirii Brîncoveanu, o ectenie de pomenire.

A urmat apoi o agapă de obște, la care au toastat P. C. stareț arhim. I. Dinu, P. C. Vicar Tr. Beleşcu și I. P. S. Mitropolit Nicolae.

Prin slujbele săvîrșite, prin cuvîntările rostite, praznicul „Izvorului Tămăduirii” de la Sf. Mînăstire Brîncoveanu a constituit încă un prilej de înălțare sufletească a credincioșilor prezenți, de luminare și întărire a lor pe calea muncii, a unității, a iubirii de Dumnezeu și de Patrie.

GH. P.

VIZITA DELEGAȚIEI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎN REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ (16—24 mai 1968)

Între 16 și 24 mai 1968, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Înalt Prea Sfințitul Dr. Nicolae Mlădin, Mitropolitul Ardealului, a vizitat Republica Democrată Germană. Din delegație au făcut parte: P. S. Episcop Dr. Visarion Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, P. C. Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, de la Institutul Teologic din Sibiu, P. C. Arhim. Irineu Crăciunaș, Vicarul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, și asistent Ștefan Alexe de la Institutul Teologic din București. Vizita a fost făcută la invitația Comitetului Regional al Conferinței Creștine pentru Pace din R. D. Germană.

Delegația a fost petrecută la plecare, la aeroportul Băneasa, de către P. S. Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, Vicar Patriarhal, P. S. Valerian, Episcopul Oradiei, P. C. Consilieri și funcționari din Administrația Patriarhală, precum și de reprezentanți ai Ambasadei R. D. Germane la București.

Comitetul Regional al Conferinței Creștine pentru Pace din R. D. Germană a alcătuit un program bogat care a cuprins vizitarea centrelor Bisericii Evanghelice, unele Facultăți de Teologie, convorbiri cu membrii Comitetului Regional al C. C. P., vizitarea unor monumente culturale și istorice. De asemenea, delegația a participat la diferite recepții date de Departamentul de Stat pentru problemele religioase, Centrul episcopal al Bisericii Evanghelice din Berlin-Brandenburg și Ambasada Română de la Berlin. Pretutindeni, membrii delegației au fost

întâmpinaşi cu prietenie, scoîndu-se permanent în relief în timpul convorbirilor că această vizită este o contribuţie importantă la cunoaşterea reciprocă, la întărirea păcii şi a securităţii în Europa.

În după amiaza zilei de 16 mai 1968, membrii delegaţiei au avut o convorbire cordială cu Dl Gerald Götting, Vicepreşedinte al Consiliului de Stat şi Preşedintele Partidului Uniunea Creştin-Democrată, autor al unei cărţi foarte interesante: „*Creştinii şi politica în R. D. G.*” Ziarul „*Neue Zeit*” din 18 mai a publicat o fotografie înfăţişînd pe I. P. S. Mitropolit Nicolae şi P. S. Episcop Visarion discutînd cu Dl Gerald Götting, precum şi o notă privind componenţa delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române şi natura convorbirilor acestea cu vicepreşedintele Consiliului de Stat.

În seara aceleiaşi zile, delegaţia s-a întretînit cu dl Dr. Albrecht Schönherr, Superintendent General, administrator al Episcopiei Bisericii Evanghelice din Berlin-Brandenburg şi Vicepreşedinte al Comitetului Regional al C. C. P. din R. D. Germană şi cu alţi reprezentanţi ai Bisericii Evanghelice din Berlin-Brandenburg.

În cuvîntul său de salut, Superintendentul A. Schönherr a arătat pe scurt, mai întîi, că Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din Germania Democrată sînt legate prin Învierea Domnului nostru Iisus Hristos şi convorbirile din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Sînt şi multe puncte care deosebesc cele două Biserici. Biserica Evanghelică pune accentul pe învăţămînt, pentru a da credincioşilor posibilitatea să se pronunţe asupra credinţei şi pe instituţiile de slujire. De aceea se întăreşte din ce în ce mai mult instituţia diaconatului din care fac parte bărbaţi şi femei, deoarece este mult de lucru.

Răspunzînd I. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin a arătat că unitatea Bisericii este bazată pe Mîntuitorul Iisus Hristos, Dumnezeu şi om, care este viu şi azi şi prin credinţă intră în comuniune cu noi. Hristos e totdeauna actual, trăind în Biserică, mereu prezent, unind pe credincioşi. Pentru aceasta nu numai Sfînta Liturghie este prezenţa lui Hristos, ci şi în învăţătura credincioşilor este vie această prezenţă. Este o învăţătură existenţială — Iisus Hristos este centrul vieţii credincioşilor.

În continuare, I. P. S. Mitropolit a vorbit despre legăturile ecumenice între cultele din ţara noastră realizate de Biserica Ortodoxă Română la diferite niveluri: ierarhi, profesori de teologie, cler şi credincioşi. Creştinii nu trebuie să fie numai oameni credincioşi, ci şi activi pe plan social. Fiecare om este chipul lui Dumnezeu şi trebuie iubit ca atare, fără nici o deosebire. Biserica Ortodoxă Română autocefală este legată de popor şi de năzuinţele lui. Creştinii ortodocşi din România au trăit şi trăiesc în pace cu celelalte confesiuni. Născut creştin ortodox, poporul român a trăit de-a lungul timpului, în linişte cu alte neamuri care sînt de alte confesiuni. Biserica noastră are legături de frăţietate cu celelalte Biserici Ortodoxe şi relaţii frăţeşti cu Biserica Evanghelică şi alte Biserici creştine, cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Creştină pentru Pace etc.

În încheiere, I. P. S. Sa a subliniat trăsătura caracteristică a clerului ortodox de a fi rămas totdeauna alături de popor, luînd parte la lupta lui pentru dreptate socială, pentru progres şi pace.

Vineri, 17 mai, delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a vizitat oraşul Wittenberg, cetatea de leagăn a protestantismului, în care a trăit şi a predicat Luther, unde se află un muzeu foarte important cu piese care evocă personalitatea lui Luther. Explicaţiile au fost date de profesorul Oskar Thulin. La Wittenberg, delegaţia a mai vizitat biserica oraşului în care a predicat Luther.

După masă, delegația a fost primită de corpul didactic de la Facultatea de Teologie din cadrul Universității Halle-Wittenberg, „Martin Luther”, și salută de Prorectorul Universității Prof. Dr. Heinz Tillmann. În continuare, delegația a vizitat Facultatea de Teologie „Melanchton” unde a fost salută de Prof. Dr. Gerhard Wallis, decanul Facultății, care și-a exprimat bucuria pentru prilejul că o delegație a Bisericii Ortodoxe Române vizitează acest centru de studii teologice, continuator al tradiției învățămîntului teologic din Wittenberg.

Î. P. S. Mitropolit *Nicolae Mladin* a vorbit apoi în fața profesorilor și studenților, despre Biserica Ortodoxă Română.

În prima parte a expunerii, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit a accentuat că Biserica Ortodoxă Română păstrează unitatea canonică, dogmatică și cultică cu întreaga Ortodoxie dar are și spiritul său specific. Apoi, după un scurt istoric al creștinării poporului român, conducătorul delegației Bisericii Ortodoxe Române a vorbit despre organizarea actuală a Bisericii, rolul laicilor în Biserică, viața morală a credincioșilor, raportul dintre cler și credincioși, rolul cultural al Bisericii de-a lungul secolelor, lucrarea actuală a Bisericii pentru progresul și fericirea tuturor avînd la bază dragostea frățească, ecumenismul românesc, principiile morale și teologice care stau la temelia luptei pentru pace, încheind cu ideea că Biserica Ortodoxă Română este veche dar și mereu nouă, pentru că Duhul lui Dumnezeu, cel dătător de viață, înnoiește viața Bisericii.

Biserica Ortodoxă Română, Biserică autocefală, își are specificul său — prin limba populară, prin un anumit accent în trăirea religios-morală, prin slujirea în trecut și prezent. Preotul nu e numai al Bisericii, ci și al poporului și slujește interesele acestui popor. Credinciosul nu e împărțit în două: ca fiu al Bisericii și ca fiu al poporului, ci din însăși credința sa, bazîndu-se pe principii teologice, se simte obligat să fie bun cetățean al patriei. Principiile de libertate, egalitate, frățietate, dreptate, prețuirea omului după muncă, etc. ale societății de azi sînt principii etice creștine. De asemenea ca creștini sîntem pentru pace și înfrățire între popoare, pentru progres.

În seara aceleiași zile, delegația Bisericii Ortodoxe Române a vizitat Facultatea de Teologie a Universității „Friedrich Schiller” din Jena. Decanul Facultății, Dl. Dr. Rudolf Meyer, după ce a salutat pe oaspeți, a evocat unele momente din viața Facultății de Teologie din Jena și a relevat unele legături culturale ale Universității cu România. Profesorul Herzsich a adăugat că participînd la lucrările Conferinței Creștine pentru Pace la Praga a cunoscut ierarhi și teologi români și se bucură din inimă că aceștia sînt însuflețiți de aceeași voință, nădejde și dragoste pentru unitatea creștinilor și pentru crearea unei atmosfere de pace și liniște în lumea întreagă.

Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Mladin a mulțumit gazdelor pentru ospitalitatea și amabilitatea manifestate față de membrii delegației ortodoxe române, socotind că această vizită este o lărgire a relațiilor de prietenie dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică C. A. din țara noastră și dintre poporul român și poporul german și o contribuție la întărirea prieteniei. În trecut, o serie de români au studiat Pedagogia la Universitatea din Jena, renumită în toată lumea pentru profesorii săi și pentru seriozitatea studiilor. Înalț Prea Sfinția Sa a adăugat că viața în Hristos are un caracter dialectic: Hristos a murit și a înviat. În viața omului stau totdeauna față în față viața și moartea. Învierea Domnului nostru Iisus Hristos ne arată că viața e mai tare decît moartea. Aceasta ne obligă pe noi creștinii să fim împreună-lucrători împotriva celor ce vor război, care distrage

viața, și alături de cei ce luptă pentru pace. Credința creștină se îmbină în mod firesc cu lupta pentru pace și dragostea de patrie. În România toate cultele lucrează împreună pentru progresul omului, al patriei, al omenirii întregi. Urmărim același țel, deși întrebuințăm mijloace diferite. Pentru noi, creștinii, patriotismul este o datorie a noastră, a tuturor creștinilor, izvorită din credința noastră. De aceea, Biserica noastră Ortodoxă a fost legată totdeauna de popor. Așa se face că în revoluția din 1848 au luat parte și preoți alături de popor. Această tradiție o continuăm și astăzi, sprijinind munca poporului și lupta lui pentru pace. De asemenea e demn de remarcat spiritul ecumenic ce domnește între credincioșii din România. Să facem totul pentru om, pentru popor, pentru omenire.

Sîmbătă, 18 mai 1968, delegația a vizitat vechiul castel Burgscheidungen, monument istoric restaurat prin grija puterii democratice din Germania de Răsărit, centru de studii al Partidului democrat-creștin. S-a vizitat apoi fostul lagăr de concentrare de la Buchenwald, lîngă care se află un clopot celebru al cărui sunet grav duce pînă la mari depărtări apelul și avertismentul: „Deviza noastră este distrugerea nazismului în rădăcinile sale. Zidirea unei lumi noi, de pace și libertate, iată scopul nostru!” Tot în aceeași zi, s-a vizitat impunătorul castel Wartburg din Eisenach, celebru prin picturile sale și prin faptul că într-una dintre camere, Luther a tradus Noul Testament în limba germană.

În ziua de 19 mai, Duminică, delegația Bisericii Ortodoxe Române a asistat mai întîi la un serviciu religios în Catedrala Sf. Gheorghe din Eisenach. La sosire, membrii delegației au fost întîmpinați în fața bisericii de Eminența Sa Episcopul Turingiei, Dr. Moritz Mitzenheim. Pastorul Schlecht a salutat delegația Bisericii Ortodoxe Române în această biserică în care a predicat Martin Luther și unde a fost botezat Johann Sebastian Bach.

În timpul cultului a predicat și conducătorul delegației ortodoxe române, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Mîladin, care a vorbit despre unitatea Bisericii — (Mișcarea Ecumenică) și pacea lumii. În Liturgia ortodoxă sînt multe rugăciuni pentru lume, dar pentru vremurile de azi cele mai potrivite sînt cele care privesc unitatea Bisericii și pacea lumii, două deziderate scumpe tuturor și pentru împlinirea cărora cerem ajutorul lui Dumnezeu. Ca să avem puterea lui Dumnezeu trebuie să rămînem neconținut în legătură cu El. Domnul nostru Iisus Hristos este Păstorul cel Bun și Capul Bisericii care este trupul Lui. Creștinii trebuie să fie una străduindu-se prin rugăciuni și fapte ca să se întemeieze pe pămînt o pace sigură. Unitatea ecumenică a Bisericilor trebuie să slujească pacea. „Ne bucurăm, a spus Înalț Prea Sfinția Sa, că putem să ne cunoaștem în dragostea lui Dumnezeu, spre a lucra împreună pentru stabilirea unei păci drepte în lume și pentru a curma ceea ce este rău și potrivnic lucrării păcii. Cînd ne rugăm pentru unitatea Bisericii și pentru pacea lumii sîntem în slujba umanității”. Bucuria acestei vizite este sporită de faptul că Eminența Sa Episcopul Mitzenheim a fost în România, a vizitat orașul Sibiu și este cunoscut pentru prietenia sa față de Biserica Ortodoxă Română și față de poporul român. La ieșirea din biserică, credincioșii au făcut o caldă manifestație de prietenie, membrilor delegației.

După terminarea cultului, delegația a vizitat pe Eminența Sa Episcopul Mitzenheim și soția sa, la reședința episcopală Pflugensberg-Eisenach. Cu acest prilej, Eminența Sa Episcopul Mitzenheim și-a exprimat bucuria că are pu-

tința să salute pe membrii delegației la reședința sa. „Trăim într-o epocă de dezvoltare a ecumenismului, a spus Eminența Sa. Este un mare progres față de secolul trecut. Creștinii de diferite confesiuni sînt legați prin credința în Iisus Hristos este o bucurie să constat că peste frontierele dintre oameni avem prilejul să primim — pentru prima dată în istoria Bisericii evanghelice din Turingia —, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române“. În continuare, Eminența Sa a evocat unele amintiri din călătoria sa în România și a făcut o expunere asupra Bisericii evanghelice din Turingia și asupra activității acesteia în prezent.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a mulțumit pentru informațiile date de Eminența Sa, accentuînd faptul că Martin Luther a fost un exemplu de îmbinare a religiosului cu patriotismul pentru poporul german, contribuind la dezvoltarea culturală și la unitate, exemplu care e îndemn la slujirea poporului în actualitate. În continuare, a împărtășit din experiența ecumenistă a Bisericii Ortodoxe Române.

Eminența Sa Episcopul Mitzenheim împreună cu soția au luat masa cu delegația Bisericii Ortodoxe Române, iar după amiază au mers într-o excursie în munții Turingiei, vizitînd casele de odihnă ale Bisericii evanghelice din Friederichsroda și Bad Liebenstein.

Discuțiile prietenești cu Eminența Sa Episcopul Mitzenheim au continuat și în timpul cînei la care au luat parte și alți colaboratori ai săi, printre care se afla și Rudolf Lotz, superintendent general al Bisericii din Turingia și președinte al Sinodului. Eminența Sa și-a manifestat și cu acest prilej bucuria, spunînd, printre altele: „Dragi prieteni, a fost o zi excepțională pentru noi, deoarece Biserica Ortodoxă, prin delegații săi, ne-a vizitat astăzi, zi pe care nu o vom uita niciodată și care ne va ajuta pentru unirea și credința noastră. Sperăm că relațiile dintre cele două Biserici vor fi bune și pe viitor. Vă mulțumim pentru tot ce am trăit, în România și aici. Desigur că această vizită va contribui la cunoașterea dintre noi. Urîndu-vă bucurie, pace și succes, vă rugăm în numele Bisericii din Turingia, să transmiteți Prea Fericirii Sale Patriarhului Justinian și Bisericii Ortodoxe Române, salutările noastre în Hristos“.

Profesorul Dr. Gerhard Bassarak, la rîndul său, și-a exprimat mulțumirea că a fost posibilă această vizită pe care o consideră drept o adevărată contribuție la relațiile pașnice între Biserici și popoare. D-sa a pus accentul pe trebuința de a lucra împreună. Comparînd activitatea Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu cea a Conferinței Creștine pentru Pace a constatat că aceasta din urmă, avînd în centrul preocupărilor sale pacea și toate problemele legate de realizarea păcii, împlinește o lipsă a Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a mulțumit gazdelor pentru primirea plină de atenție, subliniind că în această zi au fost multe discuții și s-au exprimat multe păreri asemănătoare. Trăim într-o epocă în care lumea face progrese uriașe. Și noi creștinii putem contribui la progresul poporului, al omenirii. Pentru aceasta e nevoie să depășim creștinismul din obicei și să pășim pe calea unui creștinism creator, care dă răspuns problemelor ce ni se pun astăzi într-o societate în rapidă transformare. Se cuvine să adîncim comuniunea cu Hristos, și în Hristos cu tot omul, cu poporul, cu omenirea. Curăția sufletească și rugăciunea ne apropie de realitățile divine, viața în-

preună cu poporul ne ancorează în actualitate și astfel cu puteri sporite lucrăm pentru binele patriei, pentru înfrățire între popoare, pentru pace.

Luni, 20 mai 1968, delegația Bisericii Ortodoxe Române a avut o convorbire prietenească, în duhul dragostei creștine, cu o parte dintre membrii Comitetului Regional al Conferinței Creștine pentru Pace din Germania Democrată. P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul a vorbit despre lucrarea în comun al celor două Biserici, în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și al Conferinței Creștine pentru Pace, punând accent pe continuarea acestei împreună-lucrări. P. C. Prof. Isidor Todoran a relatat câteva aspecte ale activității teologilor ortodocși din România, care colaborează cu teologi de alte confesiuni în elaborarea unor teme ce se vor discuta la Conferința Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ce se va ține în vara aceasta la Upsala. P. C. Arhim. Irineu Crăciunaș a prezentat pe scurt activitatea clerului ortodox din România și a credincioșilor pentru adâncirea problemelor legate de realizarea unei păci trainice în lume. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a încheiat cu nădejdea că vizita aceasta este o contribuție la apropierea noastră în lupta comună pentru pace.

Scara, delegația a luat parte la o recepție dată în cinstea ei de către Departamentul de Stat pentru problemele religioase. Au rostit cuvântări Dl. Fritz Flint, locțiitor al Secretariatului de Stat pentru problemele religioase și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului. Î. P. S. Sa a vorbit despre impresiile deosebite ce le-a avut delegația noastră, văzând realizările R. D. Germane. Recepția s-a desfășurat într-o atmosferă caldă, prietenească. A arătat că credinciosul, pe temeiul credinței sale, își iubește patria și contribuie la prietenia între popoare. Vizita noastră contribuie la prietenia dintre cele două popoare.

Marți, 21 mai 1968, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a ținut o prelegere la Facultatea de Teologie a Universității Humboldt din Berlin, tratând subiectul: „Despre caracterele fundamentale ale Moralei Ortodoxe”. Înalt Prea Sfinția Sa a evidențiat câteva coordonate fundamentale ale moralei ortodoxe, care sînt liniile largi de dezvoltare ale vieții morale ortodoxe, și anume: 1. Hristocentrismul; 2. Sobornicitatea și 3. Creșterea duhovnicească. Morala ortodoxă pune accentul pe trăirea cu Hristos și în Hristos, în Biserică și în comunitate, pe iubirea lui Dumnezeu și a semenilor. După conferință, Î. P. S. Sa a răspuns la întrebările profesorilor și studenților. Profesorii și studenții care au ascultat cu multă atenție expunerea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit au mulțumit vorbitorului prin îndelungi aplauze.

După prelegere, membrii delegației s-au întreținut cordial cu profesorii Facultății de Teologie în frunte cu decanul Prof. Dr. Hans Heinrich Jenssen.

În aceeași zi, membrii delegației au făcut înconjurul orașului, vizitînd printre altele monumentul Eroului Sovietic, cimitirul eroilor căzuți în lupta împotriva fascismului și cartiere noi din Berlinul de Est și au fost oaspeții Prof. Dr. G. Bassarak, membru în Secretariatul Internațional al Conferinței Creștine pentru Pace, unde au avut plăcuta surpriză de a fi întâmpinați de Doamna Bassarak, îmbrăcată într-un frumos costum național românesc.

În ziua de 22 mai 1968, miercuri, delegația ortodoxă română a vizitat celebrele Galerii de artă din orașul Dresda, monumentele istorice — în parte încă distruse din timpul războiului — și cartiere noi. După masă, în urma invitației Episcopului metodist Friederich Wunderlich, membrii delegației au salutat

pe membrii unei Conferințe a Bisericii Evanghelice și Bisericii Metodiste care se aflau în ședință de lucru. După salutul Episcopilor Wunderlich, a vorbit Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae despre unitatea ecumenistă a Bisericilor și lupta pentru pace.

La întoarcerea spre Berlin, delegația a vizitat Domul din Meissen, care își serbează anul acesta un mileniu de existență. Joi, 23 mai 1968, s-a vizitat Muzeul Național din Berlin, Pergamon, iar seara, membrii delegației au luat parte la o recepție dată de Ambasada Română din Berlin. La recepție a participat și Dl. Hans Seigewasser, Secretarul de Stat al Departamentului pentru problemele religioase.

În ziua de 24 mai 1968, delegația Bisericii Ortodoxe s-a întors la București.

În urma discuțiilor avute cu diferite personalități ale Bisericii Evanghelice din Republica Democrată Germană, s-a desprins faptul că vizita pe care a făcut-o delegația Bisericii Ortodoxe Române în această țară a fost așteptată cu interes și a constituit un moment important în istoria relațiilor de prietenie dintre cele două Biserici.

Afirmând ancorarea în realitățile vremii de azi, cerută nu numai de dezvoltarea societății ci și de învățătura creștină, I. P. S. Mitropolit Nicolae a arătat că Biserica trebuie să fie alături de popor, de năzuințele superioare ale omenirii de azi. Schimbul de opinii a fost fructuos. Vizita a întărit legăturile dintre cele două Biserici și dintre cele două popoare.

Pe scurt, vizita delegației Bisericii Ortodoxe Române în Republica Democrată Germană, sub conducerea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, înscrie o nouă filă în bogata activitate ecumenistă și pentru pace și înfrățire între popoare a Bisericii Ortodoxe Române.

VIZITĂ ECUMENISTĂ

Miercuri, 1 mai a. c., Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Nicolae Mladin al Ardealului a primit în audiență — la orele 11 — pe reprezentanții Alianței Mondiale Luterane, dnii: Dr. Paul C. Empie, președintele Comisiei „Serviciul lumii” (World Service, Weltdienst) din New-York și pastorul Dr. Paul Hansen, secretarul aceleiași comisii.

Oaspeții se găseau în vizită frățească la Episcopia Evanghelică-Luterană C. A. Sibiu și erau însoțiți de d-nii: Vicar și decan Dr. Hermann Binder, curator general dr. Albert Hochmeister, dr. Gustav Gündisch, dr. Julius Stenzel, secretar general al Episcopiei, precum și de dl. pastor Rudolf Deak.

Au fost de față la primirea oaspeților: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belasçu, P. C. Rector Dr. Sofron Vlad, P. C. Consilier cultural I. Vlad, Dl. Consilier economic I. Floca, P. C. Secretar arhiepiscopesc dr. Dumitru Călușgar, P. C. Prof. pens. dr. Nicolae Terchilă și P. C. Prof. dr. Grigorie Marcu.

După ce au intrat în salonul de recepție, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae i-a salutat pe oaspeți, spunând:

Domnule Președinte,

Domnule Secretar,

Este pentru mine deosebit de plăcut să-mi exprim bucuria de a Vă avea în mijlocul nostru în acest răstimp dintre Praznicul luminat al Învierii Domnului și Înălțarea Lui la Cer, adresându-Vă salutul creștinesc: Hristos a înviat!

Bucuria cu care Vă întâmpinăm este temeinicită de faptul că Mitropolia ortodoxă română a Ardealului, care își are sediul aici la Sibiu, se află în strînsă legătură cu Biserica Evanghelică-Luterană C. A. din Republica Socialistă România, concludrînd frățește, în pilduitoare armonie.

Această conlucrare începe de la conducerea lor supremă — mitropolit și episcop — și se continuă prin Institutele teologice de grad universitar ortodox și protestant, mergînd pînă la parohii (resp.: comunități) și credincioșii lor. Astfel că la noi, aici în Transilvania, avem un exemplu de ecumenism practic, cu stagiul și cu roade alese.

De aceea, Stimați oaspeți, noi Vă primim cu sentimentele de prietenie și iubire creștinească, vechi și statornice, care ne leagă de frații evanghelici-luterani — și pe ei de noi — din aceste părți ale țării noastre dragi.

Pe de altă parte, ne bucurăm că D-voastre reprezentați Comisia „Serviciul lumii” în cadrele Alianței Luterane Mondiale, pentru că noi considerăm că slujirea lumii, a omului, este misiunea pe care ne-a încredințat-o Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos. El este Cel ce ne cheamă și ne îndatorează să aducem în lume dragoste de semeni, bunăînțelegere, pace și să contribuim la crearea condițiilor care asigură propășirea materială a omenirii.

În acest spirit, Biserica Ortodoxă Română a colaborat și colaborează cu Alianța Luterană Mondială, iar în cadrele Consiliului Ecumenic al Bisericilor conlucrează cu toate bisericile membre ale acestui organism creștinesc, pentru ca duhul dragostei lui Hristos să îmbrățișeze popoarele noastre și lumea întreagă.

Cu aceste simțăminte și gânduri Vă doresc să Vă simțiți aici, la reședința Mitropolitului ortodox român al Ardealului, ca în casa D-voastră, fiindcă ne sînteți frați în slujirea binelui omului și în lucrarea de înălțare a lumii întregi.

Să fiți bine veniți!

A răspuns Dl. dr. *Paul Empie*, spunînd:

Eminența Voastră Părinte Mitropolit,

Am dorit să vin aici, în România, și la Eminența Voastră deoarece am conștiința că mă aflu între prieteni și între frați.

În exercitarea misiunii pe care o îndeplinesc la New-York, în cadrele Alianței Luterane Mondiale, am avut prilejul să dau fonduri pentru populația ortodoxă din diferite părți ale lumii. Am venit astfel în ajutorul creștinilor ortodocși persecutați, cum se știe, la Constantinopol, precum și a altora.

Episcopul meu este Dr. Franklin Clark Fry, care a fost în țara D-voastră și aici la Mitropolia din Sibiu. Biroul meu e vecin cu al lui, așa că ne vedem des și colaborăm intens.

În Statele Unite ale Americii, mai ales în ultimii doi ani, am purtat dialog cu ortodocși, de-acolo. Eu sînt președintele grupului care întreține legături — din partea Alianței Luterane Mondiale — cu Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop dr. Iakobos Kukuzes. Pentru o cît mai temeinică pregătire a discuțiilor care urmează să aibă loc între noi de-acum înainte, am făcut schimb de cărți teologice. În modul acesta, personal am început să învăț și să cunosc ceva din bogăția tradiției ortodoxe răsăritene. Pe de altă parte, e foarte interesant să vezi că au existat contacte între ortodocșii răsăriteni și luterani

încă de pe vremea lui Luther. E o tragedie că am așteptat patru sute de ani ca să reluăm aceste contacte.

În anii care vor urma, aceste contacte se vor intensifica, prin Alianța Luterană Mondială și prin Consiliul național luteran din Statele Unite ale Americii.

Din tezaurul tradiției ortodoxe noi apreciem cu deosebire Liturgia ortodoxă răsăriteană.

Prin contactele care s-au stabilit pînă acum, noi putem întări și adînci prietenia noastră.

În această speranță ne rugăm și sîntem încredințați că Duhul Sfînt ne va conduce la unitatea pe care o dorim.

Vă mulțumim pentru ospitalitate și sperăm că ne veți vizita în Statele Unite ale Americii.

Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae a oferit oaspeților — cu dedicație — cîte un exemplar din Cartea de Rugăciuni a Arhiepiscopiei noastre, ca expresie a comunității de rugăciune pancreștină pentru înfrățirea tuturor.

*

În continuare — la gustarea oferită de Înalt Prea Sfinția Sa — s-au purtat discuții frățești.

Referindu-se la invitația ce i-a fost făcută de Dl dr. Empie, de a vizita pe oaspete la New-York, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului a arătat că Î. P. S. Sa a fost în Statele Unite ale Americii în vara anului 1966, ca profesor de teologie, fiind delegat de Mitropolia Ardealului la sfințirea întru arhiereu a noului Episcop ortodox român al Americii, Prea Sfinția Sa Victorin Ursache, care își are sediul la Detroit. Am fost trimis delegat oficial de către răposatul Mitropolit Nicolae Colan — a spus Î. P. S. Sa — deoarece majoritatea credincioșilor noștri de peste Atlantic sînt români ortodocși de prin părțile Sibiului. Mitropolia Ardealului are legături vechi și trainice cu aceștia și cu Episcopul lor, P. S. Victorin. Cu acea ocazie, am cunoscut mai îndeaproape și pe Î. P. S. Arhiepiscop Iakobos. La sfințirea întru arhiereu a P. S. Victorin — care a avut loc în biserica ortodoxă română din Windsor-Canada — au fost reprezentate și bisericile locale, astfel încît praznicul acela s-a transformat într-o manifestare de colaborare ecumenistă.

În ceea ce privește dialogul dintre noi, cum am mai spus, noi îl avem inaugurat de multă vreme și îl practicăm statornic și firesc. Mitropolia noastră a avut în program, de decenii, trimiterea de studenți distinși la studii de specializare în străinătate, la romano-catolici și la protestanți. Majoritatea profesorilor de astăzi ai Institutului Teologic Universitar din Sibiu — așezămînt pe care îl vom vizita îndată — au studii făcute simultan la facultăți de teologie romano-catolice și protestante din Apus, fără să mai vorbim de Facultatea de Teologie ortodoxă a Universității din Atena. Eu însumi am fost trimis de Mitropolitul Bălan (+ 1955) la Viena, unde am studiat și la rom.-catolici, și la protestanți.

Avînd acest program, noi, aici la Sibiu, ne-am format un orizont larg și un spirit de apropiere de Bisericile protestante și de romano-catolici.

Biblioteca noastră mitropolitană — pe care de asemenea o vom vizita astăzi — cuprinde foarte multe cărți de teologie protestantă, mai ales în limba

germană. Ne bucurăm că primim de la Dv. revista „Lutherische Rundschau“, pe lângă alte reviste și cărți teologice. În felul acesta, noi vedem care sînt preocupările, frământările, tendințele din sînul Bisericii luterane, căutînd să reținem ceea ce corespunde pentru noi, să valorificăm ceea ce ne apropie într-o epocă în care societatea omenească e în continuă transformare.

Pe de altă parte — așa cum am mai spus — la noi, dialogul între teologii ortodocși români și cei evanghelici-luterani a început de mult și a avansat. Cu Dl. decan Binder am colaborat personal în aceeași comisie de studiere a unei teme eclesiologice.

Ceea ce ne-a apropiat și mai mult — a continuat Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului — este mai ales faptul că, între timp, Consiliul Ecumenic al Bisericilor a depășit ideea de „Biserică nevăzută“ și acceptă ideea de „Biserică văzută“. Și cu drept cuvînt, căci dacă Biserica este Trupul lui Hristos — cel nevăzut — ea totuși trebuie să se arate în lume prin anumite semne văzute. Cu alte cuvinte, Biserica fiind prelungirea lui Hristos în lume, această prelungire trebuie să fie și văzută.

Nu demult am fost la Cluj, la Institutul Teologic Universitar Protestant, în vizită. Erau de față toți Episcopii protestanți și toți profesorii de teologie. S-a ținut o ședință, în cadrele căreia am fost salutat de rectorul Institutului. Mulțumind pentru primirea făcută, eu am vorbit despre ecumenismul care trebuie să fie concret, mereu — și ferm — legat de actualitate.

Nu demult, iarăși — acum circa o lună — a avut loc altă conferință la Cluj, cu profesori de teologie din București, Sibiu și Cluj, care au tratat împreună teme în legătură cu Adunarea pancreștină a Conferinței Creștine pentru Pace, desfășurată destul de recent la Praga.

În luna viitoare, o astfel de conferință va avea loc aici, la noi, la Sibiu, cu aceeași componență interconfesională, în legătură cu Congresul mondial al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care se va desfășura (în iulie a.c.) la Upsala.

Din această pricină, delegațiile noastre — cuprinzînd ortodocși și protestanți — merg la astfel de congrese și conferințe cu o atitudine comună. *Noi ducem acolo o atmosferă de frățietate ecumenistă pe care o trăim efectiv aici, acasă*, — deci ecumenismul nostru nu e ceva artificial, ci e trăit.

Acestea sînt unele elemente în legătură cu *viața înfrățită* dintre noi și protestanți — și alte biserici din țara noastră. Noi ne bucurăm că Dv. ați început dialogul cu ortodocșii din S.U.A. și Vă dorim să ajungeți la stadiul în care ne aflăm noi, azi, la noi a c a s ă.

Dl Pastor dr. *Paul Hansen* a arătat că încă 'la prima sa vizită în România a ținut să viziteze și Biserica ortodoxă din Ardeal. A făcut acest lucru cînd era Mitropolit al Ardealului Î. P. S. Dr. Iustin Moiescu, apoi Mitropolitul Nicolae Colan, — și acum e foarte bucuros să vadă la cîrma Mitropoliei ortodoxe ardelene pe Î. P. S. Sa dr. Nicolae Mladin. Totdeauna a fost foarte bine primit, iar cu profesorii Institutului Teologic Universitar ortodox, cu o astfel de ocazie, a purtat discuții fructuoase vreme de mai mult de două ore, pe teme teologice și de viață bisericească de interes comun. Își exprimă bucuria pentru faptul că revista „Lutherische Rundschau“ contribuie la cunoașterea reciprocă din ce în ce mai bună.

Noi sîntem ortodocși — a spus Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului — dar preluăm de la alții tot ce ni se potrivește și, la rîndul nostru, dăm. Fiecare biserică are ceva de dat și ceva de primit.

Dl Pastor *Paul Hansen* ține să precizeze că în România a avut experiențe pe care nu le va uita niciodată, iar aci la Sibiu a avut foarte multe de învățat.

După o intervenție a Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului — în cursul căreia a arătat cît de bine a fost primit și tratat ca student la Facultatea de Teologie protestantă din Viena, unde a și pus bazele tezei sale de doctorat: „Hristos — Viața noastră” (Asceză Paulină), a luat din nou cuvîntul Dl. Dr. *P. C. Empie*, spunînd:

Sînt foarte bucurosi de aceste legături între ortodocși și protestanți. Și în țara noastră există o înțelegere foarte bună nu numai între oficiali, ci și între teologii ortodocși și protestanți. Această înțelegere n-a ajuns încă pînă la nivelul comunităților (resp.: parohiilor), dar va trebui să ajungă. S-a spus, doar, la New-Delhi — și n-am uitat acest lucru — că „nimic nu e real care nu devine local”.

Noi am purtat discuții și cu romano-catolicii și cu reformații. Ele vor da rezultate din ce în ce mai bune dacă discuțiile teologilor vor ținea seama de realități, dacă acestea vor fi ancorate în problemele contemporane.

La noi — a precizat Î. P. S. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului — teologia e bisericească. Teologii noștri sînt încadrați în învățătura și disciplina bisericească.

În al doilea rînd, teologia noastră este o teologie vie: ea caută să dea răspunsuri creștinești la problemele vremii noastre. De aceea ea se adresează și credincioșilor, pentru că dă răspunsuri la problemele care-i frămîntă pe credincioși.

La noi, credincioșii, Biserica peste tot, noi nu sîntem o entitate izolată de lume. Noi trăim în lume, participăm la viața lumii în spiritul lui Hristos, al dragostei de oameni. *Esențialul* din punct de vedere creștinesc — mai ales în vremea noastră — nu sînt teoriile abstracte, ci *dragostea*. Prin dragoste trăim viața obștească și o ajutăm să devină mai bună. În acest fel ne îndeplinim misiunea și ca teologi, și ca oameni ai Bisericii.

Unde-i dragoste, acolo este și Hristos — și nu vorbă goală, nici activitate fără rezultat! Totul e concentrat în dragoste. Deci, lumea întreagă e o creație a dragostei și în ea arde flacăra dragostei.

Conduși fiind de către Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit *Nicolae*, oaspeții au vizitat: Reședința mitropolitană, Biblioteca și aula Institutului Teologic, Catedrala mitropolitană, — după care Î. P. S. Sa s-a fotografiat cu oaspeții și cu cei prezenți, în curtea Institutului Teologic.

Profund mișcat și adînc îndatorat pentru primirea cordială — și „foarte utilă” — de care a avut parte, în jurul orei 13 Dl. Dr. *Empie* și însoțitorul său și-au luat rămas-bun de la Înalt Prea Sfinția Sa, mulțumindu-i în termeni călduroși.

REDACȚIA

ACT DE CINSTIRE A TEOLOGIEI ORTODOXE ROMÂNE

În ziua de 6 mai a. c., Părintele profesor Dr. Liviu Stan de la Institutul Teologic de grad Universitar din București a fost cinstit de Teologia greacă cu titlul de „doctor honoris causa”.

Ceremonia conferirii acestui titlu academic s-a desfășurat în sala de festivități a Universității Aristoteliene din Tesalonic, de față fiind o asistență selectă și numeroasă, în frunte cu rectorul, decanii facultăților și corpul didactic al Facultății de Teologie.

Referatul care motivează conferirea înaltului titlu de „doctor honoris causa” conține aprecieri deosebit de elogioase la adresa Bisericii și Patriei noastre, a Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Potrivit uzanțelor academice, activitatea teologică-științifică, didactică și bisericească a noului „doctor honoris causa” a fost înfățișată cu deamănuntul, relevându-se aportul deosebit pe care P. C. Prof. Dr. Liviu Stan l-a adus la dezvoltarea studiului Dreptului bisericesc, al gândirii teologice contemporane și al extinderii preocupărilor teologiei la problemele vieții actuale.

Invitat să ia cuvîntul, P. C. Prof. Dr. h. c. Liviu Stan a vorbit (în grecește) despre „Principiile de bază ale Ortodoxiei”.

În cadrele acestei prelegeri festive, de specialitate, P. C. Sa a relevat aspecte nepuse pînă acum în discuție de teologii diferitelor confesiuni în legătură cu raporturile interconfesionale, ca și cu raporturile general umane, referindu-se în mod special la dialogul contemporan al Bisericilor și la dialogul Bisericii cu lumea.

P. C. Sa a arătat, de asemenea, modul în care se oglindesc principiile canonice de bază în legislația actuală a Bisericii Ortodoxe Române, subliniind contribuția Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian la întărirea canonicității în viața noastră bisericească atît prin elaborarea legiuirilor bisericești în vigoare, cît și prin felul în care au fost aplicate, practic, în primii 20 de ani de arhipăstorire ai Prea Fericitului Sale.

Festivitatea a fost prezidată de rectorul Universității Aristoteliene din Tesalonic, Profesorul (de Biologie) Constantin Ganiatzas, secondat de prorectorul Universității, Prof. P. Hristu de la Facultatea de Teologie și de decanul Facultății de Teologie, Prof. A. Papagheorgacopoulos. Referatul asupra activității noului dr. h. c. a fost citit de Prof. I. Anastasiu de la Facultatea de Teologie.

La Tesalonic, P. C. Prof. Liviu Stan a fost primit în audiență de către I. P. S. Mitropolit Leonida al Tesalonicului, iar la Atena a fost oaspetele Prea Fericitului Ieronimos, Arhiepiscopul Atenei și Primatul Bisericii Greciei, fost profesor de Drept bisericesc la Facultatea de Teologie din Tesalonic și autor al unor lucrări de seamă în acest domeniu.

În discuțiile cu profesorii de teologie din Atena și Tesalonic s-a făcut un schimb de informații despre realizările Bisericilor ortodoxe română și greacă și ale teologiei ortodoxe.

În cursul șederii sale în Grecia, — care s-a prelungit pînă în 20 mai a. c. — P. C. Prof. L. Stan a constatat cu satisfacție că atît în cercurile bisericești, cît și în lumea laică, poporul român și Patria noastră dragă, Republica Socialistă România, se bucură de o apreciere care prilejuiește manifestații spontane de simpatie la adresa noastră, atît ca români, cît și ca creștini dreptcredincioși.

A vizitat apoi, împreună cu soția, numeroase monumente antice și bisericesti din Grecia.

P. C. Prof. L. Stan s-a înapoiat acasă prin Belgrad, unde la o consfătuire cu profesorii de la Facultatea de Teologie a constatat prețuirea de care se bucură Biserica și teologia noastră și bunele relații ce există între cele două Biserici surori.

Act de cinstire a teologiei ortodoxe române, ceremonia de la Universitatea din Tesalonic și vizitele care i-au urmat, constituie totodată o contribuție la cunoașterea reciprocă și la adâncirea colaborării dintre Bisericile și popoarele grec și român. Pentru care pricină, cu inimă înălțată, Institutul Teologic Universitar din Sibiu — unde P. C. Prof. L. Stan și-a început cariera universitară — îl felicită pentru titlul ce i s-a acordat, considerînd că acesta reprezintă și o prețuire a teologiei ortodoxe române și a Bisericii noastre.

RED.

IN SLUJBA PĂCII ȘI PRIETENIEI

Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae, între 7—13 mai a. c., a făcut o vizită Bisericii Evanghelice din R. F. a Germaniei, la invitația Dlui Adolf Wischmann, președintele Serviciului de relații externe al acestei Biserici.

La Frankfurt a. Main — unde este sediul Relațiilor externe al Bisericii Evanghelice — I. P. S. Sa a cercetat diferite biserici evanghelice și rom.-catolice, Universitatea, muzee. A discutat cu Dl președinte A. Wischmann și cu colectivul de la Serviciul de relații externe despre relațiile dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din România și din R. F. a Germaniei. Cum spiritul ecumenic frătesc care există între cultele din țara noastră este cunoscut — dat fiind că Dl A. Wischmann ne-a vizitat (s-a oprit și la Sibiu) —, atenția s-a îndreptat asupra intensificării legăturilor dintre Biserica noastră și Biserica Evanghelică din R. F. a Germaniei. Aceste legături se realizează în cadrele Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Conferinței Creștine pentru Pace și Conferinței Bisericilor Europene. Ele se exprimă și în vizite reciproce de ierarhi români și conducători ai Bisericii Evanghelice, de profesori de teologie — care au tratat diferite teme teologice —, în schimbul de studenți teologi, de publicații (Biserica evanghelică publică știri despre viața Bisericii noastre). Concluzia e că prietenia creștină dintre Bisericile noastre contribuie la prietenia dintre popoarele noastre, la climatul de pace și colaborare între popoarele europene și în întreaga lume. Pacea e singura alternativă a omenirii de azi.

În ziua de 9 mai, I. P. S. Sa a vizitat Academia Evanghelică de la Arnoldshain, unde se țin cursuri libere pentru pastori și angajați. Aici a asistat la o prelegere și a transmis mesajul creștin al păcii și înfrățirii între Biserici și popoare de diferite orînduiri sociale, bazat pe dragostea frățească în Hristos Iisus. Cuvîntul I. P. S. Sale a fost primit cu multă bucurie.

În aceeași zi, I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae a conferențiat în cadrul Seminarului Est-european de la Universitatea din Frankfurt a. Main, — condus de Presb. Dr. H. Schaeder — la care au participat evanghelici și rom.-catolici — despre „Caracterele fundamentale ale moralei ortodoxe”. Conferința a fost urmată de discuții, în cadrul cărora I. P. S. Sa a prezentat reali-

zările Bisericii noastre, a elucidat probleme teologice în legătură cu energiile divine, problema individ-Biserică, optimismul ortodox în ce privește natura omului în comparație cu concepțiile protestante și rom.-catolice etc. Întîlnirea aceasta s-a desfășurat într-o atmosferă prietenească.

În ziua următoare, I. P. S. Sa a conferențiat despre aceeași temă la Mainz și la Heidelberg. La Mainz, condus de pastorul Iosif Scheerer și de conferențiarul Dr. Böcher, a vizitat monumentele istorice (Cetatea, urmele romane ș. a.), biserici, Universitatea. A vizitat o biserică evanghelică în stil modern. Conferința a avut loc la Institutul Osteuropean de la Universitate — sub conducerea prof. Dr. Gotthold Rhode. După Conferință, la discuții, I. P. S. Sa a expus situația Bisericii noastre, rolul mișcării ecumenice și activitatea ecumenistă a Bisericii noastre în țară și peste hotare, legătura dintre morala creștină și morala societății, morala creștină în activitatea socială, sprijinind progresul societății. Varietatea problemelor puse, ca și participarea largă la discuții, au arătat dorința vie de a cunoaște cît mai deplin teologia ortodoxă română și Biserica noastră.

La Heidelberg conferința a avut loc într-un cămin studentesc ecumenic, de față fiind, pe lîngă studenți, și decanul Facultății de Teologie Dr. D. Heyer, Dr. Gassmann, prof. Dr. Slenzka, docent Dr. Paul Philippi ș. a. La discuții s-au ridicat probleme în legătură cu tema conferinței (individual și social, viața lăuntrică și acțiunea, frățietatea ecumenistă etc.), I. P. S. Sa răspunzînd la întrebări și prezentînd totodată aspecte ale vieții bisericești și ecumeniste din țara noastră. Întrunirea s-a terminat într-o atmosferă de înfrățire creștină, Dl decan D. Heyer mulțumind I. P. S. Sale, asigurînd de prietenia și interesul față de Biserica Ortodoxă Română. I. P. S. Sa a exprimat prețuirea pentru Heidelberg și activitatea teologică de aici cu caracter ecumenic, mulțumind pentru primirea ce i s-a făcut, ceea ce dovedește bunele relații dintre Bisericile noastre și Facultățile noastre de Teologie.

În ziua următoare, I. P. S. Sa — însoțit de Dl Docent universitar Dr. Paul Philippi — a vizitat orașul cu castelul, biserici evanghelice și catolice, Universitatea cu Biblioteca ei, Facultatea de Teologie cu Institutul de Teologie Practică etc. În discuțiile cu Dl decan D. Heyer și cu Dl P. Philippi s-a relevat însemnătatea schimbului de profesori și studenți (la Heidelberg a conferențiat Pr. Prof. Liviu Stan și era anunțat Pr. Prof. D. Stăniloae, un student român trimis de Patriarhia Română urmează la Facultatea de Teologie) și a studiilor, prin care se face cunoscută viața Bisericilor. Cum Dl decan Heyer se ocupă de știința Confesiunilor, și-a exprimat dorința de a cunoaște mai bine Biserica noastră, de a da teze de doctorat cu subiecte din viața Bisericii noastre, de a publica materiale despre teologia ortodoxă română.

În aceeași zi, I. P. S. Sa a făcut o vizită bisericii române din Baden-Baden, unde Pr. Vasile Ștefan a vorbit despre bunele relații în spirit ecumenic cu pastorii evanghelici și cu preoții catolici. Biserica noastră este cunoscută ca o Biserică activă și deschisă față de celelalte biserici.

Duminică, 12 mai, I. P. S. Sa a asistat la slujba din biserica evanghelică și a transmis un salut ecumenist din partea Bisericii noastre.

În Heidelberg, I. P. S. Sa a cunoscut pe Dl Herten, care — lucrînd la o editură didactică —, a făcut diapozitive în culori după icoanele pe sticlă din România și avea în plan noi diapozitive cu mînaștirile din Moldova, monumentul Adam-Clissi, etc.

Intors la Frankfurt a. Main, Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae s-a întreținut cu Dl președinte A. Wischmann asupra impresiilor culese în călătoria aceasta.

I. P. S. Sa a mulțumit pentru dragostea și interesul ce s-au manifestat față de Biserica Ortodoxă Română, pentru prețuirea deosebită față de membrii Sfântului Sinod în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Justinian și pentru spiritul ecumenist de colaborare ce însuflețește Biserica Evanghelică în slujirea comună pentru pace și înfrățire.

Dl președinte A. Wischmann a apreciat că vizita aceasta „a fost foarte importantă și rodnică. Ea a contribuit la strângerea și întărirea legăturilor dintre Biserica Ortodoxă Română și creștinii evanghelici” din Germania Federală. Dl președinte a transmis mesajul frățesc al Bisericii Evanghelice pentru Prea Fericitul Patriarh Justinian și membrii Sf. Sinod, pentru conlucrarea la cauza păcii și prieteniei dintre popoare a Bisericilor noastre.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

„INSTALAREA MITROPOLITULUI Dr. NICOLAE MLADIN”

Urare frăgească

Revista „Reformatus szemle” (nr. 4/1967) — organ al Episcopiei reformate sinodopresbiteriene (Cluj) — a publicat următorul articol:

„Sfintul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a ales pe Dr. Nicolae Mladin, profesor de teologie din Sibiu, în scaunul Mitropoliei Ardealului, ca urmaș al nu de mult decedatului cărmuitor bisericesc Dr. Nicolae Colan, renumit teolog și traducător de Biblie. Instalarea solemnă a avut loc în ziua de 11 iunie 1967, la reședința Arhiepiscopiei, cu ceremonii bisericești strălucitoare. La solemnitate a participat primul străjuitor al Bisericii Ortodoxe Române, Patriarhul Justinian, toți mitropoliții, episcopii Bisericii ortodoxe și numeroși membri ai clerului ortodox. A fost de față Profesorul Dumitru Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor. De asemenea au participat reprezentanții confesiunilor surori din țara noastră, între ei episcopii bisericilor protestante, reprezentanții institutelor teologice. Chiar și în desfășurarea exterioră a instalării s-a afirmat impresionant și unanim sinceră stimă și dragoste pentru persoana noului mitropolit.

Arhiepiscopul Mladin tocmai acum se găsește în floarea vârstei, abia a împlinit cincizeci de ani. Bărbat cu statură înaltă, sveltă. Din privirea lui însufleșită iradiază trăsăturile caracterului. Personalitate profetică. Mărturisirile lui de credință pornesc alt de line ca apa din izvor, dar în timp ce vorbește, i se întărește glasul, începe să crească revărsarea cuvântului, toate mijloacele expresiei sînt subordonate fondului de idei și cel care îl ascultă, simte că este captivat de forța mărturisirii de credință.

Conținutul mărturisirii sale este îmbinarea elementului creștinesc și a celui uman, fiecare cuvînt al lui are scop bine definit și pondere. Cel care îl ascultă nu poate avea altă convingere decît aceea că vorbitorul spune exact ceea ce trebuie spus aici și azi, ca revelație a lui Dumnezeu. Fondul și forma de expresie sînt deopotrivă reale, născute în realitatea lumii și se adresează omului real. Din structura interioară a personalității sale, multe se explică prin drumul parcurs al vieții sale: este fiu de miner de pe Valea Jiului. Cea mai mare parte a vieții sale și-a trăit-o în Ardeal, cunoaște din viața de toate zilele problemele sociale și confesionale, este înrădăcinat întru totul în acest pămînt, pe care și-a primit acum înalta lui demnitate bisericească în baza meritelor și a încrederii, întru slujirea acestui pămînt și a credincioșilor săi. Constituie nu numai o trăsătură exterioară, dar chiar conținutul personalității sale modestia manifestată în atitudinea lui, prietenii fără rezervă față de toată lumea. Unul dintre profesorii săi de odinioară, pe urmă coleg al său, a făcut despre dînsul frumoasă mărturisire că începînd din anii săi de studii la teologie nu a scăpat nici o vorbă de laudă despre sine sau despre realizările sale. Faptele sale au grăit despre el și în locul lui.

Nu este fără interes să știm despre noul mitropolit că a fost profesor de etică la teologia ortodoxă din Sibiu, timp de peste două decenii. În viața și în slujirea lui cade un deosebit accent pe etică. Omul eticii trăiește în fiecare moment în tensiunea deciziei manifestate în acțiune. Își pune în fiecare moment întrebarea: Doamne, ce trebuie să fac? — și în fiecare moment trebuie să formuleze răspunsul: Așa trebuie să faci! Voința lui Dumnezeu în faptele concrete. Cu o excepțională sîrguință și succes a îndeplinit această funcțiune cu răspundere ca profesor în mijlocul studenților, ca redactorul timp de un deceniu și jumătate al revistei „Telegraful Român”, editat de mitropolie pentru parohii, ca îndrumătorul enoriașilor și ca autorul erudit de numeroase lucrări teologice. De acum înainte, de pe un mai înalt amvon se va auzi mărturisirea lui plină cu același conținut etic, la care vor asculta mai mulți

și din depărtări mai mari. În cuvântările lui a arătat în mod consecvent dragostea ca sinteza tuturor faptelor valoroase și ca linie principală a cărmuirii sale.

În dragoste dorește să promoveze unitatea în trei dimensiuni: în Patria, în Biserica lui și între Biserici. Este un adept convins al orînduirii și construcției socialiste în țara noastră, este un slujitor credincios al Bisericii sale, într-un cerc mai larg și cu răspundere mai mare, este un vecchi și distins promotor al conviețuirii pașnice și al relațiilor rodnice dintre biserici. Este o adevărată personalitate ecumenistă. Raportul său cu bisericile protestante are o bază solidă, întărită în munca comună. Prin atitudinea lui fără rezerve, prin prietenia sa sinceră l-am simțit totdeauna aproape de noi. De mult este cunoscut, iubit și stimat de noi și avem convingerea că și el la fel iubește și cunoaște destul de bine Biserica noastră. Această reciprocitate sprijină speranța noastră că noul mitropolit al Ardealului, a cărui arhipăstorire se întinde din Maramureș pînă la Zagon, pe teritoriul unde trăiesc și bisericile protestante din Ardeal, sat lingă sat, suflet lingă suflet, va fi un neobosit înfăptuitor al unității în dragoste, al acestei străduințe etice unice și demne întru fericirea Patriei și a Bisericilor noastre. Pe noul mitropolit ortodox al Ardealului îl salutăm cu binecuvîntarea Apostolului și cu o singură inimă ne rugăm pentru împlinirea binecuvîntării: Dumnezeu dragostei și al păcii să fie cu Tine!

Autorul articolului — Dr. DĂVID GYULA — este vicar episcopesc și rector al Institutului Teologic Protestant Mixt de grad Universitar din Cluj.

PREOTUL PROFESOR ILIE BELEUȚA NONAGENAR

În ziua de 14 martie a. c., P. C. Prot. Ilie Beleuță, profesor pensionar, a împlinit venerabila vîrstă de 90 de ani.

Ca profesor de liceu și apoi vreme îndelungată ca profesor de Istorie bisericească (universală și română) la fosta Academie teologică „Andreiană” din Sibiu — antecesoara actualului nostru Institut Teologic de grad Universitar — Părintele profesor Ilie Beleuță a desfășurat o rodnică și susținută activitate didactică și educativă. Numeroase promoții de slujitori ai sfîntului altar de pe tot întinsul Mitropoliei Ardealului îi sînt profund și sincer recunoscători pentru contribuția savantă și entuziastă pe care P. C. Sa a adus-o la pregătirea lor temeinică, teologică și duhovnicească.

Dînd urmare dispozițiilor primite din partea I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, Institutul Teologic Universitar din Sibiu a subliniat momentul aniversar amintit, în mod sărbătoresc, vineri, 15 martie a. c., după masă, cînd — în cadrele orei săptămînale de educație patriotică — a fost prezentată festiv viața și activitatea venerabilului profesor de teologie.

Duminică, 17 martie a. c., la Catedrala mitropolitană, în predica zilei, P. C. Prof. Dr. Milan Șesan s-a ocupat și de personalitatea preotului profesor Ilie Beleuță, subliniind vrednicia cu care sărbătoritul a slujit mai bine de o jumătate de veac Biserica și poporul nostru.

REDACȚIA

LA MOARTEA LUI MARTIN LUTHER KING

Predicator de vocație al luptei pentru dreptate socială prin nonviolență, pastorul de culoare Martin Luther King, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, a căzut doborît de gloanțele unui asasin fanatic în ziua de joi, 4 aprilie a. c.

Acest martir al luptei pentru drepturile omului se dusese în orașul Memphis (din statul Tennessee) spre a conduce o demonstrație pașnică a oamenilor de culoare care revendică egalitate de drepturi cu frații lor albi. Acolo l-au răpus gloanțele celor ce practică rasismul și segregatia.

Avea doar vîrstă de 39 de ani.

Asasinarea lui a fost calificată de vicepreședintele Statelor Unite, Hubert Humphrey, ca „un act criminal” care „aduce rușine Statelor Unite”. Președintele S.U.A., Dl Lyndon

Johnson, a declarat ziua de 7 aprilie a. c. — ziua înmormîntării pastorului Martin Luther King — ca zi de doliu național.

Înmormîntarea s-a făcut fără fast. O cărușă modestă, trasă de asini — simbolizînd starea de sărăcie și înapoiere a negrilor din S.U.A. și deplina solidaritate a răposatului cu dreptele lor revendicări sociale — a transportat sicriul la mormîntul prea devreme deschis de violențele sîngeroase ale celor ce l-au omorît și pe președintele J. F. Kennedy.

Asasinarea pastorului Martin Luther King a zguduit întreaga omenire, iar în S.U.A. a dat loc la furtunoase manifestații de stradă, în semn de protest contra nelegiuirii ce se săvîrșise prin suprimarea acestui erou al năcăjiților și asupriților.

REDACȚIA

DE LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR DIN SIBIU

Prin ridicarea la cîrma Bisericii ortodoxe române din Ardeal a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Dr. *Nicolae Mladin*, a rămas vacantă catedra de Teologie morală creștină de la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, pe care Arhipăstorul nostru a cinstit-o aproape un pătrar de veac cu competență și deștinicie îndeobște recunoscute.

Această catedră a dobîndit un nou titular în persoana P. C. Arhidiacon Dr. *Ioan Zăgreanu*, cunoscut în cercurile bisericești ca harnic și valoros teolog și slujitor al altarului străbun.

Născut la 24 ianuarie 1912 în Blăjenii de Jos (Bistrița), și-a luat doctoratul în teologie, iar licența în filozofie la Universitatea din Cluj.

S-a afirmat dintru început ca dascăl eminent și educator de vocație atît la Liceul „Șaguna” din Brașov, cît și la Cluj, unde a activat rînd pe rînd ca profesor de Teologie morală, profesor la Seminarul Teologic și, vremelnice, director al acestui Seminar.

În persoana Părintelui profesor Dr. *Ioan Zăgreanu*, așezămîntul teologic de la Sibiu a cîștigat o forță de muncă folositoare pentru Biserică și popor, ale cărei posibilități remarcabile sînt în deplină desfășurare creatoare.

*

Luni, 17 iunie a. c., la Institutul Teologic de grad Universitar din București, o comisie formată din profesori de teologie din Capitală și din Sibiu, prezidată — din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh *Justinian* — de către Prea Sfințitul Episcop Dr. *Antim Angelescu* al Buzăului — a proclamat doctor în teologie pe Dl *Mircea Păcurariu*, asistent la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu. Noul doctor în teologie a obținut calificativul maxim (nota 10), fiind felicitat călduros de Comisia examinatoare. A fost încununată astfel cu supremul titlu academic activitatea teologică științifică a unuia din cele mai promițătoare elemente ale tinerei generații de slujitori ai Bisericii noastre.

Născut la 30 iulie 1932 în comuna Ruși (Hunedoara), ca fiu al preotului paroh de acolo, Dl prof. Dr. *Mircea Păcurariu* a studiat o vreme istoria la Universitatea din Cluj, după care s-a înscris la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, absolvindu-l — ca șef de promoție — cu o teză de licență în teologie care tratează amplu și documentat tocmai istoria acestui Institut. Teza a fost pregătită și susținută la catedra de Istoria Bisericii Române, sub conducerea P. C. Prof. Dr. *Sofron Vlad*, rectorul Institutului.

Bibliotecar la Episcopia Romanului și Hușilor, profesor la Seminarul Teologic din Sf. Mînăstire Neamțu și din ianuarie 1961, asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Dl prof. Dr. *Mircea Păcurariu* a adăugat la frumoasa sa pregătire de specialitate rîvna și distincția tînarului hotărît să-și facă — paulin — „slujba deplină”.

Teza sa de doctorat: „Legăturile Bisericii ortodoxe din Transilvania cu Țara Românească și Moldova în secolele XVI—XVIII” (pagini XII+206+28 pagini ilustrații înafară de text) a apărut inițial — integral — în această revistă, căreia noul doctor în teologie îi este colaborator devotat și prețuit încă din vremea studenției.

A doua zi — marți, 18 iunie a. c. — o comisie prezidată tot de P. S. Episcop *Antim* al Buzăului — a proclamat doctor în teologie, cu calificativul maxim, pe tânărul și harnicul Părinte diacon Ioan I. Bria, din serviciul Administrației Patriarhale.

Pe noii doctori în teologie îi felicităm cordial și-i revedem — cu prestigiul crescut — pe șantierele muncii noastre comune de slujire a Bisericii străbune și de înflorire a Patriei iubite.

REDACȚIA

OMAGIU FOSTULUI LOR DASCAL

În 31 mai 1968, între orele 18.30—19, în paraclis, proaspeții absolvenți ai Institutului nostru Teologic de grad Universitar au adus — cu prilejul încheierii festivității împreunate cu terminarea cursurilor și a prezentării tabloului de absolvire — un omagiu de mulțumire și recunoștință Înalț Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, care — pînă acum un an — le-a fost dascăl întru ale teologiei.

În numele absolvenților a luat cuvîntul dl. Creța Simion, fostul responsabil al anului IV. După ce a arătat modul în care s-a desfășurat programul festivității de încheiere a activității studenților teologi din anul IV, vorbitorul a continuat: „Ne-am adus aminte că pînă acum un an ne-ați fost profesor și ați ostenit pentru formarea noastră teologică și duhovnicească, revărsînd în ființa noastră suflet din sufletul bun al I. P. S. Voastre și ne-ați luminat mintea cu duh și știință din duhul și știința adevărilor ortodoxe, mijlocindu-ne astfel alimentarea din izvoarele nesecate ale Ortodoxiei.

Mulțumindu-Vă respectuos pentru toate acestea, Vă făgăduim solemn că vom fi buni slujitori ai Sîntei noastre Biserici strămoșești și buni cetățeni ai scumpei noastre Patrii.

Să trăiți întru mulți, fericiți ani, I. P. S. Părinte și Dumnezeu să vă ajute să realizați succese cît mai mari în arhipăstoria la care v-a chemat Dumnezeu”.

Plăcut surprins de această manifestare, Înalțul Ierarh a răspuns — între altele — următoarele:

„Nici n-am avut vreme să mă gîndesc că am deja o serie de absolvenți — prima — ai Institutului nostru Teologic sub arhipăstoria mea.

De cînd sînt arhipăstor, cercul fiilor mei duhovnicești s-a lărgit mult. Pînă cînd eram profesor de teologie, cercul fiilor mei sufletești se limita la studenții mei, pe care-i pregăteam de la catedră, și la cititorii care îmi cunoșteau scrisul la revistele noastre bisericești.

Dar acum, cu toate că cercul fiilor mei duhovnicești s-a lărgit atît de mult, totuși pe voi, pe studenții în teologie, *vă simt mai aproape de sufletul meu*, pentru că voi reprezentați nădejdea noastră de mîine, pentru că voi veți fi mîine păstori sufletești ai credincioșilor pe care vi-i va încredința bunul Dumnezeu spre păstorie.

Să nu uitați că *voi sînteți o serie de absolvenți privilegiați*, pentru că ați terminat studiile sub semnul a două mari evenimente: împlinirea a 50 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România, adică de la înfăptuirea unității noastre naționale (1918—1968), și împlinirea a 20 de ani de la marele act al Reîntregirii bisericești (1948—1968). Prima reprezintă înfăptuirea visului de veacuri al poporului român, iar a doua constituie desăvîrșirea unității naționale prin unitatea religioasă. Mulțumită acestor mari evenimente, astăzi noi, fiii Bisericii, una în legea strămoșească și în dragostea de Patrie, sîntem în fericita situație de a sprijini cu mai mult spor munca poporului nostru pentru înălțarea Patriei pe noi culmi de civilizație și progres.

Această situație privilegiată așează pe umerii voștri o *obligație morală în plus*: aceea de a fi propovăduitori — cu cuvîntul și mai ales cu fapta — întăririi unității noastre naționale și bisericești, contribuind la desăvîrșirea acestei unități prin dăruirea tuturor puterilor voastre pentru binele și propășirea poporului român. Ca prin aceasta Biserica să-și împlinească misiunea religioasă și național-socială și Patria noastră să urce neconținut în progres material și spiritual, în prestigiu în fața întregii lumi.

Dacă veți lucra astfel în ogorul Bisericii și al Patriei, atunci veți contribui ca Biserica noastră să fie mereu activă în actualitate și ca Patria noastră să fie veșnic una, neîmpărțită, liberă și fericită. De asemenea, veți avea marea satisfacție că ați pus, și voi o cărămidă la propășirea și înflorirea Sîntei noastre Biserici și a scumpei noastre Patrii, Republica Socialistă România.

Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă ajute! Amin”.

PARTICIPANT

† PROT. STAVR. VASILE BOGDAN

Cu puține zile înainte de Săptămîna Patimilor, preoțimea din Cluj a îmbrăcat haină de doliu, ca să conducă pe ultimul drum pe cel ce le-a fost frate iubit și a slujit Biserica lui Hristos vreme de 45 de ani, pe prot. stavr. Vasile Bogdan. După o scurtă și grea suferință, în 5 aprilie 1968, a aflat ușurare dîndu-și sufletul în mîinile Creatorului. Moartea l-a răpit din mijlocul familiei înainte ca el să se poată împărtăși din lumina Praznicului Învierii, dar cu siguranță, pentru viața aleasă pe care a dus-o, Domnul îl va primi în mijlocul dreptilor, făcîndu-l pîrtaș la mari și luminate bucurii.

În 9 aprilie, rămășițele pămîntești ale prot. stavr. V. Bogdan au fost depuse în Catedrala episcopală din Cluj, unde timp de cîteva ore foștii colaboratori, prieteni, credincioși și cunoscuți au venit să-i aducă un ultim omagiu. La ora 14,30, în prezența P. S. Episcop Teofil, a familiei, a rudeniilor și a unei mulțimi de prieteni și credincioși îndoliați s-a oficiat slujba prohodului. La momentul potrivit, P. C. vicar Fl. Geomolean, P. C. prot. V. Răcășan și P. C. director de la Seminarul Teologic din Cluj, Ioan Pop, au conturat în cuvinte însuflețite viața și activitatea celui ce aproape o jumătate de veac a activat în cadrul Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, urcînd din treaptă în treaptă pînă la demnitatea de consilier economic.

S-a născut la 17 martie 1898 în comuna Finteușul Mare (jud. Maramureș) din familia unor harnici și credincioși agricultori. După vîrsta copilăriei, în care a cunoscut îndeaproape suferințele păturii sociale din care făcea parte, tînrul Vasile Bogdan se dedică învățăturii. Se simte chemat la slujirea altarului Bisericii lui Hristos și pentru acest lucru el se pregătește temeinic.

În 1925 a fost hirotonit diacon, iar în 1945, preot. A ocupat diferite funcții în cadrul Episcopiei, începînd de la cea de arhivar, apoi șef de birou, secretar eparhial (1942—1947) și consilier (1947—1956) în această ultimă calitate aducînd și o serioasă contribuție la pictarea catedralei. Mulți ani a fost director al Internatului teologic, timp în care cu blîndețe și răbdare a educat pe tinerii ce se pregăteau să îmbrățișeze taina preoției. Ultimii ani i-a petrecut ca preot paroh la parohia Cluj-Grigorescu, dînd dovadă de zel și tact pastoral. S-a pensionat la 1 martie 1968 după o viață de muncă și slujire intensă.

Pentru viața lui curată, plină de abnegație, pentru dragostea cu care a slujit altarul Bisericii lui Hristos, amintirea prot. stavr. Vasile Bogdan va rămîne mereu vie în inimile celor ce l-au cunoscut.

Dumnezeu să-i facă parte — în locașurile dreptilor — de bucuria la care năzuiește un bun creștin.

M. BASARAB

† PREOTUL AUGUSTIN MIHALCA

După o boală îndelungată, împărtășit fiind cu Sfintele Taine, părintele Augustin Mihalca din parohia Surdești (protopopiatul Baia Mare, jud. Maramureș), în 1 martie a.c. s-a mutat la cele veșnice.

Născut cu 51 de ani în urmă, ca fiu al plaiurilor maramureșene, își face studiile primare în satul natal, Copalnic-Mănăstur, iar pe cele teologice la Gherla și Oradea. Se căsătorește, fiind hirotonit apoi preot pentru parohia Cetățele-Surdești, pe care o păstorește neîntrerupt cu frumose și binecuvîntate roade timp de 23 ani.

Sf. Episcopie a Clujului l-a distins cu brîu roșu pentru loialitatea și iubirea cu care a îmbrățișat actul revenirii din 1948, slujind cu mult zel Biserica noastră Ortodoxă strămoșească.

Înmormîntarea a avut loc marți, 5 martie a.c., cînd un sobor de preoți, în frunte cu P. C. prot. Petru Șuteu, a oficiat slujba prohodirii. Erau de față: îndurerata soție a defunctului, preoteasa Felicia, avînd alături pe cei doi fii minori Vasile și Valeria, rudeni, cunoscuți și un mare număr de credincioși din parohie și jur.

Despre adormitul în Domnul au vorbit: P. C. prot. P. Șuteu (Tg. Lăpuș), precum și C. preoți: Victor Budac (Mănăstur), Mihai Fadur (Făurești), care au evidențiat zelul pastoral, bunătatea, blîndețea ca și alte calități care l-au caracterizat pe răposatul preot Augustin Mihalca.

Din partea Consiliului parohial și a enoriașilor, cîntărețul bisericesc Pop Nicolae, în cuvinte frumoase și pline de duioșie alcătuite în versuri, a arătat vrednicia iubitului lor păstor, precum și nemărginita durere pentru pierderea sa.

În dangătul clopotelor, corpul neînsuflețit al p. A. Mihalca a fost așezat la locul de odihnă veșnică, în apropierea bisericii parohiale Surdești (biserica monument istoric, vestită pentru vechimea ei și unică, ca stil arhitectonic românesc, în Transilvania, fiind vizitată și de către mulți străini), pe care regretatul răposat a îngrijit-o cu mult interes, fiind ajutat de credincioșii săi iubiți.

Dumnezeu să-l odihnească și să-l numere în ceata dreptilor Săi.

REDACTIA

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ
S I B I U

Biblioteca Mitropolitană Sibiu